

”Ja sit mä otin itelleni luvan surra.”

Nainen, 56, Haastattelu Nro4

IN MEMORY

KORUKONSEPTI SUREVALLE

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

MUOTOILU- JA TAIDEINSTITUUTTI

MUOTOILUN KOULUTUSOHJELMA

KORUMUOTOILU

HANNA SILANDER

KEVÄT 2016

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
MUOTOILU- JA TAIDEINSTITUUTTI
MUOTOILUN KOULUTUSOHJELMA
HANNA SILANDER
IN MEMORY - KORUKONSEPTI SUREVALLE
KORUMUOTOILUN OPINNÄYTETYÖ
40 SIVUA, 66 LIITESIVUA
KEVÄT 2016

LAHTI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
INSTITUTE OF DESIGN AND FINE ARTS
BACHELOR'S DEGREE PROGRAM IN DESIGN
HANNA SILANDER
IN MEMORY - JEWELRY CONCEPT FOR MOURNERS
BACHELOR'S THESIS IN DESIGN
40 PAGES, 66 APPENDIX PAGES
SPRING 2016

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä In Memory – korukonsepti surevalle tutkittiin surevan ihmisen tunne-elämää, surutyötä ja siihen vaikuttamista korun keinoin.

Työn pääpainotus oli tutkimusosalla. Metodeina käytettiin painettua kirjallisuutta, haastatteluja ja analyttistä pohdintaa. Tutkimuksen ensimmäisessä osassa perehdyttiin suruun ja sen työstämiseen. Toisessa osassa käsiteltiin surukulttuuria ja sen historiaa sekä surukoruja. Tutkimus päätettiin surun yksilölliseen kokemiseen, jonka tutkimusmetodinä käytettiin haastatteluja.

Opinnäytetyön muotoilutehtävänä oli valmistaa koru sureville ihmisille. Tavoitteena oli saada aikaan korutuote, joka tukee ja voimauttaa surutyötä. Opinnäytetyössä valmistettiin yksi korutuote, jonka ympärille kasattiin konsepti markkinoinnista, myynnistä ja brändistä. Tuote tullaan saattamaan markkinoille lähitulevaisuudessa.

AVAINSANOJA: kuolema, suru, sureminen, surukulttuuri, surukoru, konsepti, haastattelu, lohtu

ABSTRACT

In memory – jewelry concept for mourners, was made to study the emotional life of a person in mourning, the process of grieving and how it could be affected via jewelry.

The main emphasis of this thesis was research. Written literature, interviews and analytical deliberation were used as the main methods of study. The first part of the research explored the process of grieving. Part two dealt on the culture of mourning, it's history and the types of jewelry associated with it. The individual experience of grief and it's study via interviews formed the final part of the research.

The brief of the thesis was to make a piece of jewelry for a person in grief. The goal was to create a jewelry product that supports and strengthens the act of mourning. A single piece was produced and the concept of marketing, sale and branding was formed around it. The final product will be launched in the near future.

KEYWORDS: death, grief, mourning, mourning culture, mourning jewelry, concept, interview, consolation

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
2. SURU	7
2.1 TUNTEIDEN VUORISTORATA	8
2.2 SURUSTA MUISTOON	10
3. SURUKULTTUURI	11
3.1 SURUPUKU ON MUSTA	13
3.2 SURUN KOKEMA KORU	15
4. AIKAMME SURU	18
4.1 HAASTATTELU SURUSTA	19
4.2 MITÄ ON OLLA SUREVA	20
4.3 MINULLEKO SURUKORU?	22
5. KORU SUREVALLE	23
5.1 TUNTEESTA MUODOKSI	26
5.2 MUODOSTA KORUKSI	29
5.2 SURUKORUN KONSEPTI	30
6. IN MEMORY	32
7. LOPPU JA ALKU	37
LÄHTEET	39
LIITTEET	41

1. JOHDANTO

Kuolema on kiehtonut ihmisiä kautta historian maailmankatsomuksesta tai sijainnista riippumatta. Mutta entä ne, jotka jäävät kuollutta kaipaamaan ja yrittävät selvitä maailmassa, jossa arki on kääntynyt pääläelleen? Kuoleman kohdatessa raskain taakka jääkin sureville, jotka teoin ja rahan avulla yrittävät taata läheisilleen levollisen unen. Unohdamme, että ne jotka jäävät elämään ovat niitä joiden tulevaisuudesta tulisi huolehtia.

Oma kiinnostukseni kuolemankulttuuriin ja sen historiaan ovat herättäneet minussa runsaasti kysymyksiä: miksi kuolemasta on tullut kielletty puheenaihe? Onko nykykulttuurissa tilaa sureville? Voisinko minä tehdä jotakin korumuotoilijana, joka lähentäisi kulttuuriamme takaisin kohti kuoleman hyväksyntää?

Keväällä 2015 tutkin haastattelujen avulla muistokoron teettämistä. Haluavatko ihmiset konkreettisen muistoesineen menehtyneestä läheisestä ja kuinka muisto voitaisiin tuoda esille uniikin korumuotoilun keinoin? Haastattelun yhteydessä havaitsin, että myös surusta viestivälle korulle olisi kiinnostusta. Näin opin näytetyöni aiheeksi muodostui In Memory – korukonsepti surevalle.

Opinnäytetyössäni käsittelin mitä suru on ja mitä esineistöä olemme kulttuurissamme sii-

hen liittäneet. Analysoin sitä, kuinka sureva kohtaa omat tunteensa, mikä häntä lohduttaa ja kuinka hän kokee ympäristönsä. Tutkin mitä on surukulttuuri - minkälaisia rooleja ja tapoja olemme surevalle ajan saatossa osoittaneet. Miten olemme surumme viestineet ja minkälaisia ovat olleet surukorut. Pohdin voisiko tämänpäivän korulla olla merkitys surun käsittelyyn.

Tutkimukseni lähteinä toimivat painetut teokset. Silloin kun tieto oli vaikeasti löydettävissä käännyin museoiden ja arkistojen henkilökunnan puoleen tai otin yhteyttä kuolemankulttuurin asiantuntijoihin. Saadakseni laadullista tietoa tämän päivän surusta, haastattelin kahdeksaa surevaa. Tutkimukseni lopputuloksena oli korukonsepti surevalle. Valmistin tuotteesta ensimmäisen kappaleen ja pohdin sen ympärille luotavaa tarinaa, markkinointia ja myyntiä sekä brändiä.

Anneli Aurajärvi-Karjalainen totesi teoksessa Sinä kuolet (2005, 82), että aika on kypsä uudenlaisen inhimillisemmän kuolemankulttuurin kehittämiseen. Jos pystyn opinnäytetyöni lopputulemalla auttamaan surevia tavalla tai toisella, olemme ehkä jo askeleen lähempänä parempaa ja inhimillisempää yhteiskuntaa.

2. SURU

”Onnistunutta surutyötä, se vaatii sen nielasemisen, sen tunnetason hyväksynnän, että kuolema on väistämätön.”

Mies, 60, Haastattelu Nro1

Suru, menetys, kaipaus, tuska – ovat sanoja, joilla kuvataan läheisen menetyksestä koituvaa tunnetta. Me kaikki tulemme kohtaamana sen joskus, useille se asettuu tielle yllättäen. Kuolema päättää yhden elämän, mutta rakkaus ja ystävyys eivät kuole, vaan elävät surevan mukana, tehden myös kipeää. (Liimatainen 2005, 110.)

Suru (eng. grief, sorrow, mourning) on menetyksestä koituva tunnetila. Se on menetyksen kokeneelle ajatusten ja tunteiden kokonaisuus. Surua ei kuitenkaan pystytä tarkoin määrittelemään, sillä se sisältää monia kerroksellisia ulottuvuuksia. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 9.)

Suru on subjektiivinen käsite ja jokainen kokee sen omalla tavallaan. Tärkeää on löytää itselleen sopivat keinot käsitellä surua ja oppia elämään muuttuneen arjen kanssa. (Liimatainen 2005, 113, 111.)

Yhteistä sureville on kuitenkin tuki, jonka tarvitsemme kanssaihmisiltämme. Haluamme, että surumme ymmärretään, hyväksytään ja jaetaan. Useat surevat toivovat ympärilleen hyvän kuuntelijan ja usein tunteita puretaan puhumalla tai kirjoittamalla. Silti ihmisten kohtaaminen ja uudet tilanteet ovat haastavia. Emme myöskään aina tiedä kuinka itse kohtaaisimme surevan. Monet menetyksen ko-

keneet haluaisivatkin viestiä ulkomaille, että elämä on järkkynyt. (Haastattelut Nro1, Nro4, Nro6, Nro7, Nro8 2016.)

Suru on siis aktiivista emotionaalista työtä, joka muuttaa niin arkista elämää kuin elämän suhtautumista ja sen mittasuhteita. Seuraavissa kappaleissa käsitelen surutyötä ja surun rakennetta sekä sen vaiheita. Pohdin myös kuinka aktiivinen surutyö muuttuu muistoiksi.

2.1 TUNTEIDEN VUORISTORATA

Surutyöksi kutsutaan menetyksestä aiheutuva prosessia. Sureva joutuu luomaan elämämpiirinsä ja arkensa uudelleen sekä antautumaan luopumiselle. Surutyö on negatiivisten ja positiivisten muistojen sekä rajujen tunteiden läpikäyntiä. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 89.) Suruprosessissa ihminen luopuu menetetyistä läheisistä, suhteista häneen, yhteisestä elämästä ja tulevaisuudesta sekä myös osasta itsessään (Liimatainen 2005, 105-120).

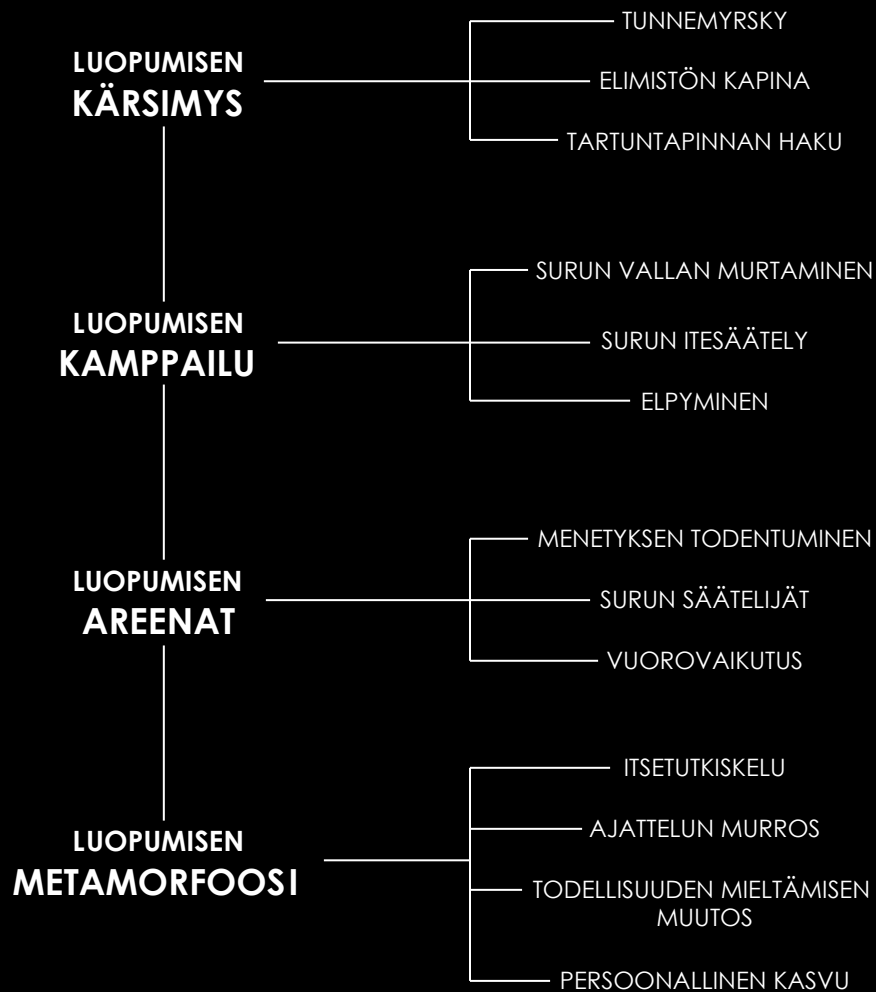
Yleisesti surussa tunnetaan viisi erilaista vaihetta: kieltäminen, viha, kaupankeko, masennus ja hyväksyminen. Nämä viisi vaihetta kuuluvat prosessiin, jonka avulla opimme elämään menetyksen kanssa. (Kübler-Ross & Kessler 2006, 22.) Myös surukirjallisuutta lukeneet surevat tietävät tämän rakenteen (Haastattelut Nro1 2016). Erjantin ja Paunonen-Ilmonen (2004) teoksessa surun kokonaisuus esitellään paljon monimuotoisemmin. Teoksessa surun perimmäiseksi luonteeksi kuvataan luopuminen ja surutyöstä puhutaankin luopumisen prosessina.

Suru on siis luopumista, joka voidaan jakaa neljään osaan: kärsimys, kamppailu, areenat ja metamorfoosi. Jokainen osa-alue sisältää useita ulottuvuuksia. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 74.) Koska suru on aina henki-

lökohtainen, ei suoranaisia sääntöjä surutyön etenemisestä voida laatia. Kaikki eivät koe kaikkia vaiheita, niiden järjestys vaihtelee ja osa kertautuu useaan otteeseen elämän aikana (Kübler-Ross & Kessler 2006, 22 ja Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 88).

Kärsimys on usein ensimmäinen surun aiheuttama osa ja se koostuu tunnemyrskystä, elimistön kapinasta ja tartuntapinnan hakeemisesta. Kärsimyksen aikana sureva kokee kaikki surun näkökulmat, äärimmäisestä tuskasta hyvään oloon. Tämän vaiheen aikana käydään läpi rajujakin tunteita ja sureva kokeekin olevansa jonkinlaisessa välitilassa, pitäen edelleen kiinni entisestä elämästään onnistumatta vielä luomaan uutta. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 74-75.)

Luopumisen kamppailuun kuuluu surun vallan murtuminen, itsesäätely ja elpyminen. Sureva kamppailee ja tasapainottelee luopumisen ja luopumattomuuden rajoilla, ollen välillä ulospäin suuntautuva ja toisinaan syrjään vetäytyvä ja suruunsa koteloituva. Kamppailun aikana sureva aktiivisesti luo strategioita normalisoidakseen muuttuneen elämän. Lopulta elpyminen alkaa tapahtua ja suru muuttuu lauhkeampaan muotoon nousten vain ajoittain esiin. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 76.)

Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 75

Areenoilla tarkoitetaan konkreettisia tai abstrakteja ympäristöjä, joita sureva kohtaa päivittäin. Luopumisen areenoiden ulottuvuuksia ovat menetyksen todentuminen, surun säätelijät ja vuorovaikutus, joissa kohdataan ympäröivä maailman ja joudutaan kokemaan tilanteita uudelleen menetyksen jälkeen. Uudet tilanteet ovat yleensä pelottavia ja tuskaisia. Sureva kokee vuorovaikutuksen olevan yhteydessä suruunsa ja kohtaamiset voivat vaikuttaa suruun joko kielteisesti tai myönteisesti. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 77.)

Luopumisen metamorfoosi eli muutos alkaa usein itsetutkiskelusta, jota seuraa ajattelun murros, oman todellisuuden mieltämisen muutos ja lopulta persoonallinen kasvu. Surutyön seurauksena sureva alkaa lipua kohti luopumista. Sen seurauksena surevan persoonallisuus on kehittynyt ja koko elämäntilanne on muuttunut. Muutoksella ei tarkoiteta ennalleen palaamista vaan eheytymistä uudella elämässä. Suru on pysyvästi muuttanut surevaa ihmistä. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 77-78.)

Suru siis satuttaa, mutta se myös muuttaa ja kehittää meitä. Se saattaa kestää koko elinajan ja sen kohtaaminen vaatii rohkeutta ja voimaa. Eli vaikka me luovomme läheisestä ja

elämästämme hänen kanssaan, luomme samalla itsellemme myös uuden tulevaisuuden.

2.2 SURUSTA MUISTOON

Kun sureva on saanut työstää menetystään, kokee suru metamorfoosin. Tuskallinen suru muuttuu lämpimiksi muistoiksi. Musta muuttuu harmaaksi ja menetys ei olekaan enää surevan elämän keskipiste. Sureva saattaa jopa ikävöidä surun tuomia voimakkaita tunteita ja ikävää. Muistot läheisestä ovat edelleen läsnä, mutta niistä aiheutuva kipu ei ole enää samanlaista kuin aiemmin. Pian suru on sulanut kiinni normielämään. Suru ei katoa – niin kuin ei sekään tosiasia, että menetys on tapahtunut – vaan jatkaa olemassaoloaan muistojen muodossa. (Liimatainen 2005, 120.) Muistot muodostuvat halusta säilyttää jotakin mikä on jo kadonnut (Hallam & Hockey 2001, 126) ja muistelulla yritetään saada yhteys menetettyihin läheisiin ja saada heidät osaksi nykyhetkeä (Hallam & Hockey 2001, 181).

Tutkiessani mitä suru on ja minkälaisen prosessin sureva joutuu kokemaan, viehätysin surun metamorfoosi ajatuksesta. Pohtiessani asiaa mietin voisiko surun muuttuessa myös surevan koru muuttua. Koru ei siis jäisi käytöstä pois, kun kokee surun olevan ohi, vaan se kulkisi muuttuneena ihmisen mukana. Koru muistuttaisi menetyksestä ja siitä, että menetyksestä selviytyi. Koru voisi kokea muutoksen huomaamatta tai sitä voitaisiin tietoisesti muuttaa. Surutyön päätyttyä korusta voisi siis tietoisesti tehdä läheisestä muistuttavan

muistokorun. Eli surukoru olisi monella tavalla tärkeä muisto, joka voisi kulkea mukana läpi elämän aivan niin kuin menetyskin kulkee.

3. SURUKULTTUURI

”Et suurin suru tulee ehkä juuri siitä, et sielunkumppani, se oman elämän peili puuttuu.”

Nainen, 54, Haastattelu Nro6

Surukulttuuri muodostuu kun sosiaalinen ryhmä toimii yhtenäisen arvojärjestelmän ja perinteen pohjalta. Se mahdollistaa surevalle keinoja tunteiden ilmaisuun ja käsittelyyn. Surukulttuuri muuttuu ja vaihtelee ajan ja sijainnin mukaan, mutta surun näyttäminen on monessa keskeinen osa. Merkittävin ero surukulttuurien välillä onkin, millaista on sopiva surun ilmaiseminen. (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 33.)

Suomalaisten suhde kuolemaan on aina ollut erityinen. Se on ollut tumma varjo, joka muistuttaa elämän katovaisuudesta (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 35). Kuolemaan ja suremiseen liittyvä tapakulttuuri on auttanut kanavoimaan tunteita sekä antanut turvaa ja lohtua (Lehikoinen 2001, 11). Nykyään suruaika on lähes tuntematon, mutta ennen se oli tärkeä osa kulttuuria. Suomessa suruaika määriteltiin 1700-luvulla kirkkolaissa kestävän miehellä puoli vuotta ja naisella vuoden. Talonpojilla sitä lyhennettiin miehellä kolmeen kuukauteen ja naisella puoleen vuoteen. Naisen suruajan kesto oli pitkä, jotta naisen tullessa raskaaksi ei olisi epäselvyyksiä lapsen isästä. Miehen oletettiin menevän uudelleen naimisiin pian suruajan päätyttyä. (Lehikoinen 2001, 11 ja Turun maakuntamuseo 1999, 54.) Nykyään virallista suruaikaa ei ole (Turun maakuntamuseo 1999, 54) ja surevan rooli pi-

täisi hylätä pian hautajaisten jälkeen (Erjanti & Paunonen-Ilmonen 2004, 35).

Opinnäytetyössäni tarkastelin surukulttuuria lähinnä esineistön ja vaatetusten käyttötapojen näkökulmasta. Keskiajalla Euroopassa surukulttuuria sääteli lähinnä katolisen kirkon opit. Suruesineistöstä puuttui henkilökohtainen tunteellisuus ja niiden tarkoitus olikin kuvata kuolemaa pelottavassakin muodossa, muistuttaen syntisiä lopullisesta tuomiosta. Tämän visuaalisen maailman filosofiaa kutsutaan nimellä memento mori – muista kuolemasi. (DeLorme 2004, 9.) Memento morin kuva-aiheisiin kuuluivat pääkallo, luurangot, madot ja arkut sekä muut kuolemaan sekä ruumiin ja ajan katoamiseen liittyvät symbolit (Luthi 2007, 4).

1700-luvulla romantiikan suuntaus muutti kuolemaan suhtautumista pehmeämmäksi sekä tunteellisemmaksi, samalla muuttaen myös surukulttuurin visuaalista maailmaa. Kuolema alkoi myös kaupallistua hautausurakoitsijoiden, suruvaatteiden ja suremisen rituaalin yleistymisen myötä. (DeLorme 2004, 9). 1800-luvun Englannissa suremisen ilmaisu oli niin vahvasti luokiteltu, että sitä on myöhemmin alettu kutsua jopa kultiksi. Naiset myös nähtiin todellisen surun ruumiillistumana. Siitä mikä oli soveliaasta surun eri vaiheissa ja

mikä ei, kirjoitettiin lukuisia kirjoja ja oppaita. (DeLorme 2004, 51.) Englannissa naisten esikuvaksi 1800-luvun puolivälissä tuli kuningatar Viktoria, joka suri julkisesti miestään Albertia koko loppuelämänsä (Turun maakuntamuseo 1999, 54).

Surukulttuurin esineistö ja tapakulttuurit hiipuivat pikkuhiljaa 1900-luvun aikana. Ensimmäinen maailmansota aiheutti suruetikettien murtumisen. Suremisen tapoja säilyi, mutta kaikkiin ei ollut enää mahdollisuuksia. Vanhan etiketin mukainen lesken sosiaalinen vetäytyminen ei onnistunut, kun naiset tekivät nyt miestenkin töitä. (Taylor 1983, 267.) Myös sotien jälkeiset pula-ajat vaikeuttivat esim. suruvaatetusten ylläpitämisen. 1960-luvulle tultaessa monet vanhat surukulttuurimme tavat olivat joko karsiutuneet pois tai muuttaneet muotoaan. (Turun maakuntamuseo 1999, 59.)

Seuraavissa kappaleissa tutkin surupuvun merkitystä ja käyttöä. Käsittelen myös mitä ovat olleet menneen ajan surukorut, miten niitä on käytetty ja miksi.

3.1 SURUPUKU ON MUSTA

Vaatetus on ollut merkittävä osa surukulttuuria. Sillä ilmennettiin surua ja vainajan asemaa. (Turun maakuntamuseo 1999, 54.) Suruaika jaettiin ennen osiin ja puhuttiinkin syvästä, täydestä ja puolittaisesta surusta, joka vaikutti surevan pukeutumiseen (Turun maakuntamuseo 1999, 56.)

Mustaa on yleisesti pidetty surun värinä. Euroopassa musta väri ei kuitenkaan ollut pelkätään surun väri, vaan sitä saatettiin käyttää niin häissä kuin hautajaisissakin. Koettiin kuitenkin, että surevan käyttämät mustat vaatteet tulivat olla kiillottomia. (Taylor 1983, 253.) Myös valkoista on pidetty surun värinä. Valkoinen toimi neitseellisyyden ja viattomuuden vertauskuvana, joten sitä usein käytettiin surussa naista tai lasta. Vaalea surupuku oli säätyläisnaisilla yleisesti käytössä 1700-luvulla. (Turun maakuntamuseo 1999, 54.)

Ensimmäiset suruvaatteet havaitaan Euroopassa 1300-luvulla, jolloin se oli vain korkeamman luokan etuoikeus (DeLorme 2004, 51). Surupuku oli pitkä tumma kaapu, joka muistutti nunnan vaatteita (Puckle 2007, 59). 1800-luvulta lähtien surupuku on leikkaukseltaan seurannut vahvasti aikansa muotia. Suruvaatteiden kankaana suosittiin villaa, kreppiä ja bombasiinia. Kokonaisuudessaan surupuvun tuli olla vaatimaton ja kunnioitta-

va. (Turun maakuntamuseo 1999, 56.)

Naisten surupukuun on jo keskiajalta liitetty hiusten ja kasvojen peittäminen. Kasvojen peittäminen oli eristäytymisen ja turhamaisuudesta kieltäytymisen vertauskuva. Suruharsolla ja suruhunnulla ilmaistiin myös surun vaihe ja surevan läheisyys vainajaan – mitä pidempi huntu oli, sitä syvempi oli suru. Ulkona ollessaan tuli surevan naisen käyttää aina suruhuntua. (Turun maakuntamuseo 1999, 56-57.)

Keskiaikaisen naisen surupäähine oli huppu-mainen ja muistutti nunnien päähinettä (Taylor 1983, 98). 1800-luvun lopulle asti käytettiin suruharson kanssa pieniä päähineitä, joka vaihtuivat mustiin silkkihuiveihin. Samalla tuli muotiin käyttää huntua niin, että kasvot näkyivät. Niskahuntua tuli kuitenkin ensimmäisten kuukausien aikana täydentää kasvohunnalla. Siirryttäessä kohti 1900-lukua alkoivat erilaiset surevien päähineet muuttua mustiksi hatuiksi, kuten boneteiksi ja kapoteiksi. Suruharso jäi lähes kokonaan pois käytöstä 1960-luvulla. (Turun maakuntamuseo 1999, 56-57.)

Miehet käyttivät myös surupukua, usein kuitenkin keskittyen lähinnä hautajaisiin. Keskiajalla miesten surupuku muistutti hyvin pal-

jon naisten pukua – musta pitkä kaapumainen vaate. 1800-luvulla miehet pukeutuivat frakkiin ja maaseudulla käytettiin yleensä vain mustaa päällystakkia. Suurin osa miesten surun ilmaisuista keskittyvät pieniin yksityiskohtiin. 1700-luvulla säätyläismiehet pitivät valkoista pella-vanauhaa, joka vaihtui 1800-luvun lopussa yleistyneisiin mustiin surunauhoihin. Musta nauha vasemmassa käsivarressa muodostui ajan myötä viralliseksi tavaksi osoittaa suru. Myös silinterihatussa pidettiin surunauhaa. Molempien leveys ilmaisi naisten suruhuntujen tapaan menehtyneen läheisen suhdetta surevaan. Suomessa miehet ilmaisivat vielä 1970-luvulle asti suruaikaansa mustalla kankaisella surunapilla, jota pidettiin vielä puoli vuotta hautajaisten jälkeen. (Turun maakuntamuseo 1999, 57-58.)

Suomessa surupukeutuminen oli usein säätyläisten ja porvariston etuoikeus. Monilla maaseudun suomalaisilla surupukuna toimi heidän ainoa tumma pukunsa, kirkkopuku, joka oli paras, mitä omistettiin. Kirkkopukuun kuului naisilla yleensä musta villakankainen hame ja pusero, kokomusta esiliina, mustat sukat ja tummat kengät. Suruaikana pukua täydennettiin mustalla huivilla. Surupukuun pukeutuivat leskivaimo, tyttäret ja vainajan äiti. Vainajan sisaret käyttivät julkisilla paikoilla vain mustaa huivia. (Turun maakuntamuseo 1999, 55.)

3.2 SURUN KOKEMA KORU

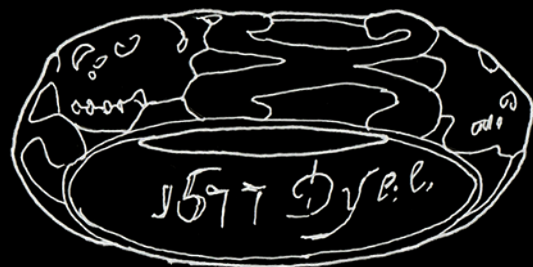
Surukorulla on ollut kolme tarkoitusta: se on toiminut muistona läheisestä, muistuttanut meitä omasta kuolemastamme ja täydentänyt asemaa viestivää surupukua. Yleisin näistä tarkoituksista oli muistona toimiva surukoru. Se muistutti kantajaansa läheisestä ja siihen usein sisältyikin henkilökohtaisia elementtejä. (Taylor 1983, 224.) Omaan kuolevaisuuteen vetoava koru tarkoitti memento mori- filosofiaa, josta mainitsin kappaleessa 3. Asusteiden ja korujen käyttö on ollut osa surupukeutumisesta, mutta niiden tuli noudattaa samoja periaatteita kuin vaatteidenkin: mattapintainen, hillitty ja musta (Taylor 1983, 224).

Memento mori- aiheisia koruja alkoi ilmestyä Euroopassa keskiajalla. 1600-luvulla ne eivät enää olleet pelkkiä muistutuksia ihmisluonnon katoavaisuudesta, vaan niitä alettiin myös käyttää muistona. Vainajaa kunnioittavien ja muistavien korujen käyttöperinne sai voimakkaita vaikutteita poliittisista tapahtumista, kuten kuninkaiden kuolemista. Heidä muistivat koruillaan muutkin kuin läheiset. Monet kuninkaalle lojaalit säätyläiset istuttivat heidän miniatyyrimuotokuviaan sormuksiin ja riipuksiin. (Luthi 2007, 4.) 1600-luvun puolivälissä suosioon nousivat muistosormukset. Useat aateliset jättivät testamentissaan rahasumman muistosormusten teettämistä varten. Nämä sormukset jaettiin läheisille ystäville

ja sukulaisille. (Puckle 2008, 196.) 1600-luvun muistokorut sisälsivät usein kuolema-aiheisia symboleita, kuten pääkalloja ja ristittyjä luita, mutta myös henkilökohtaisempia elementtejä kuten nimikirjaimia tai hiuksia. Usein yksityiskohdat kätettiin voimakkaasti viistetyn vuorikiteen alle. Useat kultasormukset emaloitiin mustaksi ja kaiverrukset saattoivat sijaita myös korun ulkopinnalla. (Luthi 2007, 6.)

1700-luvulla surukorut kokivat tyyllisesti suuren käänteen. Euroopassa vaikuttava rococo ja uusklassismi nostivat kuva-aiheiksi vertauskuvallisemmat symbolit (Luthi 2007, 7). Korujen koko suureni ja nyt surua ilmaistiin erilaisilla romanttisilla kuvamaalauksilla, jotka peitettiin vuorikiteellä. Ovaalille tai suipolle norsunluupohjalle maalattiin seepia- musteella tai vesivärein surumaisema. Aihe oli yleensä joko itkevä nainen haudalla, urna tai itkupaju. Myös erilaiset viestit korussa olivat tyypillisiä. Emalointi säilyi muodissa ja nyt mustan värin rinnalle nostettiin valkoinen kuvaamaan menetettyä lasta. Myös hiuksia käytettiin edelleen koruissa ja ne usein asettuivat korun taustapuolelle. (DeLorme 2004, 70.)

Vaikka vaatemuoti muuttui rajusti tultaessa 1800-luvulle, koruissa muoti muuttui hitaammin. Englannin kuningatar Victoria oli aikansa surupukeutumisen merkittävin esikuva niin

PÄÄKALLO -SORMUS

KULTA, MUSTA JA VALKOINEN
EMALI

DeLorme 2004, 68

1700-LUKU

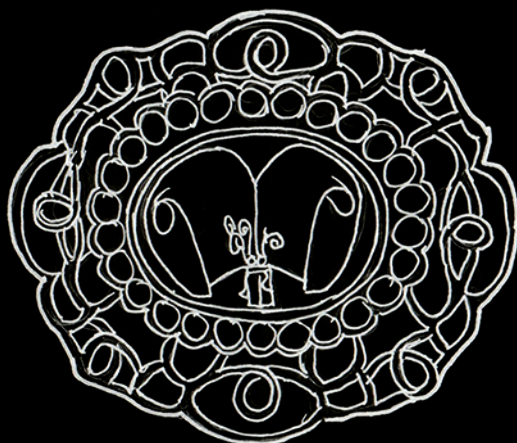

WEEP NOT FOR ME- SORMUS

KULTA, SEEPIA, NORSUNLUU,
HIUS

DeLorme 2004, 75

1800-LUKU

MIES JA VAIMO- RINTAKORU

KULTA, MUSTA EMALI, HELMET
JA KESKELLÄ KAKSI ASETELTUA
HIUSKIEHKURAA

DeLorme 2004, 98

Euroopassa kuin Amerikassakin (DeLorme 2004, 90). Puolivälissä vuosisataa surukorut muuttuivat kookkaammiksi ja rohkeammiksi. (Luthi 2007, 15.) Monet naiset joutuivat viettämään suruaikaa lukuisia vuosia elämästään korkean kuolleisuuden vuoksi. Vanhemmat naiset usein jatkoivatkin surupuvun käyttämistä enemmänkin tavan vuoksi kuin merkitsemään aktiivista suruaikaa. (Luthi 2007, 16.) Yhteiskunta muuttui myös rajusti, jolloin surukorut eivät enää olleet vain korkealuokkaisten etuoikeus. Nyt myös edullisempien vaihtoehtojen kysyntä kasvoi (Luthi 2007, 18). Ajan ikoniseksi surukoruksi muodostui mustasta gagaatista valmistetut korut. Gagaatti oli keveytensä, helpon muokattavuutensa ja syvän mustan kiiltönsä ansiosta otollinen täydennys ajan surupukuun. Kysynnän ollessa korkeimmillaan, markkinoille tuotiin myös gagaattia jäljitteleviä materiaaleja kuten vulkaniitti ja eboniitti eli kovakumi. (Luthi 2007, 19-21.)

Viktoriaanisen ajan eli 1800-luvun muita surukorumateriaaleja olivat kilpikonnankuori, sarvi, norsunluu ja teräskorut. Kultakorut ja musta emalointi olivat edelleen käytössä uusien muotimateriaalien rinnalla. Vanhat miniatyyrimuotokuvat vaihtuivat valokuviiin 1860-luvulla kun kuva saatiin koruun sopivaan kokoon. Valokuvat upotettiin usein saranallisiin riipuksiin tai rintakoruihin, joiden toisella puolella oli

vainajan hiuksia. (DeLorme 2004, 90.)

Hiuskorut olivat olleet käytössä jo 1600-luvulla. Surukorujen lisäksi hiuksista valmistettuja koruja vaihdettiin myös rakkauden osoitukseksi. Hiuksia punottiin, letitettiin ja nyplättiin pitsin tapaan ja istutettiin kultakehykseen. (Luthi 2007, 21-22.) 1800-luvulla hiuksista alettiin myös valmistamaan erilaisia lasin alle tehtäviä asetelmia, jotka korvasivat 1700-luvulla muodissa olleet surumaisemat (DeLorme 2004, 90).

Niin kuin surupukukin, hiipui surukorun muoti siirryttyä 1900-luvulle. Kaikki 1800-luvun surukorun muodot nähtiin nyt iljettävinä ja vastenmielisinä. Surukorujen aikakausi oli ohi, eivätkä edes suuret menetykset ja tragediat tuoneet surukorujen käyttöperinnettä takaisin. (Luthi 2007, 34.)

Tarkkaa tietoa suomalaisten surukorujen käytöstä en tutkimukseni aikana löytänyt. Vain jo edellä mainitut surunapit, joita myydään joissakin hautaustoimistoissa edelleen (Haastattelu Nro6 2016). Useat surukorut lienevät kuuluneen säätyläisille, jotka ovat seuranneet esim. Ruotsin esimerkkiä. Suomen kansallismuseon amanuenssi mainitsee minulle sähköpostissaan (Flanders 2016) saksalaisista rautakoruista, joita käytettiin nimenomaan

surukoruna. Vaikka kunniamerkkejä ei pidetäkään varsinaisesti koruina, olivat ne tärkeä surun merkki sotien jälkeisinä aikoina. Talvisodasta lähtien on kaatuneen leskelle, vanhimmalle tyttärelle ja äidille myönnetty 4. luokan Vapaudenristi mustassa nauhassa eli Sururisti (Haikonen 21.3.2016). Uskon, että tarkempaa aineistoa suomalaisten surukorun käytöstä on mahdollista löytää, mutta se ei valitettavasti mahtunut opinnäytetyötutkimukseeni.

On havaittavissa, että vaikka korut ovat olleet osa pukeutumista, on niihin luotu paljon henkilökohtaisempia ja syvempiä merkityksiä kuin vaatteille. Koru on ollut viestin lisäksi henkilökohtainen muisto läheisestä, palamenneisyyttä. Se on osoittanut kunnioitusta vainajaa kohtaan ja kertonut, että häntä ei ole unohdettu.

4. AIKAMME SURU

”Koska se kuolema ja et ei oo äitiä ja se suru, sehän on vaan sulanu tähän normielämään.”

Nainen, 32, Haastattelu Nro3

Nykyään ei enää kuolemalle ja surulle löydy esineellistävää symbolia kansainvälisesti eikä kansallisesti. Suurin osa vanhoista perinteistä ovat kadonneet tai toimivat pienessä marginaalissa.

Osa surun ilmauksen keinoista ovat vielä tunnistettavissa, kuten surunauha, mutta niiden ehkä koetaan olevan turhan dramaattisia tässä yhteiskunnassa (Haastattelu Nro1 2016). Vanhat surua kuvanneet symbolit kuten memento mori -kuvasto ovat kokeneet jonkinlaisen inflaation ja ne yhdistetään enemmänkin rock-kulttuuriin kuin suruun.

Selkeää viestiä ei siis enää ole olemassa. Tutkimuksellani tahdoin selvittää mikä ja mikälainen olisi tämän päivän surukoru. Tarjolla oleviin surunauhoihin ja surunappeihin ei tartuta surun viestimisen keinona. Tarvitseeko tämän päivän sureva tuotteeseen muutakin kuin aseman ilmaisun? Koin, että koru voisi toimia selkeänä porttina niin ulospäin kuin surevan sisimpäänsä. Se ei olisi vain kaunis esine, vaan myös jotakin, joka tietoisesti tai tiedostamatta auttaisi surevaa vaikean muutoksen yli. Korulla on aina ollut surukulttuurissa henkilökohtainen ote ja merkitys. Vaan mikä on merkitys, jota nykypäivänä tarvitaan ja minä haluan tarjota?

Saadakseni vastauksen kysymyksiini perheiden nykypäivän sureviin. Kuinka he käsittävät surunsa, halutaanko se ilmaista vai ei, kuinka surutyö etenee ja keitä ja mitä sureva tarvitsee rinnalleen. Seuraavissa kappaleissa avaan haastattelututkimukseni tuloksia.

4.1 HAASTATTELU SURUSTA

Koska suru on niin subjektiivinen asia, koin tärkeäksi saada tietooni mitä oikeasti menetyksen kokeneet ihmiset tuntevat ja ajattelevat. Halusin, että opinnäytetyöni suunnittelutyö perustuisi ajanmukaiseen tietoon sekä henkilökohtaisiin kokemuksiin. Metodiksi valikoitui henkilökohtaiset laadulliset haastattelut. Haastattelujen päätavoitteena oli saada selville, haluaako sureva näyttää surunsa ja millä keinoin he saavat tukea ja voimaa surutyöhönsä.

Haastateltavia hain yleisellä haastattelupyynnöllä, jonka lähetin kolmeen suruun liittyvään yhdistykseen: Suomen nuoret lesket ry (leskien vertaistukiyhdistys), Surunauha ry (vertaistukiyhdistys itsemurhan tehneiden läheisille) ja Käpy ry (vertaistukiyhdistys lapsikuolemaperheille). Haastattelupyyntöni otettiin positiivisesti vastaan ja sainkin kaikenkaikkiaan 24 yhteydenottoa. Aiheeni kiinnosti yhdistysten jäseniä ja he halusivat avoimesti kertoa omasta surustaan jo ennen varsinaisia haastatteluja. Haastateltavat valikoituivat yhteydenottojärjestyksen sekä yhteensopivien haastatteluajankohtien avulla.

Kokonaisuudessaan suoritin haastatteluja kahdeksan kappaletta ja niiden kesto oli 30 min - 1h 40 min. Jokainen haastattelu tehtiin rauhallisessa tilassa kahden kesken. Keskuste-

lut äänitettiin ja litteroidut haastattelut löytyvät liitteistä (Liite 5-12). Jokainen haastateltava allekirjoitti käyttösopimuksen, joka oikeutti haastattelun julkaisun opinnäytetyössäni. Sopimus pohja löytyy liitteistä (Liite 1).

Haastatteluiden rakenne koostui perustietomakkeesta, haastatteluosuudesta sekä palautteesta. Haastattelun rakenne löytyy liitteistä (Liite 2). Pyrin pitämään haastattelu-tilanteen melko vapaana, mutta rakennetta oli luomassa 14 kysymystä (Liite 3). Haastateltavilla oli mahdollisuus tutustua kysymyksiin etukäteen. Kaikki haastateltavat puhuivat avoimesti menetyksestään ja siitä selviytymisestä. He pitivät minua hyvänä kuuntelijana ja monet kehuivat henkilökohtaista otettani haastatteluun. Tilanne koettiin miellyttävänä, vaikeasta aiheesta huolimatta. Itse koin haastattelutilanteet hyvin rikkaiksi kokemuksiksi. Niistä saatu aineisto muodostui tärkeimmäksi osaksi opinnäytetyöni tutkimusta.

4.2 MITÄ ON OLLA SUREVA

Haastatteluun osallistui kahdeksan ihmistä iältään 32-60 -vuotiaita, yksi mies ja seitsemän naista. Heistä leskiä oli 3/8, lapsensa menettäneitä 2/8 ja muun läheisen menettäneitä 3/8. Suruaika haastateltavilla oli yhdestä kuukaudesta lähes 20 vuoteen. Koulutustas- teeltaan korkeasti koulutettuja (yliopisto tai ammattikorkeakoulu) heistä oli 7/8 ja 6/8 oli työsuhteessa. Informaation haastattelusta oli saanut Suomen nuoret lesket ry:n kautta 3/8, Surunauhan ry:n kautta 4/8 ja Käpy ry:n kaut- ta 1/8. Haasteltavilla neljällä oli jo entuudes- taan suru- tai muistokoru.

Kysyessäni haastateltavilta millaista suru on, nousi useammalla sana helpotus – helpotus siitä, että läheinen on päässyt kivuistaan tai helpotus oman elämän normalisoitumisesta esim. pitkän omaishoitajakson jälkeen. Ylei- sesti surua kuvattiin lohduttomuudeksi ja lo- puttomaksi, joka sisälsi ikävää ja tyhjyyttä. Monille surutyön työstämiseen hyviä keinoja olivat tapahtumista puhuminen sekä kirjoitta- minen. Myös ammattiauttajat tai vertaistuki auttoivat monia eteenpäin.

Suurin osa halusi näyttää surunsa, vaikka ei kaikille halunnutkaan asiasta kertoa. Esim. asiakastyössä koettiin tärkeäksi viestittää oma olotila, että ympärillä olevat ihmiset osaisivat suhtautua surevan reaktioihin. Toi-

set halusivat haastaa ihmisiä reagoimaan su- ruun ja osa taas hakemaan sillä omaa tilaa ja yksityisyyttä. Suru usein näytettiin kehon- kielellä, eleillä ja olemuksella. Osa jakoi avoi- mestti tiedon menetyksestään esim. omissa työyhteisöissään.

Suurin osa koki tulleen surussaan ymmär- retyksi. Tärkeää oli, että muutama ihminen ympärillä ymmärsi ja jakoi surun aidosti. Yksi leskistä koki, että vain toinen vastaavan su- run kokenut voi täysin ymmärtää läpikäyt- vää olotilaa ja muutosta. Tukea haluttiin niil- tä ihmisiltä, jotka ymmärsivät. Toiset halusivat käytännön apua, toiset keskustelua. Tukijoita olivat mm. vertaistukiryhmät, hyvät ystävät ja työyhteisö. Lähes kaikki olivat saaneet tarvit- semansa tuen. Puhuminen oli kaikille tärkeää ja osalle keino selviytyä aktiivisesta suruvai- heesta. Osa turvautui myös aivan ulkopuoli- seen keskusteluapuun. Monet kokivat myös kirjoittamisen hyväksi tavaksi jäsentää omia ajatuksia ja purkaa pahaa oloaan.

Haastateltavia surussa lohdutti mm. muistot yhteisestä ajasta ja läheisen sairauden tuo- mien kipujen päättymisen. Moni haki loh- dutusta liikkumisesta ja toiset myös oman tulevaisuuden suunnittelusta. Lähimmäisen tavaroista harvemmin haettiin lohtua. Ainoa- na poikkeuksena olivat leskille avopuolison

vihki- ja kihlasormukset.

Jokaisella oli hyvin eri käsitys siitä missä he su-
revat. Moni koki saavansa surra missä vain,
osalle tärkeäksi suruntyöstöpaikaksi muodos-
tui koti, työpaikka tai yksinäiset tilat ja hetket,
kuten automatka tai kävelylenkki. Tärkeitä
keinoja selvitä surun keskellä olivat kirjoitta-
minen, liikunta, puhuminen ja musiikki. Tuntei-
den kontrollointi oli monille arkipäivää.

Jokainen suru on yksilöllinen. Vaikka haastat-
teluni laajuus rajoittui kahdeksaan tapauk-
seen, oli samankaltaisuutta helppo havaita.
Monilla oli surussa ja sen läpikäynnissä yhtei-
siä piirteitä. Vaikeammaksi osa-alueeksi nousi
ihmisten kohtaaminen ja erilaiset sosiaaliset
tilanteet. Arkielämän jatkaminen ja ihmisten
kohtaaminen ilman selkeää viestiä omasta
surusta on vaikeaa ja kulttuurin tunnistama
viestivä tuote voisi helpottaa sitä monella
tasolla.

4.3 MINULLEKO SURUKORU?

Moni haastateltava totesi, että vaikka suru ja muisto läheisestä kulkee sydämessä, olisi se hienoa saada konkreettiseen muotoon ja kantaa mukana. Se muistuttaisi ja antaisi luvan surra menetystä silloinkin kun surutyö on jo takanapäin ja aikaa aktiiviseen muisteluun ei ole. Tärkeää oli myös, että koru voisi toimia muistona läheisestä.

Haastateltavat toivoivat, että olisi viesti, jolla he voisivat kertoa ulkomaailmalle elämänsä järkkyneen. Monet mielsivät, että surukoru olisi kaulakoru tai rannekoru. Tärkeää oli, että koru tuntuisi henkilökohtaiselta ja se kuvastaisi surua: musta ja aaltoileva, mutta sisältäisi silti ripauksen toivoa.

Esitin useassa haastattelussa ajatukseni korun muuttumisesta surun mukana – samalla kun suru kokee metamorfoosin, muuttuisi myös koru. Tämä ajatus kiehtoi monia. Moni oli kanssani samaa mieltä siitä, että korulla suru olisi mahdollista tuoda näkyväksi ja käsinkoskettavaksi myös itse surijalle. Se antaa luvan olla sitä mitä on ja tuntea mitä tuntee. Tämä toisi siis tuotteelle myös terapeutin ominaisuuden. Samalla koru olisi viesti ulkopäin samalla suojellen surevaa sosiaalisissa tilanteissa.

Pohtiessani mikä olisi koruni perimmäinen

ydin, päädyin lohdullisuuteen. Korun tulee lohduttaa surijaa, luoda lohtua tulevast ja menneestä sekä antaa lohtua siitä, että he tulevat selviämään huomiseen vaikka läheinen on poissa.

5. KORU SUREVALLE

”Ennen itellään oli kuoleman pelko, nyt mul on vaan se, et mä haluun nähdä, kokea ja tuntea.”

Nainen, 34, Haastattelu Nro7

Halusin, että In Memory -korukonsepti olisi konkreettisuus. Se viestisi, se lohduttaisi. Se konkretisoisi surun. Se näyttäisi ja tuntuisi surulta. Se eläisi sen mukana. In Memory ei olisi vain koru. Se olisi kompassi, voimaesine, joka johdattaisi surun halki kohti tulevaa.

Haastatteluista tulleen aineiston avulla kykenin luomaan opinnäytetyöni muotoilutehtävän. In Memory tulisi olemaan brändi ja tuotesarja surukoruista. Opinnäytetyön aikana valmistettaisiin ensimmäinen koru ja sen ympärille brändin konsepti.

Jaoin In Memory -konseptin kahteen pää-tarkoitukseen – konkretisoivaan ja voimauttavaan vaikutukseen. Analysoin haastatteluiden pohjalta, että esine auttaisi ihmisiä ymmärtämään tilannettaan paremmin. Se toisi surun aineettomasta muodosta aineelliseen. Koru toimisi myös muistona läheisestä. Se havainnollistaisi, että kaipaus läheisestä säilyy vaikka suru muuttuu ja arki ottaa siitä vallan. Ajan saatossa korusta tulisi myös viesti ulkomaailmalle. Se ilmaisisi surevan asemaa tai roolia sekä helpottaisi ihmisten kohtaamista. Viesti on samalla kutsu luokse sekä suoja ulkomaailmaa vastaan. In Memory -konsepti toimisi myös surutyössä voimauttavana elementtinä. Se antaisi luvan surra. Halusin, että koru ennen kaikkea toisi lohtua kantajalleen.

Haastattelun sekä konseptitason käsitteen pohjalta päätin, että korua suunnitellessa tulisi pohtia neljää käsitettä: henkilökohtaisuus, mukana kulkeminen, haptisuus sekä surun muuttuminen. Nämä neljä käsitettä toisivat esiin konseptin ytimen.

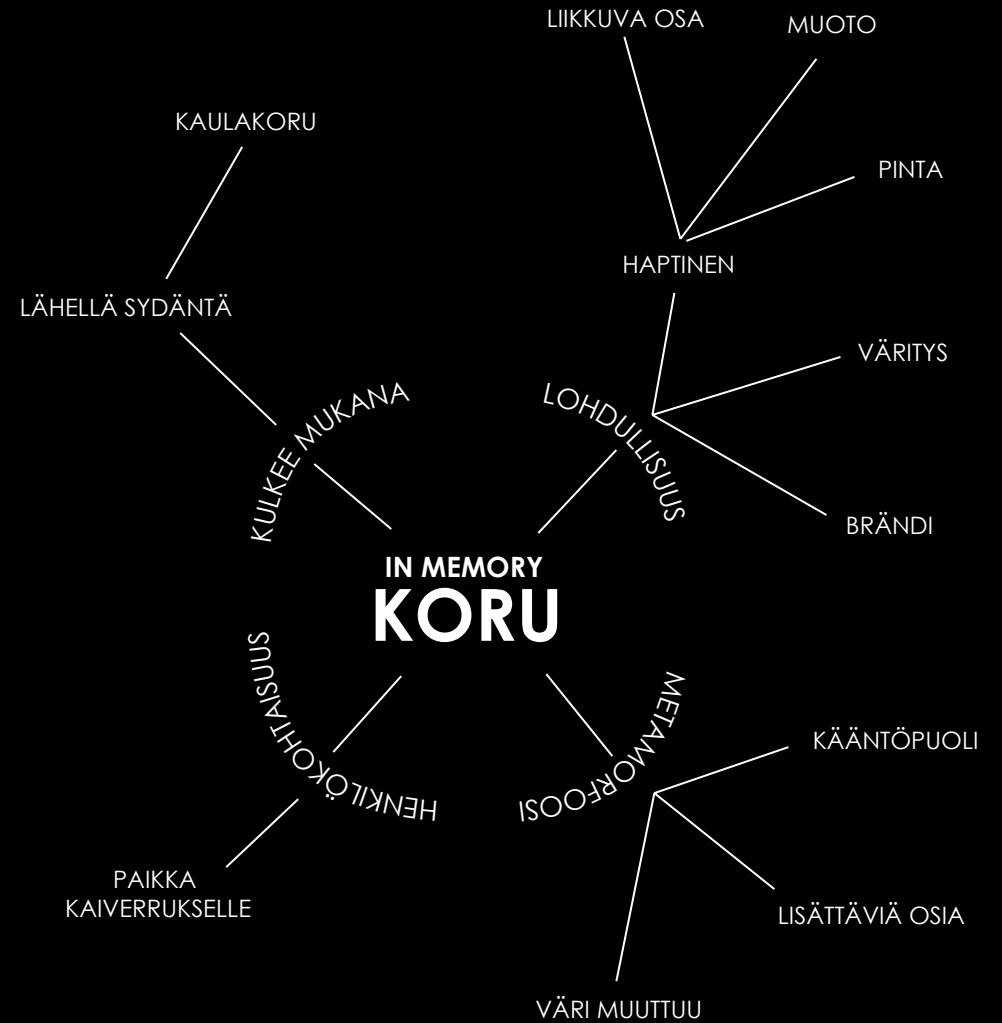
Henkilökohtaisuudessa olisi tärkeää, että korun voisi mahdollisimman moni tuntea omakseen. Muodon olisi siis hyvä olla abstrakti, jotta jokainen voisi tulkita korua haluamallaan ja tarvitsemallaan tavalla. Henkilökohtaisuutta korostin vielä mahdollisuudella lisätä koruun haluamansa kaiverrus. Kaiverrus helpottaisi korun identifioimista menettettyyn läheiseen.

Monet mainitsivat haastatteluissa mukana kulkemisen – sekä suru, että muisto läheisestä kulkee mukana vuosia. Viehdyin myös ajatuksesta, että koru olisi lähellä sydäntä. Päätin, että tuote olisi kaulakoru. Kaulakorussa toteutuisi sekä haastateltavien toiveet, että henkemmän tason tarkoitus. Kun sureva haluaa etäisyyttä aiheeseen, olisi kaulakoru helppo piilottaa vaatteiden alle.

Halusin, että koru kestäisi käytössä pitkään ja toimisi myös muistokoruna läheisestä. Koru siis voisi muuttua ajan ja surun mukana. Pohdin, että muutoksen saisi aikaan mm. kulumisella,

IN MEMORY

KORUKONSEPTI SUREVALLE

värin muuttumisella, lisättävillä osilla tai kääntöpuolilla. Päädyin vaihtoehtoista kulumiseen. Korun patinointi kuluisi käytön myötä, joka kuvastaisi menetyksestä kulunutta aikaa. Korua voisi myös myöhemmin muuttaa, esimerkiksi istuttamalla kiviä tai teettämällä siitä rintakorun.

Lohdullisuudesta muodostui korun tärkein tavoite. Pohdin, että se olisi mahdollista tuoda esiin sekä brändissä, että itse tuotteessa. Haptisuus nousi tärkeäksi tekijäksi. Sureva voisi tunnustella ja hangata korua itkun tullessa tai läheistä muistellessa. Koin, että haptisuus tulisi esiin korun muodossa sekä pinnassa. Lohduttua voisi tuoda esiin myös brändiin liitetyissä tarinoissa ja teksteissä. Kuvamaailma tulisi olemaan tärkeä keino tuoda esiin konseptin tunnelmaa ja viestiä. Kuvat tuotteen ympärille toteutin yhteistyössä valokuvausopiskelija Eliza Raskin kanssa.

Seuraavissa kappaleissa käsitellen kuinka ajatus muuttui muodoksi ja muodot tuotteeksi. Kerron kenelle tuote on suunnattu ja miten asiakaspolku sen ympärillä toimii. Avaan myös kuinka tarina luodaan tuotteen ympärille.

5.1 TUNTEESTA MUODOKSI

In Memory -surukorulle oli nyt muodostunut selkeät raamit, mitä sen mielestäni tulisi olla. Koko tutkimuksen ajan olin pitänyt mieheni avoinna korun ulkoasulle. En ollut luonut minkäänlaisia visioita siitä, miltä korun tulisi näyttää. Halusin, että muoto ja visuaalisuus pohjautuvat täysin tutkimukseni havainnointiin. Luonnostelu ja muodonanto ovat minulle usein pitkiä ja työläitä prosesseja. Tunsin, että aiemmin käyttämäni luonnostelukeinot eivät toimisi kyseisessä työssä. Tästä syystä lähdin myös opinnäytetyön aikana kokeilemaan minulle uusia materiaaleja ja tapoja luonnostella.

Muotoilutyöni perustana olen pitänyt jo pitkään tunnetta. Lähdinkin kulkemaan alkuillan aurinkoon läheiselle hautausmaalle. Kuvasin siellä erilaisia hetkiä ja yksityiskohtia kunnes aurinko laski. Kasasin kuvista tiiviin kollaa-sin, joka edusti minulle hautausmaalla kokeilemani tunnelmaa: rauha, haikeus ja kaipuu. Näiden kuvien tunnelma tulisi olemaan niin korun kuin myös koko In Memory -konseptin inspiraatio.

Tutkimuksen aikana ja muotoilutehtävää laatiessa, oli sana haptisuus tullut lukuisia kertoja esille. Halusin tuoda koruun jonkinlaisen kosketeltavan pinnan. Pinnan tulisi olla luonnollinen, karhea ja kiinnostava. Tätä pintaa

varten keräsin erilaisia kiinnostavia pintarakenteita sisältäviä esineitä ja materiaaleja. Nämä materiaalit inspiroivat minua myöhemmin luonnosprosessin aikana.

Jokainen kokee surunsa erilaiseksi. Tämän vuoksi halusin, että korun muoto olisi abstrakti, joka antaisi tilaa katsojan tulkinnalle. Jos muoto olisi esittävä, ei käyttäjä välttämättä kokisi sitä omakseen. Abstrakti muoto siis mahdollistaisi laajemman käyttäjäkunnan, koska jokainen voi nähdä ja kokea muodon niin kuin haluaa. Koska aikaisempi muotoilutyöni oli keskittynyt lähinnä esittävään tyyliin, oli tämä haaste, joka vaati minulta nyt uudenlaista lähestymistapaa.

Lähdin kokeilemaan erilaisia muotoja musteella ja isolla pehmeällä vesivärisiveltimellä. Erilaisia muutaman sekunnin muotoja ilmestyi paperille lukuisia. Viehätysin näistä möykymäisistä muodoista, koska Haastattelussa Nro8 (2016) haastateltava kuvaili suruaan mustaksi möykkyksi, joka oli tullut elämään. Pohdin voisiko surukoruni olla tuo musta möykky.

Halusin, että korun muoto sopisi hyvin käteen ja se olisi miellyttävä sulkea nyrkkiin. Tämä oli merkittävä osa korun lohdullisuutta. Valitsin muutamia maalaamistani muodoista (Liite

13), välttären ulokkeita ja terävyyttä. Piirsin muodot puhtaaksi ja testasin niiden muotoa mallivahaan. Käden tuntuman perusteella valitsin kappaleista yhden, jota jatkoin eteenpäin pohtimalla sen kokoa, paksuutta ja kuviointia. Kuviointissa toin esille korun tarvitsemaa haptisuutta. Sen oli tarkoitus olla kiinnostava ja luonnollinen, johon sormi keskittyisi korua hangatessa. Esimerkkejä kuvion luonnoksista löytyy liitteistä (Liite 14).

Tein tästä muodosta pitkään erilaisia mallikappaleita (Liite 14), olematta niihin kuitenkaan täysin tyytyväinen. Epämääräinen muoto oli kiinnostava, mutta riipuksena sen painopiste asettui kaulalla hassusti. Jollain tavalla tunsin myös, että tämä malli ei henkinyt mitään tunnetta ja luonnetta, jota olin korussani tavoitellut. Päädyin tekemään käyttämästäni muodosta symmetrisen (Liite 13), koska koin sen olevan muodoltaan rauhallisempi ja helpommin lähestyttävä. Tätä luonnostellessa otin tuekseni tunnelmaan sopivan musiikin, jona toimi tässä tapauksessa Twin Peaks-sarjasta tunnettu laulaja Julee Cruise.

Tämä muoto viimein tyydytti minua. Se sopi nyrkkiin ja sormi keskittyi alaosassa olevaan karheaan osaan. Korussa karhean osan muoto oli kuin sielusta revitty pala, joka nyt raastoi kantajaansa olemassaolollaan. Pian kuitenkin

kin sormi tottuisi pintaa ja kantaja tuntisi sen rajat ja kuopat läpikotaisin. Tämä oli vertauskuva surusta, joka vie palan surevan elämästä. Se sattuu, mutta on samalla väistämätön. Vaikka sitä kuinka hankaa, se ei kulu pois, mutta se muuttuu tutuksi ja lopulta menettää tuskansa ja otteensa surevasta.

5.2 MUODOSTA KORUKSI

Opinnäytetyön aikana valmistettiin In Memory -konseptiin ensimmäinen koru. Luonnosten lopullisesta korusta ollessa valmiit, siirryttiin kohti tuotteistusta. Tarkoituksena oli luoda kappale, joka toimii esimerkkinä tulevasta mallistosta. Kappaleeseen ei myöskään tehtäisi mahdollisia personointivaihtoehtoja, sillä kyseinen kappale toimisi myös muotituskappaleena kun korun sarjatuotteistus aloitettaisiin myöhemmin.

Valmistin korun mallivahasta, joka valettiin hopeaan Kultataide -valimon kautta. Jotta koruun saataisiin käteen sopiva koko, mutta käyttömukavuuksinen paino, tuli koru tehdä onttona kahdesta osasta. Hopeaan valetut osat siistittiin ja juotettiin yhteen. Halusin korun pintojen viimeistelyn kiiltäväksi, jotta tuntuma olisi mahdollisimman sileä. Koruosa kiinnitettiin ketjuun riipuslenkillä, joka sopi muodoltaan kokonaisuuteen. Ketjuksi valitsin 50/55 cm pitkän ketjun, joka sopisi sekä miehen, että naisen käyttöön. Koru patinoitiin mustaksi, jotta saavutettaisiin surun synkkä olemus ja pinnan kulumisesta syntyvä metamorfoosi.

Jo luonnosteluvaiheessa pidin mielessä korun sarjatyöstettävyyden. Koru tulisi olla hankintahinnaltaan asiakkaalle kohtuullinen, mikä vaikutti myös korun rakenteeseen ja valmistukseen. Ensimmäisen kappaleen ollessa hyvin

viimeistelty, tarvitsee sarjatuotantoa varten kappaleen puoliskot irrottaa ja teettää uusia. Sarjatuotettavassa kappaleessa työstövaiheiksi jää vain puoliskojen juotto, pintakäsittely hionta- ja kiillotusrummussa, riipuslenkin valmistus ja liitto sekä patinointi.

Koru ei tekniseltä osuudeltaan sisältänyt minulle mitään uutta. Teknisen toteutuksen valinnat pohjautuivat aiempaan tietoon ja kokemukseeni. Tuotteen päätarkoitus olikin tuoda tutkimukseni tulokset konkreettiseen muotoon, joka ilmentäisi sureville toivomaani lohtua.

5.2 SURUKORUN KONSEPTI

Tuotteen ympärille muodostuvaa konseptia tein käytännössä koko opinnäytetyön ajan. Tarkoitukseni oli luoda palvelukokonaisuus ja brändi tukemaan tuotetta. Konseptoinnilla olisi mahdollista tuoda tuotteeseen lisäarvoa ja kertoa tarina, joka ei ehkä muuten välity tuotteesta. Konseptoinnin rajasin myynti- ja markkinointistrategiaan sekä visuaalisen ilmeen ja tarinan hahmotteluun.

In Memoryn kohderyhmä on surevat. Ihmisenä tulee sureva, kun hän menettää itselleen tärkeän läheisen. Surukoron hankkii sellainen sureva, joka tarvitsee jotakin surunsa konkretisoimiseen. Hän haluaa mahdollisesti myös ilmaista suruaan muille ihmisille. In Memory -surukoru saatetaan hankkia vuosienkin päästä menetyksestä, mutta usein hankinta tapahtuu surun ensimmäisen kuuden kuukauden aikana. Surukoru voi olla myös lahja surevalle. Se osoittaa lahjanantajan välitöntä osanottoa toisen suruun.

Opinnäytetyön alussa ajattelin, että surukoru voisi myydä hautausoimistoissa. Kumosin tämän ajatuksen haastatteluiden aikana, sillä en halunnut, että koru tuntuisi yhdeltä rahastuskeinolta jo muutenkin kalliiden hautauskustannusten sivussa (Haastattelu Nro2 2016). Päädyin, että hautausoimistot toimisivat vain mainostusväylänä, joka jakaisi tietoa

tuotteestani. Hautausoimiston lisäksi In Memory -konseptia markkinoitaisiin sururyhmien kautta. Tämä toimisi hyvänä väylänä, koska ryhmään mahdollisesti liitytään hieman menetyksen jälkeen (Haastattelu Nro6 2016) ja sen jäsenet usein kaipaavat jonkinlaista tukea omalle surulleen. Mainostusta voisi harjoittaa myös tahdikkaasti seurakuntien kautta.

Mainostrategiaan kuuluu lehtinen, joka esittelee tuotteen ja sen tarinan. Jotta kiinnostus saadaan syttymään, tulee tekstien olla syvällisiä ja osua juuri surevan sen hetkiseen olotilaan. Sen tulisi myös poiketa formaatiltaan ja kuvalaadultaan usein nähdystä esitteistä. Päädyin, että laatu on markkinointiesittesessä kaikkein tärkeintä. Hahmotelmani markkinointiesitteestä löytyy liitteistä (Liite 16).

Sureva saa tiedon In Memory -surukoruista. Hän kiinnostuu tuotteesta ja haluaa sellaisen itselleen. In Memory -koruja myydään omassa nettikaupassaan, pajan yhteydessä olevassa liikkeessäni, suruyhdistyksillä, joilla on toimiston yhteydessä kauppa sekä muutamilla valituilla jälleenmyyjillä. Mikäli asiakas ostaa korun suoraan minulta (nettikauppa tai liike) saa hän koruunsa personoidun kaiveruksen halumaansa kohtaan heti oston yhteydessä. Koru toimitetaan asiakkaalle kaiverrettuna 1-2 viikon sisällä. Mikäli sureva ostaa korun jotakin

muuta reittiä, voi kaiveruksen teettäminen kestää hieman kauemmin. Kaiverus ei ole pakollinen ja asiakas voikin sen teettää myös myöhemmin. Kaiveruskustannukset kuitenkin kuuluvat korun hintaa, jolloin asiakkaalle näkyviä lisäkustannuksia ei synny – tällä tavoin luodaan vaikutelma palvelusta.

In Memory -korun palvelupolku ei kuitenkaan pääty ostohetkeen. Konseptin ympärille luotavilla teksteillä ilmaistaan mahdollisuus myös muuttaa korua kun suru on jo muuttunut muistoiksi. Asiakasta kehoitetaan teettämään koru uuteen muotoon. Muutoksia voisi olla patinoinnin poisto, koruun istutettavat kivet tai korun käyttömuodon muutos, kuten riipuksesta rintakoru.

Jotta konsepti saatiin kasaan, oli keskeistä löytää sen taustalle tunne ja tarina. Inspiraatio osanoiksi nostin lohdullisuuden ja haikeuden. Konseptin tarina tuodaan esille verkkosivuilla, markkinointiesitteessä ja korun mukana tulevassa tarinaesitteessä (Liite 17). Tarinalla toin, tunteen lisäksi, esiin myös kuinka tuotetta tulisi käyttää oman surun työstämiseen. Se toimi siis piilotetusti myös käyttöohjeena. Tarinatexti löytyy kappaleesta 6. sekä liitteistä (Liite 16-18). Tuotekuvien merkitys konseptille oli jopa suurempi kuin sanallinen ilmaisun. Kuva on myös se, joka kiinnittää asiakkaan huo-

mion ja kutsuu tutustumaan tuotteeseen lähemmin. Tuotekuvia suunniteltaessa yritin pitää mielessä, kuinka korun kohderyhmä tulisi pitää laajana, mutta kuvan tulisi silti säväyttää. Avainsanoiksi nostin herkkyyden, melankolian, lohdun ja haikeuden. Kuvat toteutettiin yhteistyössä valokuvaaja opiskelija Eliza Ras-kin sekä malli Valentina From Hellin kanssa.

6. IN MEMORY

In Memory johdattaa surun halki kohti tulevaa. Se kertoo, että maailma on menettänyt tasapainonsa. Se antaa lohtua kantajalleen ja voimaa kohdata suru. Se suojaa ulkomailmalta, mutta samalla kutsuu tukemaan. In Memory konkretisoi surun.

In Memory -koru kuvastaa surua: se on revitty pala elämästä. Se on musta möykky, väistämätön, jonka oppii tuntemaan vasta kun siihen tutustuu. Sureva voi hakea korusta lohtua, keskittyessä seuraamaan sen kuoppia ja rajoja, sileää ja karheaa pintaa. Surevan hie-roessa korua läheistä muistaessaan, sen musta pinta vähitellen haalenee ja menettää synkkyytensä – aivan niin kuin surukin. Koru on valmistettu hopeasta ja sen pinta on tummennettu. Sureva voi kaiverruttaa korun pintaan haluamansa tekstin, kuten läheisensä nimen, lausahduksen tai kuolinpäivän.

Kun suru on muuttunut ja menetys on sulautunut arkielämään, voi sureva halutessaan muuttaa myös koruaan. Hän voi laittaa ki-viä, lisätä kaiverruksia, poistaa tummennuk-sen tai muutta koko korun olemusta. Näin suru on muuttunut muistoiksi ja surukoru on muuttunut sen mukana.

Itke vaan. Se kuuluu suruun. Onhan nyt sielu-si rikki, joku poistui luotasi. Astut nyt toisen-laiseen elämään. Ihmisten kohtaaminen ehkä pelottaa sinua. Muista, sinä et ole suru, se on vain jotain, jonka jouduit ottamaan vastaan. Koru kertoo sen. Se kertoo, että et ehkä toivo-nut tätä, et halunnut kokea näitä tunteita, jär-jestää elämäsi uudestaan. Mutta älä pelkää, sinä selviät.

Koru kulkee nyt rinnallasi, aivan niin kuin kannat häntä sydämessäsi. Anna sen lohdut-taa sinua silloin kun muistot kirvelevät liian syvältä. Sulje koru nyrkkiin, anna sen olla kaiken syy tai kerro sille salaisuutesi. Se ot-taa kaikki tunteesi vastaan, se ottaa sinut vastaan.

Pian huomaat kuinka aikaa on kulunut. Muis-tot yhä tekevät kipeää, mutta ei samalla taval-la kuin ennen. Kun katsot mukanasasi kulkenut-ta korua, huomaat sen pinnan haalenneen. Se on haalennut surusi mukana. Eräänä aamuna huomaat, että et enää tarvitsekaan korua. Se on täyttänyt tehtävänsä. Siitä eroaminen voi olla vaikeaa – onhan se ollut läsnä kanssasi kaiken tämän ajan. Mutta niinkuin surusikin, sekin voi muuttua. Anna sille uusi muoto, uusi elämä. Se kertoo, että jotakin musertavaa ta-pahtui sinulle, mutta sinä selvisit siitä.

7. LOPPU JA ALKU

Opinnäytetyössäni tutkin mitä on suru ja surutyö sekä miten ne tulevat ilmi. Kerroin, mitä on surukulttuuri ja kuinka yhteiskuntamme on käsitellyt surua ja surevia. Tutkin minkälainen merkitys vaatteilla ja niillä viestimisellä on ollut. Paneuduin surukorujen käyttöön ja siihen minkälaisia ne ovat ajan saatossa olleet. Esittelin työssäni haastattelututkimukseni surusta ja surevista: miten he ovat kokeneet oman menetyksensä. Opinnäytetyöni produktiona oli In Memory -korukonsepti surevalle. Pohdin minkälaisen korun sureva tänä päivänä tarvitsee. Suunnittelin ja valmistin konseptin ensimmäisen korun ja sen ympärille visuaalista ja tarinallista brändiä sekä markkinointi- ja myyntistrategiaa.

Opinnäytetyöni loppu on oikeastaan In Memoryn alku. Pohjatyon ollessa valmiina voidaan surukorukonsepti tuoda julki sureville lähitulevaisuudessa. Jatkan projektia lähettämällä opinnäytetyöni 20 surevalle, jotka ottivat minuun yhteyttä haastattelupyynnön johdosta. Toivon saavani heiltä jonkinlaista kommentointia ja vastakaikua korulleni. Mikäli heidän vastaanottonsa on positiivinen, jatkan tuotteistusta korun sarjatuotettavuuteen. Teetän muotin ja analysoin tuotteistuksessa esitellyn toimintamallin toimivuutta ja kannattavuutta. Tuotteen kehitystä seuraa brändäys ja konseptoinnissa esiteltyjen vaiheiden

toteutus ja kehitys. Tarkoituksena olisi saada In Memory markkinoille alkuvuodesta 2017. Surukoru -brändiin kehitetään ajan saatossa lisää erilaisia muotoja vaihtoehdoksi opinnäytetyön aikana valmistetulle kappaleelle. Tarkoituksena on myös suunnitella surukoruja eri kohderyhmille, kuten esimerkiksi leskien oma surukoru. Haluan myös painottaa brändissä erilaisten uniikkien muistokorujen teettämisen mahdollisuudesta.

Surukulttuurin tutkiminen kiehtoi minua valtavasti ja tunnenkin, että en päässyt syventymään aiheeseen haluamallani painoarvolla. Toivon, että pystyisin nousemaan tämän osaluheen historialliseksi asiantuntijaksi esimerkiksi maisteriopintojen myötä. Suomalaisesta surun esinekulttuurista löytyy aineistoa, mutta se on hyvin hajautunut. Pieniä tiedon rippeitä löytyy sieltä ja täältä, eikä kukaan ole tutkinut tarkasti juurikin kyseistä aihetta. Moni tutkimus tähän mennessä keskittyy surun sosiologiseen puoleen tai esine- ja tapakulttuuriin vain hautajaisten osalta. Tämä on siis aihealue, jota haluan ehdottomasti päästä kaivamaan syvemmältä.

Kokonaisuutena olen tyytyväinen opinnäytetyöprojektiini. Toivoin, että olisin päässyt hie-
man pidemmälle tuotteen konseptoinnissa ja tuotteistuksessa. Aikaansaamani tulos on kui-

tenkin minulle täysin riittävä – opinnäytetyön pääpainon ollessa alusta alkaen tutkimuksessa. Projektin aikana tein paljon sellaista, joka oli oman mukavuusalueeni ulkopuolella. Toisinaan tunsin olevani täysin hakoteillä siitä, mitä halusin ja minne olin menossa. Opin yllätyksekseni myös paljon omasta suunnittelu-prosessistani ja sen käynnistämisestä. Pitkästä aikaan jopa nautin luonnosteluvaiheesta ja sen vallassa olosta. On vaikea sanoa, mikä työssä olisi hyvää ja mikä huonoa. Toivon, että se voi olla jollekin yhtä innoittava ja yllätyksellinen kokonaisuus, niin kuin se oli minulle. Ja ennen kaikkea toivon, että In Memory tulee olemaan tulevaisuuden surukoru, joka palvelisi niitä jotka sitä eniten tarvitsevat.

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

Delorme M. 2004. Mourning art and jewelry. Atglen : Schiffer Publishing

Erjanti, H. & Paunonen-Ilomonen, M. 2004. Suru ja surevat, surevien hoitotyön perusteet. Helsinki: WSOY

Hallam, E. & Hockey J. 2001. Death, Memory & Material Culture. Oxford: Berg

Kübler-Ross, E. & Kessler D. 2006. Suru ja surutyö. Helsinki: Basam Books

Lehikoinen, H. 2001. Katkera Manalan kannu, Kuoleman kulttuurihistoria Suomessa. Juva: Bookwell

Liimatainen, A. (toim.) 2005. Sinä kuolet. Helsinki: Tammi

Luthi A. 2007. Sentimental Jewellery. Oxford: Shire Publications

Puckle, B. 2008. Funeral Customs. Lontoo: Forgotten Books

Taylor L. 1983. Mourning Dress, a Costume and Social History. Lontoo: George Allen & Unwin

Turun maakuntamuseo. 1999. Aboa. Vuosikirja 1995-96. Vammala: Vammalan kirjapaino

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Flanders, O. 2016. VS: Aineistoa opinnäytetyöhön aiheesta surukoru [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Silander, H. Lähetetty 14.3.2016. [viitattu 21.3.2016]

Haikonen, H. 2013. Kunniamerkeistä 1918-1945 [verkojulkaisu]. Räisäläisten Säätiö [viitattu 21.3.2016]. Saatavissa: <http://raisala.fi/perinne-kunniamerkit.html>

SUULLISET LÄHTEET

Haastattelu Nro1 2016, 26.1.2016

Haastattelu Nro2 2016, 26.1.2016

Haastattelu Nro3 2016, 29.1.2016

Haastattelu Nro4 2016, 1.2.2016

Haastattelu Nro5 2016, 3.2.2016

Haastattelu Nro6 2016, 5.2.2016

Haastattelu Nro7 2016, 6.2.2016

Haastattelu Nro8 2016, 8.2.2016

LIITTEET

LIITE 1 Haastattelusopimus

LIITE 2 Haastattelun rakenne

LIITE 3 Haastattelun kysymykset

LIITE 4 Henkilötietolomake

LIITE 5 Haastattelu Nro1

LIITE 6 Haastattelu Nro2

LIITE 7 Haastattelu Nro3

LIITE 8 Haastattelu Nro4

LIITE 9 Haastattelu Nro5

LIITE 10 Haastattelu Nro6

LIITE 11 Haastattelu Nro7

LIITE 12 Haastattelu Nro8

LIITE 13 Muodon evoluutio

LIITE 14 Kuvioluonnoksia

LIITE 15 Hahmomalleja

LIITE 16 Markkinointiesite

LIITE 17 Tarinaesite

LIITE 18 Tuote-esite

SOPIMUS

Opinnäytetyön tekijä saa käyttää litteroitua haastattelumateriaalia opinnäytetyönsä liitteenä.

Haastateltavan nimeä tai yhteystietoja ei julkaista.
Julkaistavassa tekstissä ei mainita menetyn läheisen nimeä, vaan käytetään muotoa: puoliso, lapsi, äiti jne.

aika ja paikka _____

opinnäytetyön tekijä
allekirjoitus ja nimenselvennys

haastateltava
allekirjoitus ja nimenselvennys

HAASTATTELU

1. AIHEEN ESITTELY

syy miksi teen tätä tutkimusta

2. HAASTATTELUN LUONNE

rakenne
äänitys
käyttösopimus

3. HAASTATTELU

henkilötietolomake

4. PALAUTE

kiitokset
onko jotain mitä haluaisi vielä sanoa?
mitä olisi voinut tehdä paremmin?

HAASTATTELU

1. ALUSTUS

- 1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?
- 1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi?
- 1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt?

2. SURU JA SOSIAALISUUS

- 2.1 Halusitko näyttää surusi?
- 2.2 Ymmärrettiinkö surusi?
- 2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Jos kyllä, saitko sitä riittävästi?
- 2.4 Halusitko puhua surustasi?

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

- 3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?
- 3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi?
- 3.3 Missä koit saavasi surra?
- 3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi?

4. SURUKORU

- 4.1 Mikä koru surukoru voisi olla?
- 4.2 Miltä surukoru voisi näyttää?
- 4.3 Mitä surukoru merkitsisi sinulle?

HENKILÖTIETOLOMAKE

NIMI

SÄHKÖPOSTI

IKÄ

PAIKKAKUNTA

KOULUTUSASTE / AMMATTI

MENETETTY LÄHEINEN

SURUAIKA

INFORMAATIO TUTKIMUKSESTA

SURU- TAI MUISTOKORU

MUISTIINPANOJA HAASTATELUN AIKANA / MUUTA HUOMIOITAVAA

HAASTATTELU NRO1

MIES, 60 VUOTTA, ESPOO

26.1.2016

MENETETTY LÄHEINEN: AVIOVAIMO, ESIKOISTYTÄR

SURUAIKA: 1 KUUKAUSI, 32 VUOTTA

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULU

INFORMAATIO HAASTATELUSTA: NUORET LESKET

SURUKORUNA VAIMON KIHLA- JA VIHKISORMUKSIA KULTAKETJUSSA

Kysyn tässä, että onko sulla suru- tai muistokoru entuudestaan, niin sullahan oli ne sormukset? Kummaksi sä ne koet, onko se muisto- vai surukoru? Tai näetkö niissä mitään eroa?

No sitä mä meinasin sulta heti ruveta kyselemään, että miten sä näet sen. Tota, musta se on saman prosessin vähän eri vaihetta. Et siinä mielessä tää on semmonen joka toimii myös muistokoruna sitten, tota niin pitkään kuin tätä nyt sitten tuntee tarvitsevansa, tai haluaa pitää. Mutta sitten tämmönen surukoru... mä oikeastaan liittäisin sen sellaiseen vaiheeseen jonka ohitse mä olen jo onnistunut aika hyvin pääsemään, eli sellaseen kriisivaiheeseen.

Joo, sehän on todella henkilökohtaisesta kokemuksesta. Kahta tarkoitusta käytetään sen surukoru nimikkeen alla, eli saatetaan puhua surukorusta, mutta sen tarkoitus onkin se muistokoru. Muistokorulla herätetään sitä muistoa siitä läheisestä ja kiinnitetään positiivisia muistoja siihen yhteen esineeseen ja usein se on personoitu hyvin sen läheisen näköiseksi. Ja surukoru on sit nimenomaan siihen prosessiin liittyvä. Aikaisemminhan se on ollut sitä, että näytetään se oma status.

Niin oli tämä musta...

Joo suruhunnut ja muut

Äitini aikoinaan käytti sitä mustaa suruhuntua, harsoa, suruharsoa. Miehillä ei semmosta muistaakseni semmosta suomalaisessa tapakäynnön mukaan.. mä en ainakaan muista.

Joo ei oikeastaan ole ollut, surunappi max, eli sellainen pieni nappi.

Niin jotain sellaista, sellainenhan voisi toimia edelleenkin. Jalkapalloilijat pitävät mustaa surunauhaa melkein joka toisessa ottelussa kun joku organisaation avainhenkilö on sitten menehtynyt. No joo.

Ehkä tää on sitten vähän molempia?

Joo, niin kyllä voisi sanoo. Mä otin sen käyttöön heti vaimon kuoleman jälkeisenä päivänä, että kyllähän se silloin on surukoru.

1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?

No, mä.. Motivaatio on siinä, että mielelläni puhun ja kommunikoin itselleni tärkeistä asioista, että yleensäkin työpaikan kahvitauoilla olen yksi niistä jotka mielellään kertovat asioita ja tota henkilökohtaisiakin asioita, että tavallaan mä olen tällainen ekstrovertti, ei ihan normaali suomalainen mies. Näin ymmärtäisin, ainakin luulen niin. Ja tota, mä olen sitten huomannut että tämmönen asian puiminen ja keskusteleminen, asian käsitteleminen, kun ystävien kesken, ei ihan ventovieraiden kanssa, äkkiä niistä tulee ystäviä tai tuttavita, tuttuja ainakin, niin se on hirveen terapeutista. Mä olen huomannut sen et.. no se on oikein, se on kivaa. Jossain vaiheessa sen on rasittavaa tai rankkaa, sellasta emotionaalista työtä, joka niinku uuvuttaa, että ei sitä ihan päivät pääksytykseen jaksais, mutta sopivina annoksina, se on vähän niin kuin lenkillä kävis, siitä tulee hyvä olo, että on taas ponnistanut ja saanut

taas vähän hilattua asioita pyöreemmiks, tai hiottua niitä pyöreemmiks. Jotenkin pidän tämmöstä kommunikointia surun käsittelyn avainkysymyksenä ja toinen on sitten minkälaista palautetta siihen omaan kommunikointiin saa. Vaikka kuinka kommunikoi ja palaute on se että ei vois vähempää kiinnostaa, lopeta jo, että. Tota ota ittees niskasta kiinni ja rupee jotain.. niin sehän on ihan eri asia jos ja onnistuu saamaan sellaisen ihmisen joka kuuntelee. Mä luulen että sä olet kyllä hyvä kuuntelemaan kun, et vaihda puheenaihetta kun sua alkaa kyllästyttää. Vaan ehkä siirryt seuraavaan kysymykseen.

Olitko ottanut jotain valokuvaa – kun pyysin jos löytäisit jotain valokuvaa tai esinettä tai jotain?

Tähän mä otin esille tämmösiä, nämä nyt liittyy niinku yhteen [pöydällä omaelämäkerta ja valokuvakirja sekä huivi] Käytiin vaimon kanssa, tässä on vaimoni..

Onko New Yorkissa käyty? Eiks niin?

Me käytiin siellä jouksemassa maratoni, tai vaimoni juoksi ja minä hänen avustavana henkilönään. Ja sitten vaimo teki oman elämäkertansa tossa sairautensa aikana, joka on sellanen kattava ensyklopedia ja josta voi kattoa miljonkas mikäkin asia tapahtui ja minkä tyyppisiä ajatuksia hänellä on. Mä olen tän lkenut jo pari kertaa ja silloin kun hän kirjoitti tätä niin vaimo aina luetutti mulla ja kysy mitä mieltä olen ja tässä on 114 kuvaa sitten laitettu tällä viisteiden meidän yhteisen taipaleemme tai vaimoni elämän ja samalla sit vähän munkin elämää, tai aika paljonkin, tosi paljon. Eli tota kyllä tämä on edelleen tossa mulla pöydällä ja sitä välillä kattelen.

Haluisit sä kertoa tästä taustasta – sun vaimo siis sairasti – mä en tunnistanut tätä lyhennettä...

ALS. Se on muotisairauskin josta oli jonkin laisia typeriä kampanjoita kerättiin rahaa tutkimuksiin – motoneuroonintauti. Jossa tahdonvaraiset liikehermot niiku rappeutuu ja kuolee. Sen seurauksena mieli pysyy ihan toimivana ja tämmöset itsenäiset autonomiset lihakset niinku suolisto ja tämmöset näin, ne niinku toimii normaalisti, mutta sitten kaikki puhe häipy vuoden sairastamisen jälkeen, samoin

nieleminen, että ei pysty hallitseman nielemistä. Piti siirtyä, tai siirryttiin sitten tommoseen peg-letkuun suoraan mahalaukuun ja nestemäiseen ruokintaan. Pikku hiljaa sitten liikkuminen ja ruumiin hallinta heikkenee, että siitä on tällasta käytännöllistä haittaa, mut kuolema tulee sit siinä kun palleahermo heikkenee niin ettei hengitys enää kulje ja kun sitä voi enää pysty avustavillakaan lihaksilla enää kompensoimaan. Mutta tota, se ei ollut niin paha kuin mä ajattelin alunperin se kuolemaan johtava vaihe. Että vaimo sai sellaisen hengitystä avustavan maskin joka autto sitten hengittämään – että kun yritti vähän hengittää niin se sitten tuuppasi paineella sinne ilmaa – hän pysty vuoden verran pysty jatkamaan elämään tai meidän, saatiin jatkaa yhteistä elämää, sillä NIV-hengitysmaskilla. Ja sitten kun sekään ei enää auttanut, vaan piti ruveta lisäämään lääkitysmäärää, jolla huijataan tota hengityskeskusta, se niinku tunnistaa miten toi kaasutasapaino – sitten kun alkaa hiilidioksidit nousta niin ottaa sen hengenahdistuksen tunteen joka on ikävä, sitä kun sitten hyvin vaimealla morfiinilääkityksellä dumpataan tätä hengityskeskusta niin ihminen pystyy olemaan rennosti vaikka ne hiilidioksidit on nousussa. Ja tota sitä lääkitystä piti ruveta lisäämään koko ajan ja sit muutenkin vaimon liikkuminen – hän ei enää pystynyt käyttämään I-Padia ja käsien liikkuminen oli jo vähän sellaista summittaista tai jos yritti kirjoittaa enää kunnolla. Hän ei enää oikein pystynyt nukkumaan että se oli sellasta jatkuvaa hereillä olemista, samoin mulla kun mä hänestä huolehdin, niin se kesti hyvin vähän aikaan, ehkä pari kuukautta. Se oli sellasta vaikeeta aikaa että jollon väännettiin mehuja irti. Et, sitten kun hän sitten päätti lähteä pois tästä maasta, niin tota sitten mentiin vaan tonne Jorvin keuhkoyksikköön, ja hänet nukutettiin ja otettiin tämä maski pois ja kymmenessä minuutissa hän oli sitten kuollut. Se siinä mielessä se ALS:in kuolemistapahtuma niin sehän on hämmäntävän nopea ja hallittu semmonen että ei olleenaan kauhea. Et semmonen joka tän saa – sellaset parisataa ihmistä vuodessa – niin tota saa ton ALS:in niin ei se kuolema ole mitenkään hirvittävä. Kyllä sen noista nettijutuistakin joita mä luin oli tiedossa, että ei tämä mikään kauhu tauti ole ainakaan sen lopun suhteen. Mitä sä kysytkään?

Niin siis just näitä asioita! Kuinka kauan siitä oli kun tämä diagnoosi saatiin?

Se oli kolme ja puoli vuotta, ei ihan – kolme vuotta ja kolme kuukautta. Vaimo oli töissäkin ihan ensimmäisen vuoden kokonaan ja oli toisenkin vuoden vielä, hän oli kaksi vuotta töissä. Ja yhden vuoden että hän ei enää pystynyt puhumaan hän oli töissä – hän oli työterveyslääkäri – ja pysty hoitamaan potilaita ja pysty vielä kävelemään työpaikalle tosin hidastuvasti ja lyhentäen, maksimaalisesti bussia käyttäen ja junaa. Hän pysty tosiaan vielä kaksi vuotta hoitamaan omia potilaitaan kun oli ollut samassa työpaikassa niinku koko käytännössä valmiusikänsä eli yli 30 vuotta, niin hänellä oli ns. vakityönantaja ja vakiasiakkaat muodosti kohtalaisen osan potilasmäärästä ja hän pysty hyvinkin – kun tuns ne hyvin – niin pysty jatkamaan ihan normaalisti lääkärintyötä. Et sitten kun huomasi ettei pystynyt enää käsillä kunnolla tutkimaan potilaita kun ei ollut enää voimaa ja joutu sitten lopettamaan, eikä siihen mennytkään enää vähän yli vuos niin sitten hän jo sitten kuolikin.

Eli tota tällainen erikoistauti. Yleensä ALS potilaat jää heti sairaseläkkeelle, mutta se taas johtuu siitä, että työelämä ja työyhteisö, työnsisältö eivät ole elämässä tärkeitä. Mutta jos se on tärkeää miksi ihmeessä lähteä pois jos pystyy.

Niin ja eikö se tavallaan ylläpidäkin sitä hyvää elämää jos e nimenomaan on tärkeää. Jos toki työ sellainen pakollinen paha johon pakko aamulla mennä, niin sitten se varmaan lyhentää sitä aikaa.

Niin se todennäköisesti on. Yleensäkin työpaikoilla se työyhteisö on se joka on se rikas asia ja ihmettelen miksi ihmiset haluaa irti omista työyhteisöistään, jos ne saa tommosen uutisen. Kun ei ihminen jaksa kokoajan syödä jäätelöäkään eikä matkustaa tai jotain, pitäähän sitä jotain arjen perusrunkoa ihmisellä olla, vaikka sairaskin niin tota niin kauan kuin pystyt tekemään työtä – siis jos tykkäät omasta työstäs – niin sähän saat nauttia siitä. Tietenkin jos inhoaa omaa työtään tai omia työkavereitaan niin kyllä mä sitten ymmärrän. Mutta vaimo pyrki jatkamaan ja saikin jatkaa, niinku jossain töissä ei pysty jatkamaan jos on jotenkin fyysisesti vaativa homma ei se ihan joka paikassa onnistukkaa. Mutta vaimolla kävi hyvä tuuri, että hänellä oli sellainen ammatti ja kun toi sairaus ei tehnyt hänestä heti pyörätuoli-ihmistä, joka ei olisi pystynyt liikkumaan.

Mites silloin kun se diagnoosi tuli mitä sä ajattelit silloin?

Se oli yks ilta. Vaimo sitten oli itse selvittänyt, että joo hänellä nyt sitten varmaan on tää tauti, joka johtaa kuolemaan ja johon ei ole hoitoa, niin tota, kyllähän se oli – mutta sillon kun vaimo oli se, joka oli enempi mielenliikutuksen alainen, koska hän oli sen itse juuri selvittänyt ja oli varma siitä ja kertoi sen sitten mulle vihdoinkin ilalla kun oli ensin päivän ajan kerännyt sitä painetta, niin tietysti siinä on sitten tällasessa asetelmassa, että aina se kärsiä ja lohduttaja asetelma, että näin pääsin heti tällaseen lohduttaja-rooliin, mutta kyllähän se oli aika tota – kyllä se klisee, että kylmää vettä niskaan aika hyvä on. Yleensä kliseet on semmosia, että ne perustuu ihan hyvään oivallukseen ja siksi ne jääkin voimaan.

Mites sitten tää sun toinen joka liittyy tähän samaan suruprojektiin, eli sun tytär joka on menehtynyt, siitä on jo..?

Siitä on jo muutama vuosi, yli kolkyt vuotta. Niin siinä, siinä taas, se oli ihan erilainen asetelma taas siinä, että mä olin kesätöissä, en ollu vielä valmistunutkaan. Ja tota vaimo oli jo töissä silloin ja sitten äitiyslomalla ja mä olin kesätöissä tuolla yliopiston kesäharjoittelupaikassa, mä olin assarina siellä. Ja tota vaimo oli sitten täällä pääkaupunkiseudulla ja hän soitti sitten, että meiän vauva on kuollu ja mä en sitten päässy häntä sitten heti siinä lohduttamaan ja kun etäisyyttä oli se 250 kilsaa, eikä sieltä enää sitten illalla – se oli itseasiassa keskellä päivää – ei sieltä heti päässy mil-lään systeemillä tai ehkä olis päässy, mutta tota jotenkin sovittiin niin, että kun ei siinä mitään ollu tehtävissä eikä semmosta, että mä tulen sitten seuraavana päivänä sinne, asuttiin Leppävaarassa sillon. Niin olin sitten sen illan siellä hydessä ja tota oli aika semmonen erikoinen puulla päähän lyöty olo, että tota. Kun sitten tietysti mun ja vauvan suhde oli kuitenkin vähän tämmönen vielä kehitymisvaiheessa. Sydänääniä olin kuunnellu ja kuullut ja ne oli aivan ihmeellisen voimakkaan. Ja kävikin ilmi sitten että hänellä oli myöskin sydänvika, joka aiheutti semmosta voimakkaita sydänääniä että niitä pysty ihan hyvin pysty kuuntelemaan tosta. Ja vaimo oli tietysti hoikka tyttö sillonkin, erityisen hoikka niin siinä kuulu hyvin ne sydänäänet ja sitten se muljahteli se hauenvonkale siellä vatsassa se oli aika erikoista ja aika kivaa. Ja siinä oli sitten tällasta tulevan elämän odottamista ja aikamoinen stressikin siitä minkälaiseen uuteen rooliin tässä nyt joutuu isänä. Mut tota vauva ei kuitenkaan ollu mulle niin konkreettinen kun

vaimolle. Mä sitten menetin sen semmosen hellittelyhalun. Oli tosi kiva sitä pientä – niinkuin jälkeensä tuli havaittua ja otin sen sitten takaisin – niin tämmönen isänä toiminen pienten lasten hoitaminen ja vaihtaminen ja kaikki tämmönen puuhaaminen ja kaikki harrastukset ja leikit – ihan parasta mitä voi ihminen saada. Sillon mä en vielä tiennyt, että se on tosi antoisaa ja kivaa, niin silloin oli vaan semmonen, ehkä sen lapsen elämän menettämisen, suru siitä. Mä ehkä niin paljon surru siitä mun isän roolin menettämisestä, kun siitä mä en ollut vielä ihan varma mitä se lopulta lopuksi oikein olisi ja siinä sitten se suru oli ehkä sen lapsen näkökulmasta sit kuitenkin enemmän. Kyllä mä pidin häntä ihan täytenä ihmisenä ja hänet oikeasti haudattiinkin ja sai vielä kirkkomaahan. Jos vähän aikasemmin olisi kuollu niin kirkko ei olisi varmaan suostunut ottamaan oikeasti haudattavaksi, kuitenkin täysin elinkelpoinen lapsi, niin silloin näytetään ainakin täällä meillä otettavan, vaikka ei sitä ollut kastettu. Niin totta, se oli oikeastaan se isoin kysymys oli minun ja vaimon surujen erilaisuus. Poika on sitten, hän perehtyi aiheeseen ja myöhemmässä vaiheessa törmäsi johonkin nettijuttuun jossa todettiin näin, että esikoisensa menettämisen jälkeen parit hyvin usein eroaa. Että se on niin iso rasite sille parisuhteelle, että mä voin kyllä hyvin ymmärtää. Meilläkin oli vähän kiikunkaakun miten niinku vaimo tunsikin, että mun suruni ei ollut samalla tavalla konkreettinen ja syvä ja totta lohduton kuin hänen surunsa ja varmaan jo neljän kuukauden jälkeen niin pikkuhiljaa osoitin varmaan tahtomattani kyllästyneisyyttä siihen hänen tunnetilaansa, vaimon vatsavomiseen. Mä olin kuullu varmaan 150 kertaa ne samat jutut, mutta ne ei vaan kulu, että ne pitää vaan niin monta kertaa käydä lävitse, että semmonen alkaa pyöristyä, niin totta hän vaistosi sen että mä olin jo saanut riittävästi kuulla siitä ja siitä tuli sitten se että hän ei koe itseään hyväksytyksi, että mä en sure meidän lasta. Mitä tommosella tekee jos ei ole edes tämmöstä tukea? No, onneksi kuitenkin pikkuhiljaa särmät siitä pyöristymään ja sopivassa saumassa sai sitten puolittain ulkopuolisen ympäristön, jossa hän sai vielä kertaalleen purkaa sen oikein pohjamutia myöten ja koki tulensa kuulluksi ja lohdutetuksi ja hyväksytyksi ja sitten hän koki - koska ympäristö suhtautui häneen hyvin vois sanoa traumatisoivasti – että siellä sairaalassakin me saatiin oma huone, että muut äidit ei sitten joutuis tän – vaimo ei tietenkään heti ruvennu synnyttämään vaan sitä piti vähän valmistella sitä synnytystä ja piti odottaa, että mäkin tuun

sitten paikanpäälle. Sitä sitten kysyttiin, en muista mitä sitä hormonilisää sitten annettiin, että se kypsyi siinä ja nikamentit löystyi. Ja se sairaalahenkilökunta väisteli, ei ottanut katsekontaktia eikä mitään ja kiersi sieltä kaukaa. Ja sitten ystävät ei ottanut yhteyttä, ne pelkäs niin paljon, no otti tietenkin kaikkien läheisimmät, mut selvästikkin hekin halusivat sillä tavalla hienotunteisesti jättää niinku rauhaa, joka on näin nyt ihan väärä toimintamalli, mutta eihän sitä voi noin nuorelta tytöltä odottaa, että kaikki ymmärtää kun toinen on kun puulla päähän lyöty nii, että hekin rupee avautumaa, että siinä kannatta olla läsnä vaan ja uudelleen ja uudelleen lähestyä niin kyllä se siitä sitten lähtee. Hän koki, että hän oli täysin yksin sen oman surunsa kanssa varsinkin kun minäkin sitten rupesin lipeämään siitä rintamasta, et kyllä se oli kova paikka vaimolle. Mut totta itse mä pääsin aika nopeesti siihen, hyväksyin tietysti, että vauva on kuollu ja mä en ole, kun ei ole mitään uskonnollista häiriötekijää oo meihin kumpaakaan tullut, niin ei joutunut ihmettelemään, tämmösiä uskon ongelmia, että onko jumalaa olemassa, ja miksi hän antoi, siis tämmösiä hassuja ajatuskuperkeikkoja niin totta sitten aika nopeasti ensimmäisen vuoden jälkeen tilanne jotenki tasottui – vuosi siinä meni – että niinku meidän parisuhde oli katkolla.

Saitteko myöhemmin kuitenkin lapsia?

Kolme poikaa saatiin sitten. Sitten kun vaimo uskalsi taas rentoutua, kyl me oltiin yritetty jo aikasemmin, mut jotenkin se ei vain tarttunut. Sitten kun suruvaihe meni sillä tavalla se pahin stressi siitä taittui niin jo katos siinä sitten oltiin jo uuden lapsen kanssa puuhissa ja paha olo muuttu toislaiseksi sellaseksi mukavaksi.

Oliko teillä sitten pelkoa, että sama käy uudestaan?

Joo ja lääkäreilläkin oli. Että synnytys käynnistettiin pari viikkoa etuajassa, mikä ei välttämättä hyvä ollut, mut ei niin huonokaan. Mut sitä ei silloin ymmärretty mistä se johtu mut nyt myöhemmin vaimo luki lääkärilehdestä tämmösen tapausselostuksen siitä, että ulkokäännös, jos se tehdään niin siihen liittyy iso riski, et sitä ei silloin ymmärretty. Oli kuitenkin enää vain kuukaus laskettuun aikaan jäljellä ja vauva oli sitten perätilassa, niin sitten lääkärit sitten, että avustetaan sen kääntymistä. Yleensä kun vauva molskii siellä niin se on joissain vaiheissa miten päin sattuu ja sit-

ten se jossain vaiheessa kun se kasvaa niin se sitten jää johonkin asentoon ja joissaki, niin kuin täs tapauksessa, jäi perä alaspäin ja sehän ei ole hyvä vaan se pitäisi saada kääntymään. Yleensä se kääntyy ittestään, mutta tässä oli sitten niin, että se olisi pitänyt kääntyä ja että käännettään se, nostetaan kovaa ja sitten väännetään ja sitten pumps ja se plumsahtaa ja se on ulkoista voimaa aika paljon käytetään siinä niin siinä oli käynyt joku istukan osittainen irtoaminen, josta oli sitten tämmönen istukkaverenkierron häiriö tullu ja siihen hän oli sitten kuollu. Vaimo oli ihan varma, tässä oli käynyt juuri tämä. Sen lisäksi meidän tyttöllä oli sydänvika, että ei ihan prima ollut sitä osin, mutta se olisi vaatinut sydänleikkauksen, että olisi tullu aika ranka homma siitäkin, mutta iso onnistumisprosentti siinä olisi ollut siinäkin vielä, että ihan elämässä kiinni oli kyllä. Tätä ei silloin tiedetty, sitä vaan ihmeteltiin ja pelättiin, että on joku x-factori joka vois vaikuttaa jatkossaki, mutta pojat oli oikein päin ei tarvinnu ruveta kääntelemään.

Mähän synnyin perätilassa, mä olen kyl kaksonen. Mun sisko syntyi ensin ja tuli niin paljon tilaa mä vedin kuperkeikan ja lääkäri yritti tietenkin kääntää mua siellä, mut ei millään ja mä tulin sitten perätilassa. Ihan hyvin meni – tietenkin synnytyskanavat oli auki ja kaikkee, kun yks on jo tullut läpi.

Ymmärtäkseni siinä on se jos se pää jää nalkkiin, niin sitä pitää sitten tukea sitten. Oon jostain kuullu jostain selostus kuinka perätilassa syntyvä lapsi pitää auttaa.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi? Nyt voit valita minäkä vaan surunvaiheen tahansa.

No kyllä se on sellanen taustaväri. Se ei oikeastaan vaikuta, se ei ime multa energiaa, et mä olisin masentuneena sängyssä, voimatta nousta ylös tai elämän haluton, tai mitään tämmöstä. Semmonen taustaväri, joka muistuttaa mun vaimon - kun tää lapsen kuolema kun siitä on jo 35 vuotta, tai -83 mitäs siitä tulee 32 vuotta. Siitä on jo sen verran aikaa, että se on menny jo sellaseen ihan taustasäteilyyn. Mut totta nouseehan sielläkin sellaisia yksittäisiä piikkejä, mutta kuitenkin tää vaimon kuolemasta suru, se on taustaväri, joka totta antaa lisäkontrastia hirveesti maisemalle ja elämäntapahtumille ja uutisille ja kuville. Taustaväri, se on mun mielestä semmonen. Näin mä sen koen.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt?

Tosi hyvin, että mulla ei ole vaikeuksia puhua aiheesta ja mä olen saanut puhua koko sen kolmen vuoden ajan kun vaimo valmistautui omaan kuolemaansa, se oli jo sitä suruprosessia. Mulla oli se suruprosessi jo, mä olen niinku kolme vuotta jo, se vaan, että kun vaimo vihdoinkin kuoli mä olen tavallaan jatkanut ja saanut siihen sen shokkiaallon vaikutuksen, joka kuoleman lopullinen toteutuminen aiheuttaa niin sen shokkiaallon täräys, niin se vaikutus on tosin olemassa voimakkaanakin vielä, mutta sinällään mun suruprosessi on edennyt pitkälle, näin mä sen ymmärtäisin. Mä olen jo semmosessa - en ole ihan vielä tämmösessä lämpimä muistelu-vaiheessa, on vielä vähän liian verestä.

Minkä näköisiä vaiheita sä koet sun surutyössä on ollut sitten?

No, kyllä mulla varmaan kaikki ne klassiset surukirjallisuuden tunnistamat kieltämiset ja epäuskot, vihat ja tämmöset, mutta ne on mennyt varmaan tunnissa läpi. Et tota siihen tämä mun lapsen suru, lapsen kuolemasta aiheutunut suru oli tavallaan luonut pohjat, että meni hyvin kivuttomasti se tilanteen hyväksyminen, siis tän kuoleman johtavan taudin hyväksyminen sitä kautta tulossa olevan kuoleman hyväksyminen, ei mulla niitä vaiheita ollut mistä siis taas tuolta kun mediasta seuraa tämmöisiä sankarisurijoita, saattaa pyöriä pitkään elämän ja kuoleman rajoilla itsekkin. Mitä sankarillista siinä on? Enemmän osoittaa kyvyttömyyttä käsitellä aihetta ja kyvyttömyyttä ymmärtää elämän lainalaisuuksia. Okei, tunnetasolla ei voi käskää itseään hyväksymään ja ymmärtämään jos vaan ei tunnu hyvältä niin ei tunnu hyvältä. Nyt sun pitää hyväksyä tätä jos joku sanoo, mutta jos sitä palaa ei ole nielassu niin ei sitä voi. Mä hyvin ymmärrän sen. Jotenkin tuntunu et sureminen pitäisi olla jotenkin dramaattista, media rummutuksen takia, että media tarttuu sellasiin dramaattisiin suruprosesseihin, et saada se kyynel sitten lähikuvana kuvassa niin kuin tosielämä hömppäjutuissa pyritään välittämään se.

Se on se draama, joka pitää luoda.

Väittäisin, että ei surun ominaisuus, perusominaisuus ei ole se, että ihminen joutuu jonkinlaiseen mielisairaustilaan, ei

se kuulu, musta se on epäonnistunutta surua se. Epäonnistunutta surutyötä. Onnistunutta surutyötä, se vaatii sen nielaisemisen sen tunnetason hyväksynnän, että kuolema on väistämätön. Jollain ihmisillä sitä ei ole, siksi se suakin kiehtoo. Joten mun surutyö siis ei ole siis semmonen mistä jotain kauhukertomusta saa. Vauvan kuolemaan sai mut tunnetasolla ymmärtämään ja oivaltamaan et ei tätä elämän päätarkoitusta loppujenlopuks ei oo semmonen ikuisen elämä, vaan elämä on elämään vaan sen takia, että sen on tarkoitus on loppua ja ihmisen kuuluu menettää kaikki. Ihmisen kuuluu menettää kaikki. Kaikenlaisia sanoja, että käärinliinoissa ei taskuja ja ym. Mutta kyllä sen oivaltaa ja silloin sen oivalsin, että vaikka vaimon mielestä, eikä oikeastikaan mitattuna mun suru ollut niin syvää kuin vaimon suru lapsestansa kyllä se oli riittävän syvä, että mulle taottiin päähän, että kaikki on tarkoitettu täällä vaan menetettäväksi. Sinänsä mä olin jo valmis hyväksymään että vaimonikin kuolee ja omankin kuoleman, joskin ei ihan vielä. Semmonen pieni takaportti tässä on vielä, että ei vielä tarte soittaa Jorviin, että nyt mä olisin tulossa. Että minäpä voin keskittyä tämmöseen arkiseen kivojen asioiden tekemiseen ja arvojeni mukaisesti elämiseen. Eli pääsin aika nopeasti – no ei nyt voi sanoa, jos 33 vuotta pitänyt harjotella. No okei, ei se nyt ollut aktiivia enää parin vuoden jälkeen, siitä päästiin aika nopeasti sairauden tunnistamisen jälkeen semmoiseen kunnolliseen surutyöhön. Kyllä se oli aika ahdistavaa välillä ja yksin jäämisen ajatus, kumppanin menettämisen ajatus se on niinku ikävää.. mut me keskityttiin elämään hyvää arkea ei siinä tarvinnu pyöriskellä siinä täyspäiväisesti, enemmänkin sitten lohduttaa sukulaisia ja tuttavien. Sitten kun tällasen puolittain läheisen ihmisen kanssa tai tutun kanssa keskusteli asiasta niin sehän oli taas sitä surua eteenpäin vievä ja työstävä vaihe. Me elettiin semmosta arkielämään ja sitten nämä kommunikatio vaiheet työstä sitä ja ylläpiti sitä hyväksyntää ja tulevan väistämättömän odotusta ja sitten kun vaimo 18.12 ilmotti nyt lähdetään. No sehän oli aika kauhee se päivä, voimallinen kokemus ihmisen kuoleminen tossa kädessä pitäen. Se on koiran lopettaminenkin tietävästi voimallinen kokemus kyllä se vaimonkin lopettaminen, se oli kuin koiran lopettamisen tapainen, omalla tahdolla, nukuutus ja kymmenen minuuttia. Se on ihan käsittämätöntä.

Mut se on hienoa, että on mahdollista Suomessa, että voi itse päättää sen.

Kaikissa taudeissa se ei oo tommonen, että monessa taudissa se on semmonen pallatiivinen hoito. Niin tota siis voidaan lopettaa vain elämää ylläpitävä hoito. Mut jos on semmonen perustauti, joka ei tapa vaikka sitä ei yhtään hoidakkaan niin silloin se hiipumisaika on paljon pidempi prosessi, siis paljon pidempi kuin 10 minuuttia. Että se voi mennä kuukausi tolkulla siihen. Ja kun janoon nännäyttämisen, niin kuin vanhuksia nännäytetään, onhan se aika karseeta. Että siinä mielessä toi ALS:in kuoleminen tällä tavalla se on – se oli hyvin humaani tapahtuma. Ei ton parempaa kuolemaan voi olla.

Mitä sitten kun sun vaimo sano sillon päivällä että tämä on se lähtöpäivä, niin mitkä sun fiilikset oli siitä?

Vähän tämmönen etäännyttävä. Mä olin toiminu tämmösenä hoitorobottina jo viimeiset puoli vuotta, ett se siinä kun hoidat niinku omaa läheistäs, joka kärsii niin ei siinä voi olla siinä empaattisessa myötäelämisessä mukana. Ei voi, tulisi hulluks. Silloin pitää etäännyttää ittensä, sillä tavalla, että mähän olin hoitorobotti yötä päivää – kahden tunnin välein aina yöllä kääntyminen ja vessassa käyntiä ja just ja just jaksoin nostaa vaimon sängystä pyörätuoliin ja siitä sitten vessaan. Että se on niinku fyysisestikin rankkaa. Vaikka vaimo ei paljoa painanut. Toimin tällaisena niinku robottina siinä, ei mitenkään tunteettomana, mutta kyllä se auttoi sellanen etäännyttäminen. Ja sit kun tuli tämä 18. päivä, niin ihan vastaavalla tavalla etäisyyttä vaan siitä tilanteesta. Vaimo oli pidempään ollut sillai, että hän nukkui suurimman osan päivästä. Vaikka häntä huolsin ja näin, niin ei siitä enää hirveästi kiitoksia saanut, jatkoi sitten nukkumistaan. Oli ehkä tunnin päivässä max kaksi tuntia hereillä. Katsottiin Downton Abbeytä tai muuta tämmöstä tosi hauskaa hömppää hömppää. Niin tota semmoseen hän jaksoi aina herätä, mutta muuten tota kanssakäynti oli aika väsynyttä. Niin tavallaan ei se hirveästi poikennut normaalihoitorutiinista, lähetettiin sitten – tilattiin sitten tilataksi ja autoin kun vaimon pää ei oikein enää pysynyt pystyssä, mä joudun pitämään vaimon päätä ylhäällä ja jarrutuksissa, ettei pää joudu ikävään asentoon. Ja nostin hänet sitten sängylle, peittelin ja laitoin tyynyn päälle. Että, ei sen sairaalahenkilökunnan tarvinnu tehdä mitään. Sit vasta kun lääkäri tuli, nukuttuja, sitä mä en tehnyt, mutta muuten kaiken tein.

Liittykö sulla sitten jonkun näköistä helpotustakin siihen surun alkuun, kun sä olit ollu omaishoitajana pitkän aikaan. Tuliko sulle helpotuksen tunne siitä?

Oli mulla helpotuksen tunne siitä kun mä huomasin, että vaimo rupeaa menemään vauhdikkaammin. Tiesin, ettei tää kauaa voi kestää. Et se on vähän semmonen, että onko se sosiaalisesti hyväksyttävää tuntea helpotuksen tunnetta.

Tuliko sulle syyllinen olo siitä?

Pikkusen. Täytyy sanoa. Ei nyt kovin paljoo ja mä sitä sit puhuin ystäville ja läheisille ja kaikki oli yhdessä sitä mieltä, että ei oo mitään syytä. Se on ihan hyvä vaan, että voi jo odottaa semmosta aikaa kun taas elää normaalia omaa elämäänsä. Ja itseasiassa mä olen jälkeensä, muuttaman päivän jälkeen sitä mieltä, että se on ehkä merkki siitä surutyöstä joka ei mene hallitsemattomaksi, että siellä on tää elämäänsä. Ja siinä mielessä se on jopa suositeltavaa, mutta tota – kyl-lähän se olisi paljon hienompaa olla murheen murtama ja eikä ajatella mitään omaa tilannetta ja niiku väristä pelosta siinä niinku kuoleman edessä.

Joo, se on romanttinen käsitys siitä.

Se ei mun tapauksessa ollu pelkästään sitä, se ei ollu pelkästään sitä, se oli myöskin hauskeempaa elämän nälkää, joka tota oli selvästikin jo tuloillaan.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi? Että kun sinusta oli tullut leski, halusitko sinä sen ilmaista ympärillä oleville ihmisille?

No tää mun surukoru – no nyt mulla on tämmönen aluspaita, että se ei näy - mutta jotenkin mä olen hirveästi miettinyt kuinka pitkään tämä tässä pitää tai saa olla, mutta jos se on näin [sormukset esillä paidan päällä], onks tää härski haaste.

Ei mun mielestä.

Mutta ymmärräks sä mitä tämä tässä tarkoittaa?

Ihan tarkkaan en. Sitä mä haluankin just tietää tällä haastattelulla.

Joo en mäkään tiedä miten muut siihen suhtautuu.

Miks sä sanoit, että haaste?

Niin mä tavallaan haastan ihmisiä huomaamaan sen ja tota haastan ihmisiä reagoimaan siihen. Ja niinku katsominen miten ihmiset reagoi. Ehkä se enemmän semmonen kutsu aloittaa keskustelua.

Eli sitten mä tulkitsisin tähän, että kyllä, sä haluat näyttää sen.

Kyllä

Eli koet että se on tärkeätä, että muutkin voi aloittaa sen keskustelun, ei aina sinä?

Joo kyllä ja tota, silloin ennen vanhaan kun meillä oli tämä sairaus päällä ja mä kerroin siitä ihan sillä tavalla avoimesti ja aiheutin sitten melkoisia tunne vyöryjä ihmisissä. Ja mä annoin niiku ohjeeks, että sekä tota että mun ystäville ja etenkin vaimon ystäville, että miten kannattaa lähestyä nyt kun meillä on tämmönen prosessi päällä. Ohje oli ihan selkee ja vaimokin oli – oltiin sitten keskenään siitä keskusteltu - ett paras tapa lähestyä surevaa ihmistä on kysyä "miten sä voit?". Tämä ihminen sitten kertoo lyhyemmällä tai pidemmällä kaavalla, miltä nyt tuntuu. Saattaa olla että purkautuu sitten pitkäkin juttu ja joutuu käyttämään pidemmän hetken siihen sen kuuntelemiseen. Mut siihen kannattaa varautua, mut kannattais aina ensiks kun tapaa surevaa, surevan ihmisen tai kuolettavasti sairaan ihmisen, vaikka vaan minkä ihmisen vaan – oikeastikin! - kysyä "mitä sulle kuuluu?". Mutta kun tapakulttuurin mukaan on semmonen "how are you – i'm fine" ja sit jos toinen rupeaa kertomaan sitä niin sehän olisi niinku tapakulttuurin rike. Mun mielestä rike on se, että kysyy asiaa jota ei tarkoita. Et mieluummin on kysymystä jos ei tarkota sitä ja ole valmis kuuntelemaan. Että siinä mielessä tota, okei tämmönen "mitä kuuluu – ihan hyvää vaan", nii se ehkä sopii ehkä just sopii siihen kun kysyy "mitä kuuluu?" niin se

on tätä että ihan sama. Mutta sit se pitäis kysyä jotenkin intiimimmin se että "miten sinä voit?"

Mites sitten tää tämmöset, kun puhutaan tavallaa turhistakin fraaseista "otan osaa", onko ne tuntunu just niillä, turhilla fraaseilla? Vai onko niillä sit kuitenkin ollu semmone..?

Joo, osaa ottaminen ei kyllä, ei se ole negatiivinenkaan, se tarkoittaa, että henkilö ei halua keskustella aiheesta. Mun mielestä, mä koen sen niin jolloinka sitten lopetellaan sitä aihetta. Että "otan osaa" niinku kuittaa sen. Sen sijaa jos kysyy "miten sinä voit" sitte kertoo jotain ja sit sanotaan "otan osaan" se on plap. Ja jos tekee lisäkysymyksen ja on vuorovaikutuksessa, pyrkii olemaan vuorovaikutuksessa, tulee vastaan. Mä en – mitä mä itse sanoisin, ehkä jos mä itteäni joku mun ystäväni joutuu samanlaiseen tilanteeseen ehkä mä tota harjoittelen sitten sen aidon kysymyksen ja sitten sen tilanteen miten hän vastaa niin jatkaa sitä. Että ei sitä tarvi etukäteen miettiä, ehkä voi vielä kysyä tarkentavia kysymyksiä, avoimia kysymyksiä. Vaimo aina haukkuu mua siitä mä en ole kuunnellu. Vähän samalla tavalla kun silloin kun vauva oli kuollut niin mä en osoittanut, että olisin osannu aidosti kuunnella. Että tota ja samaa vikaa mussa on muutenkin, eräs mun vioista [naurua]. Että tämmöset avoimet kysymykset, niiden esittämisen kautta luodaan vaikutelma, että mä olisin jotenkin kiinnostunut sinusta ja antaisin sulle tilaa ja arvostaisin sinun kokemuksiasi ja mielipiteitä. Sen sijaan jos heti rupeaa kertoo mullakin oli tätä näin, niin mä jätän sut nallina kalliolle ja rupean taas möykkäämään niitä omia juttujani ja omia tuntemuksia. Pitäisi malttaa kuunnella, just silloin kun kysyy toiselta "miten sä voit?". Niin sitten oikeasti kuunnella ja ehkä tehdä niitä jatkokysymyksiä, näin pitäisi toimia surevien ihmisten kanssa.

Olen täysin samaa mieltä. Nykyään kai ihmisillä on se, että he ei oikein halua puhua siitä. Jotenkin olen saanut sellasen käsityksen, että ihmisten on vaikea kysyä sitä "kuinka sinä voit" koska he eivät halua kuulla sitä vastausta. Koska se herättää heissä niin paljon tunnereaktioita, että he eivät taas sitä pysty käsittelee. Mun mielestä vähän tämmönen kulttuurisidonnainen asia.

Mut kyllä mä olen huomannut, että jotkut ihmiset osaa.

Se on hyvä kuulla.

Olen huomannut. Että pystyn luettelemaan heti kolme ihmistä. Jotka edelleen kysyy.

2.2. Ymmärrettiinkö surusi?

Osa ymmärsi ja osa sitten vaan pyrki ottamana osaa. Että tota, mut ei kaikkien tarvi olla mitään täydellisiä terapeutteja ja kypsiä antamaan palautetta ja kypsiä jakamaan sitä surua aidolla tavalla, että tota, riittää, että lähistöllä on muutamia ihmisiä joiden tuntee niinkun jakavan ja ot-tavan aidosti. Ymmärtävän ja hyväksyvän ja oikeasti, että ihan riittävän kattava osuus on mulla ollu.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Fyysistä tai kuuntelu tukea?

Kyllä mä halusin keskustelua ja mun mielestä yksin ei voi työstää, tai voi, joku varmaan voi. Mutta tota onhan se niin paljon parempi saada – siis kirjottaminen on hyvä tapa. Se on omien ajatusten rauhallista järjestämistä, ja oikeasti dialogi se oikeasti järjestää päässä asioita ja ha-vainnollistaa. Siis ylipäätään esim. työasioista puhuminen, jos on joku ongelma joka ei oikein lähde ratkeamaan ja sitten kun sä juttelet siitä toisen kanssa jota kiinnostaa se sama juttu ja sitten ruvetaan yhdessä pohtimaan niitä vaihtoehtoja sehän avaa solmuja ihan älyttömästi. Että kyllä on vaikeeta yksin olla niin viisas, että pystyis oman tun-nepaineensa purkamaan. Kyllä siihe tarvitaan, ihminen on sosiaalinen eläin kuitenkin. Siitä on on hitosti hyötyä jos sitä pystyy yhdessä käymään.

Saitko sä sitä tukea riittävästi?

Kyllä, kyllä olen saanut. Meillä on niin, ihan käsittämätön vaimon puolen suku ja vaimon työtoverit. Mun työtove-reissa oli enemmän sitä ongelmaa, että tota mä lähettelin sähköposteja ja niihin ei vastattu ja tai tuli semmonen yh-den rivin vastaus. Mä olen vähän pettynytkin muutamii mun aikaisemmin hyvinä ystävinäni pitämiin ihmisiin jolle on ollu ilmiselvän vaikeeta asettua semmoseen kommu-kointi moodiin vaan tota tullu jokin semmone, "en nyt pys-ty kirjoittamaan vastaan myöhemmin" ja sitä ei ole tullut

myöhempää, kuulunut sitä vastausta. Et tota olen vähän hämmästyntynyt, että toi noin vaikeeta pitää olla. No se sitten vähän etäännyttää minua heistä tunnetasolla. No sitten on toisenlaisia, että aina heti on vastannut kun mä olen... On mulla työyhteisössäkin tosi lämpimiä ja kivoja ih-misiä, joiden kanssa mä olen voinut tähänkin asti käsitellä. Myöskin heidän omia suruja. Yksi oikein mukava tapaus, jolloinka pääsin tähän lohduttajan tai kuuntelijan rooliin, sitten ihan vastaavalla tavalla. Oikein kiva mennä töihin, kun on siellä on mukavia ihmisiä mua odottamassa.

2.4 Halusitko puhua surustasi? Tähän oikeastaan tulikin jo vastaus, että halusit tuoda sitä verbaalisesti esille.

Mä näytän tähän yhden [sähköpostiviesti], tää on yksi niit-ä mun mukavia työtovereita, meidän osaston sihteerit. Mä laitoin hänelle tossa alla näkyvän viestin jaettavaksi koko osastolle – meillä on semmonen 50 henkilön osasto – että ei kaikki läheskään ole mun lähiystäviä tai mun lähiyö-tovereita. Mut tota kuitenkin mä tunsin tarvetta – toi on hyvä kirjoitus. Paitsi siinä lipsahti yksi painovirhe, se oli vää-rä vuosiluku. Mut että toi on kristallisoituneena tää mun suruprosessi, jos haluat kun keräät aineistoa, niin tossa on oikeastaan se mun vastaus. Mun omasta suruprosessista. Mä halusin kertoa ihmisille, koska mä olen ihan varma, jos mä tuppisuuna tupsahtaisin paikalle sitten just olisi iso osa ihmisistä - jotkut varmaan väistelis, ei ottais katsekontaktia, ei tietöis mitä mulle sanoa. Että mä ajattelin, että perkele, mä kerron kaikille, mistä mulle tuntuu ja mikä tämä tilanne on ja että mun ei tarvi pelätä, että mä kirjoitan oikein kun-nolla mun suruprosessin kaikkien luettavaksi, ja sit kaikki tie-tää mitä mä ajattelen, joka musta on tärkeä. Että mitkä on tärkeitä asioita ja kenenkään ei tarte kysyä mitä sulle kuluu, koska mä kerron nyt mitä mulle kuuluu ja me voi-daan elää ihan luontaisesti arkityöelämää ton pohjalta. Mä olen kertonut ittelleni hienoja asioita surusta ja vaimoni sairauden aikana ihmisten reagoineista ja tota mulla oli kyllä muutamia sellasia hienoja kokemuksia oman työyhteisöni ihmisen kanssa, mä olin – joku pikkujoulu oli – jossa päästiin oikein syvälliseen lämpimään keskusteluun. Pikkujouluissa nyt yleensäkin kuolataan ja kaikkea lässytetään, ja se on ihan mukava suomalainen tapakulttuurin ilmiö. Mut että siinä keskusteltiin ihan – ei mitenkään örvellys kännin avittavana – vaan ihan avittavassa liikituksen ti-lassa niin se oli kyllä tosi kivaa, ihmiset kyllä antautuu kes-

kusteluun sopivissa tilanteissa. Joka paikkaan ei sovi, eikä jokaiselle sovi, vaikka olisi tarjollakin. Mut et tota keskimää-räinen havainto, että ihmiset on tosi hyviä, kun on sopiva paikka.

Kun heille annetaan se mahdollisuus. Tää oli kyllä tosi roh-kea veto, että sä olet laittanut näin hienon tekstin kaikille. Moni olisi varmaan ollu sitä mieltä, että parempi kun eivät tiedä niin eivät ota puheeksi mitään.

Niin ei kukaan ole meidän työpaikassa – missään ole kuul-lut – että kukaan olisi tollasta viestiä laittanut. Mä ehkä vähän uhmallakin ajattelin, että no niin kuitenkin teitä kiin-nostaa. Kaikkia kiinnostaa, mä olen ihan varma. Ja jos ei kiinnosta voi vain hypellä, yleensä se viimeinen kappale on se tärkein kappale, jos et muuten jaksaa lukea jotain jut-tua, lukee sen alhaalta päin kappale kerrallaan – näin mä aina teen.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

No kyllähän se iso traiveri on tää oman jatkoelämän pohdis-kelu ja suunnittelu. Et tota suorastaa huono omatunto siitä kuinka kiinnostavaa se on miettiä mitä kaikkea mä pystyn nyt harrastamaan. Mä olen ollu kolme vuotta omaishoi-tajana josta yksi vuosi ihan täysipäiväisenä, pois töistä ja sitä ennen korostetusti ollaan menty vaimon ehdoilla. Ja samalla oon saanut itse – matkusteltiin paljon – mä en yk-sin ollut kiinnostanut matkustella, mutta vaimo selvästikin halus niin tota ja mäkin nautin niistä sitten kun lähdettiin. Et tavallaan me tehtiin tosi kivoja asioita yhdessä, mutta semmosia joita mä en yksin tekis. Nyt mä sitten – jo en-nen vaimon kuolemaa mä niinku aloin miettiä mitä tässä alkais puuheilemaan ja semmosta elämän nälkää ehkä pikkasen patoutuneena, et se vei eteenpäin kyllä.

Se surutyöhän alkaa siitä diagnoosista niin kolme vuotta on työstää sitä aika pitkä aika. Eikä siitä mun mielestä pidä potea huonoa omaatuntoa. Vaikka ei se auta täältä huutaa rannalta merelle, mutta ei kannattais tuntea huo-noa omaatuntoa. Sillä surussa pitäisi lähteä nimenomaan niistä omista itsekkäistä syistä, koska se on sun tunnep-rojekti jota sä käyt läpi ja kaikki ne mitkä iteltään tuntuu

hyvältä, eikä miettiä sitä just mitä muut ajattelee – just jonkun tollasen kirjoittaminen, että mitä muut siitä ajattelee.

Mä en ajatellu yhtään mitään. Joku ehkä siitä järkyttyi taikka joku pitää sitä epäsopivana.

Mutta se tuntu hyvältä, että sä kirjoitit sen ja juuri niin kuuluukin tehdä.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi?

Juu tota mä mietin, että vaatekappaleet. Meillä ei ollu mitään semmosia – mä oikein mietin, mutta ei tullu esineitä – tätä sormusta lukuunottamatta, jolla on sitten se symboliarvo. Mut enemmänkin kaulahuivit on semmosia, että ehkä se koruihminenä, sullakin on toi huivi ja koru yhdistettynä. Huivit on, niitä mä käytän vaimon kaulahuiveja, ei mitään silkkiä. Miksei semmosiakin, mutta ei ollu vaimolla semmosia joita olisin halunnut käyttää. Ne on niinku ollu.

Tuoko ne hyvän fiiliksen vai tuoko ne muistoja vai minkälaisia tunteita näihin vaatteisiin liittyy?

Se ei sinällään aiheuta mitään yhtä ja samaa tunnetta, vaan se on sen taustaväri niinku voimistamista, joka sitten voi purkautua sitten erilaisissa muistia virvottavissa satumuksissa. Sitten se ehkä niinku ponnahtaa aavistuksen voimakkaampana esille. Tai sitten se on vaan niin, että mä haluan pitää näitä vaimon huiveja sen osotuksena, että mulla on se taustaväri jota mä haluan ylläpitää ja jonka mä tunnistan. Sinällään se kaulahuivi on vain merkki siitä olemassa olevasta tunteesta, se kaulahuivi ei aiheuta mitään tunteita. No oon sit tota, hankkiuduin eroon vaimon vaatteista silläviisiin annoin sukulaisnaisille luvan tulla bloggaamaan itselleen sopivia varusteita, aika hyvin lenkkivarusteet, lenkkikengät ja hiihtohanskat – nää kävi kaupaksi – takit ja tämmöset näin, mutta aika iso osa meni ihan jätessäkeihin. Mutta siitä ei kuitenkaan tehty niin höpön tarkasti, että kaikki olisi etsitty ja hävitetty, että sit niitä jäi johonkin nurkkaan ja ai täällä on vielä, no antaa niiden olla ne ovat sitten tämmöisiä muistoesineitä, vaikka niihin ei mitään erityistä perustetta ole miksi mä juuri ne halusin säätää, mut ei ole mitään tarvetta – nyt vapautu aika paljon kaappitilaa – kyllä siellä sitten voi olla niitä vaimon juttuja, että olkoon ne sitten jonkinlaisina muistoesineinä sitten seuraaville sukupolville.

3.3 Missä koit saavasi surra?

No auto on aika hyvä, liikennevalot on aika hyvät. Se on niin sellaisien hallitsemattomien purskahduksien paikka.

Tosi hyvä vastaus, kun mua on tämä tosiaan paljon kiinnostanut, kun tämä meidän kulttuuri on sitä aiheen välttelyä, että onko kotona liian paljon, että siellä plokkaa jo iteltään pois.

Joo täähän [koti] on sitä taistelualueita, tää ei sitten – ei voi jäädä tulee makaamaan, niin sanotusti. Mut sit auto on hyvä – mä olen herköllä korvalla kuunnellu kaikkia tämmösiä suremisen ja läheisen menettämiseen liittyviä ohjelmia, joita on ihan hitokseen ollu viimeisen parin vuoden aikana, jotenkin tuntuu taasko tätä, että johan tästä vaikka kuinka monta ohjelmaa on ollu. Siinä mä sitten hätkähdin kun joku naisihminen sitten kertoi kuinka menettänyt puolisonsa, kuinka hän sitten huvittuneena kertoi kuinka hänellä on tapana liikennevaloissa semmosia 10 sekunnin itkukohtauksia saada. Mä huomasin, että ihan sama ilmiö. En mä sitä siitä keksinyt vaan huomasin, aijaa muillakin on. Että tää autossa istuminen, usein siihen liittyy joku suomipopin helmien kuuntelu tai Adele tai joku tämmöne joka oikein riipii. Niin tota siinä tota kovaa musiikin kuuntelemisen, pistää 35, sen niin kaakkoon kuin vai kehtaa ja siinä voi sitten tyrskähdellä.

Eli siis myös musiikki liittyy sulla siihen kanavointiin.

Joo kyllä. Musiikki, ja parhaat kipaleet. Just huomasin kuinka joissain oli tehty selvitys tai leikkimielinen, eniten itkun tyrskähdyksiä aiheuttavat kappaleet. Siinä oli sitten lista ja tunnistin niistä sitten muutamia helposti. Se on, ajattele jos hittibiisin tekijät oikeasti osais tehdä nehän iskin kokoajan tohon kultasuoneen, mutta ei aina se musiikki ja se sanotus, ei se välttämättä aina osu.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi?

No se, että tietysti radio täysille niin silloin mä annoin itseleni luvan huutaa.

Miten sit tämmöset, että jos on jossain kaupassa ja tu-

lee joku asia mieleen pystytkö myös pistämään sitä surua hiljemmalle, eli sitä vastakohtaa jos musiikki liittyy siihen vapaaseen suremiseen? Tai onko sellaselle ollu edes tarvetta.

Kyllähän se tässä haastattelunkin aikana yrittää kontrolloida tämmöstä omaa surusta aiheutuvaa emotionaalista vetistelyä, koska se ei sitten kuitenkaan suomalaisen kulttuuriin oikein kuulu. Tai sopivassa määrin.

Tai se on itseasiassa kuulunut, mutta se on poistettu, esim. itkijänaiset.

Olihan se silloinkin poistettu, se oli ulkoistettu.

Mutta se on kuitenkin kuulunut. Ehkä se on tämä luterilaisuus joka tuonut meistä tämmösiä jäykkiä.

Joo toi on mielenkiintoinen asia. Ennenhän se oli, että talvi tulee ja tappaa lapset. Eli ihmiset eli ihan erilaista elämää, jossa ihmisten kuolema oli jokapäiväistä ja tapahtui pirtissä missä asuttiin, samassa tilassa. Ihmiset oikeasti olivat hyväksyneet kuoleman ja Herra antaa ja Herra ottaa, ylistetty olkoon Herra. Et tän pitäisi muuttua, ihmiset ei enää elä kuoleman kanssa lomittain ja se on aiheuttanut jonkinlaisia kulttuurisia ähkyjä et ei enää osaa surra. Niin musta olisi hieno homma – vaimokin toivoi, että hän olisi voinut kuolla kotona. Mutta lääkärin sano, että tässä taudissa loppua siinä pitäisi olla lääkäri paikalla. Nyt kun mä tiedän miten se onnistuu, sen olisi ihan hyvin voinut tehdä täällä kotona. Se olisi vaatinut kahden lääkärin paikalle tuloa ja sitten ehkä yksi hoitsukin siihen ja he olisivat tehneet tämmösen kotikäynnin, käyneet tappamassa yhden ihmisen ja lähteneet sitten. Mut sitten taas ruumis pitäisi roudata kylmiöön ja muuten, että eihän se kovin kätevää ole.

Niin se on niin kovin ulkoistettua nykyään toi kuolema.

Mutta kuitenkin viimeistä tuntia lukuunottamatta vaimo oli kotona loppuun asti. Että maksimi suoritus.

4. SURUKORU

4.1 Mikä koru surukoru voisi olla? Missä se voisi sijaita, että onko se kaulassa, vai onko se rintanappi, vai olisko se

esim taskussa, että sitä ei muut ihmiset näekkään vaan sä vain itse tiedät, että se on siellä.

Toi onkin kiva idea, tommonen stressilelu. Joo mä silloin pohdiskelinkin sulle siinä ekassa viestissä, silloin aika spon-taanisti tuli ne asiat mieleen, en mä ole viisaampia asioita ole tässä keksinyt. Musta miehelle sopii hyvin tämmönen kaulariipus, sopii hyvin, siinä on tämmöstä miehekkyyttä – kaikki räp-artistitkin sellasia roikkuvia käyttä.

Sulla oli kanssa se musta sormus, se oli kanssa kiva idea.

Joo se oli, että voisko ruveta lanseeraamaan tämmöstä surukoru tämmöseks, että ihmiset tietää sen.

Joo se on tarkoitus.

Että mitä se tarkoittaa ja sitä mäkin tällä [sormukset su-rukoruna] ajattelen, että ihmiset näkee, että tämmönen roikkuu miehellä kaulassa, mä veikkaan, että ne on vähän epävarmoja, että mitä toi luulee tekevänsä, onko noi sen omia sormuksia, että se on allerginen ei voi pitää niitä sor-messa, tai se on mennessä johonkin urheilutapahtumaan, jossa pitää ottaa sormukset pois, jotta jos tulee sormivam-ma niin – että sormukset pitäisi ottaa pois kun rupeet nyrk-keilee tai jotain. Siinä on aina jotain tämmöstä, eli tämä on epävarma tämä viesti. Ja sit jos haluaa, että se olisi selkeä se viesti, niin se pitää tuotteistaa.

Mä olen miettinyt just tätä, että enää ei ole semmosia sel-keitä viestejä – että pukeutuu koko mustaan, niin ei tar-koita, että on leski – ei käytetä mitään semmosta.

Tossa olisi kyllä markkinarako suorastaa, tämmönen tai-teellinen lokero jonka voisit täyttää.

Mä tässä pyrinkin tekemään uutta ikonista asiaa, joka ehkä viiden vuoden päästä kaikki – tai suurin osa ihmi-sistä tunnistaa, että mistä tässä on kysymys tässä viestis-sä, kun käyttää tiettyä korua. Mulla on myös ajatuksissa sen oman surun kohtaaminen, että antaa luvan. Osaako ihminen surra ja antaaako hän itselleen siihen mahdollisuu-den? Eikö ihmiset enää löydä tässä ajassa paikkaa jossa he voisivat kohdata näitä tunteita? Se on myös yksi asia jota mä luen näistä haastatteluista rivien välistä. Se, että

se muistuttaa käyttäjänsä siitä asiasta, että hei mulle on käynyt tämmöinen asia ja mulla on lupa purskahtaa it-kuun tässä autossa. Ja koruhan on siitä hyvä viestimisen keino kun sen saa aina pois.

Ja jos ajattelee tätä munikin sormus sorme, niin sehän nä-kyy edelleen. En tiä kuinka kauan sen pystyy tosta näke-mään, kun tossa on pitkään ollu sormus.

Kyllä se jonkun aikaa säilyy siinä se jälki.

Kyllä musta kaiken korrektein olisi joku semmonen neula tossa pikkutakin käännteessä, on kaikenmaailman neulo-ja: on ammattiyhdistys tai ammattiliitto, lääkäriillä on joku lääkäriineula, että siinä vois olla joku tämmönen tunnistet-tava. Tolla olisi kyllä kysyntää, niillä ihmisillä jotka haluaa viestittää sitä korrektisti sitä ulospäin.

Jos oletettais, että lähtisit miettimään semmosta viestivää surukoru, mistä sä lähtisit semmosta hakemaan?

No kyllä mä varmaan olla joku idea, että kyllä mä var-maan riipuksen haluaisin, se on se ensiksi mieleen tuleva. Niin sitten tota joku ihan tommonen korukauppa, mutta tota kun surukoru, siihen pitää liittyä jotain tosi henkilökoh-tasta, niinku nää sormukset, jota ei muualta löydy, että ne pitäisi olla jo. Että voisi olla surukoru johon vois laittaa ne henkilökohtaiset. Musta tämä vihkisormusten pitäminen -rakkaat eivät aina ole naimisissa keskenänsä – mutta sor-muksia on usein annettu ja otettu vastaan. Et semmonen koru joihin voisi liittää sen persoonallisen sormuksen ja se voisi olla joku riipus, tai rintaneula tai rannerengas. Sormus on hyvä elementti.

4.2 Miltä surukoru voisi näyttää? Siinä sun viestissä puhut-tin mustasta tai valkoisesta sormuksesta.

Niin tää musta ja valkoinen väri on se klisee.

Mutta pitääkö sen olla musta? Viestiikö se surusta jos se ei ole musta?

Sit sen taas pitäisi olla sen muoto jotenkin sellaine, kun tarkoituksena on antaa viesti. Niin sitten joihinkin tuttuihin asioihin kytkeytyä, jotka usein ihmiset pystyy mieltämään

samalla tavalla. Ja musta värihän on, valkoinen väri vä-hemmän, mutta on myös semmonen, tunnistetaan surun väriksi. Mutta sitten punanen, rakkauden väri. Okei mus-taa ja punasta sehän olisi vahva yhdistelmä. Musta ja pu-nanen kuulostaa hyvältä.

4.3 Mitä surukoru merkitsisi sinulle? Voit puhua myös näis-tä sun omista, että mitä ne merkitsee sinulle?

No se on tietyllä tavalla identiteetin, surevan aviomiehen identiteetin kiteytymä. Jos mä en tätä pitäisi niin mun iden-titeettini olisi mun mielestä jotenkin heikompi, koska muut ihmiset eivät sitä tunnistaisi ja mä en pystyisi vetämään sitä rooliani, surevana rakastavana miehenä lävitse. Vähän teatteriahan tämä on, jotenkin minä tässä rakennan itsel-leni tämmöisen sankarin roolin, sehän on vastenmielinen ajatus, mutta mä kun sitä tunnusteleen niin tunnistaa täm-mösiä piirteitä, haluaa muiden huomaavan mitä roolia mä nyt vedän. Mut toisaalta kun se on, mä olen nyt tämä ihminen ja sitten mulla on se, että mä haluan tietynlais-ta hyväksyntää ihmisiltä niin ilmoitan mimmonen mä olen jos mä sitten saan hyväksyntään ihmisiltä niin sit mä saan sitten hyväksyntää oikeasti semmoisena kun mä olen. Eli vahvistaa sitä mitä mä olen eikä tehdä semmosta mitä mä en ole. Tässä on musta aika iso ero, että siinä mielessä mä annoin itselleni luvan pitää tätä vaikka vähän poh-diskelinkin, että onko tämä näyttelyä, onko tämä klisee, jonka taakse voi mennä piiloon ja tästä voi esittää jotain kadehdittavaa ja jotain liikuttavan lähestyvän haluista. Ei. Kyllä mä päädyin siihen, että mä olen tämä ihminen ja pidän tätä niin kauan kuin mä olen tämä ihminen. Ja mä olen myös varautunut ottamaan tämän pois, sitten kun olen jotain muuta kuin surun kokenut rakastava mies.

HAASTATTELU NRO2

NAINEN, 32 VUOTTA, VANTAA

26.1.2016

MENETETTY LÄHEINEN: ÄITI

SURUAIKA: REILU 2 VUOTTA

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: YLIOPISTO, AMMATTIKOULU OPISKELIJA

INFORMAATIO HAASTATELUSTA: SURUNAUHA

1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?

Ehkä tavallaa se mitä vähän jo sanoin, että Surunauhasta kautta tulee aina pyyntöä, mutta tää on niinku erilainen. Sit toisaalta tuntuu, että itse on jo päässy eteenpäin, et ei oo ihan siinä akuutissa vaiheessa, ehkä on jotain antaa. Ja sit toisaalta se että, huomaa tänään – täs mikä tulee tässä kokoajan vastaan – onk se sitten mitä lukenut tai muualta, niin sillain, että jokaisella on niin erilainen, et mä meen mukaan vaan, et saako musta mitään iloa irti. Ja tietysti sekin, että on ite tehny opinnäytetyötä - vaikkon siihen kauheesti haastatella – niin se, et sä niinku haluat tehdä tästä aiheesta, et tottakai mä niinku osallistun.

Kiitoksia siis, että sain tulla tekemään. Tää on ihan mah-tava homma. Haluatko sä vähän kertoa sun äidistä? Että kaksi vuotta on hänen kuolemastaan nyt aikaa, mutta ha-luatko kertoa jotain taustoja tähän asiaan liittyen?

Se on nyt tietysti ruvennu, kun sitä käsittelee jölkikäteen – melkeinpä niin kauan kuin on ite tajunnut miten ihmiset voi, joskus teini-ikäisenä tai jotain, niin siitä asti mä muistan, että äiti on ollu masentunut. Et eihän sitä silloin lapsena tiennyt, että okei se on nyt masentunut. Mut nyt kun rupee miettii niitä asioita, että kyllä se oli pitkään masentunu. Et kyllä se sit kuitenkin tuli yllätyksenä. Et sillee, isi oli reissussa ja tietysti me lapset ei asuta kotona ja isi oli reissussa niin silloin sillä oli mahdollisuus. Se tuli yllätyksenä.

Mitkä fiilikset sulla sitten oli? Sun isä varmaan sitten soitti tästä, vai miten sä sait tietää?

Tää oli siis tosi lähellä, että etten itse löytänyt – ja onneks etten löytänyt. Et kun isi oli reissussa ja tota niin isi yritti saada äitiä kiinni se – no se oli Aasiassa, se oli saanut jotkut vat-sataudit ja muut ja yritti saada äitiä varaamaan lääkäriä, että heti kun se tulee kotiin se menee lääkäriin. Ja kun sit ei saa kiinni, niin isi soitti meille lapsille, että nyt ei saa äitiä kiinni. Että sitten se oli veli ja minä – veli asuu lähempänä, mutta mulla oli sitten taas sinne päin asiaa, nii no, veli ehti ensin. Sitten se soitti.

Mikä siinä oli sitten ensireaktio, tietenkin se tuli yllätyksenä? Mutta mikä tunne siellä tuli, osaat sä kuvailla, mikä tunne sieltä tuli ensimmäisenä?

No tavallaan sen tajuu, että se on totta, mutta jotenkin semmonen, hämmentynyt tai jotain.

Olisko asiat ollu toisin jos sä olisit löytänyt?

No mä luulen, että mä pystyis tällä hetkellä puhuu asiasta, jos mä olisin löytänyt, et se olis ottanut aika koville. Joo, että mä tietenkään veljelle sitä toivonut, että se sen löytäis, mutta mä luulen, että – en ole kyllä kauheasti siskon ja veljen kanssa asiasta puhunu – mutta mitä alkuun se puol vuotta näytti niin, jotenkin tuntu, et ne niinku vähän sillai karskisti sanottuna "no tämmönen tapahtu, että elämä jatkuu" ja mulle se sitten taas otti tosi lujille. Okei, niillähän on perheet ja ne ei voi sillai surra, vaan sillai että, vasta kun ne lapset on illalla nukkumassa, niin vasta sitten ne voi näyttää mitkä ne niiden fiilikset on. Et tavallaan mä luulen, että se olis ottanut vielä enemmän, jos mä olisin löytänyt. Koska edelleen ehkä vaikeinta on se näky, kun mä näin äitiin kuitenkin, et me ehdittiin, ennen kuin se sitten vietiin.

Niin mä luulen, että mulle olisi jäänyt tiäksä joku – jos mä olisin sen löytänyt.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi?

No ehkä enemmän semmonen, no ehkä semmonen lämmin muisto, kuin semmonen vihanen, että "miksi sä menit sen tekemään?". Koska sitä nyt ei voi muuttaa, että se tapahtu. Et semmonen, et sen kanssa on oppinu elämään.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt? Minkälaisia vaiheita sulla on siellä ollu ja missä vaiheessa sä olet nyt?

Mä muutenkin käyn terapiassa, myöskin tän takia, niin ihmeteltiin, että me ollaan loppujen lopuksi aika vähän äidistä puhuttu siellä. Eilen jo mietin siellä, et iskeekö se mulla jossain vaiheessa uudestaan vai oonko mä nyt mukana homman käsitelly? Kun mä pystyn näin hyvinkin tästä puhumaan – että puoli vuotta sitten mä olisin tässä jo itkeä volloittanu. Et niinku, toivon, että mä olisin vähän niinku päässy, no niinku aika pitkälle. Mutta tavallaan kuitenkin pelkää, et jossain vaiheessa se sit iskee uudestaan, että siinä vaiheessa kun luulee, et no niin nyt se on tässä.

Niin se saattaa kertautua, kun se on semmonen tunne-myrsky, et se voi sitten jossain ihan toisen tyypisessä elämänvaiheessa – vaikka toinen menetys, ei samankaltainen – niin se saattaa yhtäkkiä puskea läpi ne.

No tavallaan – mamma kuoli, oliko se sitten puolitoista vuotta ennen äitiä, ehkä näin suunnilleen – niin huomasi, et kun äiti kuoli, niin mamma rupes kans tuleen tosi vahvasti mieleen.

Kuinka rankkaa sulla oli se alkuvaihe?

Oli. Et oli muutenkin, että töissä oli vaikeeta – ja nyt olen siis opiskelemassa uutta alaa. Et se ei ollu miellyttävää, et meni jo siihen pisteeseen, että töissä mennään itkemään jonnekin ja olin elämäni pisimmällä sairauslomalla, kaksi kuukautta. Ja sen jälkeen vielä osa-aika sairauslomalla toiset kaksi kuukautta. Niinku, aika huonossa jamassa olin.

Se oli rankka kokemus, ehdottomasti.

Ja pakko tähän johonkin väliin sanoa, että neljä päivää ennen kuin äiti kuoli siis mä jätin mun eksän, joka oli huu-meiden käyttäjä. Et me oltiin – oltiinko me kaksi vuotta yhdessä – niin ne kaikki tuli sitten. No hyvä mainita, se kuitenkin vaikuttaa.

Joo ja siis kaikki joka tulee mieleen, vaikei liity kysymyksenkään niin saa toki mainita, ne kuulu siihen kokonaisuuteen. Mähän osaan kysyä vain osan kysymyksistä mun oman näkökulman kautta.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi?

Oikeastaan siis joo ja se niinku – mä olin joskus aikasemmin monta vuotta sitten käynyt terapiassa vähän aikaa – et ties että semmonenkin on, mut ei ollu mitään semmosta että oli ollu joku kauhea häpeän asia. Et muutamille ystäville kerroin heti ja sitten tietysti myös tälle eksälleni, kun kuitenkin oli läheinen. Ja koska silloin mä olisin – jostain siis askartelinkin semmosen muka surunauhan ja halusinkin pitää, että ne jotka sen tajuu, niin ne jotka näkee tietää mikä se on, näkee. Mut en mä ihan kaikille heti mennyt sanomaan, et miks on kuollu, et vaan, et on kuollu. Kyllä mä siitä sillee, varsinkin isin kanssa juttelin.

Miten sitten työpaikalla täi tämmösissä, tiedettiinkö siellä, kerroitko sun työtovereille, jotka kuitenkin on sun kanssa päivittäin tekemisissä?

Ihan vaan muutamalle ja niistä toinen jäi heti eläkkeelle. Niille en kertonut syytä, tietenkin esimiehelle piti heti kertoa. Et ei niiden tarvinnu tietää syytä, että kyllä mä aika valikoin kelle mä kerron.

Eikä se syy olekaan olennainen asia ollenkaan, mun mielestä. Kuolemaa tapahtuu erilaista, se suru on surua kuitenkin, että se ei muutu miksikään, on se lähtö millanen on.

Jotenkin tuntu kuitenkin – lähimmälle ystävälle kerroin – ja pitäääkin kertoa, et niiku emmä sillee hävenny, että tää on itsemurha.

Käytitkö sä sitä sun surunauhaa?

Niin kauan kunnes se putos johonkin, sit mä ajattelin, että mä ompelen itelleni hienon, mutta en saanu aikaseksi ettiä ompelukonetta ja. Et sinällään nyt kun sulla tuli tää aihe niin mä ajattelin, että vitsi jos mulla olisi joku konkreettinen niin kyllä käyttäisin sitä.

2.2 Ymmärrettiinkö surusi?

Joo. Ja siis silloin heti alussa mä pääsin – ihan muutama päivä sen jälkeen – tuolla onko se mielenterveysseura, niin kriisiapu. Niin vaikka siellä luki kaikki, että meillä on jonoa ja ei oteta, niin heti sit soitti takas, että kyllä sä nyt pääset jonon ohi, et tuu vaan. Et kyllä se varmaan autto, kun siitä tuli heti semmosta, että tämän on tapahtunut, eikä semmonen että äh porskutat vaan eteenpäin. Et se oli tosi hyvä tyyppi joka siellä oli.

Miten sun perheen kanssa muuten, koitko sä, että – kun sä sanoit, että sun sisaruksille ei ottanut niin vahvoille se – että ymmärsikö he sun surun?

No enpäs tiedä. Isi kyllä sen jotenkin, kun isillä kuoli puoliso ja mä jätin eksän, niin jotenkin samassa tilanteessa. Kun sisarusten kanssa – siis mulla on veli ja sisko – niin tota ei me oltu missään kauhean aktiivisessa kanssakäymisessä. Mutta mä muistan – veljestä mä en kauheasti tiedä miten sillä menee, että haluaisin joskus kysyä, että kun hän sen löys, että onko sille mitään jääny. Mutta sitte tuntu, että joskus siskon kanssa automatkalla juteltiin tosi paljon, niin vähän tuli semmonen olo, kun se heitti mustaa huumoria asiasta, ja mä olin sillee, et en kyllä yhtään tykkää tosta. No okei se on sen tapa surra, mutta en mä oikein tiedä, tajusko se.

Vähättelekö se sun surua? Koitko, että se vähättelee sun surua?

Enemmän koin, mutta ei se suoraan sanonu sillee. Mutta mä muistan, että mä sen kanssa tosiaan yksi automatka täältä siskon luokse juteltiin, ja silloin mä kerroin, että mil-lasta mulla oli töissä, just ennen kuin mä jäin sairaslomalle, niin sit kun mä sanoin, että mä olen sairaslomalla. Niin se sano, että mä kuulostinkin siltä, että mä olen kohta jää-mässä. En mä usko, että se on oikeasti vähätelly, mutta

itelleen tulee semmonen olo, että älä niinku heitä läppää tästä asiasta, se tuntu pahalta.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Voi ajatella kahden-laista tukea: semmosta kuuntelutukea tai fyysistä, että joku halaa tai jotain?

Varmaan, en mä sitä sillai pyytänyt. Tietysti, olen mä sen verran puhelias tyyppi, että kun kavereiden kanssa nähtiin niin, et niinku kyllä mä sit asiasta puhuin, mutta ei ollu sem-mosta, että ne olis ruvennu kyselee, vaan enemmänkin ne anto, et jos se asia tuli mieleen niin sit mä siitä puhuin ja sain tukea. Mut ei ollu sellasta päälleikäyvää, että nyt me autetaan sua, mitä sä tarviit, tuu tänne, ei ollu sellasta. Kai mä sitä sit halusin.

Saitko sitä riittävästi?

Kyl mä musta sain. Ja siis kyllä vieläkin. Että jos asia tulee esiin ja jutellaan niin ei oo semmosta, että "miksi sä sitä enää jahkaat". Saa puhua.

2.4 Halusitko puhua surustasi?

Halusin kyllä. Sit mä sit aika pian pääsin terapiaan ja ta-vallaan sekin hyvä, että on joku sillai täysin ulkopuolinen. Sekin mun mielestä on hyvä, mä en vain vaikka isin kanssa jutellu, että on ystäviä ja ehkä vielä ihan joku ulkopuoli-nen. Et kyllä mä olen semmonen puhuja tyyppi.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

Noi [kaksi kania]. Et ei alkuun, että ne tuli vasta vuosi sitten. Että tota, mä poltin hautakynntilää kotona, tai siis parve-keella. Tai varmaan vieläkin polttaisin, mutta ei ole parve-keetta, et se oli alkuun semmonen juttu. Ja sit jonkun verran mä luin mitä äiti oli kirjottanut, mut se nyt ei varmaan ollu kauheen hyvä juttu. Et ehkä ei ollu sinällään lohdutusta. Et kai se ehkä ajan kanssa meni enemmänkin. Ehkä, en tie-dä onko se lohdutusta, mutta jonkunlaista, et yrittää ym-märtää asiaa, niin mä aika paljon luin aiheesta. Ja sit vä-lillä kans mietti, että onko se ihan järkevää, mutta luulen, että sekin vaihe piti käydä kuitenkin läpi.

Minkälaisia juttuja sä sitten luit?

No ei nyt ihan tutkimusta, mutta tavallaan, kirjallisuutta. Oli siis kyllä ihmisten omia tarinoita, mutta oli vähän semmosia yleisempiä, että näin asiat tulevat menemään, tulet kokemaan tällaista ja tällaista ja niinku itsemurhat luokitellaan tällä tavalla, on hetken mielijohteesta ja on noita ja noita. Ehkä se on mulla kanssa, kun on vähän semmonen faktaihminen, että pitää tutkia, niin sen takia tavallaan löytää sen, että miten se menee. Ja sit kirjoitti päiväkirjaan niitä asioita. En mä nytäkään oo kerrannu mitä, mutta aina kun osuu jotain semmosta, että tää koskettaa nyt äidin hommaa ja halus poimia niitä asioita, jollain lailla. Ne on vanhoissa päiväkirjoissa kellarissa, että ehkä sekin oli semmosta.

Kuinka paljon sä pohdit siinä sun surussa sitä miksi teidän äiti teki sen? Vai kuinka paljon sä pohdit sitä millä susta tuntuu sillä hetkellä? Saatko sä kiinni yhtään?

Saan, molempia. Mutta missään vaiheessa mulla ei ollu semmosta, että ainakaan syyttäisin itteeni, se oli loppujen lopuksi aika selvää – tai siis syyt oli selvät ja äiti kuitenkin jätti meille jotain jälkeen, että alkää syyttäkö itteenne ja näin. Se oli muutenkin kun oli masentunut ja se ero, niin semmonen voi voi minä. Mun mielestä se oli enemmänkin sitä, että nyt äitii ei oo, ja suree ihan sitä. Tietysti se ottaa koville, että minkä takia, kun nykyäänkin, että kun äiti tulee mieleen se ei jää silleen pyörimään ja sitten jos mä rupean vähän enemmänkin miettimään niinku käytännössä mitä se teki, missä se istu, missä se kirjotti ne viimeiset jutut ja tällee niin se rupee ottaa koville. Jos mä vaan ajattelen, että äitii ei oo, se ei ota niin koville.

Palataan vielä tohon surutyö vaiheeseen, että koetko sä, että sä olet päässyt surutyössä jo sinne surun metamorfoosi, jossa ne muuttuu lämpimiksi muistoiksi, vai pyöritkö sä edelleen siellä tunnemyrsky osastolla?

Edelleen tulee niitä, että jos se iskee niin se iskee. Et tosa viime kesänä jo aattelin, että menee hyvin, mutta kun yhen ystävän kanssa sit käytiin äidin haudalla, mä ajattelin eka että tässä vaan käydään, että mä ajattelin kun poikettiin ohi, että mä nyt näytän näytän hänellekin missä

se on. No sitten jotenkin, että istutaankin alas ja sitten rupees tulemaan asioita. Ehkä se on vähän sitäkin, että ite yrittää vältellä, että mä olisin vaan käynyt, sit kun se tulee mieleen, niin sit se kaikki tulee kyllä edelleen. En mä tiedä loppuuko se jossain vaiheessa, kymmen vuoden kuluttua.

Kyllä se jossain kohtaa. Se mikä nykyään on vaikeeta on, että pitää kohdata ne asiat. Sulla tapahtu siinä kaikkia rankkoja asioita siinä samaan aikaan, että se on jo ylikuormittavaakin, että jos olisi ollu pelkästään teidän äidin kuolema se olisi ehkä ollu helpompaakin se prosessi. Kun siihen liittyy niin paljon kaikennäköisiä tunteita siihen surun kokonaisuuteen. Pitää ehkä vain hyväksyä se, että tää ottaa oman aikansa.

Sitä mä tässä vähän pelkään, että tuleeko tässä vielä joku paha vaihe. Kun tuli liikaa kerralla, niin mielihän tekee sen, että hei, nyt ei oteta kaikkee kerralla. Alkuunhan musta tuntu semmonen, että mä niinku käsittelin sitä eroa ja oli vähän semmonen huono omatunto, että eikö mun pitäisi enemmän ajatella äitii. Mut sekin on just semmonen tiik-sä, että kerralla. Että nyt kun me ollaan eksän kanssa tosi hyvissä väleissä, et kun se on kunnossa, niin tuleeko sit kuitenkin jossain vaiheessa vielä äitistä takas.

Mikä on se fiilis, että jos tulee takaisin? Miksi sä pohdit sitä, että tuleeko se?

En mä sitä varsinaisesti pelkää, koska mä olen käynyt siellä terapiassakin ja muutenkin tuntuu, että olen löytänyt uuden alan jota opiskelen ja on tapahtunut niin paljon hyviä asioita, että nyt mä oon ehkä paljon valmiimpi kohtaaman sen. Että jos tulee vaikeempaa, en usko, että mä enää niin alas lähen kun sillon sairasloman aikaan. En mä pelkää, välillä ihan toivois, että näkis äitistä unia tai jotain, melkein jopa toivon, että se tulis mieleen.

Oliiko muuten ottanut jotai valokuvaa tai esinettä valmiiksi esille?

Joo on mulla valokuva. Se kun mä sanoin, että mulla oli se lyhty ja olisin halunnut sitä surunauhaa pitää kun on tavallaan esillä, niin mä laitoin yhdeksi salasanaksi sen, jotain äitiin liittyvää, tää on tätä nykyaikaa. Mulla on siis valokuva jota mä välillä kattelen, mutta semmosia tavaroita ei

varsinaisesti ole kun isi halus pitää kaikki korut ja semmoset. Okei mulla on äitin kirjastokortti, sen mä pidin, koska äiti luki paljon. Mutta ei se ole semmonen, että mä kirjastokorttia katon, että tulee mieleen. Ja sit mulla on täällä sen kaikennäköisiä papereita, että mä tiedän, että nää on, että mulla on jotain konkreettista, että se ei ole ihan vain pelkkää sellasta, tiik-sä. Musta on hyvä, että on jotain konkreettista, koska muutenhan mielihän tekee semmosia kun haluu, että se rupee muuttumaan.

Haluut sä näyttää mulle sitä kuvaa?

Joo, ja tästä kertoo se, että täällä on myös mamman kuva, et ne tuli siinä samalla. Että tässä on pari kesää aikasemmin otettu. Se ei ehkä oo mihinkään näihin kysymyksiin liittyvä – tai en tiedä onko se tulossa – no ehkä se liittyy tähän, että on päässyt surusta eteenpäin, niin varmaan heitän nyt vaikka, että vuoden verran aina kun oli radio auki, niin ties mistä biiseistä tuli, että tää on ihan selvä itsemurha kappale. Niin siis semmonen, että monessa on ehkä laulettu erosta tai jostain tämmösestä, mutta sua ei enää oo ja näin, niin ne oli kaikki ihan selviä itsemurhakappaleita mulle. Mä rupesin niitä jossain vaiheessa kirjoittaa ylös ai kato ja niitä tuli ihan älyttömästi. Se on vähän sama, että jos itse haluaisi lapsen niin näkee vaan raskaita ja aikanaan näin kaikki maahan muuttaja parikunnat – mä olen aikanaan seurustellu ulkomaalaisen miehen kanssa – ja kun tuli ero niin mä näin vaan ne pariskunnat jossa oli suomalainen nainen ja arabi mies. Mut niit biisejä mä, mut nyt taas tuntuu, että niitä ei oo tullu. Mutten tiedä, kyl mä väitän, että niitä edelleen on, mut mä en vaan enää niiku kuule niitä tai yhdistä heti.

Mut sehän ketoo, että on jo päässyt jostain vaiheesta yli, että se suru ei ole päällimmäisenä.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi? Et niitä esineitä ei sit vissiin ollu?

Isi ei heittänyt mitään pois, että ne on vielä kaikki sieltä. Ja isi sano, että se tässä jossain vaiheessa – se on vaan niin kiireinen eläkeläinen, et ei ole ehtinyt käymään – mut rupee kyl käymään läpi ja se toisaalta tulee meille lapsille eteen vielä, et ruvetaan käymään niitä tavaroita läpi. Että se varmaan rupee nostattamaan, ja sit varmaan saan tai otan jotain. No tietysti alkuu oli ihan tämmönen, et äitin yks

tietty paita mitä se käytti paljon, niin mun työhuoneessa yhdellä pojalla oli samantyyppinen paita. Mut enhän voi käydä sille sanoo, et sori älä pue tota. Ei oo semmosta yksittäistä esinettä, et oikeastaan muut ku sit se kirjastokortti. Ja tietysti sit on jotain mitä aikaisemmin mä sain jotain äitin – siis meillä oli samankokoiset jalat – niin kenkiä otin, ja ajattelin, että mä otan nää nyt ja mä käytän näitä. Sit alkuun tietysti aatteli, että nää on äitin kengät, mut enää ei. Mut itteasiassa yks esine – mulla oli pitkään vaikee – mul oli yks paita johon se ompeli uudet resorit, vaikka se paita ei enää ollu mulle hyvä, niin mä en voinu pistää sitä kirppikselle, en sit millään. Joo hetken aikaa se paita oli semmone, et sitä ei saa hävittää.

3.3 Missä koit saavasi surra?

No en ainakaan töissä. No sinällään kotona, mutta välillä kotona tuli se et ahistaa ja seinät oikeesti kaatuu päälle ja pakko lähtee johonkin. Mut sit jos lähti yksin johonkin kävelee, niin ei yksin niitä päässy mitenkään karkuun. No ainakin siihen ihan alkuun niin se kriisi – siellä mielenterveys seuran kriisikeskuksessa tai siellä. Tietysti kotonakin surin, mutta se kyllä välillä muuttu ahistavaks. Ja sit taas siel – vieläkin tekee vähän pahaa käydä isin luona, se asuu siellä vielä. Et siel mä nyt en sillee voi, siel se tulee liian voimakkaasti pintaan. Joo tavallaan sain surra, mä meninkin silloin sen eron takia ystävän luokse asumaan, eksä jäi vielä asumaan siihen kämpppään. Siellähän oli sillee turvallista. Sillohan se kun mä kävin – mä olin varmaan – eka mä olin siel ystävän luona ja sit kun äiti tappo itensä, mä menin veljen luokse asumaan vähäks aikaan. En muista tulinko mä niinku eka vaan yöks kotiin niin tää mun ystävä sit tuli sinne ja vaikka se lähti vielä töihinkin, ihan keskellä arkiviikkoa, kyl se sit tuli mukaan. Et kukaan ei oo missään sanonut, et älä nyt tai älä itke tai jotain, työpaikka tuntui niin eri – tai siinä vaiheessa kun rupes tulee tunteet päälle nii se on niin väärä paikka, kun ajattelee, että eihän ne voi tajuta miks mä oon tällänen. Siin oli niinku minä ja työminä, ja kun ei voinu pitää työminää päällä niin se eli viimeinen paikka. Onneks meillä oli siihen semmonen lepohuone mihin pysty sit menee.

Niin että ei sit tarvinnut mennä sinne vessakoppiin.

No on sitä monetkin kerrat vessassa itketty, siihenkin sekot-

tu, että oli äitii ja vähän eksää ja kokoajan myös, et tää on ihan väärä työ mulle. En mä haluu töissä näyttää, tuntuu että kun vasta kun mä olin sieltä lähössä, huomasi, että kun on ite pääsemässä pois, niin onhan nää työkaverit ki-voi. Kun aikasemmin ollu varmaan, se että kun tää työ ei oo kivaa, niin ei nää ihmisetkään saa olla mukavii. Töissä ei ole hyvä surra.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi? Tässä voi olla kaksi ääripäätä: keksii jonkun keinon, jolla saa ne kyyneleet vuotamaan, että rupee spontaanisti itkemään tai sitten jos rupeaa jossain kaupassa itkettää kun saa jonkun muiston niin millä sit pidättää sen. Keksitkö mitään keinoja joilla sä pystyit kanavoimaan sitä?

Ainakin se millä mä pystyn purkamaan on – ku mä olen aina kirjoittanut päiväkirjaa – et se ainakin on. Et ei tuu semmosta et mun pitää nyt muistaa nää, jos mä koen jonkun älynväläyksen tai sellasen joka tarttis muistaa. Ihan kun mulla olisi ollu joku semmonen jolla mä sain ajatukset pois, mutta ei se tuu nyt sit mieleen.

Sit sä puhuit siitä musiikista. Auttoko ne sitä vai pahensiko ne sitä?

No ne siis saatto tulla ihan missä vaan, vaikka kun teet aamupalaa kotona ja pitäis lähtee töihin niin sitten rupee tulemaa. Monesti itse asiassa mä itkin työmatkalla kun mä fillaroin töihin, se on semmosta omaa aikaa kans. Kukaan ei siel ulkoon huomaa jos sua itkettä. Et kyl mä varmaan välillä ihan tietoisesti joutunut, nyt ajattelet jotain muuta, jotain tosi tylsää juttua, että ei tulisi mieleen. Huutamista mä olen tehnyt, ja halunnu tehdä, mut kun ei asu omakotitalossa tai sit jos sä meet pihalle kun asuu pääkaupunkiseudulla niin joku kuulee ja sit se voi johtaa, että joku tulee kattoo, et mikä sulla on. Mut joo, olen kyllä autossa joskus huutanut.

Tavallaan matka, on se sitten fillarilla tai autolla, on hyvä sillä, koti on monille se taistelutanner, että siellä kaikki tulee niin läpi.

Sitä mä aluks ihmettelin, että miten isi voi asuu kotona, no se ei nähny äitii siellä, koska se oli Aasiassa silloin.

Et te hoiditte kaikki käytännön asiat, että soititte ambulanssit ja muut.

Joo veli soitti. Nehän vie sen sitten jo samana iltana, mehän mentiin sitten isiä lentokentälle vastaan ja tuotiin se tyhjään kotiin. Mut siinä on se – et kun mä en kyllä pystyisi olla – no välillä on joutunut siellä muutaman yksittäisen yön olee, no sillonkin – se sama ovi on mulle edelleen vaikee. No tietysti isi vähän vaihto huoneen järjestyä, että se teki toisest huoneesta makuuhuoneen, myi parisängyn ja tälle.

Mitäs kun siellä on vielä paljon teidän äidin tavaroita..

Kaikki sen tavarat. Melkein kaikki ainakin, jotkut tällaset hävitettiin, kuten meikit ja shampoot ja tämmöset.

Kuinka rankalta tuntuu tulla sinne? Asuitko sä itse siellä?

Joo se on mun lapsuuden koti. Ja mä asuin meistä pisin-pään, kun mä olen nuorimmainen. Et sinällään tuntuu, et oli läheiset välit – en nyt voi väittää, että oli läheisimmät, en mä voi tietää millainen mun siskolla ja veljellä, millanen suhde niillä oli äitiin – et ainakin ittellä oli tosi läheinen. Ja vielä se, että kun muutin kotoa pois, niin sillonkin mä asuin vaan parin kilsan päässä ja ei ollu autoa, niin esim. autoa lainaan ja olin semmosessa paikassa töissä, että äiti heitti mua töihin ja. Mut siis vähän niinku nyt tulee vielä se tavaroiden läpikäynti eteen niin, ei se helppoa tuu olemaan. Joku kerta kun mä olin siel yötä – en tiedä oliko isi viemässä roskii – tyhmänä, oli pakko, niin mä sitten avasin niitä äitin kaappeja ja rupes tulee kaikki mieleen. Ei siinä mitään järke oo, mut mä halusin tehdä niin.

Mut se mikä surussa – mun mielestä pitäisi olla – surun sääntönumero yksi, on se, että kaikki pitäisi tehdä itsekäistä syistä. Eli kaikki mikä tuntuu sillä hetkellä hyvältä tai oikealta se pitää tehdä, eikä ajatella sitä mitä joku muu ajattelee tästä. Varmaan se tavaroiden läpikäyminen tulee olemaan varmasti todella rankka paikka. Niin sitten sieltä vaan itsekkäästi ottaa sellasia tavaroita, mitkä kokee, että tää tuntuu hyvältä eikä miettiä sitä kannattaako mun tätä ottaa tai mitä mä tällä teen. Semmosia ei kannata siinä kohtaa miettiä.

Siinä kohtaa kun mamman tavaroita käytiin läpi niin oli tiettyjä juttuja, joita mä halusin ottaa. Ja niitä mulla on nytkin.

Mitä ajatuksia ne mamman tavarat herättää, nyt kun hänen kuolemastaan on jo vähän pidempi aika, kun sä näät ne?

No ne on keittiössä ja mä käytän niitä päivittäin. Et sillee hyvät, koska mammasta ei ole muuta kuin hyviä muistoja.

Kuoliko hän miten? Oli varmaan jo vanha?

Joo ja mun oli jotenkin vaikea tajuta, että hän ei enää tuu sairaasta kotiin. Hänet muutettiin Raumalta Espooseen, että hän olisi täällä lähellä ja hän rupesi käymään muutamia sairaalareissuja. Lopuks oliko hän ees kuukautta sairaalassa, et ei ollu sillee, että olisi jossain vihanneksena maannut. Äiti ja isi sano, että se tuskin enää tulee kotiin, no miten niin. Kyllähän se on aikaisemminkin vaan käynyt ja tullu takas. Mut sillee sillä oli aika nopee loppu. Mut siis onneks, no onneks ja onneks, se ei ollu mun mielestä ihan terve kun se kuoli, vaan kun kävi sen luona niin muutaman kerran huomas. Se rupes puhuu, että nyt lähetään risteilylle ja pitää pakata sitä ja tätä, sit muistan muutamia semmosia hetkiä, kun se on ollu ihan muualla. Tavallaan se on iha hyvä, koska no nyt se on sairas. Mut siitä edelleen harmittaa, että me siis vietettiin sen synttäreit vielä sairaalassa ja sit se oli tietysti eristyshuoneessa, en muista mikä tauti, infektio oli. Sit me synttäripäivänä kaikki sit käytiin siin huoneessa yksitellen, tiiäksä kaikki avaruuspuvut päällä. Mä kävin eksän kanssa siellä eka, se ei ollu viel hereillä eikä oikein tajuissaan, mut sit taas – se oli viimeinen kerta kun mä näin sen – muut jotka meni meidän jälkeen niin oli pystynyt juttelee sen kaa. Et se harmitti.

Jäi ne viimeiset sanat – käsite viimeiset sanat on ihan hirvee ajatus muutenkin. Pitäiskö aina suhtautua siihen, että tää voi mulla mun viimeiset sanat jollekin, mut silleen ei oikein voi elää. Jäikö sulla jotain jota olisit halunnut vielä sun äitille sanoa tai ilmasta.

No ei oikeastaan. Kun mä viimeisen kerran näin sen niin me juteltiin – kun viimeisen kerran näin sillee, et se oli lauantai kun mä kävin lainaamassa siltä autoa, että mä pys-

tyin sunnuntaina lähtemään lammastilalle, niin mä sillon lauantaina siis oli se edellinen yö kun mä päätin, että mä eksäni jätän ja aamulla kun hain autoa niin sanoin, että nyt kun mä tästä meen kotiin niin mä jätän sen. Ja kyllä sitten juteltiin ja kyllä mä sillon vähän ihmettelin, kuinka se sillee pitkästi tuntu hyvästelleen mut ja sano, että lähe kotiin. Tais jopa sanoa, että lähe kotiin tai mä hädän sut. Et se kyllä ite ties että se näki mut viimeisen kerran. Mut kyllä se musta jätti sillon hyvästit.

Sitä harva ihminen saa sitä mahdollisuutta se on hyvä kuulla, että sulle se mahdollisuus tuli. Mulla on oikeastaan enää vaan näitä koruun liittyviä kysymyksiä jäljellä, että onko vielä jotain tähän suremiseen liittyvää jota haluaisit sanoa.

Mietin, että mä olin – mielenterveysseuralla oli tämmönen itsemurha-kurssi [naurua], ja tota kun äiti kuoli lokakuussa niin helmikuussa oli eka leiriosa ja toinen oli vuoden päästä kesäkuussa. Okei, huomaa, että on hakenut apua ja halunnu käsitellä käsitelly sitä, en oo peitelly. Mä muistan, että se eka kerta oli sillee helppo. Mut sit se seuraava kesäkuu, kun mä jäin sitten heinäkuussa sairauslomalle, mä olin aika rikki valmiiksi, niin sehän oli mulle kauhee se toinen kerta. Mä en ollu ite tajunnu, että mä oo niin hajalla. Enhän mä pystynyt osallistumaan siellä mihinkään, ihan semmone. Mut sit kun sieltä tultiin kotiin niin seuraavana päivänä mä olin normaali.

Että se sitten jollain tavalla auttoi, vaikkei siellä sitten päässykään osallistumaan.

Ja siis lähtiessä, että ihanaa, töistä vapaata, semmonen. Sehän oli semmonen, että en mä saanu suuta auki itkemättä ja ne kysy, että voidaaks me päästää sua yksin kotiin vai viedäkö me sut sairaalaan vai. Tavallaan hyvä, että sieltä jäi yks ystävä, yks uus ystävä, toisaalta on semmonen kun muut ystävät on ollu ennen kun äiti tappo itensä, niin on hyvä et on yks semmone – vaikka ei me olla ees juteltu mun tai sen menetyksestä, niin on hyvä, että on sieltäkin yksi semmonen. Itekin vaan ihmettelin, että mitä ihmettä sillon tapahtu, en ollu kyllä ite yhtä varustautunut siihen.

Sä kuulut tohon Surunauhaan – mä en tiedä minkälaista palvelua he tarjoaa – mutta tarviiko sä vertaistukea?

Et toi leiri oli semmonen, että siellä jokainen oli menettänyt. Eli oli ehkä sillee parasta. Et en ole Surunauhan kautta käynyt missään, et niillä oli sillon heti lokakuussa – mikä se on – kynttiläpäivä, se ei vaan oikein tuntunut olevan se mun juttu, et melkein Surunauha on et kuuluu, mut en mä oikein mihinkään osallistu. Ei jäihän sieltä leiriltä itse asiassa kaksi ystävää ja toinen asuu itseasiassa Helsingissä, sen kanssa ollaan nähty kyllä. Ja se on itseasiassa nyt koulutautunut taideterapeutiksi ja senkin kautta voisikin. Et on hyvä, että on muutamia joiden, siis perheen ulkopuolella, et voi jutella jos halua. Ja sit mä olen siellä terapiassa käynyt yli vuoden, sielläkin voi käsitellä asiaa jos halua, ja tosiaan ollaan yllätetty kuinka vähän siellä ollaa äidistä juteltu.

4. SURUKORU

4.1 Mikä koru surukoru voisi olla? Oisko se kaulakoru, oisko se rintakoru vai oisko se joku taskukoru joka ei edes näy muille.

No tietesti eka mikä mulle tuli sillon mieleen kun mä tän näin, oli joku kaulakoru, mutta niinku sä näät, mulla ei kauheesti mitään muuta oo. Mut nyt kun mainitsit tän, että se olisi ihan joku muu, nii se vois varmaan olla sellanen. Sittenhän pitäis olla koko sarja, et jos joku tykkää käyttää korviksi, niin pitää olla korvikset. Mutta mun surunauha olis ollu semmonen, kun se voi laittaa takkii, tai laukkuu tai – laukussa mä sitä pidin ja siitä se sitten putos.

Minkä näköinen surunauha?

Se oli ihan semmonen, kun myydään niitä rintasyöpä Rosa-nauhaa. Otin vaan mustaa nauhaa ja hakaneulan läpi.

Koska surunauhasta voidaan puhua siitä käsivarressa olevasta leveästä nauhasta.

Futiksessa ja joissain

Joo siellä se on käytössä, ja se kuuluukin vahvemmin, vieläkin, tuohon militaari maailmaan: sotilailla ei ole surupukua, eli uniformun kanssa se surunauha.

Se voisi olla jotain, periaatteessa konkreettista, mut et sen saisi johonkin kiinni. Että ehkä edemmän itelleni, kun en käytä koruja, et on vähän turhaa jos on korvikset tai sor-mus tai joku.

Tarvitsisiko sen olla sellainen, että siihen saisi jotain siitä omaisesta, tai omaiseen liittyvää? Ennen laitettiin hius-kiehkura, nykypäivänä se kylläkin koetaan hieman ällöttäväksi.

Olishan se hyvä – tai no se musta oli hyvä siinä yksinkertai-suudessaan, mut tietysti, kun otit esiin, että siihen sais jo-tain, vois olla sit vaikka: kaivertaaks siihen jonkun kirjaimen tai jonkun kuvion tai jotain. Ehkä sen ei tarvi olla mikään semmonen avattava, et niistä tulee helposti, että ne on vähän no vanhanaikaisia. Et eihän mulla oo äitistä – et ois-ko se sitten joku paidasta joku palanen, et jos se on help-po toteuttaa, että siihen jotain sisään saa.

Mut se on lisäarvoa, et se viestivyyys olisi se tärkeempi?

Niin, siis jos mä jonkun tavaran haluun, et se kirjastokortti, niin en mä nyt sitä kirjastokorttia sinne saa sisälle. Mut si-nällään, että olis joku konkreettinen, joka muistuttaa – kun nyt ei oo sitä parveketta jossa mä sitä lyhtyy poltan. Tietysti on haudalla, mutta se on eri asia. Että olisi kotonakin joku.

Koska mulla on tästä surukorusta visio, että se on viestivä – tai viesti on vielä epäselvä kunnes se opitaan esim. viiden vuoden päästä yhdistämään aiheeseen – mutta tärkeäm-pää sen käyttäjän henkilökohtainen kokemus. Esim. sitä pidetään suruajan vaikka kaulassa, ja sä voit sitä hypläil-lä ja se on enemmänkin lohdutus, joka muistuttaa, että saan esim itkeä. Myöhemminhän se muuttuu, että sitä ei enää huomaa, mutta alussa se on hyvin konkreettinen. Ja vuoden tai kahden päästä huomaa, että mä en enää tar-vikkaan tätä, mä en enää laitakaan tätä aamulla kau-laan. Ja se kertoo, että ehkä tää mun pahin surutyö on nyt käyty.

Kun tää tuli tää sun viesti, niin tämmöstä, niin muistin että ainiin, mullahan on ostettuna se musta nauha, että en ole saanu tai ehtiny. Mut nyt kun tää tuli mieleen, ajattelin, että vitsi mä haluun taas ruveta käyttämään sitä. Yksi mikä

vois olla siihen koruun niin on se, että tavallaan jollain lailla sais näkyä, että se oli itsemurha, että kyllä mä haluaisin sitä mustaa pitää. Että ehkä se pinkki on sille rintasyövälle tai muuta, et vois olla sillee variaatioita. Et saa näkyy.

Ja musta on helppo yhdistää – et jos on se musta ja tietyn-tyyppinen muotokieli – niin se on yhdistettävissä. Et jos se on vaikka vaaleanvihreä, ei se hirveästi tuo aiheetta esille. Musta on niin, vaikka sitä käytetäänkin paljon muuhunkin nykyään, sillä on sellanen status ja tiettyihin asioihin yh-distävä tekijä.

Ei saa olla liian näkyvä, kun mä mietin siitä nauhasta, että se on tarpeeks huomaamaton, mutta mä ajatteli sil-lon ite, että jos mä ite nään jollain, niin mä tiedän, että meillä on niinku sama juttu. Et sen ei tarvi olla sillee tässä.

Jos olisit nähnyt jollain olisitko mennyt luokse? Vai oliko se vain se tunne, että en ole ainoa?

No se varmaan päällisin, mutta tietysti vähän, et on se jos kävelee liikennevaloissa tai kassajonossa niin mee sanoo, et hei kato sullakin on! Et varmaan olin tavallaan valmis-tautunut, et jos joku tulee, mut en mä kyllä olettanut että ihmiset tulee mulle et voi voi. Mut jotenkin mä tavallaan halusin sen näyttää, koska enhän mä muuten sitä olisi pi-tänyt jos mä olisin sen halunnut salata. Et jos joku olis tullu, niin tavallaan olisi ollu siihen valmis, et taas tietysti miten se tyyppi tulee sanomaa. Et mun mielestä saa mennä, jos haluu ilmasta jotain.

Ja korussahan on se hyvä puoli, että sen saa aina pois. Että kun aina ei halua ilmasta. Kun taas jos sulla on ta-tuointi jossain niin se sitten on aina siinä. Koru on siinäkin helppo, että nyt on liian herkkä päivä, et en haluu, että kukaan tulee sanomaan mitään asiasta sen voi pistää taskuun ja piiloon.

4.2 Mitä surukoru voisi näyttää? Tossa tulikin jo pari, että se vois olla näkyvä muttei liian näkyvä ja musta todennäi-sesti väriltään, onko jotain muuta?

Riippuu tietysti niin kuka se kuollu omainen on. Tietysti hau-tajaisissa – me ei oltu mitenkään uskonnollisia, mutta äiti ei myöskään ollu kirjoittanu, että ei saa viedä kirkolliselle hautausmaalle tai ei saa olla hautajaisia, et pitää olla

vaan siunaaminen. Niin siitä sitten päätelin, että kuiten-kin, pidetään sitten kirkolliset menot – oikei siskoni on hyvin uskonnollinen. Mutta siinä taas mul tuli, mä en halunnu, et mä välttelin kaikkea uskonnollista ja halusin hautakiveen mahdollisimman pienet risti ja. Et on niin henkilökohtainen – vaikka se nyt ei oiskaa risti, jollekin se on enkeli – mä en halunnu enkeleitäkään sinne, koska musta sen on uskon-nollinen symboli, enkeli on enkeli. Et pakkohan sulla on sit olla enemmän niitä vaihtoehtoja. Sit jos ajattelee jotain luontoaiheita, jos on ollu joku tosi urbaanit tyyppi, joka in-hoo mettässä olemista ja sit se on joku lehti nii jotkut on taas, et ei vois vähempää kiinnostaa. Et sen pitää olla vaikka joku kerrostalo, koska se tykkäs olla kotona. Siin on sulle haaste, et mikä. Vai tarviiko sen oikeastaan kuvastaa mitään.

Kumpi on on tärkeää, että se kuvaa surevaa vai sitä jota hän suree?

Mun mielestä sitä jota suree. En mä koe, että sen tarvisi olla semmonen joka nyt sopii mulle. Mun vaatteiden väriin.

Eli muistuttaa siitä jota surraan?

Niin, mutta se voi olla myös hyvin abstraktisti. Eikö ollukin kysymys, että muistuttaako se sitä vai mua? Tietysti sen pi-tää olla niin nätti että mä haluan kantaa sitä, sopiva. Miksi pitäsi mua millään lailla kuvastaa?

Mutta tarviiko sen kuvastaa mitään? Voiko se kuvastaa surua ihan ylipäättään?

Sitä mä just mietien, että sen ei tarvi olla lehti tai enkeli tai aurinko vaan se voi olla joku abstraktimpi. Ehkä periaat-teessa, jos se on just väärän muotoinen lehti, tai se on se rintasyöpä niin se on vähän väärän pinkki tai turkoosi. Et jos se on mahdollisimman neutraali, niin mä sitten itse yh-distän siihen asioita. Ja sä näät sen erilailla kuin mä nään sen.

4.3 Mitä surukoru merkitsisi sinulle?

Nyt olisi varmaan se, että mä haluaisin kantaa äitiä mu-kana, et jos olisi jollain lailla, et jos se olisi, joku semmonen, jonka toinen samassa tilanteessa tajuu, niin ehkä vähän

sellasta, mutta enemmän, että se on mulla mukana kulkeva juttu.

Mä tein viime vuonna tutkimusta uniikkien muistokorujen teettämisestä. Siinä sitten keskipisteeksi muodostuikin se läheinen ja siitä kumpuavat muistot. Ja mä koen, että se on sen surutyön loppuvaihetta, että kyllä sä olet oikeassa, että sä olet jo aika siellä lopussa, tämä viestii siitä. Että aikaisemmin suru ja muistokoru on ollu aika sama asia, mutta musta se voisi nykyään olla kaksi eri asiaa. Että surukoru otetaan kun menetys tapahtuu ja sen käyttö voisi alkaa vaikka sieltä hautajaisista. Sitä sitten pidetään niin kauan kuin kokee sille tarvetta ja sitten sitä voisi jotenkin muuttaa: ottaa sellaisen teetetyn muistokorun tai sitten surukorua voisi muuttaa, ottaa osan pois.

Että se olisikin semmonen muutto juttu, että siihen olisi sitten lisäosat [naurua] sä oot miettiny tän bisneksen!

Mut nimenomaan se sisältäisi sen surun kaaren, että se koru on se surun konkretisoituma, ei niin, että mä olen nyt se kävelevä suru täällä. Mutta olisi tärkeää, että se tulisi näkyväksi, saisi sitä vertaistukea, vaikkakin kaukaa, mutta se luo niitä väyliä.

En tiedä ajatteleeko kaikki niin abstraktisti, mutta niinku se, että siirtyy surusta muistoon, niin se kuulosti aika hyvälle. Voi niinku itekki ajatella, et nyt mä saan siirtyä eteenpäin. Tai mitä terapeutinkin kanssa puhuttiin, että jollain on se, että mä en saa olla ilonen, mä en saa nauraa, koska tämmöstä on tapahtunut. Mut näin tapahtu ja mä voin mennä eteenpäin ja sit vois siirtyä, vaihtaa korusta toiseen. Tavallaan se olisi aika huokuttelevaa, että se olisi kuitenkin se sama, ja sitä jotenkin muokattais.

Koska suruhan ei sillai poistu. Edelleenkin ihmiset on käynyt sen prosessin – ja kasvaneet usein tosi paljon sen myötä – koska ne joutuu alkaa miettimään erilaisia asioita surun kautta. Mäkin koen, että se voisi olla sellanen, että se säilyis, eikä niin, että mä en enää tätä tarvi, et mä heitän sen roskeen. Se ei saisi olla mitään niin halpaa, että ihmiset assosioi materiaalin hyvin paljon.

Tota mä en ihan allekirjota, tai hyväksy sitä, että se olisi jotenkin liian pinnallinen. Kun mä ite mietin, miten mä saisin

mustasta 10 sentin narun pätkästä semmonsens jutun. En heittäis roskeen, vaan sehän just olisi tuntunu pahalta, mutta se katos jonnekin. Ook sä ajatellu, että se koru on semmonen, että joku sen sulle hankkii vai pitääkö se ite ostaa? Kun sä sanoit, että hautajaisiin?

Sen voisi tehdä aika monellakin tavalla ja se on vielä aika iso kysymysmerkki, että missä sitä esim. myydään. Myydäänkö niitä hautaustoimistoissa, jossa sä sen huomaat ja nappaat sen siitä matkaan vai onko se sillai, että sun pitää kässätä, että semmonen koru on olemassa ja sun pitää mennä kultasepänilikkeeseen ostamaan se. Tietenkin se teettäminen on paljon henkilökohtaisempi projekti, jotkut tosin ostaa muistokorujakin.

Niin sä ajattelit, että mä olisin sen ite ostanut. Kun kato miettii näitä rippiristejä ja kastelusikoita, niin ne muut ostaa sulle. Mut sit tulee se kuka sen sulle hankkii ja sit jos on, et hitto tää on mulle niin henkilökohtanen juttu, että haluaisin sen itse hankkii.

Joo kyllä ajatuksena on, että sen sureva itse hankkii ja se lähtee siitä surevasta itsestään.

Jotkut voi olla, että ne ei halua mitään mikä muistuttaa siitä, mikä ehkä – voisin sanoa – että kostautuu myöhemmin. Jotenkin näkyvä, mut ei niinku liikaa ja tosiaan se, et jos ei muuten pidä koruja niin silloin se on enemmän esine kuin koru. Et vitsi kun tol on, mutta en mä voi ottaa korviksia kun ei ole reikiä. Mietin nyt vaikka isiä. Se ei edes käytä – niin kun en minäkään – edes mitään kelloja tai mitään. No se ei varmaan ihan näin syvällisesti jaksais tätä ajatella, mutta jos on semmonen ihminen joka ei käytä, niin saisi jonain esineenä sitten. Niinku oli se hautakynntilä kotona ja se nauha niin kauan kun mulla oli se, että jotain konkreettista.

Vielä siihen nauhaa palaten. Tuliko kukaan sanomaan sulle siitä mitään?

Ei. Kyllä mä välillä mietin, että haluunko mä pistää sen niinku kuin nökyvälle paikalle, mut siinä oli just se, että mä voin ottaa sen pois. Mä voin pistää sen tähän näin [rintakehä] tai sit mä voin pistää sen laukun hihnaan, et kukaan ei varmaan huomaa. Että mulla on tietysti monta laukua, niin mä aina siirsin sen siihen, että mä otan tän mukaan.

Mikä oli sun isoin motiivi pitää sitä?

Tavallaan ittelleni myös sitten varmaan – tulihan äiti täällä [sydän] mukana – et on mukana, mut en mä ainakaan hävenny sitä. Että kyllä se niinku sai näkyä, mut ei se ollu semmonen, että tulkaa lohduttamaan. Jotenkin mä sen halusin näyttää, että näin on käynyt. En tiedä oliko sekin tavallaan sitä omaa käsittelyä, että ei oo semmonen, että mitään ei oo tapahtunut ja pitäis jatkaa elämää. Jotain konkreettista mä haluan, on mulla nää valokuvat mut en mä niitä kuljeta lompakossa. Että täällähän äiti on [sydämessä], mut et olisi joku konkreettinen joka kulkisi mukana. Mut tosiaan mä mietin, että olisiko se sitten kultasepän liikkeestä vai hautaustoimistosta, niin mun mielestä, kun mä en ikinä käy koskaan missään kello- ja korukaupassa. Että vaikka mä haluaisin, et vaikka sitä ei hautaustoimistossa myytäis, niin ne sanois, että sellanen on olemassa. Koska mä en muuten ikinä törmää siihen. Ja suurin osa menee hautaustoimistojen kautta. Monelle voi tulla se, jos ja kun tuodaan hautaustoimiston kautta, että onko se sitten rahastusta. Et siitä ei tuu sitä, että hei haluatko ostaa tällasen. Mä rupesin just miettimään, että jos mä oon siellä hautaustoimistossa niin mä mieluummin haluaisin, että siitä kerrotaan, se vois olla vaan joku esite joka annetaan mukaan, sillä jos mun pitäisi sillä hetkellä päättää, että ostanko vai en, niin todennäköisesti en. Mut ei voi laskea sen varaan että mä menen johonkin koruliikkeeseen, jossa mä en ole 20 vuoteen asioinut. Tavallaan tää on asia joka koskettaa jossain vaiheessa kaikkia. Et mua vähän varoteltiin, että kaikki ei halua – tai tavallaan haluaa olla sun tukena, mut ne ei niiku voi tai uskalla, koska ne ei tiedä et jos sä vaikka itket, et saaks mä nyt halata vai mitä mun pitää sanoo, mietitään, että se on joku suorittaminen ja pitää jollakin tietyllä tavalla suhtautuu.

HAASTATTELU NRO3

NAINEN, 32 VUOTTA, LAHTI

29.1.2016

MENETETTY LÄHEINEN: ÄITI

SURUAIKA: 12 VUOTTA

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: AMMATTIKORKEAKOULU RESTONOMI, YÖKERHON VUOROPÄÄLLIKKÖ

INFORMAATIO HAASTATELUSTA: SURUNAUHAN JÄSENKIRJE

Onko surukoru käsite tuttu entuudestaan jollain tavalla?

No siis joo, tavallaan semmonen asia oli tuttu, että johonkin elämän vaiheeseen tai johonkin liittyvä koru, et mulla oli raskausaikana bola. Että se oli varmaan ehkä johonkin elämän jaksoon liittyvä koru selkeesti, jos pois lukee kihlasormuksen. Mutta jotenkin selkeesti joku on spesifioitu johonkin tiettyyn.

1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?

No tota niin, mitä mä kerron itsestäni? Missä mä olen nyt? No ihan tavallista elämää elän, kai, kai. Mulla on mies ja lapsi puolitoista vuotta. Me ollaan miehen kanssa oltu kohta yhdeksän vuotta yhdessä. Ja äidin ainut lapsi ja silloin kun äiti kuoli niin ainut lähiomainen, et mun vanhemmat eros kun mä olin seitsemän. Ja äitihän silloin sairastu ensiksi 2000, et sillä tuli aivoverenvuoto. Se oli töihin lähössä ja sitä ei enää toinen puoli toiminut. No siitä se sitten kai – mä olin silloin 16 – että mä periaatteessa jäin tavallaan omillee. Iskä olis halunnut, että mä muutan niille, mut sit mä olin sillee, et mä en haluu enää siin prosessissa muuttaa kotoo pois ja sit saatiin sovittu tietyt ehdot, et mä kävin joka päivä siel sairaalassa, ja näin. Mulle, sanotaanko näin, että mun äiti kuoli jo silloin, eikä vasta sitten neljä vuotta myöhemmin. Et se ajan kanssa muutti niin paljon, tottakai, ihmistä. Mitä kaikkee siinä sit tuli, kivut ja asiat mille ei voinu tehdä mitään.

Oliko hän ihan petipotilaana vai palautuko hänellä osa toimintakyvystä.

Siis palautu tosi hyvin, todella hyvin. Ulkoisestihan, esim jos jostain valokuvista missä äiti istu niinku, niin ei kukaan olis tajunnu yhtään mitään. Mut sit tuli semmosii neuropaattisii kipui ja allodyniaa. En tiedä onko tutut käsitteet? Eli siis semmosii, neuropaattiset kivut on periaatteessa niinku hermoston harhaa, että sun keho – se kun sä lyöt kiukkuhermoon – äitillä oli semmosta sähkötystä siinä toises puoles kehoo: jalassa, kädessä, saatto olla. Allodynia on semmonen, että esim oma verenkierto tuntuu kipuna ja tai kun se kävi suihkussa nii siltä tuntu, että nauvoja sataa selkää tai jotain tällasta. Ja se oli 24/7 ja kun se oli hermoperästä niin ei siihen auttanu Burana tai mikään. Et se oli se kipu, mikä sitten vei. Äitihän yritti palata töihin, mut sitte ne kivut teki tehtävänsä siinä. Mut sit mä olin äitin maishoitajana-kin jonkin aikaa ja tosi paljon siis pidin tai siis hoidin – se oli pieni pötkä kun mä olin virallisesti omaishoitajana, mutta tota, sanotaanko, että tota alta kaksikymppiselle aika kovaa koulua.

Otitko sä muuten jotain valokuvaa mukaan?

Mulla pitäis olla kännykässä yks semmonen kuva. Mulla ei oo kotona kauheesti kuvia, tai siis mulla ei ole kotona yhen yhtäkään kuvaa äitistä. Mä itseasiassa mietin tässä, että miksihän mulla ei oo. Mut ne kuvat äitistä – mun äitistä ennen sitä sairastumista – on niin vanhoja, sit taas siit sairausajasta ennen kuolemaa, se oli tosi rankkaa. Se oli todella todella synkkää aikaa äitille, mutta synkkää aikaa mullekin, koska mä olin todella kiinni siinä kaikessa. Mulla ei oikeastaan ollu neljään vuoteen mitään omaa elämää. Jotenkin siitä ei oo ehkä halunnut ees hirveesti, et mä haluan muistaa mun äitini semmosena niinku, ihan toisenlaisena ihmisenä. Mä olen joskus ottanut semmoses-

ta valokuvasta kuvan, täytyy sit varmaan mennä tonne Facebookin ihmeelliseen maailma, niin sieltä löytyy. Mut hirveen vähän loppujen lopuks on. Kaikki valokuvat mä oon säilyttänyt esim. mitä meillä oli kotona. Kaikkeahan ei sit voinu taas, kaikkee sitä äidin maallista omaisuutta ei voinu säilyttää. Mä täältä sulle kaivan.. jotenkin se kuva ei niinku kuitenkaan oo semmonen – ne kuvat mitä niinku siitä loppuajasta oli, ei ollu, ei siin ollu sit kuitenkaan oma äiti. Tai se äiti, jonka mä koen omaksi äidikseni.

Pystyitkö sä opiskelemaan, kun sä olit 16 sen sairastumisen aikaan?

Joo. Joo mähän pääsin sitten ylioppilaaksi, et mä olin lukiossa silloin kun äiti halvaantui. Kirjotinko mä E:n paperit, että kyllä mä sen koulunikin sain siinä käytyä ja sittenhän mä hain ammattikorkeeseen sinä keväänä kun äiti kuoli, ja samalla viikolla kun oli hautajaiset oli pääsykokeet ja kaikkee. Että jotenki niistä vaan – mä en muista siitä ensimmäisestä kesästä juuri niinku yhtään mitään. Et se on aivan niinku, mulla niinku... mä muistan sieltä asioita – mä en pysty laittaa niitä minkäänlaiseen järkevään aikajärjestykseen. Mulla ei oo mitään hajua mikä päivä meidän äidin hautajaiset oli tai uurnan lasku. Sen mä tiedän, että hautajaiset oli about kuukaus sen jälkeen kun piti odottaa ne rikosoikeudelliset, ruumisavausraportit ja sai hautausluvat ja muut. Et siitä ei hirveesti oo, oo sellasta selkeetä kuvaa, että miten se olis niinku menny. Jotenki niistä sit vaan selvvis. Hirveesti mulla on nähtävästi kuvia omasta lapsesta, se on kyllä hauskaa, ihan älyttömästi. Mut on mul sit taas tossa, pari sellasta asiaa otin mukaan, mistä on tavallaan niinku tullu tosi tosi tosi tärkeitä. No tossa on, tää on siis otettu mun ylioppilaskuvasta. Me ollaan äidin kanssa ihan eri näköisiä ja ihan eri väreisiä, mun äiti oli tosi tumma. Et siinä se on jo halvaantunut, että ei sitä tosta näe niinku millään tavalla.

Mitäs ne tavarat siis oli?

Ei saa sit nauraa. Eli se siis on – suola ei ole yhtä vanhaa kuin purkki – mut siis se [suolasiroitin] oli meillä aina kotona. Ja sitä aina täytettiin. Ja mä en ole ihan varma, että onko se äidin äidiltä jääny jo. Ja se on sit sellanen et sitä mä oon kuskannut vuodet mukanani.

Näyttää, että oisko tää joku 60-luku?

Joo mulle tulee kans mielee joku 60-luku. Ja sit on tämmönen. Se on siis vanha veitsi, tää on siis ollu mun äidin äidin vanha, tästä on lähtenyt se – mikä se nyt on – se kädensija pois. Siis tää oli sellanen, että äiti aina tällä kokeili – kun meidän äiti leipo tosi paljon – kun se teki kakkuja, niin se tällä kokeili, et onks kakku kypsä. Ja mä en oo voinu hävittää tätä, koska mä uskon, että tällä näkee onko se kakku kypsä. Ja aina on toiminu. Et vaikka tää on elämää nähny. Täl ei oo mitään muuta merkitystä, et mäkään en ole kauhean kova leipomaan, niin mä sitten ehkä sen kerran vuodessa käytän tätä.

Nää on hyvin tämmösiä arkisia esineitä. Millasia muistikuvia nää niinku tuo?

Nii, ihan tavallista. Ja kaikki liittyy nimenomaan oikeastaan siihen aikaan ennen kun äiti – tai et ne vahvimmat muistot tulee nimenomaan sieltä ihan lapsuudesta ja sillai.

Pystyt sä puhumaan siitä miten sun äiti sitten päätti lähteä tästä maailmasta?

Joo siis multa saa kysyä ihan mitä vaan. Sanotaanko, että mä olen tonkinut tän asian omassa päässäni, ihan pystyn puhumaan kaikesta.

Saako puhua ihan suoraan? Suorilla sanoilla?

Joo saa, ei tarvitse kaunistella yhtään. Siis mun äiti tappo ittensä lääkkeillä. Et se oli säästänyt – sillä oli siis uneen, kaikkiin niihin kipuihin ja oli – kokeiltiin niin monenlaisia lääkkeitä, meillähän poliisit sit sitten kotoota kysy, et onks jotain lääkkeitä, ja meidän äitihän oli jättänyt kaikki mitä hän oli ottanut, purkit oli rivissä. Tässä on ehkä se ironisin asia sillai jotenkin se, että meidän äiti tappo ittensä omana syntymäpäivänään. Eli se sitten teki vielä sen tilanteen siten sen jälkeen, että kun se äidin puhelin rupes soimaan ja ihmiset rupes soittamaan, että paljon onnea, sit mä vastaan siihen, että tota mitä on tapahtunu. Se oli siis ottanu semmosen – meidän äiti oli sairaanhoitaja – et se kyl ties mitä se teki. Et semmosen, se oli sit menny nukkumaan ja se oli joskus neljän aikaan laittanu veljellensä – toiselle veljelle, joka on vielä hengissä – niin Kajaaniin viestin et "sisko ei

enöä jaksa, pitäkää mun tyttärestä huolta." Ja eno oli siten luku sen sitten aamulla ja soittanu omille tyttärilleen Lahteen, jotka asu Lahdessa. Ja mä olin ollu yön töissä ja mä muistan – mä asuin sillon tos mis entinen Alex-parkki oli joskus niin siin on se oppilastalo, niin mä asuin siinä – ja mä ihmettelin kymmenen aikaan sunnuntaina kun joku koputtaa mun oveen, et miten tää on mahdollista kun ei tänne pääse kukaan ulkopuolinen. Ja mä tiesin, et kaikki ketä tuttui siinä oli ni ei ne tuu kymmeneltä sunnuntaiaamuna koputtamaan, kun ne tietää, et mä olen ollu yön töissä. Ja mä meen aukasee ja se on mun serkku, saman ikänen serkku ja tota – mitähän se sano – et nyt täytyy mennä ja jotain. Ja mä muistan kun mä matkalla sanoin mun serkulle, et äidiltä tulee ton tyypistä, koska meidän äidillä oli hyvin semmosia dramaattisia ne sen viestit, et hän ei jaksa ja hän ei pysty ja muuta. Ja mä pitkän aikaan tos matkalla sanoin, viel Trion kohdalla sitä, et – meidän äiti asu tos Mutkakadulla. Mentiin siis tota Kymintietä pitkin, ja mä sit näin tos päädys et kaks ambulanssia kääntyy sinne. Ja siin vaihees me lähettiin juoksemaan, mä muistan, et mä juoksin ihan täysin ja serkku piti mua kädessä kiinni ja muistan, et tuntuu et se vetää mua, vaikka mä juoksin kuinka kovaa, et mä en vaa päässy. Siit kaikkien nurmikoiden läpi ohitte ja sit mä siinä aulassa näin tän mun toisen serkun, hän oli siis jo sillon 30. Hän oli sitten miehensä kanssa, ne oli heittänyt tän siskonsa hakemana mua ja sit menneet sinne. Ja sit huoltomiehen kans menneet sisään. Ja mä muistan, et siinä ovella, mun vanhempi serkku sano, et nöyttää tosi huonolta ja sit mä vaan muistan et mä hoin sitä, et oo kuollu, oo kuollu, oo kuollu. Ettei siin niiku, kun mä tiesin, että mitä se äitin elämä oli, ei se ollu mitään sinänsä elämisen arvosta elämää enää. Et oo kuollu, oo kuollu, mielessäni hoin. Sit mä meen sisään ja se huoltomies seisoo ihan järkyttyneenä siin eteisessä, kissat juoksee – meidän äitillä oli kolme kissaa. Siel oli neljä lassi kuskii, joista yks oli nainen ja sit se nais lassinuski tuli sanoo mulle, et täs tilanteessa ei yleensä enää tehä mitään. Ja sit mä vaan sanoin, et ei saakaan tehä. Jotenkin se oli sellanne, että ei saa, näin et. Ilmeisesti, se arvioi, että äiti olis kuollu just joskus sillon neljän jälkeen tai viiden aikaan aamulla. Ja kymmenen aikaa, ja lassinuskit tuli joskus vähän ennen yhtätoista, että kyllähän se oli siinä vaiheessa jo ihan valmista kauraa, niin sanotusti. Et siin ei sit ollu enää. Sit ne jotain ne kyseli ne lassinuskit, niinku äidin henkkareita ja mä lähin sit ettiin äitin passia sen huoneesta, kävelin niiku siit ohi kun se oli

siin sängyssä. Sit jotenkin mä niinku, et miks mä etin jotain passia, et meidän äitillä on henkilökortti käsilaukussa, mikä on taas eteisen kaapissa. Ja sit meidän äiti oli tehty kolme viikkoo aikasemmin memorian, sen "näin minä haluan". Ja sit loppujen lopuks, kaikki lokshti ihan paikalleen, et kylhän se oli sitä suunniteltu sitä aika pitkään. Ja loppujen lopuks, meistä tuntu kauheen loogiselta se, et jos se jonain päivänä tapahtuu, niin sen syntymäpäivänä. Ja sit tuli poliisi, siviilipukuset poliisit, kaks naista – tämmösiä hämmäntäviä asioita jää mieleen kolme mies lassinuskii ja yks naislassinuski ja. Ja sitenhän sitä selviteltiin, että millon on selkeesti viimeiset selkeet niinku siitä kun äiti on ollu hengissä. Soitettiin Kajaaniin – mun äiti oli Kajaanista kotosin siis – sinne hänen veljelleen. Ja sit mä tota – se oli yöllä laittanu mulle semmosen viestin. Mä muistan kun mun työkaverille luin sen ja sanoin, että ihan höpöjä äiti kirjottaa, et oli kirjoitusvirheitä ja mut ei ollu mitenkään semmonen viesti, että mä tapan itseni. Sit tota se oli jotenkin, tosi sekavaahan se oli sit siinä, tuli ruumisautot, mä muistan sen jotenkin, et ne kysy haluunko mä säilyttää sen yöpaidan mikä meidän äitillä oli päällä tai ne lakanat, et viekää kaikki pois. Mä muistan vaan sivusilmällä kun ne kanto sen, se oli tietysti peitettyä se äitin ruumis siinä. Ja tota, sen mä muistan kun kuulu sieltä makkarist – kun me oltiin siin olkkaris – niin makkarista kuulu niitä ääni kun valokuvataan, ihan samal lailla kun mikä tahansa, kun rikoshan se on. Suomen lain mukaan, se on käsittämätöntä, mutta se on rikos. Ja en mä varmaan sen jälkeen tainnu kuulla niistä ikinä niistä poliiseista mitään, että se oli niinku sillä selvä. Ja sitten, siinhän mä soitin iskälle, ne lähti sit tulee mökiltä ja tietyille lähimmille, jotka oli tavallaan mun ja äitin yhteisiä ystäviä jotka oli meidän ikähaarukan välistä. Ja töihin soitin – siis hyvin sellasii, menee aika sumeeks sen jälkeen – siihen asti mä muistan aika hyvin, mut sen jälkee sumenee aika vahvasti.

Hyvin osaat kuvailla näin 12:sta vuoden jälkeen.

Niin, semmoset asiat. Mut et se kesä, niin siitä ei pysty kauheesti sanomaan.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi?

Helpotus. Niinku se on ollu ehkä siitä asiasta ulkopuolisille vaikee puhua. Varsinkin sellasille jotka – ei välttämättä ulkopuolisille – mut sellasille, jotka oli, niinku jollekin meidän

äitin sukulaisille tai semmosille ystäville, jotka ei ollu siinä äitin arjessa, sairausarjessa mukana, niin semmosille. Kun kaikki oli et "herran jestas, miten se nyt tällälaila" ja näin. Ei niillä ollu mitään hajuu millasessa helvetissä se ihminen eli. Niin niille, en mä niille pystynyt koskaan sanoo, et tää oli ehkä niinku suurin helpotus tähän astises elämäs, et äiti kuoli. Et se hallitse se äitin sairaus jo niin paljon munkin elömää jo. Ei mulla ollu mitään omaa elämää, kun kaikki pyöri sen – meidän äiti oli tosi vahva persoona, semmonen niin – et se oli niinku helpotus ennen kaikkea.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt? Et jos eka kesä oli ihan suumeta, niin sitä varmaan oli jossain shokissa vai?

No siis joo, vaikka se oli helpotus. Ja kun sitä mietittiin niin se oli niinku hyvin semmonen, näin hän... Kun mietittiin kaikkee mitä äiti oli puhunu – sehän aikasemmin yritti heti sillon kun se oli sairastunut, niin sillon sairaalas, mut se ei sillon onnistunut. En mä ollu missään vaiheessa mitenkään vihanen, tai mitään sellasta miks sä teit näin, kun mulle oli ihan selkeetä miks se teki näin. Ja siis mä jotenkin päätin, että nehän yritti, että juttelemaan jollekin. Käviks mä kerran ja sit mä totesin, et must tais olla enemmän apuu sille – psykologeja ne on vai – niin must tais olla enemmän hänelle apuu, kun hänest mulle. Niin sit mä totesin, et en mee enää. Mul oli onneks niin paljon niitä läheisii ihmisiä kuitenkin siinä, jotka oli ollu siinä arjessa ja elämässä mukana. Puhumalla, jossain vaiheessa musta tuntu, et mä voin puhuu vaikka lyhtypylväälle sen asian. Ehkä sen takia – kun mä en koskaan tavallaan sitä kokenut, että äiti kuoli itsemurhaan. Vaikka se kuoli konkreettisesti, mut jos se olis terve – mun äiti, ennen sitä sairastumista – se ei olis ikinä tehny niin. Se oli se sairaus. Ja niinhän se luki siinä ruumiinvausraportista, että kuolemaan johtaneena, edistäneenä tämmösenä syynä oli se halvaatuminen ja kaikki se. Mut et jälkikäteen kun miettiin, niin jotenkin siihen suhtautu kauheen sillee, realiteettina. En mä hirveesti niinku itkeny sitä, että mun äitini on kuollu. Must kaikkein pahimmalle tuntu – mä puhuin isälleki sitä, että – kaikkein pahimmalta tuntu se, että ku mietin sitä miten ahdistavalta äidistä on tuntu kun se on ottanut ne kaikki lääkkeet ja se on tasan tarkkaan tiennyt, et tästä ei nyt oo sit enää niiku paluuta ja se on menny sitte nukkumaan. Et kaikesta siitä mitä, sul on ne ihmiset ja tärkeet asiat, et nyt vaan sä luovut niistä. Niin jotenkin se sit mua ahisti se, et kuinka ahistunut olo äitillä on

ollu. Ja mähän olin tiäks äitille kaikki kaikessa, meil oli tosi läheiset välit niinku ennen ja myös sen sairastumisen jälkeen. Tietenkin siinä oli semmosii omanlaisiin, voisko sanoo niinku rasisiteita tietenkin, mutta. Niin isä sano siin sit vaan, että kuule, äiti on ollu siinä vaiheessa vaan äärimmäisen helpottunut, et se on saanu sen päätöksen tehtyä, et ei sitä ole ahistanu siinä vaiheessa ollenkaan, se on vaan ollu onnellinen – en tiedä onko oikee sana – mut et pääsee pois. Ja sit kun isä sano sen, nii se sit niiku – mun isä on siis ollu leikkausali-sairaanhoidaja ja on hoitolan ihminen myös – niin ehkä tavallaan sil on jonkunlaista ammatillista näkökulmaa. Mut se oli niinku ainut. Toki elämän varrella on tullut asioita, että tekis miel soittaa äitille. Tai on ollu siinä tilanteessa – no varsinkin kun saat lapsen ja naisena saat lapsen, niin keltä sä ensimmäisenä kysyisit neuvoa, no sun omalta äitiltä. Ja sit kun sitä ei oo. No onneks mulla on ollu maailman paras äitipuoli, niin se on taas helpottanu. Mutta kyllä on joskus ollu niit tilanteita. Että alkuun keväät, huhti-toukokuu vaihe, äitienpäivät oli tosi vaikeita. Tai vaikeita, sanotaanko sellasii no sellasii, et huomas, et se vähän niiku vaikutti siihen omaan mielialaan, mut ei se niiku enää sillä lailla. Tietty kun tytär on nyt puoltoist ens kuussa, ja sit mä tiedän, että jos äiti olis ollu elossa, se lapsihan sais vaikka kuun taivaalta. Mut että ei niinku. Se oli sellai, voisko sanoo, et siin ei ollut mitään sellasiin surun, raivon, "miksi teit näin?". Se oli hyvin sanotaanko kliinistä. Semmosta niinku realiteetteja, niitten käsittelemistä. Suurin homma – no se kai on joku maailmakaikkeuden suojausmekanismi myös se – et sä et muista kaikkea. Mut sit kaikki se paperishow siinä ja sihän mä maksoin kaikki äitin hautajaiset siinä ja sillai kaksikymppisenä opiskelijana, pistetäänpä tosta sitten 3500. Onneks on ollu aina semmonen, et tekee paljon töitä niin pysty siten kaikki. Mut että niinku, kyllä mä laihduin toistakymmentä kiloo sillon kesän aika, et se oli varmaan semmonen. Mut jotenkin mulle ei missään vaiheessa tullu – kun moni on niinku jälkikäteen sanonut, että he oli ihan varmoja, et musta tulee alkoholisti-narkkari suurinpiirtein, et mun elämä lähtee nyt jotenkin raiteilta, koska mä olin niin nuori. Must tuntuu, et mun elämä alko sillon kun mä en enää ollu niin – kun se oli semmosta, että äiti saatto soittaa yöllä, että hän on nyt tosi kipee ja tuu tänne ja. Jos mä olin jossain pitämässä kavereitten kans hauskaa, nii se soitti, et nyt on sitä, tätä ja tota. Tai että keskellä yötä soittaa et kissa – kissa leikattiin ja oli se kauluri – et nyt se on lähteny irti. Ja mä olin et oot sä edes ite yrit-

täny – kun ei se nyt kuitenkaan ollu ihan toimintakyvytön se ihminen – et oot sä ite yrittäny, tajuuts sä, et kello on puol neljä, et en mä niinku lähe tulemaan täältä näin. Kun se oli niinku hyvin tukahduttavaa se neljä vuotta.

Kyllä sellaselle alle 20 vuotiaalle, on vähän turhan..

Intensiivistä, joo kyllä. Et mulla alko oma elämä kun äiti kuoli. Et tää on niinku se asia, mitä ei kovin monille sano, et mun elämä alko siitä ja että se oli suuri helpotus. Koska harva ehkä ymmärtää sitä. Miten sä voit sanoo noin? Miten sä voit oikeesti sanoo noin sun omasta äitistä? Mut kun se vaan on fakta.

Liittykö sulla mitään syyllisyyden tunnetta siihen, että sä tunsit noin?

Ehkä alkuun. Ja varmaan liittyy, koska siitä ei just ihan ventovieraalle rupee puhumaan, varsinkin jos sä et pysty kertomaan koko tarinaa. En mä sit tiedä onko se syyllisyyttä vai onko se sitä, että on se käsitys, että jos joku läheinen kuolee, niin sit kaiken pitää murtua ja sortua ja siinä ei oo koskaan mitään hyvää siinä kuolemassa. Ja ehkä sit jollain tavalla joo. Mut kun sitä asiaa on niin paljon työstäny, et niinku ja nyt varsinkin kun on vanhempi se niinku käsittää kuinka lapsi – kun mulla on siskot jotka on niinku 19 ja 20, et meillä on eri äiti – ja miettii ja mä katon niitä ja mä olin niitä ehkä, väkisinkin, vähän kypsempi parikymppinen, kun oli 16 kun äiti halvaantu ja sitä sit elättäny ja hoitanu. Et kun kattoo noit kaksikymppisii, vaikka nyt tuol töissä, niin nehän on aivan pentuja, nii sitä on sit ehkä järkeilyl päässäni, et ei siinä ole mitään pahaa.

Mitä sä luulet, nyt kun katsot näin jälkikäteen, kuinka kauan se sun suruprosessi kesti? Millon sä pystyit siitä esimerkiksi puhumaan ilman tunnevyöryä?

No, mä varmaan pystyin siitä puhumaan jo silloin kesällä ilman itkemättä. Loppujen lopuks mä varmaan itkin, mul ei ollu sitä sellasta itken äitiäni, kun ei sellast ollu. Mul on – kaveri kuoli pari vuotta sitten aivokasvaimeen – ja häneltä jäi leski ja pari vuotias lapsi silloin. Ja sitä surua, sitä puolison menettämistä sairaudelle tolleen, kun parisuhde ja yhteinen elämä on ollu niinku alussa – ei mulla sellasta koskaan ollu. Jotenkin se oli niin erilaista se kaikki. Se kuolema ja,

kun se oli vaan niin suuri helpotus, niin hirveältä kun se kuulostaa tavallaan.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi? Esim. töissä olisit sä halunnu, että ihmiset tietää sulle on käyny tällein?

Kaikki ties, et mulle on käyny silleen, mä en sitä salannu koskaan. Sit töissä, se ei ollu niinku – mul tuli tämmönen tyhmä – et sillonku se äiti kuoli ni sitten mentiin käymään siin – mä olin tosiaan siin Alex-parkis myös ite töissä ja mentiin käymään siin mun asunnol mun serkun kaa ja sit me mentiin siihen Brasseriin, siihen kahvioon, sit siinä on myös se lounasravintola ja näin. Ja sit mä muistan et siinä oli sellanen nainen töissä, mun työkaveri, ja hän oli niinku about mun äidin ikäinen. Ja tota mä menin siihen ja sanoin, et viski – mä en ikinä juonu mitään helvetin viskiä – jotenkin jostain tuli, et tää varmaankin helpottaa – pahaahan se oli kuin helvetti, se on edelleenkin pahaa. Sit mä siinä niinku kerron sitten työkaverille, et mitä on käyny. En mä niinku missään vaiheessa oo salannu sitä, et niinku en koskaan. Koska mun mielest siin ei oo mitään hävettävää. Ja muutenkin ei itsemurhalla – jos kuoleamalla on huono tabu ja semmonen kalske siinä, semmonen klangi – niin itsemurhallahan se vasta on. Se on niinku, että härregod, kuinka joku voi tehdä noin. Mut sitten kun, mä olen huomannut kun se on ollu ja siit on ruvennu puhumaan ja näin niin, yhtäkkiä ihminen kenen kanssa sä puhut niin sillä on lähipiirissä joku. Aina siel on joku. Kun se on niin hirveen yleistä, mut kun siitä ei vaan puhuta. Ja varmaan osakseen johtuu siitä, et itsemurha on edelleen Suomen lainsäädännössä rikos.

Ne on hyvin vanhoja jäänteitä, jotka kai on tullu tän meidän luterilaisen uskonnon myötä. Et jos kuolet oman kättesi kautta, sinua ei kirkonmaalle haudata. Tämä, niinku monet muutkin kuolemankulttuurin asiat tulee jostain hyvin vanhoista asioista, geeniperimässä kai.

Ja äitihän ei enää kuulunu kirkkoon sillon ja oli sit se siunaustilaisuus – et kun äitihän sit uurnattiin – niin kun meidän äitin isä oli siis ortodoksi, eli mun pappi. Ja äitille se ortodoksi – onko se nyt kirkkokulttuuri – oli aina ollu taval-

laan läheinen. No sit kun Suomessa tää uskonto periytyy äitin kautta, niin äitihän oli siis luterilainen, vaikkei ollu. Sit äiti, kun se oli tehny sen memorian, niin se oli halunnu, et arkku on auki. Ja se oli homma löytää semmonen pappi, joka suostu siunaamaan arkku auki. Ja sit ne kyl sano siel hautaustoimistost, kun siinä oli menny se kuukaus, et sellanen kasvoliina vois olla ihan hyvä. Mut kädet näky ja sillai.

Nähtävästi pyrit teidän äitin toiveet toteuttamaan.

Siis kaikki toiveet toteutettiin mitä oli laitettu sillee, et ei ollu mitään niit vaatteit mitä yleensä laitetaan vaan sil oli sen semmonen kotitakki. Sillon meidän äitillä oli mahtavat kynnet, se laitto aina punasta – se opetteli lakkaamaan jopa uudelleen sil halvaantuneel kädellä – niin sit me etittiin kosmetologi joka suostuu meikkaamaan sen sillee kun se itse meikkas itsensä, valokuvien perusteella, ja lakkas sen kynnet.

Kuinka vaikeeta oli löytää sellanen?

Tosi vaikeeta, Helsingistä löytyi sit sellanen joka sen suostu tekemään meidän äitin meikillä. Tietysti ne meikit kaikki hävitettiin sen jälkeen, eihän niitä voinu enää. Ja sit siin oli viel se, et kun kynnet viel ihmisel kasvaa kaks-kolme viikoo, niin siin on ollu sit työ, kun meidän äitil oli semmoset tosi vahvat, upeet kynnet ja ne lakattiin tulipunasek, et ne näky sielt arkusta. Et sit sille laitettiin hajuvettä, koska sil oli aina hajuvettä ja me tehti sillee vähän erilailla.

Teidän äiti oli selvästikin miettiny tän asian läpi melko tarkasti, sillä harva tekee tollasta memoriaa. Ja monille läheisille jää kuoleman sattuessa sellanen olo, että ei oo mitään hajua mitä se olisi halunnut.

Joo ja siis meidän äiti oli laittanu esim arkusta, ei valkoinen, ei puinen, tytär valitsee, ei pröystäilyä. Uurna, ei puinen, ei pröystäilyä, tytär valitsee. Se oli antanu ne puitteet niin minkä mukaan. Ja sit se oli toivonut, et mitkä kukat se haluaa, et mitä kukkia se haluais. Et munhan oli tosi helppo.

Monillehan tulee se shokki, tässä mä elän vielä siinä – et ei monet ees tajua, et se on niin lopullista, ennen kun vasta hautajaisten jälkeen – ja sit mä niinku yhtäkkiä tässä teen juhlia.

Ja sit meidän äiti sano, et ei saa olla mitään tämmöstä muistotilaisuutta, tällastä kahvittelua. Se sano, se oli kirjottanu, et tyttären ei tarvi maksaa uteliaitten ihmisten kahvittelusta, et tytär kerää ympärilleen ne ihmiset ketä haluaa ja ryyppää. Mut mä olin sit loppujen lopuks niin väsyny, et mä join yhen Karhun ja nukahdin kaverin sohvalle.

2.2 Ymmärrettiinkö surusi?

No siinä ehkä se, että ne ihmiset jotka oli ollut siinä lähellä – ja kun se mun suru oli vähän erilaista, niin ne ketkä oli ollu siinä lähellä ja ketkä oli ollu siinä äitin arjessa ja myös auttanu ja näin – niin ne ymmärs sen. Ja iskä ymmärs tietenkin ja äitipuoli, no siskopuolet oli vielä niin pieniä, et ei en ees ollu siel hautajaissa, varsinkin kun se arkku oli auki. Niin just sellaset ihmiset jotka oli vähän kauempana, ja sit niinku äitin ystäviä entisest elämästä, jotka ei sit voinut käsittää mitä se oli siin sairauden aikana, ne ei voinu käsittää ees sitä äitin ratkasua, niin en mä sit semmosiin ihmisiin oikeastaan koskaan pitäny yhteyttä. Et joillekin se oli varmaa – ei kukaan ole sanonut suoraan sitä – mut kun se oli se tilanne niin erilainen kun äiti kuoli. Ne keillä oli väliä, niin en ymmärsi, sanotaanko näin.

Et se mitä sä oot kertonu, niin kun se oli sulle helpotus ja kun siinä tilanteessa pitäisi joten heittäytyä dramaattiseksi, että mun elämä on nyt tässä. Niin ymmärsikö ne sen...?

Että se elämä alko? Jotkut ymmärs, sit joistain mä osasin sanoo, et parempi et ei puhu.

Oliko sun omissa ystävissä tai lähipiirissä semmosia, että olisi jättänyt sut yksin sen asian kanssa?

Ei oikeestaan, ei ollu. Ne jotka oikeasti oli siin ni, ei sitä tarvinnu ees hirveesti selittää. Ei ollu, et se oli sillai niinku, täytyy sanoo – ja on edelleenkin ne ihmiset, jotka sillon autto niis käytännön töissä, kun kaikki asiathan meni mun kautta kun ei ollu muuta lähiomaista. Nii kaikki perunkirjotukset ja kaikki, siinä oli aivan älytön homma, vaikka se oli vielä aika simppeli, kun ei ollu omaisuutta tai ei ollu mitään jakamattomia kuolinpesiä tai mitään tällasta. Ne ihmiset on edelleenkin elämässä, ja osa niist oli sellasiin joita mä oon tuntenu ihan neljän vanhasta, jotka on oli mua sen

kymmenen vuotta vanhempia.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Jos kyllä, saitko sitä riittävästi?

Joo siis sitä semmosta tukea, mitä mä tarttin, kun mullahan se ei ollu sitä, että itketään kaverin kanssa näin. Kyl mä sain sen mitä mä tarttin, se oli ehkä just apua niissä käytännön jutuissa ja sellasta. Kun en mä tarvinnut sitä käestä pitämistä, niinsanotusti. Mä kyllä sain sitä semmosta toisenlaista, just sitä mitä mä tarttin, ja nimenomaan niilt ihmisilt läheltä – en mä osannu, mä en jaksanu lähtee selittämään jollekin psykologille, että mun pitää kertoa koko mun elämän tarina siitä lähtien miten vanheneminen ero – et meidän porukat on ollu aina silti läheisiä, mun äiti ja mun äitipuoli on tullu aina juttuun, mun siskopuolet on ollu joskus mun äitillä hoidossa, että mun isä ja hänen uusi vaimonsa pääsevät syömään. Kun tälläset kaikki asiat selittää, että olisi saanu sen kokokuvan sille ihmiselle. Ja sit joku kysyy, että millä sinusta nyt sitten tuntuu, et älä nyt viitti, etkö muuta keksi. Mä totesin, et saa pitää tunkkinsa, että ehkä se on sit jotain muuta varten.

2.4 Halusitko puhua surustasi?

Mä uskon, että mä puhuin ja mä pystyin puhumaan siitä äitin kuolemasta ja sit siitä, niille tietyille ihmisille siitä helpotuksesta ja siitä, on varmasti se syy että siitä kaikesta selvis. Kun äiti aikoinaan opetti - et se sano sillee, et maailmassa ei mitään niin hyvää tai mitään niin huonoa, mistä sä et voi hänelle puhua. Ja niin se kyllä meni. Aino, josta mä en sille kertoni oli tupakan poltto, mut se varmaan sen ties, koska sillä oli kaks kartsaa röökii laatikossa sen kotona, sit löyty. Niin mä luulen, et se ei oo ollu niitä tuonpuoleiseen viemässä, se on ostanu ne mulle sinne. Jotenkin se oli niin hämmäntävää, kun jotenkin sitä surutyötä teki sen neljä vuotta jo ennen sitä kuolemaa. Kun sen äitinsä menetti jo silloin. Nii se oli niin ku vähän semmonen erilainen se kuolema ja suruprosessi.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

Hmm... no se että äitin ei tarvi olla täällä elämässä puo-

likasta elämää. Ja se, että äitin ei tarvi tuntee huono omaatuntoa siitä, että se rajoittaa mun elämää ja muitten elämää. Sitä se joskus sano, että hän on niinku riippakivenä ja muuta. Ja sitten se, et nyt mun elämä voi alkaa, niin hirveeltä kun se ehkä jonkun mielestä kuulostaa.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi? Muuta kun nää [pöydällä olevat esineet]. Halusit sä säilyttää jotain vaatteita tai jotain?

Oikeastaan kaikki niinku ne vaatteet tuli hävitettyä. Jotainhan sitä tuli tottakai, tai säilytin, tyyliin silitysrauta ja kaikkee tällastä, vaikka itellään jo oli mut sit sitä aatteli et nöä ei vie niin hirveesti tilaa. Et jotain pesutorneja mä siin sit säilytin ja näin. Yhen äitin tekemän maljakon – siis meidän äiti harrasti käsitöitä tosi paljon, siis posliinin maalausta ja neulontaa – yhet villasukat, mitkä se, vaikka se oli jo halvaantunu niin se opetteli semmosen asian. Ja Alvar Aallon Aaltomaljakko, sellanen sitä vanhaa tuotantoa, jossa on vielä ne leimat pohjassa. Siis kakkuvuoka, joka on oikeesti sitä vanhaa, alumiinia vai mitä ne on – ei oo teflonia nähnykkään – ne mulla on kaikki tallessa. Jotain tämmösiä asioita ja hirveen monia asioita, tai semmosia, jotka liitty niinku keittiöön. Koska äiti leipo ja teki ruokaa, meillä ei ole koskaan syöty mitään eineksiä. Ja on mul niinku äitin sellaset, koruja on niinku jotain, mut en oo mikään hirvee semmonen koruihminen, tai jos, äitillä oli taas kaikki kultasia, kultaa mä vierastan ite jotenkin tosi vahvasti. Mut mä olen kuitenkin sit säilyttäny ne. Siel on esimerkiks yks semmonen sormus joka on, se on ollu äitin vihkisormus, mummin ja papan vihkisormuksista, tai joku sellanen. Et jotain sellasia asioita mä oon säilyttäny jota äiti on saanut rippilahjaks – se on saanu rippilahjaks sormuksen, kultasen, se on mulla tallessa. Et tällasia asioita, mut loppujen lopuks aika vähän. Mulla on äitin vanha Mokkamasteri, se on joka päivä käytössä. Että aika tällasia käytännönläheisiä. Äitin hääpuku mul on tallessa, se ei oo mikään perinteinen valkonen, mut se mul on tallessa.

Osa näistä tavaroista on sellasia jotka sulla on käytössä ihan jokapäivä. Mut sitten nää muut, mikä merkitys niillä on? Kaivatko sä ne esiin muistelu tarkoituksessa vai miksi sä olet ne säästänyt?

No siis kellarissahan ne on. Mä en oo mikään hamstraaja,

tai muuten mikään elämän säilöjä tavaroiden muodossa, mä vihaan sitä kun romuu kertyy nurkkiin – ai kun ahistaa semmonen. Ja tota mä oon vähän sillee vähemmän on enemmän meiningillä. Mut jotenkin se on semmonen asia kuitenkin, et äitikin oli sitä [hääpukua] säilyttänyt, vaikka se oli eronnu, mulle muistoksi. Ja se on hauska, jotain valokuvii on äitin ja isän häistä joissa sillä on se mekko päällä, niin sitä ajattelee, että omalle tyttärelle joskus, kun tyttärellä ei tule olemaan muistikuvia mummita, ja ne on vaan valokuvia, mitä se tulee näkemään, niin ehkä on kiva, että ois jotain konkreettisesti käsiin tuntuva. Ja korut on ehkä sillee, et mulla on sellanen haave, vaikka ne on kultasia esim ne sormukset, et jos joskus menis naimisiin – toivottavasti me mennään naimisiin – et niitä pystyis käyttämään jotenkin siinä, et sulattais siis ne osaks sitä. Et ne on ehkä semmosii ajatuksii. Ja tää suolapurkki – mä muistan kun yks kaveri oli, et kuis vanhaa suolaa tääl oikein on, ja mä olin, et ei oo vanhaa – mut jotenkin tän on vaan halunnu säilyttää. Silloin kun parhaan kaverin kanssa asuttiin kämppiksinä, sanoin et tätä et ikinä hävitä mihinkään, tää on tärkeä.

3.3 Missä koit saavasi surra?

Töissä. Meillä oli tosi hyvä niinku porukka siel Alex-parkissa. Ja oikeastaan joka paikassa. Kaikista vieraannuttavinta tai vaikeinta oli olla just sellasten ihmisten seurassa – en mä nyt hirveesi ollu – jotka oli niinku kaukana niistä viime vuosista. Ei mulla oikeastaan ollu sellasta paikkaa, missä mä en olis voinu surra. En mä tiedä, jotenkin mä vaan suhtauduin siihen sillee, arkipäiväisesti, en tiitä. Ihan missä vaan.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi?

No kyl varmaan se säätely oli just se semmonen, et ethän sä nyt ihan joka paikassa pystynyt niinku, varsinkaan koko tarinaa kertomaan. Kyllähän sitä, kun pysty puhumaan vaikka lyhtypylväälle, niin kyllähän sitä silti pikkasen oli jonkinlainen sosiaalinen tutka päällä, et ei nyt ihan lähtenyt jokaiselle kadun kaverille selittämään. Varmaan se suurin sellanen säätely oli siinä, et kenelle puhuu siitä, että tämä on helpotus.

Koitto, että sun piti joillekin esittää jotain muuta kuin mitä sä oikeesti tunsit?

Ei, mä sit vaan, mä sit aattelin, et mä nyt en rupee tässä jotenkin vuolaasti itkemään ja näin poispäin, niin mä en myöskään kerro siitä, että tämä oli helpotus. Niin ehkä se ihminen ajattelee sen asian, tää on semmonen asia, et se ei hirveesti haluu puhua siitä, koska ihmiset jättää sut sen asian - ne jättää sut kuoleman suhteen rauhaan kun se on niin semmonen. Ja jokainenhan kokee sen niin subjektiivisesti.

4. SURUKORU

4.1 Mikä koru surukoru voisi olla? Oisko se kaulakoru, vai oisko se sormus vai oisko semmonen, joka ei edes näy, et se on vaikka taskussa, et sä teidät että se on siellä?

No mä niinku tota mietin. No tietty kun ite ei oo mikään ihan älytön koruihminen, minkä takia tää ehkä mua, sillee kiinnosti, koska mulla on paljon koruja, ihan älyttömästi koruja, siis se on jotain käsittämätöntä. Siis mies on ostanu mulle niin paljon koruja, ja sit se aina marmattaa, et eihän se mitä näitä koruja. Ja mulla ainut on kihlasormus ja toki työnkin puolesta ei ihan hirveesti voi olla. Kyllä se varmaan ois sormus. Koska se on jotenkin – kun muutenkaan mul ei oo äitistä kotona kuvia, minkä jotenkin mä siihenkin havahduin tänään sillee – ja tottakai se käy melkein joka päivä mielessä ehkä tai jotain siihen viittaavaa. Nii jotenkin semmonen, et se niinku huutais surukoru. Et se olis niinku kokoajan läsnä ja sä voit sitä pitää sitä kokoajan läsnä. Mutta tavallaan siinä ei ole sitä, voisko sanoo, vai va, laitaa nyt tämän surukoron kaulaan, koska se kuolema ja et ei oo äitiä ja se suru, sehän on vaan niin sulautunu tähän normielämään. Jotenkin se korukin pitäis olla niinku sulautunut osaksi elämää. Ja sit taas sormus on taas ehkä semmonen helppo tavallaan, vaivattomasti. Sä voit nukkua sen kanssa, sä voit käydä suihkussa, saunas joka paikassa sen kanssa.

Surukorussa voi olla kaksi hyvin erityyppistä merkitystä. Ensimmäinen on sellaiseen muisteluun liittyvä, muistokoru, jonka avulla muistetaan menetetty läheinen ja usein se kuvastaa jotenkin menetettyä läheistä, tai sisältää vaikka jotain konkreettista esim. ne vihki- ja kihlasormukset. Tai sitten se voi olla viestivä koru sen suruprosessin aikana, joka ilmaisee muille, että surun, ja ehkä että se huomioidaan

jotenkin. Nämä on kaksi sellasta vanhaa jotka ovat jo ole-massa. Nykyäänhän ei ole enää surun etikettiä, eli viestit on hyvin epäselviä. Ajatuksena nyt tässä opinnäytetyössä on luoda sellanen tunnistettava koru. Mutta tärkeämpää on se että se merkityksellinen sille surevalle itselleen. Että se ehkä muistuttaa – jos vaikka alkaa itkemään liikennevaloissa, niin koruun koskiessa tajuaa, että hei, mulla on oikeus itkeä, mulle on tapahtunut näin. Ja se että se olisi jotenkin terapeutinen tai voimauttava sille kantajalleen. Ja kun se sureminen muuttuu lämpimäksi muisteluksi, niin se korukin voisi muuttua, esim. väri tai käyttöpaikka. Kaikki ei välttämättä halua käyttää sitä samaa, korua niin siten voisi teettää muistokoron, joka sitten sisältää sitä henkilökohtaisuutta siihen läheiseen. Millasia ajatuksia nämä herättää?

Joo siis mä tota mietin, just sitä kun se suruprosessi on aktiivinen, et siinä voisi olla sellanen kun on tossa katolisessa kirkossa toi rukousnauha. Et joku sellanen jota vois vähän niinku häplätä. Tietty mulla on se, kun siitä on niin kauan, et ehkä suoraan sit itelle ois semmonen niinku millä olis se merkitys itelle, ei ehkä se, että se varsinaisesti tunnistettava. Tai vaikka se tunnistettais, mut se olis kuitenkin sellanen subtile (hienovarainen). Ja mut se olis aina mukana ja vaivaton, et se sulautuis. Jotenkin sillee sen itte kokeen. Mut tosiaan siihen hetkeen kun se on niinku päällä se suruprosessi, siihen kyllä niinku varmasti. Ja just mietin sitä eilen töissä, et just sellanen rukousnauha tyyppinen, et sä käyt helmiä läpi, koska must se on aina ollu kauheen kiehtova asia, vaikka mä en ole ikinä kuulunu kirkkoon. Mua ei ole kastettu ja en ole käynyt rippikoulua. Mä olen kyllä aina ollu uskonnonopetuksessa ja käyny kirkossa. Ja äiti aina sano mulle, et jos joku opettaja kysyy, et miks sä et kuulu kirkkoon tai oot uskonnonopetuksessa ihan normaalisti, äiti sano, et sanot, et sul on suora yhteys, et sä et tarvi kirkkoo. Nii must sitten taas uskonnot on kaikin puolin muuten kauheen mielenkiintoisia ja niitten tällanen koristeellisuus ja tämmönen koruasiat, et jotku on hyvin kliinejä, niinku esim. perus luterilainen. Mut sit kun vertaa esim ortodoksisuuteen tai katolilaisuuteen niin siellä lähetään heti, et on kultaa ja kaikkee tollasta. Niin se on aika mielenkiintoista.

4.2 Miltä surukoru voisi näyttää? Et nyt puhutaan siitä surukorusta, eli silloin kun se suru on aktiivisesti päällä, niin miltä se voisi näyttää? Esim. väri, et pitäiskö sen olla musta?

Ei. Musta [väri] sen ei pidä olla, musta sen pitäisi olla vähän sellanen peilaava. Siis sen pinnan siis ihan konkreettisesti. Sillälailla et se niiku, koru kuluu, mut sen vois tavallaan – mitä se on kun sormus kiillotetaan ja siit tulee taas näin – et sille vois tavallaan, et se niinku peilaisi sitä jopa ihan konkreettisesti, pystyis peilaamaan. Siin olis semmon, se pinta olis sellanen peilaava, vaikka et katsoiskaan itseäsi siitä, koska silloin se musta peilaisi jotenkin sitä jopa sieltä aktiivisesta suruvaiheesta sinne muisteluvaiheeseen sitä mitä semmonen.. et se olis niinku metallinen, mutta se olis hyvin kiiltäväpintainen, korkeakiiltainen. Et se niinku kokoajan heijastais sitä missä sä meet siinä sun omassa.

Miltä sellanen muistokoru voisi sulla näyttää? Jos sä vaikka sellasen teettäisit?

Joo, siis mun tapauksessa se olis ihan ehdottomasti sormus. Se ei olis liian iso, koska jos se on liian iso niin se ei voi olla siinä. Se olis varmaan kokoluokkaa, kun on tää elämää nähnyt kihlasormus. Ja sit se ois varmaan tavallaan jotenkin kaksiosanen mun tapauksessa. Kun siinä oli just se helpotus mutta tottakai siinä olis varmaan se, että on äitinsä menettänyt ja aivan liiankin nuorena. Se olis jotenkin yhtenäinen sormus, mutta siinä olis jotenkin se kaks pinta tai ehkä kaks materiaalia tai jotenkin yhdistettynä. Että olisko ne sit vierekkäin vai jotenkin toinen olis toisen sisössä tai jotain. Kuitenkin taas hyvin yksinkertainen, kun on yksinkertainen ihminen siinä mielessä, en ole kauhean klumeruuli ihminen.

4.3 Mitä surukoru tai merkitsi sinulle?

Se olis varmaan sellanen, että vaikka on kotonani niitä esineitä, että se olis varmaan semmonen niinku asia joka olis kokoajan mukana. Kun ei sitten ole ollut mitään sellasta, mitä sä konkreettisesti kokoajan kantasit mukana. Mikä toisaalta olis kauheen kaunis ajatus, pitää mukana. Oishan sitä voinut itsellensä ostaa jonkun korun ja ajatella, että tämä nyt on se. Mut kun mä en oo kauhean sellanen koruihminen et mä nyt jokapäivä laittaisin kauheesti sitä tätä ja tota. Et kun se olis siinä, niinku aina. Koska se ihmisenhän on aina olemassa, vaikei se oo tällä, niin niinku se sillä lailla. Tavallaan kun nykyään on arjessa se, kun se ihminen on arjessa siinä – mä teen jotain ruokaa jota äiti

teki ja mä sanon mun miehelle, et äiti teki aina tätä ruokaa, mut ei tätä kyl oo semmosta ja tämmöstä. Et se on niinku tämmösissä asioissa. Et niinku jossain ruokakaupassa miettii asioita. Ostat jotain tuotetta koska sä muistat, että äiti osti sitä, vaikka siinä vieressä olis puolet halvempi ja ihan yhtä hyvä – mutta sä ostat sitä koska äiti osti. Että tämmösii hämmäntäviä.

Mitä jos se olisi ollut sellaisen aktiivisen suruajan koru niin mitä se olisi merkinnyt? Olisiko se auttanut surutyössä?

En tiedä. Se oli sillon mulle sellanen, vaikka siitä pysty paljon puhumaan, eikä se ollu millään tavalla salailtava asia ja näin. Mut kun sitä ei silloin, eikä vieläkkään jollain tavalla niit fiiliksiä ja niit kaikkii tuntemuksia, vaikka se oli helpotus ja näin niin kyllähän siinä kävi tällasta hullunmylly läpi, joka jatkuu siis tämmösissä konkreettisissa asioissa todella pitkään sen kuoleman jälkeen. Äiti kuoli toukokuun 16. päivä, niin olikohan se joulukuu kun tuli kuolinsyyraportti kotiin. Et niinku puoltoist vuotta äitin kuoleman jälkeen tulee perintäkirjeitä kun joku Hobbyhallin lasku on maksamatta. Ja mä sanoin, että kuulkaas kun tämä rouva on ollut puoltoista vuotta kuollu, mut kun me ei olla saatu perunkirjaa ja laskun summa on 24,50 e, et etteks te helvetti tajuu, et tätä perintäprosessi maksaa enemmän, te ette tuu koskaan saamaan näit rahoja. Et tämmösii asioita, et se hirveen vaikee niinku – et ehkä just sen takii jos se koru ois niinku jollain tavalla heijastava jo siinä alkuvaiheessa. Kun se on sellasta et sä et niinku välillä – tietenkin voi puhuu vaan omasta, kun on niin erilaisii. Mut et jos se olis jollain tavalla heijastava, niinku ihan konkreettisesti heijastava ja sitä fiiliksiä ja ympäristöä – kun ne ympäristötkin vaihtelee niin hirveesti, että missä oot. Että miten sä reagoit esim. erilaiseen valoon tai johonkin, jos sä oot jossakin hautuumaalla jossa on aina vähän synkkää. Vaik mun mielestä ei – kylmä siel on aina, oli kesä tai talvi, niin siel on aina ihan saatanan kylmä. Niin se niinku, just niitä värejä. Ehkä toi on toisaalta vaikee kun siitä on niin kauan, kun se kesä oli vähän sumunen. Jotenkin se heijastus ja se muuttuminen tai se, niin tulee jotenkin vahvasti.

Onko jotain muuta mitä olisit halunnut vielä sanoa?

Mähän en näistä koruasioista ymmärrä hölkäsen pöläystä. Mutta musta jotenkin aivan huikee ajatus. Ja jotenkin

toi, et se tois esille et ihminen suree, kun ei oo enää, ku surunauha, mut ei sitä ihmiset enää pidä kädessä. Se tehdään jotenkin niin dramaattisesti, kun nyt joku jalkapallojoukkue muistaa jotain kuollutta valmentajaansa. Mikä nyt tuli mieleen, niin kun Suomessa ja näin Euroopassa kun mennään naimisiin niin laitetaan valkosta päälle, jut sit taas Kauko-Idässä, Kiinassa valkonen on surun väri. Ja sit toi on aika haastavaa, kun suomalaiset ei oo enää sillee suomalaisia, kun se on niin monikulttuuriseksi muuttunu, sit niinku kaikki tommoset ottaa tos huomioon, kaikki värit ja muodot ottaa huomioon monikulttuurisesti, niin toi on aika haastavaa sillä lailla. Jotta se ois niinku kaikille sopiva, niinku risti, tai värit tai jotkut teräsesymbolit. Tosi haastavaa, että toi ois ehkä ollu helpompi tehdä 30 vuotta sitten kun nyt. Ihmiset on nähnyt jo niin paljon. Et se tässä on musta hirveen mielenkiintoista.

HAASTATTELU NRO4

NAINEN, 56 VUOTTA, HÄMEENLINNA

1.2.2016

MENETETTY LÄHEINEN: 20 LÄHEISTÄ

SURUAIKA: VIIMEISIN PUOLI VUOTTA

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: YLIOPISTO MAISTERI, KAUPPAOPETTAJA, ELÄKELÄINEN

INFORMAATIO HAASTATELUSTA: SURUNAUHA

Haluatko, että puhutaan jostain tietystä menehtyneestä läheisestä, vai otetaanko ihan kokonaisuutena?

No jos sulle sopii, niin kokonaisuutena. Eli mut on heitetty sähköpostillakin ulos sururyhmästä papin kommentilla, sinulla on liikaa surua, emme halua, että tulet enää ryhmään. Eli tavallaan mun äitini veli, eno kuoli sähköönnettomuudessa. Kaks partiopokkaa -tuolla [seinustalla] on partiopuku – kymmenvuotiaan ja yhdeksän vuotiaan. Ja nyt nää viimesimmät kuolemat kumuloitu 2015, viime vuonna mun kummisetä – en mennyt enää hautajaisiin – sitä ennen mun tati eli tää matriarkka, muistisairas 2013, silloin meni mun pari hyvää ystävätärtä 2013 ja sitä ennen 2011 kuoli edesmenneen isän nuorin sisko. Eli heitä oli maatalossa kuus lasta, tyttö, poika, poika, tyttö, tyttö, tyttö. Ja mun isä oli vanhin poika maatalossa ja ei lähtenyt jatkamaan maatalon pitoo. Niin tän matriarkan, korkeesti koulutautuneen alzheimer tapauksen, Kulosaassa asuneen kohdalla, mä yritin herätellä sukua, että hoidetaan yhdessä, niin ei käy. Mun siskoa uuvutettiin Helsingissä liikaa ja koska sitä edelsi tää sisarusparven nuorimman sisaruksen kuolema 2011, ja häneltä löytyi testamentti. Niin nää sisarukset päätti, että enää ei testamentteja löydy ja siinä tapahtu laittomuusiakin. Tähän kumuloitu siitä neljästä-viiteen kuolemaa. Ja sit täällä on tasasin välein, kun mä oon nyt 56, niin mä koogan peilaan, että ahaa, nyt mä ohitin äitini, nyt isäni, nyt tulee toi pappa, nyt tulee näin.

Miten toi sun tuorein tapaus, kuinka kauan siitä oli?

Kummisetä meni heinäkuussa 2015, mökkijärveen. Ja koska nyt on välit katkenneet, niin voi olla ihan puhtaasti itsemurhan mahdollisuus niinku oli alzheimer-tädillä. Että heti

kun hän joutu sitte kotoo hoitolaitokseen, niin kyllä vanhat ihmiset osaa ja tietää, hän pani suunsa kiinni. Mutta kirjotti samaan aikaan elämäkertaa ja testamenttia. Eli ei ollu muistisairauden viimeisessä vaiheessa. Nappas suunsa kiinni, ei suostunut juomaan eikä syömään.

1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?

Eli mä olen ensimmäinen kolmesta lapsesta eli esikoinen. Ja mä olen myös ensimmäinen 11 serkuksesta eli serkkueisikoinen. Ja vielä meidän sukuun tehdyssä kastemekossa ensimmäisenä kastettu ja nimiä on nyt 30. Eli mä olen joutunut puntaroimaan, että minkälaisen esimerkin mä haluan jättää. Koska mun elämä meni niin, että mä vedin rähmälleen 90-luvun lamassa, mä en saanu töitä, mä vaan luin tutkintoja. Ja uskoin mantraan, että koulutus kannattaa. Hautasin vanhempia, kihlasuhde purkaantu, otin paperit Tampereen yliopistosta, ulos vanhuksiin liittyvän gradun jälkeä. Ja sitte sain pitkän ajan kuluttua osa-aikaisen 30 tuntia viikossa toiminnanjohtajan paikan Suomen toimintaterapeuttiliitosta. Ja siellä opin, että ihminen on fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja taloudellinen kokonaisuus. Siitä alkaen kun mä jouduin sieltä jäämään eläkkeelle 14 sairauslomapätkän, 5 kuntoutustukijakson, eli neljä vuotta löysässä hirressä, niin mä päätin, että yhteiskunta koulutti minut, mä annan jotakin takasin, eli yritän kertoa, että heikotkin ovat ihmisiä, sairastkin ovat ihmisiä, ja samalla sitten sinuun liittyen, päätin, että miltä tahansa alalta, jos pystyn tekemään yhteistyötä niin teen. Että terveyden huolto on luonnollisesti, koska ne yrittää saada musta hengen pois aina, hoitovirheillä. Mut jos on elokuvaa, haastattelua mitä tahansa, niin yhteistyötä. Ja etenkin mielellään

niinku nuorten kanssa, koska nuoret toivon mukaan vie sitä vielä eteenpäin.

Haluisitko sä kertoa näistä sun menetetyistä läheisistä jotain? Sä olet kasannut ison määrän kaikkea aiheeseen liittyvää.

Joo, isovanhemmat oli isän puolelta maanviljelijöitä, he perusti niinku pienen maanviljelijä ja äitin puolelta taas isovanhemmat oli armeijan palveluksessa. Kaks isoisää siellä kävi sodat ja toinen isoisä halvaantu, perusti Kaunialan toverikunnan, et kovaa kovaa, toveria ei jätetä, kaveri ei jätetä, vammaista ei jätetä. Ja isän puolen isoisä oli maanviljelijä. Äidistä ja isästä on hääkuva tuolla, ja sitten mä synnyin esikoisena ja serkuista vanhimpana. Nii isä kuoli 54-vuotiaana sydäninfarktiin pyöräretkellä. Äiti 50:senä munasarjasyöpään. Ja sitten näitä on tasasin välein ollu kuolemia, etenkin mun äitin puolelta sitten. Mut nyt koska sitten isän muut sisarukset kuudesta eli viis sisarusta, saivat elää lähes 70-vuotiaiks, niin mä osasin arvata sen, että alkaa tulla semmonen suma. Ja nää on osin koulu- ja käyneitä, tyyliin terveydenhoitaja-kätilä, mut sitten me serkut 11, niin meissä on väitelleitä tohtoreita, maistereita, mutta sitten on kädentaitajia. Mä oon kokenu itseni sillee, että mä olen se ladunavaaja, esimerkki. Oon yrittänyt olla kunniallinen ja hyvä sellanen. Niin sen takia tää ottaa niin koville, et nyt näiden isän puolen sukulaisen kohdalla kävi tällanen yllättävä käänne, et muistisairaita hävetään, ja rahat kelpuutetaan ja muuta. Että äidin puolen suvusta on myös sitten kuollu nyt äidin serkkuja ja muuta. Siellä jopa arkkuun peseminen ja paneminen ja saatot ja kaikki, niin ne tehdään kauniisti. Ja sitte tärkeänä läheisenä mulla oli ns. Käpylän-mummi, joka adoptoi mut opettajakoulutus aikaan, kun totesi, että mulla ei ole isoäitiä eikä äitiä. Niin hän sairasti parkinsonia ja hänen poikansa piti mut mukana siinä kuolemaan saakka. Et mua ei suljettu sieltä ulos. Et jos mulla ei olisi ollu näitä hyviä esimerkkejä niin nää ois vielä kovempia ollu nää kolhut nyt.

Haluatko kertoa tästä sun eläkkeelle jäämisestä ja sairastumisesta?

Joo eli tein sitä 30 tuntia Suomen Toimintaterapeuttiliitossa ja sitten ihmeellisiä sairauksia ja vammoja oli. Että jo yliopisto-aikaan mulla tutkittiin, otettiin huuli biopsia ja tutkit-

tiin, että ei erityi sylkeä. Ja sitten vuonna -97, toukokuun 7. päivä -97, vahvistu primaari Sjögrenin syndrooma. Eli se on nimetty ruotsalaisen silmälääkäri Henrik Sjögrenin mukaan, opetetaan opiskelijoille lorulla: kuivat silmät, kuiva suu, Sjögren, ei mikään muu. Mut se sisältää paljon muita-kin vaivoja. Mä olen nyt eläny Henrikin eli Sjögrenin kanssa 20 vuotta ja pysyn toistaseksi vielä hengissä.

Onko se sitten sellanen sairaus, että siihen menehtyy?

Kyllä, koska siinä on esim. lymfooman riski on 44 kertanen tavalliseen porukkaan nähden ja sitten se ongelma sillee, et se ei näy päällepäin. Väsymys on se pahin tässä. No onhan tää pölystäkin, mutta tää vähä mitä mä olin päätteellä, silmät ovat aivan punaset, kuivat ja kun sarveiskalvo repeää tästä päältä se on yhtä kipee kuin luu katkeis ja kun sitä ei paranneta muuta kuin levolla. Joku huumorveikko ja se sano, että onhan sulla toinen silmä. Mä kysyin, että mites ne sinun silmät liikkuu? Synkronoidusti vai ihan näin? Eli tavallaan toi on yleisin reumasairaus ja mä en oo nyt yhdistyksen kanssa enää tekemisissä, koska mä oon ollu sielläkin liian kriittinen. Mä jaan materiaali ja muuta, haluan viedä tätä tietoa eteenpäin, koska lähes joka viides nainen tulee jossain vaiheessa vastaan ja sanoo, että mullakin on se liittyen fibroon, tai keliakiaan tai nivelreumaan. Et tää ärhäkkä primaari, niinku mulla. Ja masennus kuuluu tähän sairauteen, koska näitä oireita on niin paljon, niin myös sitten ihmiset väsy elämään ja taistelemaan.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi?

Pitkittynyt, jähmettynyt, uudistuu jatkuvasti. Ne vanhatkin haavat aukeaa, kun tulee joku tammönen. Ja käsittelemättömät surut on kaikkein pahimpia, että mä totesin, että vasta nyttenhän mä käsittelen enoni kuolemaa, mut mulla ei ole enää äitiä tai isovanhempia muistelemaan. Niin mä lehteen kirjoitin artikkelin ja sen kautta, koska tammönen tapahtuma, että kaks partiopoikaa heittää voimajohtoon tapsin ja kuolee siihen paikkaan. Sehän järkytti koko paikkakuntaa, Parolannummen armeija-aluetta, vasta nyt mä sitten käsittelen niitäkin suruja, enoa, vanhemmat, tälle. Enkä mä tunnu pääsevän niinku eteenpäin näissä. Mut tosiaan nää isän puolen sukulaiset, jotenkin nää yllätti aivan täysin. Että ehkä se, että mä en täysin tutustunu heihin niin hyvin, koska mä asuin vuodesta -83

pois Hämeestä ja muutin 2008 takasin. Että me nähtiin sitä sunnuntaielämää vaan.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt? Sä sanoit, että se on pitkittynyt ja sä et pääse siinä eteenpäin.

Ja jähmetteny. Mä olen yrittäny hakee keskusteluapua terveyden huollosta, psykologi, psykoterapeutti ja näin. Ei onnistu, liian nuoria, ja jos kommentit ei oo muuta kuin, että miltä sinusta tuntuu? Ja ei meidän hierarkiassa noin. Niin sitten seurakunnan jäsenet, niin Hämeenlinnassa kuin Hattulassa, oon juoksuttanu ihmisiä täällä myös, mut jos mut heitetään sururyhmästä sähköpostilla ulos saatteella: sinulla on liian monia kuolemia, toivomme, että et tulisi enää. Mutta kenties jonkun kanssa voisit keskustella henkilökohtaisesti. Niin mä oon jääny tähän jumiin, niinku hissi jää kerrosten väliin jumiin, mutta suru ottaa sen aikansa minkä se ottaa.

Miten sä olet jaksanut sen suruprosessin kanssa?

Hengissä, toistaiseksi. Mutta mä tiesin, että kun alkaa nää isän sisarukset kuolla, niin mä tiesin, kuinka kovaa se on. Nimittäin mun isälläni, joka teki työnsä kunnolla – hän oli taksiautoilija – ja äiti tuli siihen mukaan myöhemmin. Niin isällä oli tapana sanoa, että jos ei elämä muuta opeta, niin hiljaa kävelemään se opettaa. Ja isä kärsi oman isänsä alkoholin käytöstä ja me tietysti kärsittiin myös. Eli oon alkoholistiperheen lapsi. Niinkuin moni on lääkäriperheen lapsi, lääkäri käyttää alkoholia, mutta tekee työnsä kymppillä. Niin sama tarina ja nää mun luonteenpiirteet, täsmällisyys, vaativuus, niin nää tulee sieltä alkoholistiperheen pelokkaasta lapsesta. Että nää kaikki kun puhutaan surun viidestä vaiheesta ja muusta, ne ei päde minun kohdalla, koska aina mä taannun. Mutta nyt koska ei oo jäljellä kun sisko ja veli, ja muut on kaikki haudassa. Siin [valokuva hautausmaalta] on mun vanhempani toisen sukunimen ja isovanhemmat toisen sukunimen alla. Ja sit tältä isän puolelta löytyy myös sukuhauta, kaikkee muutakin. Jopa hautausmaa on mulle ystävällisempi kuin ihmiset. Ja sitten kun tähän tietysti kasaatuu terveydenhuollon ongelmat ja taloyhtiön ongelmat, koska mä katon näitä hallintotieteilijänä ja haluisin, että omaisuus säilyttäi ees sen arvon, mikä on.

Miks sä koet, että hautuunmaa on ystävällisempi kuin ihmiset? Mitä sä tarkoitat sillä?

Ne ei huuda mulle, että maailman kaikki paha on alkanut minusta. Vaikka sielläkin kun käveltiin mun isänpuolen sukulaiset, huusi tyyliin, että olisit sinäkin saanut kauemmin työelämässä olla. Mä sanoin, että en mä reumaa pyytäny itelleni, pyysitkö sinä lonkkaleikkauksen? Tai sit kun seiso- taan siin haudalla ja mä yritän alkoholisti-isälle antaa kai- ken sen nöyryytyksen mitä hän teki vaimolleen eli äidille, niin siinä mulle huudetaan, että sinun pitää ymmärtää kättilöä ja näitä muita. Mä oon todennu, että isän puolen Hämeen suku on aika tunnekylmää. Mut toivon mukaan se oppii kävelemään hiljaa.

Miten sitten sun äitin puolen suku?

No se on niinku, on tuolta Savosta päin, niin siellä itketään ja nauretaan samassa virkkeessä. Hoidetaan muistisairaat ja osataan arkuttaa yhdessä. Ja onhan sielläkin yksilö- eroja, että jotkut pojat eivät halua käydä muistisairasta katsomassa. Ja sieltä menehty hyvin pitkäaikaseen vatsasyöpää, epämääräiseen, 62-vuotias. Onhan nää melko nuoria. Mutta surut on opettanu mulle sen, et kun jotkut pitää itsestään selvänä, että eletään 80:seks tai 70:seks, niin mä lakkaan laskemasta 50, kohdalla, koska vanhemmat meni siinä ja isovanhemmat.

Eli sä olet jo aika pienenä joutunut kohtaamaan surua, jos sun isovanhemmat on menny 50-vuotiaina.

Pappa, joka mut niinku, jos toinen isoisä opetti tän Kaunian toverikunnan, että toveria ei jätetä, eli hän opetti tän kovan jutun. Niin sitten tää toinen opetti pehmeän jutun, mä satuin olemaan kehitysaiheessa 11-vuotias, eli just siinä pahimmassa. Niin nää [kunniamitalit] on mun voimaesineitä, koska mä paluun jälkeen pidin 50:set. Halusin niinku kertoo suvulle, että meillä on kastemekko ja mulla on vanhemmat vaikkei niitä näy. Niin ei näitä [kunniamitalit] kovin moni ylitä. Täällä lukee, että urheudesta, för tapphet. Et näistä mä haen voimaa sillon kun mua pannaan maahan.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi?

Kyllä. Mä – elämäkokemuksen, koulutuksen ja sitten esim. varsinkin ton toimintaterapeutti jutun kautta, koska se on lähtenyt mielenterveys puolelta – ja tän vuoden alussa fysioterapeutit ja toimintaterapeutit perusti oman kattojärjestön, yhteisen Kuntoutusalan asiantuntijat. Niin mä oon halunnu, niinku valmistella, että jos tiedetään, että on syöpäsairas ja tiedetään, että ei parane. Parkinson, reuma, MS, ALS, niin mä olen halunnu myös ennakoivasti varmistaa sen, että voitais niinku yhdessä mennä ne vaikeet ajat yli. Kun eiks nii, että jaettu työ on pienempi aina yksikköä kohden. Jaettu suru on pienempi aina, vaikka katsotaan-kin eri kulmista. Mutta mä opettajakoulutuksessa koin sen, et kuinka mun sanani, puheeni ja kaikki ymmärretään väärin. Vaikka mä sanon, et ryhmätyön on tehnyt neljä opiskelijaa, me, mutta koska ne muut ei oo nyt paikalla ja opettaja pakottaa mut nyt esittelemään sen työn, niin seuraavana päivänä tytöt hyökkää mun niskaan, että sanoit, ai sä väitit itse tehnees ton työn. Ja kun lähdettiin selvittämään sitä, niin yks opiskelija lähti tekemään NLP-tutkimusta, ja se tulos oli, että koska mä esittelin sen ryhmätyön niin vakuuttavasti, niin kuulijoille jäi se mielikuva, että mä olen tehnyt sen, vaikka sanoin alussa moneen kertaan, että me ollaan tehty yhdessä. Niin nähtävästi mä en osaa niinku puhua sellasta kieltä, jota muut ymmärtäis. Veli sanoo aina, että sisko, älä johdattele, sano asia. Ja sit kuntoutustutkimuksessa kun mä olin psykologinen testi auttoi mua ymmärtämään, että miksi mua ei ymmärretä. Siellä oli lähes joka alue, että on keskivertoa lajajakkoon tasolla. Hahmottaa kokonaisuudet, ahdistuu jos kaikki ei mene niinkuin hän haluaa. Niin en oo Mensan jäsen, mutta ei sitä siihen tarvitakaan, että en vaan osaa, kun en juokse perään. Että jos haastattelija ei tuu vartin sisällä, niin sitten hän saa ottaa yhteyttä, ja keskustellaan. Että tämmösillä, että mä oon ollu Kauniaisissa, kirjoitin lehteen. Sen jälkeen kun valtuuston puheenjohtaja nöyryytti mua, niin lehden päätoimittaja tuli kysymään, että kirjottaisinko kolumneja ja mä sanoit, et joo. Ja sit mä luotan johdatukseen. Mä en ole uskova, mutta pappojen kautta ja muutenkin mä luotin, luotan, johdatukseen. Aina kun mä oon meinannu tehdä jotain dramaattista, niin tulee joku, et tehdään nauhotus, puhutaan elämästä, mikä on laajassa levityksessä, siis itsemurhia ehkäisevästi. Tai sitte kun sinä otit surukoron kohdalla yhteyttä. Tai niinku viimeviikolla oli Sari Valto, in-

himillinen tekijä, niin hän tekee myös radio-ohjelmaa. Oli aiheena miltä tuntuu elää köyhänä Suomessa. Niin hän poimi mun kirjoituksesta siihen ohjelmaa, jossa oli sitte kaks haastateltavaa. Näillä mä oon aina päässyt jonkin matkaa eteenpäin. Ja mun pitäis saada nyt, kun mulla on gradu vanhuksista, mutta mä en jaksa jatkaa väitöskirjaa, vaikka mä oonkin jatko-opiskelija. Mun pitäis saada niinku jotenkin pakettiin nää kaikki materiaali nyt, jotta mä voisin panna kannet kiinni. Ja monethan tekee sukukirjaa, mutta sattuneesta syystä mä vähän menetin makuni tohon isän puolen sukuun.

Mitäs sitten ihan elämäkertaa?

No kenelläkään, ei mulla eikä mun sisaruksilla, miellä ei oo takeenevaa eikä etenevää sukupolvea, että varmaan ne nuorena koetut jutut vaikutti siihen, että kukaan ei oo edes halunnu yrittää lapsia tähän maailmaan. Ja mitä mä nyt noille tohtoreille ja maisterille tekisin, tehkööt itse, koska ne haluaa nähdä suvun ihan eri valossa. Mutta mä oon jättänyt sellasia pieniä merkkejä, kuten että julkasin Hämeen Sanomissa kastekuvan vuodelta -59, jolloin isän suvun kastemekko vihittiin käyttöön. Kukas siinä kastettiin, minä. Että semmosilla mä.

Mä mietin siis sitä elämäkertaa, ei niinkään dokumentointina, vaan enemmänkin, että itse pääsee purkamaan ja käsittelemään ja laittamaan ne kannet kiinni. Että auttaisko se siinä surutyössä?

Sitä mulle on moni ehdottanu ja tota, mul on kaikki kalenterit tallella. Ja sieltä mä pystyn tarkistamaan, että millon mua on pyydetty kummiksi, millon mua on joku haastateltu, ja näin. Että joku kirjailijahan teki nyt 80:nä, et kirjotti tätä päivää ja sit aina otti kalentereistaan aina vaihtelevina vuosina. Niin kun mä en oo jaksanu, kun mulla on voimat ihan nollassa, niin mä oon tehnyt pieninä pätkinä niitä. Ja nyt tää muistisairaani matriarkan juttu olis kiva panna näin [käsiteltyä-ele], koska siihen liittyi maistraatti, käräjäoikeus ja kaikki. Että tavallaan mä saisin omat palikat järjestykseen, mutta koska mä mainitsin Sjögrenin pahimmasta oireesta, joka on väsymys, masennus, niin mä en pysty siihen kun joku sanoo, että piristy. Niin se ei onnistu enää. Mutta noita lehtiä, kun mä olen antanu haastateltuja: Iltalehteen itsemurhasta, siinä oli lääkäri ja psykiatri ja

kokemus eli minä, niin se tuo semmosta vahvuutta, että se ei ole pelkästään, että musta tuntuu. Ja koska mä olen gradunni jo tehnyt vuonna -91, niin mä siellä loppupuolella yhteenvedossa sanon, että ihmiset elävät vanhemmiksi, mutta muistisairauksien määrä yleistyy, ja nyt on uutena juttuna tää, että Hämeenlinnan terveyskeskuksen työntekijöissä on todettu 50:siä alzheimer tapauksia, joilla on pienet lapset. Eli stressi, masennus ja nämä aiheuttaa myös alzheimerin tautia.

2.2 Ymmärrettiinkö surusi?

[naurua] Ei, ei ymmärretä. Koska sitä syvyyttä ja näitä suremattomia suruja ei ymmärretä. Eikä sitten hyväksytä tätä tilanteen kroonistumista, että jotkut on syvässä masennuksessa kaksi viikkoa, halleluja. Mä olen ollu 56 vuotta. Sitte oon tää lasti, että on esikoinen ja on serkkuesikoinen, vastuunkantaja, turvallisuushakuinen. Niin kun ihmiset elää tällä asenteella, että antaa mennä, onks se niin väliä mennä sinne, jos on sovittu tapaaminen. Niin mun on hirveen raskasta olla tässä. Ja nyt kun mä näitten isän puolen sukulaisen kohdalla menetin sen luottamuksen, niin lainaan Docventuresta kavereita jotka sanoo, että luottamuksen voi menettää ensimmäisen ja viimeisen kerran ja yleensä se on sama kerta.

Mites sit tollaset, että pappi sanoo, että sä et saa olla meidän sururyhmässä, niin miltä se tuntuu?

No, Kauniaisissa Studia Generalia, iso sali, niin mä aina korvan taa keräsin tapahtumia. Siellä kun istu kaupunginjohtaja-juristi ja rovasti, asessori seurakunnasta kirkkoherra. Mä kysyin puheenjohtajalta, valtuuston puheenjohtajalta, että saako kysyä yhden asian, kun kukaan ei kysy. Mä kysyin näin, miksi te kirkkoherra rovasti vastasitte masentuneelle, joka kysyi ryhmätilaa, että tulkaa minun tyköni te kaikki työn ja kuormien uuvuttamat, minä en anna teille tilaa. Kirkko ei anna teille tilaa? Mutta miksi te juristi, kaupunginjohtaja, annoitte masentuneille tilan, vielä parhaan tilan kaupungintalolta? Aiheutti hieman hämmennystä. Siis suhtaudun siihen, että ollaan sit pappeja tai lääkäreitä, ni ihmisiä ollaan kuitenkin. Mut se, et jos käyttää ammattitaitoaan väärin, esim hoitaja insuliini-surma, tai pappi nöyryyttää henkisesti, niin se on eettisesti niin väärin. Enkä mä halua jäädä – kun on tää taistele tai pakene – niin

mä rupeen harrastaa jo sitä pakenemista, että mä en viitti heittää helmiä sille, että olkoon siellä.

Onko ollu joku joka on ymmärtäny sun surun ja sun tilanteen?

Aina sillee, että ollaan päästy pieniä pätkiä eteenpäin. Ja esim. kansakoulukavereissa, mihin en ole ollu yhteydessä, ni kun siellä pongahtaa esille joku, jonka sisko on yrittäny itsemurhaa, tai jonka veli on tehny, niin he ymmärtää enemmän. Ja sitten nytkin sunnuntain Hämeen Sanomissa oli usean koulukaverin puoliso tai vanhempien kuolinilmoitus. Et nää tulee niinku selkä edellä mua vastaan kommentilla, et nyt mä ymmärrän, miltä susta tuntu sillon kun sä menetit vanhempas. Mä sanoin, että kiitos ja myötäelän sinun surusi, mutta että meillä on tällanen kohdanto ongelma tässä.

Itsemurha on nyt mainittu useaan kertaa, eli kuka sun läheisistä oli sen tehnyt?

No, mä nyt suhtaudun siihen alzheimer-tätiin, psykologi, psykoterapeutti, kun hän tiesi sen, että hänen oma äiti ja äidin-äiti etenkin, sairasti muistisairautta. Niin mä olen suhtautunu siihen sillä tavalla, että kunnes se mulle toisin todistetaan, niin se on itsemurha. Eli siitä tehtiin Iltasanomat 24.2 niin haastattelu, jossa oli sitten taas tää: oli lääkärit, ja sitten oli – tuli tää näyttelijä palkintokin Julianne Moore, Edelleen Alice ja kotihoito – eli tää oli todella hyvä paketti. Ja tossa missä mulla on tädin tekemä huivi – niinkuin kaikissa näissä – hartiahuivi, niin mä kerron, että mä tuun koko loppuelämäni kantamaan huonoo omaatuntoa siitä, että sukulaiset ei saanu rivejä järjestykseen. Ja tossa kun mä mainitsin, että mä panin lehteen kastekuvan, se johtu siitä, että tää kyseinen päivä oli mun äidin äitin nimipäivä, mun äitini jos olisi eläny olisi 75-vuotispäivät ja sitten oli mun kastepäivä. Eli mä oon tossa vauvana, ainoa joka elää, tää oli kuulemma aiheuttanu vähän hämmennystä tuolla suvussa, etenkin kun mä mainitsen, että meillä on myös sukuhauta, jota myös yritettiin pitää piilossa, ja haudattiin tää nuorin sisko vanhempien hautaan. Eli tässä on paljastunu kaikkee. Ja sitten näitä mielipidekirjotuksia niin, mä satuin kirjottamaan käärinliinojen taskut tai muistisairauksia ei tarvitse hävetä, niin nää on joka perheessä, tulee vastaan. Mutta ei jokaista tarvitse poliisilla uhata.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä?

Tottakai mä halusin, että ihmiset ymmärtäis, tyylin, että mistä toinen on tulossa, et miks se on tollanen. Koska sillon me oltais armollisempia toisiamme kohtaan. Ja jos tulee joku ongelmakohta, niin vois kysyä, että miten sä muuten menit sen yli. Niin kyllä mä haluaisin. Ja nyt mä kärsin syvästi tästä, että koska mun veli ja sisko uskonu, että nää vanhukset ja serkut voi huiputtaa, niin heitä vedettiin kölin alta. Niin Hattulan, juuri nyt eläkkeelle jäänyt kirkkoherra istu tässä mun tykönä keinutuolissa ja hän sitten väänsi mulle rautalangasta, että sun pitää päästää irti sisaruksista, että niiden on itse maksettava ne oppirahat. Ja näin sitten mun sisarukset anto sitten valtakirjaa sinne ja tänne. Ja sit mä kysyin, että luitko sä mitä siinä valtakirjassa luki? Et sä valtuutit vanhukset myymään kenelle tahansa, mihin hintaan hyvänsä, tädin asunnon. Et ymmärrät sä? Se on niinku aiheuttanu meidän väleille nyt. Ja sit mä otin iteleni luvan surra. Et mä en soita kenellekään, eikä kukaan taatusti soittanu mulle, paitsi äidin sukulaiset. Et mä otin näköjään itselleni aikaa surra enoa, isää, äitiä, koska sillon vanhempien kuollessa, kuka järjesti hautajaiset? Kuka hoiti perunkirjotukset? Kuka, kuka, kuka, kuka? No minä, minä, minä, ja esikoinen, esikoinen. Ja aina minä olin se paha, kun kerroin, et deadline, perunkirjoitus, 3 kuukautta. Eli mä toin vaan tätä ja jatkuvasti tuon tätä lainsäädäntöä, että jos me eletään tässä yhteiskunnassa, niin me noudatetaan näitä. Ja jos mä oon väärässä, niin kertokaa minulle ja käräjäoikeudelle, että miksi me tehdään väärin.

Saitko sitä riittävästi?

Yksin on sitä ihminen, kaiken keskellä yksin. Et se oma apu, se että mä saisin vielä nää silleen järjestykseen, että näistä olis vielä jollekin muulle hyötyä. Ja se, että mitä mä kaipaon on sama, niinku Kauniaisissa mä halusin, että terveyskeskusta johtava lääkäri, nuori juuri tullu poika, et me pidetään niinku palaveri, koska mä haluan kysyä ihmisiltä, että mitä sinä ajattelit, akateeminen ihminen, kun teit tämän virheen? Mä en väitä, että mä oon oikeessa, mutta jos luottamus menee, se on menny. Mut vielä haluaisin serkuilta kysyä sen, että miksi et lähtenyt tukemaan alzheimer-tätiä hoitovaiheessa, mutta olit kukkona tunkiolla jakamassa rahoja. Että mitä ajattelit? Ja nyt me ollaan

jumituttu tilanteeseen, että paljon puhutaan koulukiusaamisesta, ulkopuolelle sulkemisesta. Työpaikkakiusaaminen on jo niinku juridinen juttu. Niin meillä se menee ihan, että tohtori, väitelly tohtori tasoon, että ei haluta puhua. Koska he haluaa uskoa vanhempia, ei minua eikä käräjäoikeutta. Niin mun on hirveen paha olla, että mä oon ku painekattila, et mun täytyy purkaa näitä. Ja nää käy voimille, nää on yhtä raskaita kuin joku maraton.

2.4 Halusitko puhua surustasi?

Oon yrittäny ja haluan, mutta jos en pysty puhumaan, niin on ihan hyvä tehdä jotain kirjallisia pieniä harjoitelmia. Mutta mä en niitä halua kirjottaa pöytälaatikkoon vaan mä käytän sitten näitä mielipidepalsta juttuja, joista mä oon saanu paljon myönteistä palautetta. Ja Kauniaisten kolumneista ni siin oli yks tietokirjailija, joka kirjotti, nuorisovaltuusto kirjotti, ja minä kirjoitin, niin kyläläiset tai kaupunkilaiset tuli mua kohtaan, että ihana, että kirjoitat noin. Olisi se kauhee se kun sua nöyryytetiin siellä. Mä sanoin, että ei teidän kuulu pyytää anteeks. Ne on näiden professorien ja näitten muitten ongelmia.

Tää kertoo mun mielestä tästä yhteiskunnasta, kun kaikki on samaa mieltä, mutta kukaan ei uskalla avata suutaan.

Sen ymmärtää sillon, jos on puoliso tai lapsia, et sä vähän niinku likaat sitäkin julkisivua. Mutta koska mulle vanhukset, eli mun omat kummini, kun mä pyysin apuu, he lähetti mulle paperin, että tiedoksi sinulle, me vastaamme sisaremme hoidosta. Sielun rauhaa ja hyvää syksyn jatkoa sinulle. Että tavallaan niinku allekirjoittivat, vaikka itekin ovat muistisairaita, niin nykyään jos mä saan mistä tahansa, että tiedoksi sinulle, niin mun sisko sanoo, että lopeta jo toi, lopeta jo. Mutta se iski mulla johonkin kohtaan. Että ei niinku suostuta keskustelemaan. Et tää on melkein samalla tavalla kuin isän nyrkki lävähtää äitiä kohtaan, niin epäoikeudenmukaista. Että keskustellen näitä asioita kehitetään.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

Valokuvat, kirjoittaminen ja sitten aina, aikasemmin jo

mainitsin, että tosi vaikeella hetkellä, kun tulee joku semmonen viesti ulkopuolelta, että täällä ymmärretään. Et esimerkiksi sillon kun mä rupesin näitä käymään läpi, näitä asioita mä tilasin sellasia kortteja, mun sielunmaisema, jossa yksinäinen lapsi kävelee hangessa. Ja mä lähetin niitä joulukorttina sukulaisille. Ja tää taitelija, niin hän lähetti mulle kortit, hän lähetti mulle sellasen kirjan kuin Lapsi lapsi oli. Ja sitten laskun. Ja kauppaopettajana mä katon, että mitä outoa tässä laskussa on? Ei oo nyt.. maksuehto, maksettu. Eli taitelija ojensi kättä, merkitsi maksetuks kaiken sen, niin mä itkin ja itken vieläkin. Että tottakai mä sit kirjoitin taitelijalle kauniin kiitoskirjeen ja sanoin, että eihän se yrittäjän pussita pidä olla pois, mä olen maksanu seitsemän päivää netto, mutta että kiitos, että ymmärsit. Niin hän jo sillon puhelussa sano, että voin kertoa, että se yksinäinen lapsi lumihangessa, se on liikuttanu muidenkin tunne-elämää. Että taiteella voi myös tällä tavalla tehdä hyvää. Ja sitte voi pahaa tehdä sillee, että joku veistää jonkun kalan lastensairaalaan.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi?

Tavallaan niinku esikoiselle, mulle, kun mä olen vanhin meistä kolmesta lapsesta, niin just isoisien nää sotamitalit tai nyt niinku otin esiin ton lapsena kuolleen enon partiopuvun. Ja koska en päässy alzheimer-tädin hautajaiskuvioihin mukaan, niin mä sitten pesetyin ja puhdistutin enon ja tän toisen pojan – kun heidät on haudattu samaan hautaan – puhdistutin sen haudan. Eli tein samaa surutyötä. Ja sitten alzheimer-täti, kun hän teki nää kaikki esineet meille niin mä oon halunnu tätä kastemekkoa – jota hoitaa mun kummitätini kättilö-terveydenhoitaja joka huusi mulle – niin oon halunnu pitää sitä esillä. Muuten Lohjan seurakunta ev.fi ja sieltä Lohjan seurakunta, niin siel on tämän viikon kastemekko näyttely. Ajattele, lohjalaisista suvuista 100 halus kastemekkonsa näytille, 100. Ja siellä on noin 120 vuotias kastemekko ja Martat teki nyt just uuden, jota voi kaikki seurakuntalaiset käyttää. Mut meillä tää mekko on kulkenu suvussa, ja minua on kummit pitäny sylissä, taas minä pidin kummipoikaa sylissä ja kaikkien nimet on siellä. Niin tää kastemekko, kaikki nää käsityöt mitä on ja sitten nää, kun on vaatepakkauksia, niin käärinliinan tai kuolinalban vois itelleen tehdä, että se ei olis pelkkää paperia.

3.3 Missä koit saavasi surra?

Jatkuvasti, kaikkialla, mä en patoa itseäni, koska mä olen kuin painekattila. Et jos ahdistaa jotakuta, että mä puhun surusta, naurun ohella, niin se on hänen ongelmansa. Mutta oon ruvennu vetäytymään ja se on vaarallinen puoli, jos vetäytyy yksin. Että aina ilahdun jos mä jaksan innostuu jostain, ees jostain haastattelusta, joka venyy mun kodalla aina liian pitkäksi. Oma vika. Mut että, eihän mun tarvis ihmisiä opettaa eikä muutakaan. Mutta aina kun kun mä kerron Sjögrenin syndroomasta, reumasta niin joku tulee kahdenkesken, niin muuten mullakin on se, mut mä yritän sinnitellä työelämässä, koska kotona mä joutuisin omaishoitajaks, niin se olis vielä rankempaa. Että näitä kahdenkeskisiä tunnustuksia tehdään mulle. Huippuna se, että mä olen lääkärissä keskussairaalassa, sen sijaan, että lääkäri tukis minua, niin mä alan tukea lääkäriä. Mut se mun vahvuus on aina ollu se tieto, koulussa ja muuten ja se vetäytyminen. Et jos mulla jotain puuttuu niin se sosiaalinen lahjakkuus, kun mä olen osannut mennä vessaan aina yksin, mä en tarvi sinne ketään toista. Että sen takia mut koetaan, että mä olen hankala ja ahne ja ilkee ja inhottava. Mut se on loppujen lopuksi sitä epävarmuutta, sitä alkoholistiperheen esikoisen semmosta pelkoa. Et en ole vahva, enkä varsinkaan ilkeä. Parhaani oon koettanu ja kaikessa epäonnistunu. Mutta mikään homma ei ole jääny kesken: gradu tuli tehtyä vaikka äiti kuoli ja kunta-liitolle olin palauttamassa stipendiä, kun mä en saa tätä graduuni valmiiksi, niil sieltä mulle nauro tietäväinen, että tiiäks, sä olet meidän apurahahistoriassa ainoo, joka yrittää palauttaa. Eli se liikaturvallisuus voi kääntyä ikäänkuin koomiseksi jutuksikin joskus.

Onko se oll myös jollain tavalla voimavara?

On, koska mun ei tarvi hävetä mitään tekemistä. Mä tiedän lain alusta loppuun ja kun on vielä se korkea vaatimustaso, niin vilunkia ei oo tullu tehtyä kovinkaan paljon. Koska tänäpäivänä joka taho jää kiinni: tulinjohtaja on jääny kiinni, ruotsalaiset sekotti jauhelihat ihan muuks mitä paketissa lukee, lääkärit antaa väärä lääkkeitä. Mun mielestä se on kunnia-asia yrittää tehdä hyvää.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi? Se vois olla joko se, että antaa sen surun vapaasti tulla tai sitten jos se suru

yllättää vaikka kassajonossa, niin millä sitä sitten säätelee.

No tota, varmaan kun sattu niin paljon menetyksiä ja muita niin, mä en kyenny itkemään – no tässä Sjögrenissä ei varsinkaan kykene itkemään, paitsi harvoissa tilanteissa – et nyt mä huomaa, ja mun paljon boheemimpi siskoni, itku tulee musiikista, muistoista, tai ku hirveesti on katonu muistisairauksiin liittyviä ohjelmia, joita tulee aina vaan enemmän määrin. Itsemurhia ja Yle Femma on hyvä kanava kattoo, pysy kielitaito yllä ja ajankohtaiset kokemukset. Tavallaan, että huokokset on alkanu puhdistua, nyt kun ei tarvi pingottaa niin viimesen päälle. Nyt kun nää kaks isän sinkkutätiä ovat kuolleet, niin tässä meni minun rajani. Muilla on omia lapsia, niin nyt on kyllä niiden vuoro hoitaa. Mutta ne olis saanu paljon oppia näistä muista, jos olis seurannu meitä. Mutta oppikoot sitten kantapään kautta, kyllä elämä opettaa. Mutta ruma teko tietysti oli minulta, etten menny kummisetäni hautajaisiin.

Mikä syy siihen sitten oli?

Koska mut oli suljettu ulkopuolelle, koska muistisairasta kummisetään – hänet sisarensa ja kummisedän vaimo, mahti vaimo, karjalaisnainen, jekutti kirjottamaan, että tiedoksi sinulle, me vastaamme hoidosta. Ja mä sit selvitin missä tilassa heidän sisko on Kulosaarella Helsingissä. Niin sisko yökaudet hakkas seiäniä, huusi, huudatti radiota, eli muistisairaus oli ihan vieny jo näin. Levyt päällä, huusholli vielä sekasempi kun mitä minulla. Eli kun en ole vielä saanut vastausta, että kuinka te, että luokitteletteko te tämän hyväksi hoidoksi? Mutta koska alzheimer-täti oli psykologi ja psykoterapeutti, niin kaikki meni siihen lankaan kun hän alleviivas, että minä olen sss-psykologi, kyllä minä tiedän. Mutta just tuli eilen ja tänään maikkarilta, että kuinka paljon nää muistisairaiden hyväksikäytöt ovat lisääntyneet. Fyysiset, henkiset, taloudelliset. Ja vielä sukulaisten keskuudessa, niinku meilläkin sitten. Et siel on tosi hengenvaara, vielä kun kotihoito hoitaa niin hyvin niinku minua Kauniassa muinoin. Kauniaisinkin sitten jäi muuten, kun olin vanhusneuvoston jäsen, pyydettyä, ei tarvinnu olla minkään puolueen jäsen. Niin ehdotin sinne vanhusneuvoston käyttöä historiikkia, jossa olis isot kuvat. Niin mulle huudettiin siellä, että ei meillä on noin koskaa n tehty. Sitten tuli kunnallisvaalivuosi, ja kuinka ollakaan, se kelpas. Lueppa ääneen toi otsikko jonka mä panin tohon ryhmäkuvan alle.

"Elämäkokemus ja viisaus voimavarana"

Nii, muut on ikäihmisiä, mut kuka tuolla on? Eli musta tuntuu, että kun oon esikoinen, niin mä joudun monessa tilanteessa niinku ladunavaajaks, et mä ehdotan sellasia asioita mihin toiset ei oo vielä valmiita. Ja nyt mä oon tehny graduni vuonna -91, ton 2007 ton Kauniaisten jutun joka on netissäkin, niin nyt sitten toiset herää, että vanhuksista pitäis puhua – no mä kerron ne jo -91. Ja sit nyt uus sote-juttu uhkaa lopettaa vanhusneuvostot. Kamalaa. Että mä olen ottanu valokuvia siellä [historiikki] ja toinen otti noita, mutta mä asettelín kaikki nämä. Toinen otti nämä paremmalla kameralla, mutta mä sitte oon kaikki nämä tämmöset ottanut. Ja siellä on ihan tohtoris nainen joka on, pani alkuu tän vanhusneuvoston. Ja nämä on hirveen tärkeitä ollu niinku yhteiskunnallisten asioiden eteenpäin saattamisessa.

4. SURUKORU

4.1 Mikä koru surukoru voisi olla?

Nyt sitte pyydän Hanna anteeks tosiaan, mä en oo koruihmisiä, kun ei ole rahaa. Ja mä en löytäny Mielenterveyden keskusliitosta, tossa sunkin, mun yhteenvedossa lukee semmonen kipulääkäri Maarit Kokkel, hän oli kerran mulla luennoimassa tuolla Kampin palvelukeskuksessa, Kipu, miten jaksaa huomiseen- tilaisuudessa. Niinku hänen omaisensa kuoli, niin hän teki semmosen korun, missä ihminen istuu maassa polvet näin vedettynä lähelle ja sitten puristaa polvia ja pää siihen. Ja se oli kaulakoru. Mun mielestä se ei oo hyvä, tai ainakaan se ei kuvaa minun surua. Tämmönen kuva lohduttaa mua paljon paremmin. Siinä on todella polvilleen vajonnu ihminen, mutta häntä tukee joku, oletettu tai todellinen siellä. Ja siellä takana lukee – se on Kauniaisten kirkon sivuseinälle siirretty maalaus, Lennart Segerstråle – että jopa lääkärin eettisissä ohjeissa lukee: paranna josku, lievitä usein mutta lohduta aina. Et kun tomonen, kun mä olen vajonnu polvilleni monta kertaa, niin se kuvaa jonkin mun surua paremmin. Mutta sitten, noi, mä olen kinesteettinen henkilö, mull merkitsee – niin kuin kaikille ihmisille – kosketus paljon. Ja mulle tämmöset pehmeät merkitsee jotenkin paljon, ja pehmeyttä voi tuoda myös, sekin on ihan hyvä jos näprää näitä, ru-

kousnauhat, jotka on puisia tai sitten on paljon näitä eri-värisiä rannenauroja, nahkasia tai muita, joilla sitte viestittää tietyillä väreillä jotakin. Ja kun mä mietin, kun mä olen kerran saanu sellasen sormuksen joka on onyx – sellasta mustaa kiveä – ja hopeaa ympärillä, niin se on liian kylmä ja kalsee mulle. Että ennen oli ne surunapit, kankaasta tehty, miehellä. Surunauha oli ja naisilla oli tää huntu. Vielä kun tutkii muista kulttuureista niin sieltäkin varmaan löytyy jotakin. Mutta surukoron kanssa työskennelleitä tuli heti mun mieleen tää kipulääkäri – se löytyy kun panee Maarit Kokkel, niin se löytyy, hän ottaa Mehiläisessä Helsingissä vastaan. Mutta se ei koruna puhutellu minua kun se oli niin sulkeutunu.

4.2 Mitä surukoru voisi näyttää?

Se vois jonkin verran viestittää ulospäin, eli olla näkyvä, ranteessa, no ei nyt korvassa, kaulassa, jotenkin semmosta et se kertoo, että joku on meneillään. Ja mulle se merkitsee paljon, että se olis joku lempee ja pehmee, koska kyllä ne sukulaiset ja muu yhteiskunta huutaa riittävästi sitä kovuutta. Ja sitte tossa tuli käteen sellanen jännä juttu, että jos plagiaattia haluaa tehdä niin, nämä aika jutut on aika hyviä. Mutta mulle jos mä olisin koruihmisen – siis mulla on koruja, mä en tiedä mitä mä niillä teen. Äidin äiti alko hankkia mulle niinku: kultanen rippiranneke, ylioppilasranneke, näin ranneke, et näin aina uus elämän tapahtuma. Mutta en mä niitä oo enää koskaan pitäny. Ja mä puolestaan ostin yks vuotiaana isoäidilleni leveän kultasen rannekkeen, no hän taas piti niitä. Mut kangasta tai nahkaa tai puuta, jotain sellasta lempeetä joustavaa, ei hirtävää, niinku tulis mulle mieleen. Tämmöselle ihmisillä mikä mä nyt oon.

4.3 Mitä surukoru merkitsi sinulle?

Olis läsnä siinä ja itselle ja viestittäis näille, jotka tietää mitä se tarkoittaa. Mutta kaikkihan ei tiedä, esim. mä olen niin tyhmä, että mä en tiedä mitä ne johdoille heitetty ten-niskengät merkitsee. Merkitseekö se, että se että siellä on huumeita myytävänä, vai mitä, kun se on niinku joka maassa, kaupungeissa, että se on joku viesti mutta mikä. Mut tolleen kun mä katon näitä isoisän mitaleita ja tätä samettityynyä tai enon partiopukua, niin siellä on se – ole valmis, lukee partiovyössä – niin mua viehättää tällanen

orjalisuus, tämmönen et tietää, kun papan hautajaiset oli, kun sinne tuli armeijan väkeä, niin se on näin monta miestä, tähän aikaan, tähän asentoon. Niin mä olen enemmän tämmönen, että mä koen turvattomuutta, sillee että jos ollaan ihan boheemissa ympäristössä, että kuka tuli, kuka meni, millon syödään, minne mennään. Et vaikka mun ympäristö näyttää boheemilta, niin tää ei oo, vaan, et mulle on tärkeetä, että jos puhutaan jostain paperista, niin mä tiedän sanoo, että se on tossa mapissa, mapin alkuosassa. Että tässä on alkunu mennä nyt elämän hallinta kun on ruvennu tulemaan näitä. Mutta kun aina pitää elämässä olla varasuunnitelmia, niin mä ajattelin näin, että koska tää oli semmossa paniikissa muutto Hämeenlinnaan, eli mä asuin Kauniaisten kaupungintalon vieressä, myin yksiön, ostin tältä. No tää on Olavi Sahlbergin eli Hämeenlinnan ensimmäisen kaupungin arkkitehdin ja Mika Ernon suunnittelema kivitalo, eli tääkin on arvokas vuoden -55 talo, jolla on historia. Ja mä oon tässä asunnossa toinen neiti, koko aikana, eli tässäkin on turvaa. Mä oon ajatellu niin, että jos en mä tähän kotiudu, niin saisin käytyä nämä samat tavarat, jotka lähti Hämeenlinnasta, Hattulasta vuonna -83, toivorikkaana elämän kiertomatkalle ja ne palas vuonna 2008: kaikki kansakoulun vihkot, kansakoulun käsityöt, kansakoulun ainevihkot. Ylioppilasaineet kirjoitin muuten aiheesta Ihminen on ihmiselle susi ja Mennyt hyvä aika vuonna -78. Et mä oon ollu niin ratkailon jo sillan. Niin kun tässä saisi käytyä tavarat läpi niin vois häipyä sitten ties minne, mutta kun se rahakysymys. Et aina pitää kuitenkin olla varasuunnitelmia. Että mä oon saanu elää hyvän elämän, mä oon matkustanu 30 maassa, ollu pankinjohtajan kihlattu, ollu toiminnanjohtaja, että mulle on ihan turha kertoa satuja kuinka ihanaa on olla Kauniaisissa. Ainoo kysymys on siellä, se niinku mullekin esitettiin "är du född här?" mä sanoin, että en ole mutta isoisäni oli vuonna -47 perustamassa Kaunialan toverikuntaa, että "är DU född här?" e-en mutta minun lapseni ovat. Muuten näistä mistä voi ottaa niinku mallia, tossa kun mainitsin yhden isoisäni vaimon käsialasta tuolla, niin kaikki tämmöset miten hän tätä perintöä anto ja teki sitten – ajattele, Kaunialassa asuneen isoisäni toinen vaimo teki ensimmäisen vaimon (mummini) lapsen (äitini) lapsille (sis minulle, siskolle ja veljelle) yhden ison valokuva-albumin, jossa valokuvia, kauniilla käsialalla kirjoitukset ja takaisin meidän lähettämämme kirjeet ja tää me saatiin sitten kuoleman jälkeen. Et nämä on arvokkaita mutta, näissäkin tulee sitten

se, että kun meillä sisaruksilla ei ole ketään, paitsi nyt kummilapsia, kun se minun kummipoikani diplomi-insinööri manager, kirkkovaltuutettu, nyt sitten innostu tekemään sen poliisitutkintapyyntöni kunnianloukkauksesta, mut siitä ei ole yli vuoteen kuulunu mitään, että vesiperä tuli siinäkin, poikaparka. Et ei sinne ainakaan. Et niinku tääkin tuntuu ja noi käyntikortit – ainakin se minkä mun puolelta annoin, se on sellasta röpyläistä – kun etenkin muistisairaat ja niinku minä mainitsin kinesteettisyyden, se on mulle tärkeä. Ja sitten tosta väristä sanoisin vielä, että ihan se synkkä, musta, niin en oo ihan varma onko se kokomusta aina se paras, vai onko toivon vihreetä, tai valkosta tai kellertävää, no viininpunasesta pidän minä. Mutta tota, joku semmonen jos muutokin ajattelee, niin missä ei olis teräviä repiviä kulumia, koska mä oon aina haavoilla semmosen jälkeen. Ja muutenkin kun surevat ihmiset käy vähän heikolla virralla, niin sitä voi koordinaatiokykykin ja kaikki olla heikosti. Mutta sen mä toivoisin köyhänä – 1200 eurolla kun akataaminen yrittää tulla toimeen, kaikki menee lääkäriin ja lääkkeisiin – ettei sen hinta muodostuis, kun siitä täytyy olla kikut ja mukut, muuttuvat kustannukset, että myydään enemmän voluumilla vai sitten vähemmän yksittäisiä design kappaleita.

Tässä tarkoituksena on enemmän lähteä sillä voluumilla, jotta se olisi enemmän kaikkien saatavilla. Yhden asian mä haluan vielä kysyä. Kun sulla on ollu todella paljon menetyksiä ja olet itse parantumattomasti sairas, niin kuinka paljon olet alkanu miettimään omaa kuolemaa?

Testamentti on pankin tallelokerossa. Ja kiitos serkkutyttöni-kukkakauppiaan, niin minun häissäni, hautajaisissani ei kukkakauppias rikastu. Ja minun hautajaisiini eivät tule isän puolen sukulaiset ja minä en osallistu isänpuolen hautajaisiin. Että kummasti mä, kun oli se adrenaliini päällä, niin tuli teetettyä pankissa kallis testamentti ja edunvalvonta valtuutus ja kaikki nää. Mutta sen mä sanon ihan aidosti, että nuori juristityttö usko Hämeenlinnan Osuuspankissa näitä vanhuksia, ja me sisarukset, isän lapset, me oltiin ihan yhtä arvokkaita kuolinpesän osakkaita. Niin mullekin vaan kätilö lähetti, että tiedoksi sulle, me ilmoitamme kun asiat ovat näin ja näin. Mun oli pakko niinku kirjoittaa lehteen, että valtakirjan teettäminen on luottamuksen osoitus ja kukaan ei määrää kenelle mä annan valtakirjan, jos mä olen oikeustoimikelpoinen. Et jotenkin niinku

pitää pitää ne rajat, kun puhutaan nimikesuojatuista ammateista – hallintotieteilijänä mä en vois leikkii kätilöä, mut miks kaikki voi leikkiä hallintotieteilijää, kun eivät juridiikasta tiedä pätjän vertaan. Niin jotenkin mä niinku hämmästyin sitä kuinka voimattomana mä annoin mennä kaiken läpi sormien. Että tässä vaiheessa mä kirraisin vastaan joka ikisessä kohteessa. Mutta toi kätilö, mun kummitäti, isäni sisko, kun hän, niinku molemmat isän siskot menivät naimisiin maataloihin. Vanhempi sisko sen takia, koska alzheimer-täti niinku, kun tädin nainut mies sano, että kun ei vanhin sisko häntä huolinu, piti nuorempi ottaa. No sitten menttiin maha pystyssä alttarille. Kätilö-terveydenhoitaja meni myös maha pystyssä alttarille, isoon maataloon ja sitten maatalon poika heitti perheen ulos eräänä iltapäivänä. Että sen mäkin ymmärrän, että kun tällä kätilölläkin oli sellanen ilkeä avioero-oikeudenkäynti takana, jossa petettiin joka vaiheessa. Niin mä en tiedä kuinka hämmästyneitä ne nyt siellä on kun perunkirjotuksessakin sanottiin, että kaks kuukautta vanha tyttö on ollu tekemässä timpurihommia, että tuhat euroa ja tuhat euroa. Ja sit mä sanoin, että riittääkö, pannaanko nolla perään? Että saat niinku 10 000. et mä katoin, että vaikka mullakin oli kuluja, että mun kulut ei ole siellä näkyvissä, mutta mä tein sen, että mä kirjaututin alzheimer-tädin perunkirjaa: kastemekko, Hämeen kansallispuke ja kastettujen kirja. Ja sit nuori naisjuristi sano, että kun hän ei tiedä arvoa näille. Ja mä nauroin sisäänpäin, että panepas sitten 0 euroa, että se suku on 0 euron arvoinen. Kato niinku mustahuumori tulee, se auttaa selviämään.

HAASTATTELU NRO5

NAINEN, 52 VUOTTA, LAHTI

3.2.2016

MENETETTY LÄHEINEN: KESKIMMÄINEN LAPSI

SURUAIKA: LÄHES 20 VUOTTA

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: YLIOPISTO FARMASIAN LISENSIAATTI, APTEEKKARI

INFORMAATIO HAASTATELUSTA: KÄPY FACEBOOK-SIVU

1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?

Must se oli ihan mielenkiintoinen ajatus, et ite vaikka oonkin labraihminen niin taiteesta tykkään – et taulut ei oo vielä seinällä täällä mutta – ja sillä lailla koruista ja semmosista, se kuulosti kiehtovalta. Ja sit tää on niit asioita tämmönen menetys, et siit vähän täytyy puhua. Et jos siit ei tarpeeks puhu niin sit se muuttuu vaikeeks, tai vaikeemmaks.

Oliko sulla jotain valokuvaa?

Hänestä ei ollu valokuvaa. Hän kuoli kohtuun 36 raskausviikolla, eli siinä vaiheessa kun kaikki oli jo valmista – oli vauvan sängyt ja vaatteet. Ja kaks vuotias isosisko oli – tai on vieläkin isosisko, mut ei enää kaks vuotias. Tota, yksin synnytin, mies ei halunnu lähtee mukaan, mikä on epätavallista, tuntuu olevan, hän ei pystynyt varmaan tai jotakin. Ja sitten haudattiin mereen, et ei sillee oo tavallaan hautaa, vaikka toisaalta on, koska mulle veneily ja vesistö on kauheen tärkeä asia ja hän on sit siellä merelle. Ehkä haluan joskus sinne sitten itsekin. Ja sitten mun mies on – tai siis lasten isä, mun exmies – on hyvin sellanen, että hän ei halua muistaa tai puhua tällaisista ikävistä jutuista, et se ehkä vaikutti siihen, että nää oli enemmän tällasia henkisen tason juttuja kuten tää mereen hautaaminen, jossa hän kulkee mukana.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi?

Se on muuttunut aika paljon. Alussahan se oli ihan kauheen loputon – tai se oli oikeastaan, että taivas putos niskaan – siis mehän ei saatu helposti lapsia. Meidät on -85

vihitty ja tää vanhimmainen synti -94 ja hän oli koeputki-vauva. Ja tää toinen alko spontaanisti ja meil oli niit alkioita pakkasessa, mikä sinänsä oli musta jo vähän ahdistava ajatus, se pakastaminen. Ja sit mä olin siinä loppupuolella kun kaikki oli niin hyvin niin antanut sitten nekin tuhota. Sitte menetin sen vauvan niin, sitten oli kyllä aika epätoivoinen tunne siinä vaiheessa. Mutta sit oli hyvä kun oli se kaks vuotias josta oli pakko pitää huolta.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt?

Sitten ensin olin ihan kotona sen lapsen kanssa ja kuljin pitkiä matkoja kävellen – se oli onneks semmonen kiva, helpo tyttö niin sanotusti. Et me käveltiin ja hän istu rattaissa ja me oltiin tyhjiissä leikkipuistoissa, niin et hän leikki siel ja mä istuin. Mun piti siivota tavallaan ullakkoja, käydä omassa päässä ne kaikki läpi. Sairaalassa mä olin kolme päivää. Mä pääsin omalle osastolle, jossa ei ollu ketään muuta, et se oli tosi hyvä homma. Tokan päivän jälkeen lääkäri oli laittamassa kotiin ja mä sanoin, et mä en oo viel valmis. Ja sit kolmantena hän sano, et nyt täytyis mennä ja mä sanoin, et nyt mul on jo niin ikävä sitä isompaa. Ja sit sen, hän sit synti kuolleena heinäkuussa, niin lokakuussa mä sit kävin kysymässä, että saisko tulla takas töihin. Et nyt on se menny se vaihe, et pitää vaan saada ittensä kanssa keskustella. Sit mä palasin töihin ja siel tietysti kaikki tiesi, mitä on tapahtunu. Ja oli paljon sellasia asiakkaita jotka tykkäs musta, ja kysy, et miten sä näin äkkiä tulit takasin, niin kyl mä sanoin kaikille ihan suoraan, et kun ei nyt ookaan vauvaa. Se tietysti sai ihmiset mykistymään ja jotkut osoitti myötätuntoa, mut ei siitä ollu tarve heidän kanssa enempää puhuukaan. Mut mä pidin tärkeenä sitä – että jopa täti sanokin, et hänelle oli neuvottu noin 50 vuotta sit-

ten, älä koskaan kerro kellekään tai puhu siitä – hän lähetti mun äitin myötä terveisiä, että en ei tee samaa virhettä. Että se oli väärä neuvo. Et kärke sen puhua ja mä tottelin. Ja mä oon muutenkin puhuva puhumaan. Et se sopi siihen. Sillä tavalla se eteni. Ja sit mä olen aina pitänyt sen olemassa, että mulla on kolme lasta. Et jos joku kysyy niin, se saa ihmiset vähän hämmentyy, kun saattaa ihmiset jo tuntee vähän ja kysyy, että montaks niitä sun lapsii oli? Et kolme, ja ne kelaa vähän aikaa ja sanoo, et sä puhut kahdesta, niin se yks ei oo mukana enää. Tai on mukana, mutta ei sillä tavalla arjessa. Että kovasti käsitellen asiaa ja ihmisten kanssa – et jos joku halua puhuu enemmän niin sit puhuin enemmän ja jos joku hämmenty hirveesti niin en puhunut, et kerroin vaan.

Mutta sulla oli tollee asiakkaillekin tarve sanoo?

Joo mä halusin kertoa, enkä ruveta selittelemään. Muutenkin olen aika suora ihminen. Sit on helpompi kun ei tarvi myöhemminkään kierrellä ja kaarrella jotain kysymyksiä.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi?

En hirveesti sitä surua sitten enää mainostaa, et se oli kyl sellanen, että.. mutta en sen syvemmin sitte.

Mites sun perhe - no 2 vuotias tytär ei vielä hirveästi osaa antaa tukea?

Siskosta oli hirveesti tukee. mut siis vanhemmat sukulaiset oli niin hukassa, et en viittiny ees montaa kertaa soittaa, kun tuntu, että mun pitää yrittää pidellä niitä pystyssä. Sekä äiti, että isän vanhemmat, isä oli jo kuollu siinä vaiheessa. Se oli semmonen – varsinkin äiti oli sillä tavalla pettymys, kun hän on ollu aina tuki elämässä, et hän itte muuttu niin voimakkaasti. Sit tuli yllättävältä suunnalta tuki, mun lasten isän äiti – meil oli ihan aito anoppi-miniä suhde – me nyt yritettiin hirveesti tulla toimeen, mut ei hirveesti pidetty toisistamme. Et hänellä olikin samanlainen kokemus, me löydettiin yhtäkkiä yhteistä puhumista. Se oli tavallaan positiivinen juttu, vaikka se olikin aika ikävää. Hänkin puhu mulle yhtäkkiä niinku ihmiselle, eikä jollekin jota tässä suvussa tarvittais.

Mitens sit sun miehen kautta?

Jonkun verran saatiin tuettua toisiamme. Mut hän on semmonen, joka pakenee tällasii asioita, et ei siit hirveesti puhuttu. Eikä halunnu pitää mitään sen kummempia hautajaisia tai muita, toisaalta mentiin yhdessä veneellä merelle ja ripoteltiin sit kuitenkin ihan nätisti sinne, et se on mulle kyl ihan.

Oot sä keksinyt mitään syytä miks sä et halunnu sitä surua kauheesti ulospäin mainostaa?

No musta se ei ehkä oo semmonen asia, ihmiset vaan hämmentyy, miks siit sitte tehdä niin suurta numeroa. En koskaan oo ees miettinyt, että pitäisikö siihen olla syy. Se on aika selvää, että se on...

Että se suru on sun henkilökohtainen asia?

Nii, varmaan niin. Et ei se oo salaisuus, mutta en mä haluu tehdä siit sit isompaa asiaa.

2.2 Ymmärrettiinkö surusi?

Yleensä aika hyvin joo. Et töissäki mä tosiaan pärjäsin hirveen hyvin sit mä halusin mennä takasin töihin – mun työ on niinku mun juttu ja mä tykkään olla apteekissa. Mut sit sinä päivänä kun pikkusiskolta tuli tekstiviesti – et meillä oli molemmilla nää isommat tytöt ja sit se oli saanu pojan, et se päivä oli kyl sit siinä ja kaikki ymmärsi töissäkin ihan hyvin. Että täytyy ottaa vähän takaspäin.

Kuka sitten ei ymmärtänyt sun surua?

Ei mitään sellasta voimakasta. Enemmän mua harmitti, että se äiti, joka varmaan ymmärsi mun surun, mutta joka oli vielä niinku ite enemmän siin. Must tuntu, että mun olisi kuitenkin tarvinnu olla se jota pitää tukea siinä kohtaa. Ehkä vähän isovanhemmatkin, mutta ne osas sit enemmän pysyä sivussa, kun ne ei osannu tukea, että ne ymmärs tavallaan paremmin kuitenkin. Että äiti soitti monta kertaa ja itki puhelimessa, että miksi, miksi ja miksi. Tuli semmonen olo, että jos sä et voi sanoa mitään muuta, niin älä soita.

Saitte sitten pojan myöhemmin, että kuinka kauan siitä oli sitten aikaisemman menetykseen?

2000 on syntä tää kaveri eli neljä vuotta vähän vajaa. Olihan se raskausaika täynnä pelkoa ja sit mä aistin myöskin että lääkärit pelkäs ja hoitajat pelkäs, että mä kävin just sillon 36 viikon tienoilla joka toinen päivä ultraäänessä ja lääkäritkin puhu ihan suoraan siitä. Kun siihen ei löytynyt mitään syytä, mihin se vauva kuoli, siihen ei ollu mitään selitystä. Niin sit ne lääkärit sano seuraavalla kerralla, että ammutaan kaikkee mikä liikkuu ja siltikään välttämättä tiedetä ammutaanko oikeeseen suuntaan ollenkaan, että hyvin tarkkaan vahdittiin vauvaa. Sillon oli sit yks ei-ammatittaitoinen lääkäri Kotkassa – niin Kotkassa syntä tää poika – niin kun oli se raskausviikko millä edellinen vauva oli kuollu, niin hän sano, että se johtu siitä, että sä soit liikaa sokeria. Mä tiesin, että ei se oo niin, mut mul meni viikko ennenkun mä sain edes miehelle puhuttuu asiasta. Niin se sanokin sitte, että tee sairaalaan ilmotus, että ei noin saa sanoo. Ja sit kun mä tein ilmotuksen yliäkkärille ja hän pyysi anteeks ja että ei ookaan täällä enää se lääkäri, että et ole ainoa, jonka kohdalla sattuu ikäviä.

Miten uusi raskausaika toiko se takaisin niitä surun tunteuksia? Toki se oli pelottavaa aikaa.

Kyllä myöskin ja tuli myös sellasta epäuskoa mitä liitty siihen suruun. Kun ei sillon tavallaan uskonu ensin, että ei se voi olla, ei se oo kuollu, tää on joku erehdys. Mut sit et enhän mä älynny hänelle hankkii vakuutusta ennen syntymää, kun enhän mä voinu olla varma, että se syntyy elävänä. Et jotenkin se tuli takasin ne tunnelmat.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Jos kyllä, saitko sitä riittävästi?

Joo kyllä. Ilmeisesti mä oon sellanen selviytyjä ihminen. Mä tarviin myöskin sen ajan, että on se oman pään kanssa oleminen. Sitä mä sain kans ihan hyvin. Lasten isä oli aika paljon pois niin me pystyttiin kävelemään sit tytön kanssa.

2.4 Halusitko puhua surustasi? Et kävitkö esim. jossain sururyhmässä?

Sillon ei viel kauheesti ollu niitä. Tai jos olikin niin ne ei taivoittanu ihmisiä sillä tavalla kun nykyisin. En mä tienny mistään surutyhmistä mitään. Kyl mä sit mietin, että pitäiskö mun mennä johonkin puhumaan, mut toisaalta mä olin myös kauheen huolissani lasten isästä, että miten hän selviää, olen tällanen huolehtia. Mutta en mä varmaan siitä missään, muuta kuin sit siskolle ja ihan parhaille ystäville. Ystävienkään niskaan ei sitä voi kokoajan kaataa.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

No se kaks vuotias oli varmaan isoin asian. Ja sit mä uskoin Jumalaan ja rukoilin jonkin verran ja kyllä se mieskin jonkun verran lohdutti, vaikka olikin aika lukkiutunut ite sen asian kanssa. Ja sitten nää sisko ja muutamat parhaat ystävät. Sitten mä tykkään tosiaan ihan luonnossa kulkemisesta ja semmosesta, mut se liittyy siihen et saa olla ittensä kanssa rauhassa.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi? Sä sanoit, että te olitte hommanneet jo vauvalle tavaroita, että kiinnitytkö johonkin niistä?

Ei, mulla oo semmosta mitään muistotavaraa hänestä. Kyllä mä vähän sillee mietin, kun mun työntekijä joitakin vuosii sitten – ei täs apteekissa vaan edellisessä Helsingissä – synnytti kuolleen vauvan. Ja mä vein hänelle sit kukkakimpun. Niin siel hänelle oli tehty sellanen savitaulu, johon oli painettu sen vauvan jalan- ja kädenjälki. Niin mä mietin, et semmonen oiski ollu kiva, mut sitä ei ollu varmaan ees kukaan keksinyt viel sillon. Mut se olis ollu musta hauska muisto, et se ois varmaan ollu. On mulla tallessa se äitiyskortti siiltä ajalta, mul on kaikista lapsista tallessa ja ilman muuta se kuuluu sinne, kun se on kaikista tallessa, niin se on myös hänestä. Se on esine joka on tallessa, sanotaanko näin, eli siis se neuvolakortti raskausajalta.

3.3 Missä koit saavasi surra?

Kyl mä sain surra, ei oikeastaan voi sanoo, et jossain ei olis saanu surra. Korkeintaan ehkä just äitin luona, mut sit mä en niin paljon käynyt siellä sillon. Vasta myöhemmin sitten.

Jouduit sä teidän äitin kanssa siihen tukijan asemaan?

Ihan selkeesti. Ja sit must tuntu, et mä en pystyny siihen. Et mä tarvin sen mun surun. Sisko oli myös äitille vähän vihainen, että anna hänen surra rauhassa.

Mut joka paikassa sait, että ei tullu vastaan sellasta että ei vois?

Ei tullu vastaan sellasta et ei ois saanu, töissäkin ne ymmärsi kun tiesivät tilanteen hyvin. Olin mä kuitenkin proviisori, että esimiesasemassa, että ehkä sekin helpotti sitä asiaa.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi? Esim. keino jolla saa surun virtaamaan vapaasti tai jos jossain alkaa itkettää, niin millä sen työntää pois?

Niit itketyksiähän tuli jos sillen kun tehtiin koeputkivauvoja, sitä ensimmäistä, et ne oppi kyllä nielemään ja hallitsemaan, mut ne tulee kyl täältä päältä sisältä nää keinot, et just se pitää saada sit kulkee rauhas, et pääsee sinuks niiden asioiden kanssa sen jälkeen niit pystyy aika paljon hallitsemaan. Sit ne ei enää ryöpsähtele. Kyllähän ne on alkuun on, et jos tulee jotain liikuttavaa niin alkaa itkettää

Tunteet on niin pinnassa.

Niin ja saa ollakin. Se sano kauheen hyvin se kättilö, joka oli synnytyksessä mukana, et jos ei missään tunnu niin sit on hätä kädessä. Sitäkin kun ajattelee, niin voi tavallaan antaa itelleensä luvan vähän itkeekin. Mulla on kyöneleet usein herkässä, ja niin on noilla lapsillakin molemmilla. Tytöllähän se on hyväksyttävää, mutta tällä pojalla se on joskus vähän hankalaa, murrosikäisellä pojalla.

4. SURUKORU

Minkälaisia ajatuksia sellanen surukoru herättää?

Must se on kiva ja mä haluisin nimenomaan – niinku mä tässä aikasemmin sanoinkin, että yhdistäisin siihen, että se on yksi mun lapsistani, et sitä ei ole pantu pois tai korvattu tällä uudelle tai mitään sellasta. Et siin sais olla kaikki kolme.

Onko surukoruksite sulle tuttu entuudestaan?

Ei, ei oo kauheesti. Mä vaan itse miellän sen koruna, jonka avulla mä jotenkin kanavoin sitä.

Surukorussahan voi olla monia eri vivahteita. Sellanen koru joka toimii nimenomaan siinä suruprosessissa: se ehkä näyttää, että suree ja auttaa kanavoimaan niitä tunteita tai kanavoida sitä surua. Tai sitten on tällainen enemmän muistokoru jossa sidotaan johonkin esineeseen joltakin lämpimiä muistoja siitä läheisestä. Se yleensä liittyy siihen surutyön loppuvaiheeseen.

Niin sit kun se alkaa muuttu sellaseks, että sen kanssa osaa elää.

Se suru kokee sen metamorfoosin eli muutoksen. Mä vähän tästä kuulostelen sun puheesta, että sellanen muistotyypinen...

Joo ehkä kun ollaan jo tässä vaiheessa.

4.2 Miltä surukoru voisi näyttää?

No siin pitäis olla jotakin, jossa on kolme, jotka on vähän erilaisii, siis jollain tavalla, et yks on – siis mun lapset on hyvin erilaisia, se on yks asia jota mä kannan mukana, et kumpaa hän olis muistuttanu vai olisko hän ollu kolmas ihan erilainen. Tyttö on tällanen samanlainen kun minäkin, selviytyjä ja sosiaalinen ja jaksaa ottaa asiat hirveen positiivisesti. Poika sairastaa masennusta, et sillä tavalla, siitä pääsee varmaan aikanaan yli. Eikä olis varman muutenkaan, tytär on vaatesuunnittelijaks lukee ja yhtä komeesti näyttävän näköinen kuin sinäkin, että ei välttämättä halua näyttää kaikilta muilta. Ja poika ihan selkeesti pukeutuu, että hän halua näyttää just siltä miltä muutkin saman ikäiset, eikä tehdä itsestään isoo numeroa. Et se ei oo mikään, että kolme rivissä samanlaista juttua, tai voi ne olla, mutta niissä pitäis olla jotain, että ne erottaa selvästi toisistaan. Niin sitten mä tiedän, että netissä myydään sellaisia johon laitetaan nimet tai jotakin mut – hänelle ei oo annettu nimeä, olihan se valmis nimi olemassa, sitä ei vaan koskaan annettu hänelle.

Ootteko myöhemmin käyttäny sitten sen nimen kanssa?

Ei se on aina ollu vaan se kuollut vauva. En tiedä mikä siin sit vois olla.

Mä yritän tässä opinnäytetyössä yhdistää, että olisi sellanen yleismaallinen surukoru, sen ilmentymä. Ja sen surutyön jälkeen voisi sitten joko muuttaa sitä surukoru tai teettää sitä muistoa kuvaavan korun.

Et se vois muuttua samalla kun se surukin muuttuu, kuulosti todella hyvältä idealta. Sillon sitä varmaan tulisi kannettua pidempään, et tule semmosta, että nyt olen tämän ylittänyt.

Koska eihän se suru mee niin. Toki se aktiivinen vaihe päättyy, mutta aina välillä se nousee takaisin sillä se menetys ei poistu koskaan. Vaikka sanotaankin, että suru on jollain tavalla ohi vuoden kuluttua.

Ja niinku ennen oli nää surupuvut, että on se jokin aika.

4.3 Mitä surukoru merkitsisi sinulle?

No se vois olla aika tärkeä kuitenkin jollain tavalla, että siinä sitten olisi ne lapset. Kun kaikki ei nää sitä ja mä taas en tykkää tehdä siitä numeroa, mut sit se olis kuitenkin yks selkee symboli, et mul on niitä kolme, että mä kannan sitä yhtäkin mukamani.

Olisiko sellasella aktiivisen suruajan korulla ollu sulle merkitystä silloin heti menetyksen jälkeen?

Kyl se varmaan olis ollu ihan kiva. Hirveen vaikee ajatella, kun ei sillen ajatellu sellasta, mutta kyllä mä luulen, että mä olisin tykänny, jos mä olisin tullu ajatelleeksi. Ja siinä ois ollu jotain sellasta joka tuntuu siihen sopivan ja kuuluvan.

Oisiko jotain mitä haluaisit ihan vapaasti sanoa?

Kyl se tosiaan kulkee vieläkin mukana se suru ja siit pitää vieläki saada hetkiä. Et viime kesänä mulla oli yllättäen viis viikkoo omaa aikaa kun tää mun uus – nyt jo uus exmies – hän on merimies ja hän oli viis viikkoo pois ja tää poika oli isällään viis viikkoo ja mä ostin veneen. Ja sain sillä sit olla rauhas itekseni, niin kyllä siinäkin sit tarvittiin niit hetkiä,

vaikka olinkin tässä Päijänteellä, järvellä, niin sain olla siellä sillai ja siel oli myös se lapsikin.

Mä ymmärrän tästä sun puheesta, että sä annat itsellesi surra edelleen sun lasta. Ja se on ihan hyvä sillä monet kokee, että se suru kun on käyty niin sitä ei nyt enää pitäisi surra.

Ja tän tyyppisessä surussa tulee vastaan, et ihmiset sanoo, et koht sulla on se seuraava vauva, et aina se tulee heti – ja täähän ei suinkaa tullu heti. Tätä kerettiin neljä vuotta kaivata, se oli semmonen jonka vois lisätä, että jos joku ei antanu surra eikä ymmärtäny niin ne oli niitä ihmisiä jotka sano näin. Kun kukaan ei voi sulle luvata uutta vauvaa, se tulee jos se tulee.

Mites se kun vauva syntyy kuolleena, koetko että sitä ei olis pidetty yhtä ihmisenä?

En. Ihmiset luuli, että ne lohduttaa, että siel tulee kohta uus. Sit varsinkin kun sitä ei ala kuuluu, niin se on tosi absurdi lause. Et sitä ei kannattais sanoo. No mä ymmärrän, et sä toivot seuraavaa, et se ei jäis viimeseks, mutta ei voi luvata, et se tulee, kun kaikille muillekin tulee heti. Mä käyn Käpy ry:ssä tukihenkilö kurssia ja siellä käytiin näitä samoja asioita läpi. Mähän olin siellä ihan seniori, kun tästä on aikaa. Mutta ei se mitään haitannu, ei ketään muutakaan.

Millon sä olet siihen Käpyyn liittynyt?

Ihan vasta sen viime kesän miettimisen jälkeen. Tajusin, että tää asia elää vieläkin, että vois ihan hyvä kelailla. Täs on tapahtunu niin paljon, kun on ruvennu yrittäjäksi ja kaikenlaisia mutkia matkassa. Niin tällöilla oli taas aikaa pysähtyy ja löysin senkin sieltä, se on siel olemassa, mut kerkesin taas antaa itelleni aikaa surra. Et siinäkin mielessä se koru on hyvä, että se olisi mukana sillonkin kun arjessa on enemmän kiirettä.

HAASTATTELU NRO6

NAINEN, 54 VUOTTA, SIPOO

5.2.2016

MENETETTY LÄHEINEN: AVIOMIES

SURUAIKA: 6 KUUKAUTTA JA 1 PÄIVÄ

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULU TRADENOMI, KOULUTUSPÄÄLLIKKÖ

INFORMAATIO HAASTATELUSTA: NUORET LESKET NETTISIVU

MUISTOKORUNA VIHKI- JA KIHLASORMUKSISTA TEETETTY UNIIKKI SORMUS

1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?

Joo, mä oon tosiaan 54-vuotias kuus kuukautta sitten leskeksi jäänyt. 8 vuotta – pitkä taival syövän kanssa joka sitten sai loppunsa näin. Ja nyt oikeestaan keskellä, vielä ihan keskellä sitä, suruprosessia. Hyvin niinku kipeä asia. Ja monet asiat pohdituttaa, mut mä olen ihmisenä sellanen, että – johtuen ehkä siitä, että elämä on ollu täynnä menetyksiä ja kaikenlaisia koettelemuksia – niin mä olen sitten sellanen et mä syöksyn hyvin nopeasti selvittämään asioita. Mä pohdin hyvin paljon asioita. Se, että mä podin ja analysoin hirvittävän paljon asioita niin on juuri, ehkä tähänkin teemaan liittyen, että miten tavallaan pitää sellasen kaulniin muiston toisesta ihmisestä. Ja tavallaan myöskin siihen sitten, että miten niinku itsensä ankkuroin elämään uudestaan. Et tota, me ehdittiin olla – me tunnettiin 28 vuotta kaiken kaikkiaan – siitä 23 vuotta oltiin yhdessä, me ollaan työpaikalla tavattu silloin aikanaan. Meidän suhde oli valtavasti lämmin, valtavan läheinen, niin sen takia sillä surulla on, se on, jotenkin kun kysyt siitä surusta, että minkälainen se on, niin sehän on ihan pohjaton. Ja tietyllä tavalla se, että on tämän ikäinen elämää nähnyt ja kokemusta on ja tosiaan paljon erilaisia tapahtumia niin se, että olen itseni kanssa ihan kateissa. Mä en koskaan voinu kuvitella sitä, että miten henkisesti raskas prosessi on edessä. Kun puhutaan siitä suruun, tai siitä, että pystyy valmistautumaan esim. kuolemaan kun on pitkä sairaus takana. Mä kirjoitan myöskin blogia, koska kirjottaminen ja puhuminen on mulle kaks sellasta asiaa jolla mä jäsenän myöskin omaa ajatteluani. Niin mä kirjoitin aika äskettäin blogiin siitä, että kaikkeen siihen tekemiseen voi valmistautua, mutta siihen, että miten mieli sitten tilanteessa käyttäytyy niin siihen ei

voi valmistautua. Et se on ihan oma juttunsa. Mutta nyt palannu töihin ja tosiaan toimin koulutuspäällikkönä, toimin myöskin esimiesasemassa, joka tuo omat haasteensa myöskin tähän prosessiin. Et esimies-alaisuudet on hyvin sillä tavalla mielenkiintoisia, koska alaiset kuitenkin kohtelee mua vähän silkkihansikkain tällä hetkellä.

Mutta kaikki tietää kuitenkin?

Kaikki tietää. Mä niinku hyvin nopeasti, eli oikeestaan toinen tai kolmas päivä miehen kuoleman jälkeen, mä laitoin töihin viestin, että nyt on tällanen tapahtunu. Ja toki he ties myöskin sen – sillä viimeinen vuosi oli hyvin hankala, kun oli siis sellasia päiviä, että mä jouduinkin jättämään kotiin, et mä jouduin siivoamaan kalenterin tyhjäksi – niin he tiesi myöskin tästä vakavasta sairaudesta, et mä olen sen aina halunnut heille avoimesti kertoa, koska se vaikuttaa minuun ihmisenä, se vaikuttaa minuun myöskin tekemisen kautta. Eli ovat tienneet ja töistä kävinkin sitten aika iso määrä mun alaisista kävi myöskin täällä kotona, kun mä olin kolme viikkoa sen kuoleman jälkeen kotona. Sitten palasin töihin, mutta marraskuun olin taas sairauslomalla, että mulle tuli sellanen jälkistressi tai jälkisuru, tai mikä se sitten lieneekään.

Minkälainen syöpä sun miehellä oli, että oliko alussa jo tiedossa, että se on kuolettava? Minkälainen tää sairausprosessi oli?

No oikeestaan tää sairausprosessi alkaa vuodesta -97 eli me ollaan -92 tavattu ja hän sairastui -97 kilpirauhassyöpään. Mutta kilpirauhassyöpä oli sillä tavalla helppo – jos syövästä voi sanoa, että se on helppo. 82% oli selviyty-

misprosentti, jos ei ole levinnyt ja se tiedettiin heti, et se ei ole levinnyt. Ja se saatiin hoidettua hyvinkin nopeasti. Hoitokertoja oli toki, koska sitä ei voida äänihuulten takia yleensä leikata kaikkea, ja hän sai sitten tällasia radiojodituksia. Sitten 2007 keväällä me odotettiin jo sitä syksyä, kun hän olisi syksyllä saanu terveen paperit tästä kilpirauhassyövästä, kun tässä on se seuranta. Vatsakipujen takia joutu sairaalaan ja sellanen harvinainen Gist- niminen syöpä, joka on vatsan alueen lihaksiin tuleva tällanen sarkoma tyyppinen syöpä. 30-50 tapausta Suomessa vuosittain. Ja siihen on olemassa hoitomuodot: on leikkaus, ja sitten on yks tällainen täsmälääke. Ja sen lääkkeen avulla se saatiin pidettyä sit sillä tavalla kurissa et hänellä oli kaksi uusiutumista, mut ne molemmat uusiutumiset liittyy siihen, että kun siinä lääkkeessä on tietty rytmi miten sitä otetaan. Että sitä syödään ensin 3 vuotta ja sit se laitetaan tauolle, että ei tule sitä hylkimisreaktiota siihen. Ja sit hän oli vuoden syömättä ja sit se uusiutu se syöpä. Ja sit hän aloitti uudestaan sen lääkkeen ja sit se pysy taas kurissa. Sit tuli uusiutuminen, leikattiin toisen kerran. Se oli 2013 tammi-kuussa. Ja sit 2014 syyskuussa saatiin sit tieto siitä, et nyt se täsmälääke on lakannu vaikuttamasta. Ja sit hän söi 2014 syksystä toukokuun 2015 loppuun sit kokeiltiin neljällä muulla syöplälääkkeellä. Et jos ne keskeyttäis sen kasvun. Mut sitä ei tapahtunu ja sit hänet siirrettiin 2015 toukokuussa oireen mukaiseen hoitoon. Kävi itseasiassa töissä ihan kesäloman alkuun asti, et hän jäi sitten, tai jätettiin yhdessä sitten heinäkuussa lomalle ja sit heinäkuun alussa alko se valtava syösky. Et se tapahtu sit loppujen lopuksi – vaikka se oli pitkä prosessi, niin sitten toukokuusta heinäkuuhun se levis räjähdysmäisesti – et se loppu oli sillä tavalla nopea et siel tuli oireen mukaiseen hoitoon siirto, hyvin nopeesti tuli tota, että hän joutu ihan sairaalaan kun tulehdusarvot nousi ja hän kuivu kun elimistö, hän siis oksensi ja näin. Ja tota se oli kahdessa viikossa saattohoitopäätös ja kotisairaanhoido ja sitten hän tota kuoli. Kotona, hän halusi kuolla kotiin. Hänen toiveensa ja meidän yhteinen päätös.

Minkälaisia tunteita se herätti?

Se, että hän halusi kuolla kotiin? Se on siis mullehan se oli ihan valtavan ihana asia, että hän halusi olla kotona. Koska se oli meille niinku helppo molemmille kun ei tarvitse liikkua minnekään, että meillä käy kotisairaanhoido. Ja sitte koti oli meille sellanen turvasatama, niin silläkin tavalla

sellanen rauhallinen asia. Hän kuoli omaan sänkyyn ja mämenin heti seuraavaks yöksi nukkumaan siihen sänkyyn, että mulle oli itseasiassa niinku hyvin lohdullinen olo. Et mä hän en kuoleman hetkellä ollu läsnä, että meillä oli hoitorinki sillä tavalla, kun mä olin suurimman osan päivästä hänen luonaan sit mun yks ystävästä kävi täällä osittain sitten ja sit miehen sisko kävi täällä. Ja miehen sisko tuli juuri sillon illalla hoitovuoroon ja komensi mut sit ulos hetkeksi niinku kävelyille ja kun mä olin kävelyllä niin hän oli sit sillä aikaa kuollut. Mitä minulle siitä kuolinhetkestä kerrottiin vähäisesti, niin mä olin itseasiassa ihan tyytyväinen, että mä en ollu täällä. Et tottakai mä olen niinku mieheni siskon puolesta tosi pahoillani, koska se ei ollu hänelle mikään helppo tilanne, et tulee verensyöksy ja se on ollu aika ruma se loppu. Mutta mulle ehkä helpotus, et kun mä tulen kotiin niin hän jo hyvin rauhallisena siinä sängyssä ja nään sen että kivut oli poissa ja hänen on hyvä olla.

Sä olit varannu valokuvia?

Joo ja nää valokuvat onki sitten mielenkiintonen asia, koska meillä ei ole koskaan ollu valokuvia esillä. Ja nyt mä sitten – mul on vähän kaksjakonen tunne näihin – nää valokuvat on ollu itseasiassa muistotilaisuudessa esillä. Hänestä on olemassa sellanen pönötyskuvakin, mutta sit mä totesin, että mä en halua sitä pönötyskuvaa hänestä. Ja nää on myöskin siten ennen sitä pahinta sairastavaihetta otettuja. Ja näissä tietyllä tavalla näkyy sellanen hänen omanlainen huumorintajunsa, kuten esim. tossa. Tarina lampunvarjostimeen liittyvä, katossa ollu lampunvarjostin, joka ei sitten yhden remontin yhteydessä sisustussuunnittelija sano, et se ei enää sovi meille, siis kattoon se lamppu. Ja sit mä kattelin yhtä meidän vanhaa jalkalamppua, jonka mä olin yhdeltä vanhalla tädiltä saanu, jossa oli sellanen kankainen lampunvarjostin. Sit mä keksinkin, et jos se sopiskin siihen. Ja sitten hän tulee kotiin ja huomaa sen lampunvarjostimen, niin hän laulaa jotakin jatz-kappaletta tuossa, et se oli niinku semmonen hetki, joka tarttui kameraan. Ja sit tää on otettu mun serkun 30-vuotispäivillä, niin hän istu Kupla-volkkarin penkillä – hänellä itsellään oli kupla, ensimmäinen auto varmaankin. Ja täs on sellanen tietynlainen, kun hänellä oli tällanen, lopun vaiheessa kun hän lohdutti meitä, niin hän lohdutti sillä, että iloa ja valoa. Tää on hyvin sellanen valosa kuva.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi?

No tota, joo mä tunnistan hirvittävän hyvin sen, että kuoleman jälkeen oli sellanen valtavan suuri helpotus. Mä luulen, että suruna – miten mä miellän surun – niin se tuli vasta haustajaisten jälkeen. Et mä tunsin enemmänkin selasta ikävää. Et oli sellanen jännä kaksjakonen se olo sen kuoleman jälkeen. Sen takia se oli suuri helpotus, kun tota hänellä oli valtavasti kipuja siinä loppuvaiheessa ja hän itsekin oli jo vähän sillä tavalla, et ei jaksaisi enää, et se viimeinen vuosi oli aika raskas. Mul oli niinku helpotus, mut kuitenkin semmonen ikävä/tyhjyys. Mutta sitten, nyt jälkikätehen tunnistan sen, että kun mä syöksyin niin valtavan syvälle siihen tekemiseen, et mä läksin heti järjestämään, tietysti hautajaisia. Mä käytin ihan valtavan määrän tunteja hautajaisten valmisteluun. Niin kaikki ystävät, jotka niinku kävi täällä [kotona] niinku ihmetteli sitä, että miks musta ei niinku näy mitenkään se, että mä olen juuri menettänyt puolisoni. Mä olin hyvin sellanen normaalin olonen, heidän mielestään. Tosin kyllä myös kyseenalaistin sitä, että mikä nyt on normaali. Et varman siten kaikki se laukesi sit siihen, kun kuolemasta hautajaisiin tähän oli kuin hollittu pa, tää meidän koti. Siis tuli kukkia ja kävi ihmisiä – siis mä en edes tiedä miten paljon, mä varmaan keitin siis tota sata pannullista kahvia – ja täällä oli jatkuvasti joku. Paitsi yöt mä olin yksin. Et moni kysy multa, että haluaako, että tulen, mut mä halusin totuttautua tähän yksinäiseen kotiin. Ja sit hautajaisten jälkeen sehän loppuu kuin seinään, sit kukaan ei enää oo kiinnostunu. Et mä luulen, että siinä kohdassa iski vasta se suru. Ja se on, se on aika semmosta pohjatonta, mustaa, lohduttomuutta ja sit se on se, et suurin suru tulee ehkä juuri siitä, et sielunkumppani, se oman elämän peili puuttuu. No siinä suru on hirveen altoilevaa. Se tulee, se menee. Välillä se on hirveen kevyttä, välillä se on ihan äärimmäisen raskasta, mutta väritään se on kyl aina mustaa. Et sit kun tulee se valo, niin tietää, että nyt on vähän se helpompi hetki.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt? Sä siihen aika hyvin jo vastasitkin, mutta olisko jotain vielä sun surutyöstä?

Suru on siis todellakin – siis ihan oikeasti, Soile Poijula on kirjottanut siitä surun työstämisestä – et se todellakin on työtä. Koska mä huomaan sen hirvittävän hyvin, että. Se ehkä kertoo siitäkkin, että mä olin tosiaan sen kolme viik-

koa kotona, ja sit mä halusin palata töihin. Ja mun oli jotenkin hirveen kevyt ja hyvä olla siellä töissä, mä jotenkin sain levon siitä surusta tai ikävästä ja kaikesta siitä. Mut sit tosiaan marraskuun alussa yhtenä maanantaina oli, et mä en vaan pääse sängystä ylös. Ja sillon mä itse kuuntelin itsenäni, et nyt on ollu niinku liikaa. Et tavallaan se työ on ruvennu viemään multa voimavaroja siitä surun työstämisestä. Et nyt tulee niinku liikaa asiaa, et se on vaipumassa sinne taustalle. Mä oon – ehkä johtuen niistä aikasemmista menetyksistä, et mul on, mun äiti on kuollu kun mä olen ollu neljän vanha ja mä olen pystynyt työstämään sen vasta aikuisena tietysti – niin siihen liittyen mä olen tehnyt sen päätöksen, että mä pyrin järjestämään elämäni siten, että mä pystyn tämän surutyön tekemään. Mä varaan sille juuri sen ajan mikä minusta tuntuu tarpeelliselta. Ja mul on ollu tässä jo ihan viikkoja, et mä olen ollu hirveen energinen, ja niinku positiivinen, töissä saanu valtavasti aikaseksi ja sit on sellasia viikkoja, niinku tämä viikko, et se työ on tosiaan vaan sitä suorittamista. Et mä oon niinku kahdensan tuntia pois niinku tästä työstä, ja sit mä olen äärimmäisen väsyny, kun se energia menee siihen, kun keskittyy siihen työhön ja sit toisaalta tunnistaa koko ajan, että tämä joo syrjään. Aktiivisesti palaan niihin muistoihin, luen paljon surukirjallisuutta, keskustelen siellä Nuoret lesket ry:n sivuilla, osallistun verkkokeskusteluun, kirjoitan sitä omaa blogia hyvin sillä tajunnan virtaisesti. Ja sit joku siitä multa kysykin – meillä oli nimittäin eilen juuri sururyhmä ja aiheena oli kuolema. Piti käydä ne kuoleman viimeiset hetket läpi, hautajaiset ja muut, niin joku sitten joku multa sitä kysykin, että miksi sä haluat palata siihen hetkeen uudestaan? Niin mulle se palaaminen siihen hetkeen ajoittain uudestaan on sitä surutyötä. Siis vaikka se herätti – mä kirjoitin sen sitten blogiinkin, niin mulla oli sillee se aikajänne – et kyl mä olin aika paniikin omaisissa tilanteissa, se myös aina avaa uusia kanavia.

Ja kyllähän se on surutyössä niin, että sitä samaa asiaa pitää toistaa niin kauan ennen kuin se pikkuhiljaa hioutuu ajatusmaailmassa pienemmäksi tai oikean kokoiseksi.

Ja kyl mä sen, tottakai se, et mä kirjoitin sen viimeisen kuu-kauden ne hetket koska siitä kaikesta kaoottisuudesta huolimatta, mä olin ensinnäkin iloinen siitä, että se kaikki tapahtu kun me oltiin just jääty kesälomalle – me ollaan molemmat aika työorjentoituneita – meil ei todellakaan

ollu se työ, kummankaan ei tarvinnu miettii sitä, et mitä töissä, miten siellä pärjätään ja niin edespäin. Vaikka se ei varmaan olis päällimmäinen ajatus ollutkaan, mutta se on kuitenkin se molempien motivaatio siihen työhön, sairauden aikanakin oli tosi korkeella välillä. Ja totta kai me olemmat myönnettiin, että kyllä se välillä oli se pakotiekin. Me oltiin hirvittävän läheisiä, vaikka kaikesta siitä – tietysti täällä oli kotisairaanhoido, täällä kävi lääkärin, täällä kävi ystäviä, täällä oli, sekin oli sellasta hollitupa-vaihetta. Niin silti tota meillä oli vaan aikaa olla, meidän ei tarvinnu miettiä, että lähdetäänkö me mökille, pitääkö maalata taloa, tai muuta. Kaikki niinku siitä ympäristöstä se paine hävisi. Oli vaan niinku se sairaus ja se, että me ollaan yhdessä.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi?

Haluan ja näytän. Et se missä tilanteissa se on haastavaa, on se, että mä teen myös asiakastyötä. Mä aika pian sen kuvasinkin – se on aika jännä kun sit lukee kirjallisuutta ja lukee Nuoret lesket ry:n sivuilta niitä muita tarinoita – että miten paljon siel on sitä samankaltaisuutta, vaikka jokainen suru ja surutyö on se oma henkilökohtainen asia. Niin ihmisten kohtaaminen on tavallaan se kaikkien vaikein, kun on niitä ihmisiä, jotka haluaa kulkea mun rinnalla ja tukea mua ja heidän kanssaan on hirveen helppo olla. Sit on niitä ihmisiä, joista näkee heti että – esimerkiksi töissä, että ihan kun mulla olisi jotkut vilkkuvalot päällä, kun mä tulen sieltä, niin se tekee u-käännöksen ja yrittää, et en halua kohdata. Ja sitten on tietysti ne ihmiset, jotka ei tiedä mitään ja ei ehkä niissä tilanteissa kuulukaan saada tietoonsa, koska se ei liity millään tavalla asiakassuhteeseen, et mun pitää pystyy arvioimaan ennen sitä tilannetta jo, että pystynkö mä siihen menemään.

Millä keinoilla sä näytät sun surun?

No kyl se tulee ihan sillä tavalla, että, varmasti ilmeistä, eleistä. Kyllä töissä, varsinkin ne joiden kanssa olen enemmän, niin he niinku näkee ihan kehonkielestä ja muusta. Ja kyl mä myöskin, mä annan itkun tulla, ihan oudoissakin tilanteissa, hyvin niinku helposti. Mut mä olen aina ollu tunteihminen, että ei se, mä itken ja nauran ihan yhtä helposti. Et kyllä mä sen näytän. Mutta kyllä siinä toisaalta

on myöskin sitä jo havaittavissa, että töissä niiden kanssa, joiden kanssa ei ole niin paljon tekemisissä, niin kyllä he totee sen – lääkäri sano sen mun mielestä hirveen hyvin, että kun, silloin kun mieli järkkyy, niin sehän ei näy ulospäin, mutta kun sitten joissakin tilanteissa sit eleinä ja ilmeinä, mutta sitten jos on käsi-jalka poikki, niin siinä on helpompia, et ihminen ymmärtää, et on joku vika – niin surun kanssa on vähän sellanen, kun sehän on mielen rikkoutumista. Niin juuri se kun se ei aina näy päällepäin. Ja sitten varsinkin, kun mulla on tapahtunu sillee ulkoisesti, et mä oon laihtunu aika paljon sen miehen kuoleman jälkeen. Niin tavallaan se kun jopa näyttää ulkoisesti paljon paremmalta ja hyvinvoivalta, niin siinä on sellanen ristiriita.

2.2 Ymmärrettiinkö surusi?

Kyl se on ymmärretty. Varmasti ne hiljasetkin – mä itse asiassa sanoin, tai siis kirjoitin tietystikkin sen koska kun mä laitoin töihin viestin siitä, että näin on tapahtunut, mä kuitenkin kävin – mä kävin sen ensimmäisen kolmen viikon aikana mä kävin, et mä menen lounaalla töihin – niin mä kirjoitin sit siihen viestiin ihan suoraan, et mä toivon, et mut kohdataan ihan niin kuin mut on ennenkin kohdattu, mä olen ihan se sama ihminen, vaikka mulla on tällanen henkilökohtainen menetys joka on järkyttävä. Ja sitten mä kirjoitin sen, että te jotka haluatte puhua, mä puhun teidän kanssa, mut mä ymmärrän täysin hyvin sen, että kaikki ei halua sitä ottaa. Niin musta se oli hieno sillä tavalla, että ne ihmiset, jotka mä tunnistan sieltä, että he ei välttämättä halua puhua, eivätkä puhuneetkaan, mut jotenkin se elekieli ja se miten he tulivat mun lähelle, niin se kerto sen, että he ymmärtää ja on mun puolella ja tukee mua.

Veikkaan, että monia se varmaan vapautti, kun sä olet suoraan sanonut, että ei tarvi puhua jos ei halua, koska monille tulee varmaan se, että mitä heidän nyt pitäis sanoo.

Joo mä halusin sen nimenomaan sen saada pois siitä. Kenenkään ei tarvitse keksimällä keksiä mitään. Koska kyl sekin taas tuntuu pahalta, että jos toisesta huomaa, että toinen sanoo vaan sen takia koska pitää sanoa, et kyl mä toivon, että kohtaaminen on aina aito.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Jos kyllä, saiko sitä

riittävästi?

Se on vähän sellanen kahtalainen juttu. Mulla on sellasia tiettyjä hetkiä, että mä haluan olla yksin ja rypeä yksin pohjamutia myöten. Ja sitten tota, mut sit mä olen äärimmäisen monta kertaa sen sanonut, ihan ystävilleenikin, et mä en ymmärrä sitä mikä meissä suomalaisissa on, mikä meissä kaupunkilaisissa on, et – kun mä luen tuolta tarinoita ja mä tiedän sen, että kun mä olen maalta kotosiin, että siellä on se, että naapuri piipahtelee ja niillä on kainalossa leipää, niil on kainalossa keittokattila ja niin edespäin. Että tavallaan se, että tässä tilanteessakaan, sen hautajaisten jälkeen, ei ole ollu niinku tällasta spontaania, et tullaan ja varmistetaan. Vaan tavallaan sen kohtaamisen pitäis lähteä aina minusta. Minun pitäisi – mä jotenkin itse koen sen, sehän on mun pienuutta, että mä koen sen sillä tavalla, että mun pitäisi pystyä heille sanomaan, että mä olen niin huonossa kunnossa, että tuletko ja autatko. Ja sit kun mä taas olen sellanen – mä olen suvusta jossa on ja tietenkin olen sen ikäinenkin, että ukkini on sodassa ollut. Ja tavallaan me ollaan, mulle on geeneissä, jo suvun geeneissä tullut se että pitää itse pärjätä. Että kyllä kun tuolla yhtenä päivänä tein lumitöitä, niin kyllä kirosin kaikki mun esi-isät ja heidänkin esi-isänsä, kun mä ajattelin, että miksi niinku, miksi me suomalaiset olemme tällaisia. Mutta kyllä siis mulla on muutama hyvä ystävä, joka kulkee rinnalla ja miehen sisko on sillä tavalla, että edelleenkin – siis me ollaan jo kuusi kuukautta ja yhden päivän, jos ei illalla mitään muuta päivästä niin me toivotetaan vähintään hyvää yötä. Mutta yleensä muutamalla sanalla vaihdetaan, tekstiviestillä, sähköpostilla tai sitten whatsapp:ssa kuulumiset. Ja se jollain tavalla helpottaa, että mä tiedän sen, että hän onkin siinä lähellä.

Tuetteko te toinen toisianne vai tukeeko hän sua?

Kyllä se varmaan on vähän molempiin suuntiin. Että mä sitten välillä yritän häntä niinku pysäyttää koska mä huomaan sen, ja hän on itsekkin sen tunnustanut sen minulle, että hän nyt tekemiseen kadottaa itsensä. Koska täähän on mun miehen sisaruksille hyvin sillai raskas paikka, koska mun mies oli heistä nuorin. Et siellä on sekä äiti, että sisarukset on varmasti hyvin hädissään siitä, että miksi mennään väärässä järjestyksessä. Et isä onkin kuollut muutamia vuosia sitten, että sillä tavalla.

2.4 Halusitko puhua surustasi?

Halusin ja haluan ja sit mulla on siihen onneksi ne kanavat, et niinku, no tietysti ne Nuoret lesket sururyhmä.

Kuinka nopeasti sä liityt siihen?

Siis tähän Nuoriin Leskiin? Mä liityin varmaan oisko kaksi viikkoa ollu. Et nyt mä olen vasta oikeastaan aktivoitunut siellä verkossa keskustelemaan enemmän. Ja sit mul on hyvä työkaveri, joka menetti äitinsä noin vuotta aikasemmin kun mun mies kuoli. Ja samanlainen tilanne, että hän saattohoiti äitinsä. Siis on erilainen tilanne, mutta kuitenkin se, että he olivat hyvin läheisiä, niin hänellä oli se oma suru vielä niin pinnassa, niin meidän on ollu niinku hirveen helppo puhua, et tavallaan on yks ihminen, jolle pystyy ihan kaikki sanomaan. Ja kyllä mä silloin, jos se suru otetaan puheeksi, niin puhun, jos se jossakin kohtaa luontevasti tulee, niin kuin esimerkiksi tänään istuttiin vähän vieraamallalla porukalla kahvilla, niin sitten juteltiin viikonloppu, et mitä viikonloppuna tehdään. Niin kyllä mä kerroin, et sä olet tulossa ja siitä käytiin sitten mielenkiintoinen keskustelu surukorusta, että me voidaan siihen palata. Niin kyllä siinä kohdassa joku sen sitten kysy, että miten mä voin. Niin kyllä mä sitten avoimesti kerroin.

Sä käyt jossain sururyhmässä, eikö niin?

Joo, se on tämmönen seurakunnan järjestämä sururyhmä, kokoontuu kuusi kertaa kaiken kaikkiaan joka toinen viikko ja muutama teema. Et ens kerralla puhutaan surun työstämisestä. Et nää liittyy hyvin paljon tähän kyllä.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

Mua lohduttaa, taas tulee [kyyneleet], vaikka just ajattelin, että helpotti. Mua lohduttaa se, meidän hyvä, pitkä suhde. Kuitenkin 23 vuotta ja kaks syöpää. Siis me puhuttiinkin sitä aika usein, että oli onni, että nää syövät tuli tässä järjestyksessä. Koska jos hän olisi -97 sairastunut tähän vatsanalueen syöpään, silloin ei ollu vielä hoitoa, koska tää on 2001 tullu vasta tää täsmäläake. Niin hän ei toden-

näköisesti – siis ehkä, siis jos se olisi ollu tämän muotoisena kun se oli nyt, se oli hyvin akressiivinen – niin tota, hän ei olis siitä selvinny. Eli kuitenkin oli se 23 yhteistä vuotta. Ja se, että hän oli ihmisenä sellanen, että hän paikkasi aivan valtavan määrän kolhuja, mitä mä olin lapsuudessa saanu ja aikuisiälläkin siis kokenut näitä menetyksiä muita. Hän niinku opetti mut uskomaan ja luottamaan ihmisiin. Tavallaan se, että hänen ansiostaan ja meidän yhteisen elämän ansiosta mä olen ihmisenä sellanen kun mä tällä hetkellä olen. Niin se lohduttaa. Et totta kai siitä tulee se suru, koska tota aina sitten miettii sitä mitä se vielä olisi voinut olla, et mitä me vielä oltais voitu yhdessä saavuttaa. Et se on, ja kyllä mua lohduttaa se, että hän pääsi niistä tuskistaan eroon ja ei se kipu ja semmonen, että elämä menee täysin rikki, kun on niin valtavat sivuoireet, siis käsisä ja jaloissa ja muuta, että hän ei pystynyt kävelemään kunnolla ja muuta. Niin huolimatta siitä kuoleman kylmydestä ja lopullisuudesta niin silti. Et parempi näin kuitenkin.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi?

No ei oikeastaan, koska tota, sattui sillä tavalla, että samaan aikaan kun mieheni kuoli, niin Suomeen rupesi tulemaan pakolaisia, esimerkiksi mä hyvin nopealla tahdilla luovuin hänen vaatteistaan. Olen toki joitakin säästänyt. Ja sitten tota, sit oli hauska tilanne – mä ihan viimeisiä vaatteita siivosin, ei oo varmaan kuin kolme nelisen viikkoa aikaa, ja sitten aina ihmiset, tai monet kirjottaa aina sitä, että on jokin poismenneen vaate, jota sitten nuuhkii. Ja sitten mä menen tonne kaappiin, sit mä nuuhkaisen hänen yhtä pikkutakkiaan ja sit mä totean, että tää ei tuoksulle muulle kuin ummehtuneelle kaapille, koska hän oli myöskin allerginen, niin hän ei esim. pystynyt käyttämään mitään hajusteita. Et ei ollu mitään partaveden tuoksua tai tän tyyppistä, niin sit mä totesin, että en mä ainakaan näistä vaatteista mitään lohtua saa, että mitä nyt ummehtuneita vaatteita hakea. Et en mä sillä tavalla koe. Toki kannan hänen sormustaan. Et toi hänen kihlasormuksensa on täällä mun sormuksen kaverina. Ja ehkä korut, jotka mä olen häneltä saanut niin, ehkä mä pikkasen tarkemmin valitsen mitä mä laitan. Aika paljon oon nyt näitä helmiä käyttänyt, nää on nyt ollu semmoset lohduttavat. Mutta ei varsinaisesti, että esim. hänen kotivaimiaan kantaisi mukana.

3.3 Missä koit saavasi surra?

Mä saan surra ihan missä vaan.

Et ei oo mitään sellasta paikkaa missä ei saisi?

Ei, en mä koe. Et ehkä jos mä olisin enemmän mieheni äidin kanssa tekemisissä, niin mä luulen, että se saattaisi olla sellanen paikka, et mä en pystyis – tai mä ehkä suojelisin häntä siltä, että en näyttäisi sitä suruani. Me ollaan hirvittävän vähän tavattu – me ollaan siis tavattu hautajaisissa ja yhden kerran sen jälkeen, kaks kertaa sen jälkeen – niin hän joutuu hyvin sellaseen järkyttyneeseen olotilaan pelkästään kun hän näkee minut. Eli varmaankin minä aiheutan hänellä sen reaktion, että hän muistaa, että paikkaa ei olekaa enää. Ja sit kun hän on jo vanha, hän täyttää nyt 85, ja pikkasen on muistihäiriöä ja vastaavia, niin se tekee myöskin. Että ehkä se paikka olisi ainut. Et silloin kun miehen äiti on paikalla, mut en muuten sillä tavalla koe. Et enhän mä joka paikassa näytä sitä surua. Kun mää meen oopperaan nii, siis se suru on läsnä ja se nousee, kun se toinen ei ole siinä kokemassa sitä asiaa yhdessä kanssani. Mutta en koe, että olis mitään paikkaa, missä en vois sitä näyttää.

Mikä on sellanen asia, paikka, tai tapahtuma, joka herättää eniten muistoja? Tai nostaisi tunteet eniten pintaan?

Eniten... se voi olla ihan mikä vaan. Et ehkä tällä hetkellä, kun siitä on vasta se kuusi kuukautta, niin kyllä tota, jälleen se kuoleman, tämmönen ristiriitaisuus – tai no, joo ristiriitaisuus, Ristiaallokossa on mun blogin nimikin – kun kokoajan on kaksi asiaa. Et aina kun mä muistan sen kuoleman mä muistan sen helpotuksen ja sit saman tien tulee se lopullisuus ja se. Et kyl varmaan. Ja se yksinäisyys. Toisen ihmisen kaipuu. Kotona varmaan kaikesta useimmin tulee niit hetkiä. Ja sitten kaikki ne asiat mitä mä teen ensimmäisen kerran yksin. Ne on ihan valtavan, ne on ihan kammottavia, mut silti mä menen rohkeasti niihin tilanteisiin. Ehkä huomaat [viittaa täyteen levyhyllyyn] musiikki oli meillä aika tärkeä juttu. Et kyl mä menen oopperaan, kyl mä menen konsertteihin ja niin edespäin ja sit siin on kaks aspektia: mä joudun menemään sinne yksin ja sitten musta tuntuu, että kaikki muut ihmiset on siellä muiden kanssa, ne on joko ystäväseurueita tai pariskuntia, ja sit mä olen niinku

ainut yksinäinen ja sit mul on taas se tunne, että mulla on vilkkuvalot tossa päällä, että hei katsokaa mua, mä olen täällä ihan yksin. Kylhän ne kosketta, eihän sille mitään voi.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi?

Tota, mä oon aina – tai en mä nyt aina – mutta olen ollut jo pitkään, että – mä käyn pilateksessa. Mä pystyn hengitysharjoituksia tekee ja rauhoittaa itseni. Mul on muutamia sellasia mielikuvaharjoitteita, missä mä siirrän itseni tiettyyn paikkaan ja yksi niistä paikoista on semmonen joka on ollu ennen mun miehen, niinku meidän yhteistä elämää. Mä käytän aika paljon sitä nyt ja sitten mul on muutamia sellasia turvasanoja. Tai sit mä saatan vain todeta – mä olin esimerkiksi ystävien kanssa joulukonsertissa, ihan hirvittävä paikka, niin sit kun musta rupes tuntuu siltä, et nyt mä en saa henkeä, niin sit mä toistan, sitä että minä olen turvassa. Koska siinä oli kuitenkin ne ystävät lähellä, et mä en tarvinnu mitään hengitysharjoituksia tai muita. Ja mä huomasin, että he myöskin seuras mua pikkusen tarkemmin. Et kyl mä aika pitkälle pystyn niillä mielikuvilla ja ihan sillä ajattelun suuntaamisella viemään sitten pois.

Mitäs sitten jos haluaa vahvistaa sitä, että haluaa tehdä sitä aktiivista työtä? Otatko sä jonkun levyn tuolta ja pistät sen soimaan?

En, siihen en vielä kykene, en. Siis tota mä kuuntelen edelleenkin hyvin vähän musiikkia, mä olen muutamia levyjä – siis suuri saavutus, mä olen yksin kävellyt levykauppaan ja ostanut levyjä – ja mä kuuntelen niitä. Että esim. radio-ta en pysty juurikaan pitämään päällä. En pysty tv:stä katsomaan hirvittävän paljon musiikkiohjelmia. Mies soitti kitaraa, kitarat olen lahjottanu nuorisotyölle ja yks on sitten myynissä. Kyllä se vahvistaminen tulee ihan niiden normaali tekemisten kautta. Perjantai illat on hankalat, edelleenkin. Koska perjantaista alko sitten se viikonloppu ja yhteinen oleminen. En mä nyt ihan joka perjantai katso, mutta tossa kahden-puoli yhdeksän aikaan kelloa, kun hän meni suoraan töistä soittotunnille ja sitten usein siinä kahdeksan maissa soitti, että nyt hän lähtee ajamaan kotiin. Niin se on jotenkin tuonne sisäänrakennettu alitajuntaan. Ja sitten sen kirjottamisen kautta, kyllä se vahvistaa kun käy niitä tilanteita läpi.

Sulla on siis aivan mahtavia keinoja käsitellä sun surua.

Joo ja ehkä siihen tekee, niinku mä tossa alussa jo sanoin, että mä olen sellanen, että mä haluan asiat kohdata. Et sen olen tässä vuosien varrella oppinut, että niitä on ihan turha pistää mihinkään piiloon, koska ne sitten jossakin kohdassa tulee. Ja sen takia juuri tämän surunkin haluan käydä mahdollisimman monimuotoisesti, että syöksyn sitten tällasiinkin tilanteisiin, vaikka tiesin, että tämänkin tilanne varmasti nostattaa tunteita. Mä tiedän sen, että ensi yönä alitajunta tekee töitä ja aamulla taas, mulla saattaa olla joku välähdys päässä ja mä huomaan, että tää oli taas niinku voimaannuttava kokemus.

4. SURUKORU

Ennen kuin siirryn näihin varsinaisiin kysymyksiin, niin mä haluan kysyä, että millon sä teetit tuon sinun muistosormuksen? Ja tässä oli tämä [paperilla kirjoitettua tekstiä] tarina, niin mitä sä omin sanoin kertoisit siitä?

No siis, tarinahan meni sillä tavalla – en muista missä kohdassa se mulle tuli – mutta tuli sellanen, että... musta tuntu oudolta pitää sormuksia, mutta ehkä vielä enemmän oudolta, että mä ottaisin ne pois. Ja taas googlasin mitä sanoo kaikki keskustelupalstat, et millon on oikea hetki ottaa pois sormukset. No siinä on yhtä monta tarinaa, kun on ihmistäkin ja siten mulle tuli semmonen ajatus, että niistä sormuksista tulisikin jotakin sellaista, missä olisi se koko meidän elämä, meidän yhteinen elämä. Ja sitten alko se, että mä rupesin sitten googlaamaan näitä kultaseppiä ja sit törmäsin yhteen tällaseen Helsingissä toimivaan sepään. Hänen tilauskorunsa, ihan kun katselin www-sivuilta ja luin hänen tarinaansa, niin ajattelin, että tässä on nyt se ihminen, jonka mä halusin nyt kohdata tässä hetkessä. Sit mä menin liikkeeseen, mulla oli ne sormukset, pikkusen vähän muutakin siinä ja sit mä annoin hänelle ton tarinan, eli toi on mun muistopuheeni. Ja sitten muutamalla sanalla kuvasin sen, että mä haluan saada näkyviin ne miehelle tai meille tärkeät asiat. Ja sit hän piirsi ja mä kävin katso-massa ja totesin, että se on juuri se. Ja mä sain tän tota – se oli varmaan marraskuuta, kun mä kävin ensimmäisen kerran liikkeessä ja mä sain tän pikkasen joulun jälkeen. Et hänellä osu sit sellanen sauma. Ja se minkä takia mä sitten päädyin siihen muistokoruun, ja minkä takia tästäkin

innostuin ihan suunnattomasti, koska mä istuin hautaustoi-mistossa, siis ihan muutamia päiviä mun mieheni kuoleman jälkeen. Sit mä nään siellä ne mustat ne napit. Ne kangas-päällysteiset napit.

Surunapit.

Surunapit ja sit mä niinku hetken aikaa mietin siinä, että surunappi, oisko se niinku se millä mä haluaisin kertoa siitä surusta? Sit mä totesin, et ei, en mä haluu sellasta mustaa. Varsinkin mulle tuli – mul oli heti kuoleman jälkeen, tuli sellanen mielenkiintoinen tilanne, et mä pukeudun yleensä aika tummiin vaatteisiin ja tota mulle tuli hirvee tarve pitää valkosta. Et sit mä kävelin vaatekauppaan ja ostin valkosen hameen ja valkosen puseron. Niin siksi se musta nappi ei tuntunu hyvältä. Ja siinä kohdassa jo mulla kävi välähdyksen omaisesti, se että mikä olis niinkuin se ulkoi-nen merkki millä mä voisin kertoa sen, muu kuin se musta vaatetus? Se miksi se musta vaatetus teki mulle pahaa, oli se, vaikka mä nyt en varsinaisesti olekaan feministi, mutta mä olen hyvin tällanen tasa-arvon kannattaja, musta tun-tu ihan kauhistuttavalta lukee surukirjallisuutta entisajan leskistä. Kaksi vuotta kuljet mustassa puvussa. Ehkä sek-in teki sen, että mä en missään tapauksessa halunnu pukeu-tua mustaan. Mutta jotenkin mulla oli välähdyksen omai-sena sillon tosiaan se, että haluaa niinku jollain kertoa sen. Ja sen takia musta tuntuu ihan äärimmäisen hyvältä tämä (teetetty sormus), vaikka mä muistokoruksi, muistosormuk-seksi tän nimesin, mutta tää myös kuvastaa sitä mun surua.

Oliko sillä teettämisellä jokin merkitys – muukin kuin siis se että se ratkaisi ongelman sormuksen pitämisestä – niin sille sun surutyölle?

Joo siis sillä on tavallaan se jatkuvuus, et nyt niinku se mei-dän tarina kulkee mun mukana. Ja tää varmistaa sen, että mä en unohda sitä, vaikka mä tiedän, että mä en sitä muutenkaan unohda.

4.1 Mikä koru surukoru voisi olla?

No tota, kyllä mulle jostakin syystä tulee sellanen ajatus, että sellanen koru, vähän samalla idealla kun Kalevala Korulla on. On niinku kaulakoru, on ehkä niinku ranneko-ru, koska tietyllä tavalla se, että se vois miehillä ja naisilla

olla sama, et siin on elementti, joka sopii molemmille ja sit tietyllä tavalla se monikäyttöisyys. Mä en itse vierasta myöskään sitä rintaan laitettavaa, koska, mä olen mun mieheltä saanu paljon rintakoruja, ja käytän niitä myöskin aktiivisesti, kun pukuihin joudun, saan, pukeutua. Niiden kansa ehkä luontevammin, ehkä nään sen jotenkin sillä tavalla, että naisena laittaisin sen kaulaan ja jos olisin mies, niin ehkä laittaisin sen ranteeseen.

Oliko siinä surunapissa myös se, että se oli väärässä paikassa? Kun se oli siellä hautaustoimistossa, jossa sä sen näit muutama päivä sun miehen kuoleman jälkeen. Vai mikä sut siinä torju?

Se oli ehkä se väri. Ja se on kuitenkin aika iso, ainakin ne mitkä siinä oli. Että jotenkin se ei tuntunu oikein sellaselta henkilökohtaiselta. Kun sehän voi olla kenen vaan kaulassa, mutta koruissa on jotenkin tietynlainen henkilökohtaisuus. Varsinkin jos sen on saanu toiselta, niin sillen siihen liittyy tarinoita, muistoja ja muita. Mut ainakin mulle korut on – kun mä haluan myös koruilla kertoa asioita, niin sen takia ne on hyvin henkilökohtaisia. Mulla koruihin liittyy aina tarina niin sen takia, se surunappi oli jotenkin sellanen luotaantyöntävä. Ja ehkä siihen liittyy myöskin sellanen asia koska, myöskin samalla tavalla välihdyn omaisesti muistin – mä olen ollu varmaan keskikoulussa, eli mä oon varmaan ollu joku 15 molemmin puolin siinä iässä ja koulun rehtorilta menehty joku läheinen ja koulun biologian opettajalta, molemmat miehiä, menehty aika lähekkäin läheiset. Rehtori käytti sitä mustaa surunauhaa ja tää biologian opettaja käytti sitä surunappia. Ja 15-vuotiaana, todennäköisesti noi 40-miehet tuntuivat haudan partaalla olevilta. Niin jotenkin siinä tuli myös se, että se on niinku vanhan miehen merkki. Eli tavallaan se on sitoutunut, ja se ei ole naisellinen.

Ja on hyvin jännä, että noita surunappeja on ollut noin myynnissä, koska se on aika katoava perinne, eikä kaikki sitä enää edes tunnista.

Joo me itseasiassa juteltiin tänään tästä aiheesta töissä ja mä puhuin tästä surunapista sitten, siin oli aikalailta saman ikäisiä kuin minä, niin monilla lähti sitten lapsuudesta nousemaan, että ai niin, sillä naapurin sedällä oli. Mutta kaikki liitti sen mieheen.

Koska surunappi oli miesten. Nainen pukeutu kokomusta, joka nykyään ei enää viesti sitä samaa tarkotusta. Että tää oli se naisten surupuku ja miehillä oli se surunappi, eli se on ihan oikea assosiaatio.
4.2 Miltä surukoru voisi näyttää?

No sitä, korun muotoa, jostakin kumman syystä mulle nousi hirveen vahvasti se kyynel, kun tämänhän on itkun sekaista aikaa ja varsinkin kun sururyhmässä olen huomannut, että mies voi itkeä ihan yhtä lailla kuin nainenkin. Että jotenkin sen kyynelen muoto, mutta tulee taas se henkilökohtainen ilo ja valo, mutta kun on kyyneleen muotoinen koru, niin se voi olla kristalli tai sen tyyppinen. Et jotenkin se muotomaailma sellanen, että siinä on se suru, esimerkiksi juuri sen kyyneleen muodossa, mutta mä itse nään siinä, että siinä pistäis jollakin tavalla näkyä se toivo. Onko se sitten värinä, kyyneleen värinä tai muuna elementtinä. Ja ehkä toivoon mä liitän sen valon itse. Koska se suru on hyvin musta, niin tavallaan se, että esimerkiksi musta kyynel, jossa on joku hyvin voimakas valonlähde tai sitten muoto, että se tulee, niin kuin joku aurinko, joku tän tyyppinen.

On jännä, että sulla on ollu paljon noita helmiä, niin helmihän on tyylin vanhin surukoru, koska se oli kuin kyynel.

Joo ja mä huomaan sen, että mä pidän nyt näitä. Ja teen nyt sen, kun mun mies toi mulle paljon matkoilta koruja myöskin, hän on sitten – kävi vuosittain Chigacossa yksillä messuilla, ja siel on tämmönen Art&Artisan eli paikalliset pienkäsiyöläiset tekee sinne tuotteita. Ja se oli varmaan, kun I Podit rupes tulemaan niin heillä tuli sinne sellanen koru kuin I Bean. Eli se on sellanen herneenpalko, jossa on kolme hernetä sisällä, sellanen rintakoru. Ja mä tilasin siihen nyt sitten itseasiassa korvakorut sieltä samasta paikasta, koska siin on sit ne helmet. Niin sit mä pystyn ottamaan sen rintakorun niiden korvakorujen kanssa.

Osaatko sanoa mikä noissa helmissä on ruvennu viehättämään?

Siis helmessä on se valo ja se heijastaa niinku valossa, niin se on ehkä niinku se. Ja toisaalta mä koen, helmi, ehkä johtuen siitä kun helmi on aito sehän on hyvin sellanen, että siitä pitää pitää huolta ja jollain tavalla siinä on se

huolenpidon näkökulma, et sä et voi sitä ihan mihin tahansa laittaa, että kun sä menet jumppaan niin se pitää ottaa pois. Siin on joku semmonen, joka muistuttaa, että mun pitää pitää itsestäni myöskin huolta.

Mulla on sellanen ajatus tästä korusta, vähän samaa ajatusta kun on sulla, että surussa on myös paljon hyvää. Ne jotka surutyön käy läpi ja varsinkin jos sille on yhtään omistautunut – niin kuin sinä selvästi olet – niin ihminen kasvaa sen myötä hirvittävän matkan. Ja sitten mua kiehtoo ajatus siitä, että se suru kokee tällasen metamorfoosin, eli muutoksen. Eli on se sitten vuoden tai kymmenen vuoden päästä niin se suru muuttaa muotoaan siitä tuskasta ja pohjattomuudesta lämpimiksi muistoiksi. Eli tässä voisi nyt olla vaikka sellanen leskien sormus – eli ei jäisi sitä tyhjää aukkoa – ja siinä voisi olla sellanen, että aina kun häntä muistat tai asiaa itket, niin hiero sitä sormusta – siinä voisi olla sellanen kiva kosketeltava pinta. Ja sitten siinä olisi sellanen musta pinnoite, joka ensin haalistuu ja lopulta kuluu kokonaan pois. Ja siinä kohtaa voi ajatella, että olenko mä nyt saanut mun aktiivisen surutyön päätökseen. Ja se ei häviä, niin kuin ei sekään, että on kokenut menetyksen, mutta se on muuttanut muotoaan. Ja haluaisin siihen siihen saada sellanen haptisuuden eli se olisi sellanen hypäilevä. Ja tärkeää mulle olisi siinä sellanen terapeutinen vaikutus, että sen avulla voi ajatella, että hei, mulle on käynyt näin järkyttävä asia, että mulla on oikeus itkeä tässä kassajonossa ja mulla on oikeus tuntea nää tunteet. Että se en ole minä vaan tämä asia joka on mulle tapahtunut. Miltäs tällanen kuulostaa?

Siis aivan valtavan viehättävältä [kyyneleitä]. Koska mä näytän sulle tämän [teetetty muistosormus], et vaikka siinä tällä hetkellä on tämmönen karhea pinta – koska se karhea pinta kuvaa metsää ja se kuvaa puun kuorta ja ehkä semmosta maanpinnan karheutta, koska siellä on se metsä ja maa – mutta toisaalta tämä kultaseppä sano mulle heti, että sitten kun se karheus häviää niin tuo se tänne, et tehdään se uudestaan karheasti. Ja sit nyt mä huomasin sen, että – sehän oli huomattavasti karheampi kun mä sain sen, mutta kun on tietysti se pehmeä materiaali, niin se on jo nyt kulunut ja pehmentynyt, vaikka se on ollu mulla sen kuukauden sormessa. Niin mä koin hirvittävän viehättäväksi sen ajatuksen, siinä kohdassa, että miksi se ei saisi elää ja muuttua. Koska mulla on myös täällä tällainen

toinen sormus, joka ei ole alun perin ollut uniikki. Eli Timsenillä on tällanen pantteri-sarja ja tätä sormus on, mä olen sen alunperin saanut kymmenvuotis häöpäivä lahjaksi, tässä on ollut yksi pantteri, jolla on ollut suussa se renksu. Ja sit kun meillä tuli 20-vuotta häöpäivä niin mä menin ja pyysin, että saako tähän toisen pantterin viereen. Ja he pitkään sitten mietti, että jos siihen olisi toisen pantterin laittanu tän renksulan kanssa niin töstä olisi tullu hyvin sellanen ei käytettävä sormus. Ja sitten he modifioi tämän sillä tavalla, että nyt tässä on kaks pantteria vastakkain ja ne pitää sitä samaa renksu suussa. Että niin tässä on sekä se, että se 10 että 20-vuotta, mut toisaalta tässä ollaan myöskin me yhdessä. Eli myös tämä sai uuden merkityksen. Et siksi, ja tässä [teetetty muistosormus] tykkään nimenomaan siitä, kun tässä – se kuvastaa siis vettä tai nuottiviivasto on toinen mitä voidaan ajatella – ja sit kun nää kivet on laitettu hyvin epätasaisesti, niin mä voin hakea tästä sen kohdan mikä sillä hetkellä tuntuu hyvältä. Nyt mä haen siihen edelleen sen kohdan missä on punanen kivi, mikä on se rakkauden kivi, ja heti kun mä näen, että se on lähteny kääntymään, niin mä käännän sen, niin mä voi tällä myöskin hakea niitä merkityksiä. Että se on sillä tavalla – ehkä se takia minkä takia hakee sitä, kun on se, että meille naisille ei ole enää sitä ulkoista merkkiä miten osottaa sen surunsa. Ehkä juuri se, että mä pukeudun pääsääntöisesti aika mustaan, tummiin vaatteisiin, niin siksi mulle ehkä tuli se valkea kausi. Koska heti kaikki kiinnitti huomiota, et mitä sulle on tapahtunu, et tuli tämä kysymys. Niin tavallaan se, että et jos olisi tällainen yleinen merkki, joka kertoo sen, että olen leski. Tai surukoru voi kertoa, että on menettänyt jonkun muun läheisen, ei sen välttämättä tarvi olla puoliso. Niin silloin kun se on yleisesti tiedossa oleva, myöskin ne joille mä en sitä halua, esim. vaikka juuri niille asiakkaille kertoa, niin he näkisivät sen.

Eli sä haluaisit sen kuitenkin heille ilmasta?

Kyllä mä sen haluaisin ilmasta, koska kyllähän mä olen hirvittävän epävarma niissä tilanteissa. Siis kun mikä tahansa kysymys saattaa laukasta sen: he saattaa kysyä, viattoman kysymyksen, että mitä teet viikonloppuna, tai mihin lähdet lomalle, tai minkälainen perhe sulla on? Se on kuitenkin vielä aika vaikeeta asiaa ruveta siinä siitä kertomaan, kun ne tunteet tulee pintaan.

Tätä mä olenkin kovasti halunnut tietää: kun enää ei ole sellasta selkeää viestiä, niin haluaako ihmiset edes selaista? Ja olen tullut siihen lopputulokseen, että kyllä ihmiset tarvisi sellaisen tavan jolla asian ilmaista. Että se, että se koru on hyvin henkilökohtainen siihen surutyöhön niin se myös ehkä kymmenen vuoden päästä olisi jo sellainen tunnistettava tuote. Että nämä vanhat surunauhat ja surunapit ei enää toimi nykyajassa.

Joo ei. Mullakin on sellanen työpaikka jossa on 320 ihmistä, niin eihän ne todellakaan 320 ihmistä sitä tiedä. Mutta sitten tota, kun heitä sitten kohtaa, tulee jotain puhetta, varsinkin silloin kun mä tulin sitten takaisin, että miten kesäloma meni? Niin eihän siinä voinu sanoa, että hyvinhän se meni, että siinä oli jollai tavalla pakko se kertoa. Sit tulee se voi, minä en tiennyt. Ja tavallaan jos mulla taas olis ollu se joku, joka osoittaa että jotakin on tapahtunut. No se voi olla sitten, että sitä kysymystä ei olisi tullut, mutta olisiko tuo nyt sitten haitannut. Et tavallaan on kuitenkin eräänlaisessa semmosessa – ei ehkä niin vahvasti enää – mutta kun juuri näitä ihmisten kohtaamisia ajattelee, et on ne jotka haluaa olla lähellä ja kulkea mukana, sit on ne jotka haluaa tehdä todellakin sen u-käännöksen ja sit on ne joille ei voi puhua. Ja ne ihmiset joille ei voi puhua ja ehkä myöskin ne jotka tekee sen u-käännöksen, niin mä oonkin kuvannut sen – enkä muuten ollut ainut, kun sit luin jotakin – et mä olen sellasessa lasikuplassa. Että mä kuulen kaiken sen mitä tulee ulkomaailmasta minuun päin, mutta vaikka minä huudan mitä sieltä kuplan sisältä, niin se ei tuu niinku ulos. Ja silti tietyllä tavalla on hirvittävä halu kertoa se, että maailma on järkkynyt nyt ihan siis, että nyt ollaan jossakin sellasessa mielentilassa, että älä vaan tule sanoamaan, että lähti pikkusormesta kynsi. Koska se on myöskin sitä, kun se oma maailmankuva muuttuu niin valtavasti. Asioiden mittasuhteet muuttuu, asioiden merkityksellisyys muuttuu. Niin mulla on ehkä myöskin ajatuksena se, että jos se jostakin näkyisi, niin tavallaan se toisi myös sitä varovaisuutta kun minua lähestytään. Olisko se sitten positiivinen vai negatiivinen asia, en osaa sanoa.

Se varmaan riippuu hyvin paljon siitä ihmisestä jonka kohdata. Että on paljon ihmisiä, jotka on kokenut sen saman ja tietää tasan tarkkaan miten sut pitää kohdata ja ne on yleensä niitä jotka sitten tulee halaamaan tai kysyy miten sä voit. Mutta sitten ne jotka ei ole omakohtaisesti sellas-

ta kokenut, ne kuitenkin näkee, että mä en tähän asiaan halua koskea pitkällä tikullakaan, ja sit ne on sanomatta mitään, eikä sitten vahingossa haavota sua.

Mutta toisaalta sellanen kiinnostava asia, joka tässä minun muisto/surukorussa on se, että ensimmäinen kommentti yhdeltä, aika läheiseltä, ylättävän läheiseltä ihmiseltä – huomaa miten ihmiset miettii erilaisia asioita – hän oli siis sitä, että miten sä voit teettää sen siihen vasempaan nimettömään, et nythän kaikki luulee, että sä olet naimisissa. Niin mä sanoin sitten, että jos luulee, niin sit luulee. Ja sit tuli seuraava kysymys samalta henkilöltä, mitä sä teet sitten jos sä löydät uuden ja menet naimisiin? Ja sit mä heti kysyin häneltä, sitä että pitääkö se minun tässä kohtaa juuri ratkaista? No sit hän nauro, et ei todellakaan, et hän nyt vaan ajatteli. Ja mulle tulee välähdyksen omaisesti, että eihän mun tarvitse tästä luopua. Mä voin mennä sen kultasepän luokse ja hän voi laittaa tän puoliksi ja tehdä tästä mulle vaikka korvakorut. Et tavallaan on tottunut siihen, että korun ei tarvitse olla se mikä se alun perin oli.

Aika jännä, että hän nosti tuon naimissa olemisen, kun eikö lesket jollain tasolla ole edelleen naimisissa vaikka puoliso ei enää olekaan tässä maailmassa?

Joo se onkin muuten jännä juttu, että mieheni virkato-distuksessa lukee edelleenkin avioliitossa, koska hänhän ei ole eronnut, hän ei ole menettänyt minua kuoleman kautta, mutta minulla lukee se leski. Et nää on sellasia, että kun lähtee miettii tätä ympäristöä ja miten ympäristö asiat näkee.

Onko jotain mitä haluaisit vielä ihan vapaasti sanoa?

Joo sen mä haluan vielä sanoa tosta surukorusta, että mitä se meillä töissä, kun mä sanoin, että mua tullaan haastattelemaan tällaseen tilanteeseen. Osa mielsi sen samalla tavalla kun me miellämme, eli se on koru, mitä tämä läheisensä menettänyt voi kantaa, mutta sitten yksi siinä viiden hengen joukossa sanoi sitä, että tarkottaako se sitä, että jonkun menettäneet tekevät itse yhdessä korun. Eli hän ajatteli sen sen surevan prosessiksi, että hän sen surunsa jollakin tavalla tai omanlaiseen, yhteislaiseen. Et se oli jännä tosiaan, että yksi tuli tässä joukossa. Mä en sit siinä ehtinyt kysyä, että onko hän – kun nykyään on nois-

sa kansalaisopistolla ja työväenopistolla on paljon näitä korun, esim hopeasta, pääasiassa kai hopeasta tehdään niitä koruja – et täytyy joskus kysyä sitä hänellä ajatuksellisesti uudestaan. Vai johtuuko hänen taustastaan, hän on lastentarhanopettaja alun perin, että on tottunut siihen että käsillä tehdään kaikenlaisia asioita. Et sekin oli ihan sellanen aika hauska näkökulma. Ja taas mulle oli ihan itsestään selvyys, että mä otan tän miehen kihlasormuksen käyttöön, eikä tätä kukaan kyseenalaista. Se piiloutuu tänne väärään käteen. Niin ja kun oli tosta motivaatiosta osallistua haastatteluun, niin itsellä oli jo se ajatus, että haluaa jotenkin tämän asian kertoa ja olen sitten tota itselleni kertonut, että se on ehkä se yksi motivaatio. Ja toinen on tosiaan se, että vielä kerran käydä vähän erityyppisestä näkökulmasta se suru – eli niin kuin mä sanoin, niin voi olla että aamulla kun herään, niin on taas sellanen kirkas hetki kun tajuaa, että tällä oli jokin merkitys, että me kohdattiin.

HAASTATTELU NRO7

NAINEN, 34 VUOTTA, VANTAA

6.2.2016

MENETETTY LÄHEINEN: AVOMIES

SURUAIKA: 2 VUOTTA JA 3 KUUKAUTTA

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: AMMATTIKOULU YO-MERKONI, ACCOUNTING SPECIALIST

INFORMAATIO HAASTATTELUSTA: NUORET LESKET FACEBOOK-SIVU
MUISTOKORUNA YHTEISISTÄ VIHKISORMUKSISTA TEETETTY SORMUS

Tää on muistokoru, koska en pystynyt ottamaan muistotatuointia, ja syy miksi tää on sellanen koru, että mulla oli eka miehen kihlasormus täällä, kaulassa, eli se se oli lähellä sydäntä. Ja se oli mulle yks tärkeemmistä – mä muistan kun mä hyppäsin helikopterista järveen ja mulle sanottiin, että ota se koru pois, ja mä rupesin itkemään, että ymmärrät sä, että – siit oli vajaa vuosi – mä sit sanoin sille miehelle, että mä tapan sut jos tää häviää, et tää on tällä hetkellä tärkein mitä mun elämässä on. Ja sit kun mä selitin miks se on tärkeä, niin siin se sit sano, et hän laittaa sen povariin, ja se oottaa sua täällä. Ja, oisko ollu viime kesänä, mä sain sitten aikaseksi liittää nää yhteen ja tää tarina on sillee, että se missä lukee miehen nimi niin siin on kolme timanttia ja ne on kolmesta täydestä vuodesta. Meil olis maanantaina tullu kaksvuotis hääpäivä, meidän piti mennä 8.2.2014 naimisiin, se olis ollu meidän nelivuotispäivä sillon, eli me oltais nyt sitten oltu kuus vuotta yhdessä. Mulla ei siis ikinä ole ollu mitään tällasta [muistokoru], mutta kun mä en pystynyt ottamaan tatuointia ja hirveen moni leski puhu sitä, että ottaa tatuoinnin. Ja mä mietin kanssa sitä, mut sit mä päätin, että ei jaksu lähtee ihotautilääkärin pakeille puhumaan sitä, kun mulla on atopia. Ja tää on sellanen sit, et mä olin koeajamassa autoja mun frendin kanssa uuden vuoden aattona, ja mä ajoin tälle autoa ja sit yhtäkkiä mä sanoin: et herranjumala, mulla ei ole sormusta. Ja sit mun kaveri sano, et nyt sä et pysty keskittyä näihin autoihin ollenkaan, kun sä mietit, että missä se sormus on, et se on sulla kotona, et rauhotu. Et se on semmonen, et jos se on hukassa ja mä oon sanonu, et jos mulle joku kotiin murtautuu niin kaiken muun voi viedä, mut sormusta ei.

1.1 Kerro itsestäsi ja motivaatiostasi osallistua haastatteluun?

Mä oon hirveen huono kertomaan itsestäni. Mutta motivaatiosta osallistua haastatteluun, ni ehkä sen takia, että mä olen joskus itsekin tehnyt lopputyötä ja mä tiedän kuinka vaikeeta on saada joku yritystä mistä mä pystyisin tekemään oman alan vaikka tunnuslukuanalyysii tai henkilöstöjuttuja, niin se on tosi hankalaa. Niin jos mä vaan voin auttaa jotakuta, niin mielelläni autan ja ehkä kertoo sit myös musta itsestäni – et mä oon tosi auttavainen, mä pistän kaiken niinku itteni eelle. Vaikka mulla ittelläni menisi tosi huonosti, niin pääasia, että mun läheisillä menee hyvin. Et mä mieluummin vaikka kärsin kun mä autan niitä, kuin että jättäisin auttamatta ollenkaan.

No miten sitten tää sun kihlattu, eli hän kuoli neljä kuukautta ennen häitä, että mikä tarina tässä oli?

Mä ajattelin, että siitä on jo sen verran kauan, että mä en rupee itkemään. Sillä todettiin kuulohermokasvain. Oli pääsiäinen 2013, me oltiin maalla, mun miehen kotikylässä. Me oltiin maalla, ja oltiin saunassa ja hän sit sano, et tää korvakipu ei ole lähtenyt mihinkään, et hän ei edelleenkään kuule. Oireet alko jo 2012 kesällä, kun me oltiin jenkeissä. Ja sit hän oli, et mä en kuule sua toisella korvalla, et varsinkin kaupassa, kun hälinä on suuri. Ja sit se sai eka avaavia lääkkeitä yksityiseltä ja sit meni kunnalliseen ja ilmotti mulle sitten et menee kunnalliseen lääkäriin. Ja sit mä rupesin itkemään, että voi itku jos siellä on jotain – sillä oli ennen ollu kystiä, ennen kuin me oltiin tavattu – ja et mä en selviä. Ja sit se vaan rauhoitteli mua siellä, että kaikki on hyvin, et älä nyttien maalaa piruja seinälle. Et kaikki on hyvin. Ja mä sitten skarppasin kun me menttiin päätaloon ja sitten toukokuussa me käytiin magneetit, ja

mä olin kaikis niis mukana. Ja leikkaus oli 21.8. sitä ennen tota me nähtiin sitä lääkäriä – se oli sellanen ylimielinen neurokirurgi ja se odotutti meitä ja sit mä kysyin tälle, että onko pahin mahdollinen mahdollista. Mä katoisin sitä suoraan silmiin, et onks pahin mahdollinen mahdollista? Ja sit se vaan tälle – mä muistan kun se rullas sillä pyörivällä tuolilla taakke päin ja pisti jalan niinku toisen päälle ja sano, että ei tässä tapauksessa. Mä istuin tässä tälle ja mies istu tuolla. Mä muistan kun mä käännyin mieheen päin ja otin sitä polvesta kiinni, et kulta jes. Ja just sitä ennen mä olin käynyt ostamassa hääpuvun. Sit tuli se – se oli tiistai päivä kun me oltiin siellä lääkäriä – keskiviikkona oli leikkaus. Mä vein miehen sairaalaan, sit mulle tuli sellanen, et kun tuli ne muovipussit, että kanna noi muovipussit kotiin, sit mies tuli sieltä vaatteiden vaihdosta, et kulta, ei hän niinku. Ja mä sanoin, että mä lähen kotiin, et mä en halua kattoo, kun sulle annetaan ne diabamit, sit se vaan, et ihan hyvä vaan, että hän soittaa sulle kun hän herää. Sit me halattiin ja muistan, et mä otin sen kasvoist kiinni ja sanoin, että mä rakastan sua, ymmärräthän, että mä rakastan sua, että sä oot mun yksi ja ainoa. Sit se katto – mun mies – katto sitä hoitajaa ja sit katto sit sillee muireesti ja rupes silittää mun selkää. Sit mä kävelin niist ovista ulos, ja mä ajattelin, et mun pitää kääntyä takasin, et en mä voi jättää sitä sinne. Mä soitin kolmen aikaan, kun mä tiesin, että se leikkaus alko kaheksalta, mä soitin kolmen aikaan, kun mä tiesin, että se kestää 8 tuntii. Sit ne vaan sano, että ne laittaa miehen kiinni, että leikkaus on menny hyvin. Ja siin vaiheessa, et jes, huokasin helpotuksesta, kun kuitenkin operoitiin aivoja. Sit ei ruvennu kuuluu sitä puhelin soittoa, kello oli varmaan puol neljä. Mä soitan uudestaan ja ne sano, et tuu tänne ja mahdollisimman pian. Et mun mies lähtee kakkosleikkaukseen, hän ei heränny ja sillä on laajat pupillit. Se ei koskaan heränny. Sit elokuusta, sil oli tajunnan taso ja se kuuli mut, koska se reagoi muhun. Mut mulle unohdettiin kertoa, että se oli saanu aivoinfarktin plus se on halvaantunu, mitkä tuli sit Valviran valituksessa ilmi. Tää oli aika paskamainen. Mut sit lokakuun 12. päivään se jaks, et mä sit valvoin sairaalassa sen vieressä ja mun äiti oli siellä. Miehen vanhemmat ei ikinä tullu sinne. Mut mun mies oli 35 ja mä 32. Mä olin 32 kun mä jäin yksin.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvallisit suruasi?

Loputon. Et mul tuli kesällä tohon tyyppi, minkä kanssa me

ollaan oltu silläi – me puhutaan kokoajan, että me ollaan ystäviä – mut muitten mielestä me ollaan pariskunta. Se ei esimerkiksi, jos mä puhun mun miehestä, niin tota, se on sille vähän niiku punanen vaate. Ja mä olen omasta mielestä menny tosi paljon eteenpäin. Et ei enää läheskään enää yhtä paljon. Mut sit kun mulla on sellasii ongelmii, varsinkin ton yhen kanssa – me tiistaina pistettiin taas välit poikki lopullisesti – taas kerran, kukaan ei usko, että on lopulliset. Sillon mulle tulee sellanen olo, et mä haluan mun entisen elämän takasin. Et kumminkin me yritettiin lasta ja meil oli niinku kaikki. Ja sit mua kaduttaa se, että – kun me oltiin yhdessä ja mies halus sitä lasta jo aikasemmin. Mähän pistin mun uran edelle, koska mä halusin sille lapselle niinku vakaan talouden. Se kaduttaa mua eniten. Mul ei oo niinku sit mitä missä olis mies elävän mukana. Se on kaikesta suurin ongelma tällä hetkellä. Ja mä uskon siihen, että mä en tule ikinä löytämään ketään, mä uskon siihen, että mä en tule koskaan saamaan lapsia, et mul on sitten mun kummityttö.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt?

Alussa mä olin lähössä mun miehen mukaan. Mun ensimmäiset unilääkkeet on hävinny jonnekin en tiedä minne, mun epäily on, et joku on piilottanu ne. Ja sillon kun mies kuoli lokakuussa, niin mä ajattelin, että sitten meidän hääpäivänä, mä olin jo kattonu paikan, missä mä käyn hirttätymässä. Sit se meni, sit tuli meidän kihlajaispäivä, juhannus. Mä ajattelin uudestaan, että sit mä teen sen. Jotenkin sekin meni. Ja sillon ennen sitä meidän ensimmäistä kihlajaispäivää, kun mä olin yksin, ni mä menin – Nuoret lesket sivustolla oli, mä kävin Vantaalla siellä ryhmässä, mut kun siellä oli kaikki menettänyt syöpään, niin mä en kokenu sitä vertaistueks – niin sit mä, Suomen Mielenterveys seuralla oli äkillisesti leskeksi jääneet-ryhmä ja ne haastattelit sit siihen ja mä pääsin siihen ryhmään. Meitä oli kolme 30:stä ihmistä ja loput oli sit vähän vanhempia. Ja me sit tavattiin joka keskiviikko. Ja mulla oli tosi pahoja muistivaikeuksia, et mä olen aina ollu se joka muistaa kaiken. Multa jos kysy, et mitä sä oot eilen tehny, niin mulla ei ollu mitään havaintoa. Et mä jotenkin selvisin sen päivän, mut mulla ei ollu mitään havaintoa, mitä mä oon tehny. Sit mul oli yks kuva meistä, joka on otettu meidän kihlajaisista ja mä pistin siihen kolme kynttilää ja aina kun mä olin kotona, kesä tai talvi, niin mä poltin niit kynttilöitä. Sit meidän äiti oli, et her-

ranjumala, et sä voi tehdä alttaria teille. Mä sit mä suutuin, et kukaan ei kerro mulle mitä mun pitää tehdä. Sitte, oisko, viime kesänä mä otin pois sen kuvan kokonaan kun tää uus mies tuli kuvioihin. Mä putsasin muutenkin kuvia pois, että hänen on helpompi olla. Yhden kuvan mä jätin, jossa on mun kummityttö ja sitten tää mun mies. Mut joo. Mä oon menny sillee, et kuvilla ei ole enää niin paljon merkitystä. Viime kesänä uuden miehen kanssa heitettiin Hopille kaikki mun miehen vaatteet. Ja aika paljon tavaraa. Sit mä kävin – kun mä kävin hammaslääkäriässä – niin mä kävin siellä osastolla, jossa mun mies kuoli. Mä kävin siellä, ja sen jälkeen mun on ollu paljon helpompi olla. Et mä koh-tasin sen paikan uudestaan ja se kävi ihan nyt tänä talvena. Sillee, et vaikka mies on mun mielessä ja me ollaan huomenna lähdössä sinne haudalle, kun on se kaksvuotis hääpäivä, silti se ei oo niin vahvasti. Mä en ikinä ois voinu kuvitella, että mä puhuisin tästä uudesta miehestä enemmän kuin mun puolisoista. Tai että joku toinen täyttäis mun elämää enemmän kuin mun mies. Ehkä siel tulee joku Pertti vielä, nää nyt on ihan tällasiin. Mut mä oon antanut nyt itselleni luvan elää elämää. Et mulle on tullu totaalinen sellanen – et mä rupesin kuntoilee viime vuonna, tähän aikoihin suurin piirtein, tosi rankastikkin, että mä laiduin 20 kiloo. Ja mul edellen se sama, että tänä vuonna toiset 20 kiloo. Ja mä oon ottamassa sitä elämää takasin. Että me oltiin hirveen urheilullinen pariskunta. Me käytiin lenkeillä, ja meidän piti elokuun lopussa, kun mies leikattiin elokuun 21. päivä, niin mies oli ilmottanut meidät Helsinki Midnight Runniin. Mä aattelin – mulle tuli jossain vaiheessa, et jos mä kuolen nytten ja mä meen tonne elämään elämän jälkeistä elämää, ja mies on mua siellä vastassa, siit mul ei oo epäilystäkään. Mut sit jos mä meen sinne hirveen plösonä, niin sitten hän sanoo, että mitä sä oot tehny itelles. Et sellasii, onhan niitä – mul on nyt ollu tosi paljon niit sellasii hetkiä, et kun on ollu vaikeeta ton yhen ihmisen kanssa, niin sit on ruvennu kaipaa sitä kun kaikki oli helppoo. Et ei ollu sitä, että ollaanko parisuhteessa, eikö olla parisuhteessa. Me oltiin parisuhteessa. Toinen ei oo koko ajan kattomassa jotain muuta, että oisko tuolla vielä jotain parempaa. Me ei enää olla teinejä, että hänkin on 33. Sellasissa tulee se, että haluis takasin. Ja sit mul oli et mä menetin mun isän tossa toukokuussa, et nyt on ollu hautajaisiin ihan tarpeeks vähäks aikaa.

Nostiko teidän isän kuolema sitten muistoja miehestä, tai

veikö se vanhoihin tunnelmiin?

Ei, ei se on jännä. Meidän sukulaiset oli enemmän sillee, et miten mä pärjään. Mun sisko sano, että se on kuoleman flowssa, et ei se niinku tajuu. Ja en mä niinku tajunnukaan. Mä tajusin jouluna, että fajaa ei ollu, et hei fajia on lähten-y. Ja sitten kun me oltiin siel hautajaisissa, niin mä uskon siihen, että kun sä olet pistänyt sen puolison hautaan niin se on rankinta mitä sä pystyt tekemään. Koska se ihminen oli 24/7 tässä, mun isä ei ollu. Et isä on antanu mulle elämän, mut mun mies oli mulle kaikki kaikessa. Et jos sille olis tapahtunu jotain niin mä olisin hypänny vaikka junan alle. Et mun mielestä isän hautaaminen ei ollu yhtää niin paha juttu, et lähinnä nytten kun isä on – kun mulla on ongelmia ton yhen kanssa tai jos mulla on ikävä mun miestä, niin mä haluaisin soittaa meidän isälle, että isä oli se joka kuunteli. Et mä saatoin sen kanssa tunnin puhua puhelimesta ja se vaan kuunteli, ja se ei tuominnu. Kun sit taas meidän äitiltä tulee niitä äidillisiä ohjeita, et niitä ei jaksu kuunnella erkkikään. Ei mun mielestä, kun lasta mä en ole ikinä menettäny, niin mä en tiedä, mut toi oma puoliso, niin se oli jotain niin järkyttävää. Et yhtenä päivänä sä suunnittelet häitä ja kaikki on hyvin, mitä tehdään huomenna ja sitten ei oookkaan enää sitä. Ja viikonloput on pahimpia. Et kun me oltiin aktiivinen pariskunta, niin ei ollu enää niitä menoja, että ne on kaikista paskimpia. Viime viikonloppu oli itseasiassa ekaa kertaa pitkästä aikaa, kun mä mietin taas pillericocktailia.

Että sulle vieläkin tulee sellasia hetkiä?

Tulee, tulee. Mut sillon mä tiedän, että ei tapahdu mitään. Ja sit noi on sanonu, et jumaliste, sä et sun puolison takia vetäny mitään pillericocktailia, että älä nyt jumalauta ton idiootin takia vedä cocktailia. Et ole nyt ihan oikeesti järkevä. Mut niit tulee ja haluaa enemmän sen oman stabiiliin elämän takasin. Ei vaan saa. Ja sitä on hirveän vaikea selittää.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi?

Mä en tiä. Mä erakoiduin. Mä, sillon kun jäin leskeks, niin mä erakoiduin. Et mä kävin mun siskon luona paljon, kos-

ka mun kummityttö oli siellä ja se oli se, joka jakso mua eteenpäin. Mut jos meidän – mun sisko saatto tulla sanoo, et meidän eno tulee tuomaan jonkun jutun, niin mä juoksin aina yläkertaan. Ja yleensä se sano, että mun auto oli pihassa, joo se on yläkerrassa, mutta se ei oo valmis kohtaamaan ketään. Mul meni varmaan vuosi sillei. Meni joo, koska meidän isällä ja siskolla oli 90 elokuussa 2014 ja mä itkin meidän isälle puhelimesta, että isi, onks mun pakko tulla. Et mä pelkäsin. Mä niinku panikoiduin, et mun pitää kohdata sukulaisia ja mun pitää niinku – kaikki tietää mitä mulle on tapahtunu, mut mä en halua sitä sääliä, mä en halua sitä, että voi voi voi. Mä en oo uhri, vaan mun mies oli uhri. Mä olen sijaiskärsijä. Ja onneks mä menin sinne juhliin koska ne oli meidän viimeset, että isä kuoli sitten toukokuussa. Ja mulla on muutenkin ollu aika vaikeeta tutustua uusiin ihmisiin, et sillee, et mä oon tosi tosi arka. Et mä oon ollu ennen sellanen tosi avoin ja tehny kaikkee – mä oon ollu vaihto-oppilaana, mä oon uskaltanu lähteä Atlantin toiselle puolelle – niin mä en niinku... koska hyvä esimerkki on kun kun tää mun uus mies halus viedä mut sen kaverin luokse, viime vuonna, viime elo-syyskuussa, että lähetään Porvooseen. Et se ei tajunnu kuinka paniikissa mä oon, vasta kun me ajettiin Espooseen ja mä itkin autossa, sit siinä vaiheessa se tajus, että jumaliste toi nainen on oikeesti paniikissa, että se ei ole feikannu, eikä se ole ylinäytelly, et se on ihan oikeesti paniikissa. Ja mä tiesin, et se oli kertonu sen kaverille, et mä oon leski – kaikki sen kaverit tietää, että mä oon leski. Ehkä mun olis helpompi jos ihminen tietäis, että mä en ole leski, että ottais mut ihan normaalina ihmisenä, eikä mulla olis sitä L-leimaa ottassa, ja mulla olis helpompi elää. Että mä tunne, kun olen leski, niin mä olen epäonnistunut, koska mä en ole pystynyt pitämään mun miestä hengissä. Tavallaan, vaikka se ei oo mun syy, se on sen kirurgin syy, et se sohas puukolla väärää kohtaa ja aiheutti sen aivoverenvuodon.

2.2 Ymmärrettiinkö surusi?

Ammattiauttajat siin ryhmäs ymmärs. Meidän äiti niinku tuntu et se ymmärs, mut sit se ymmärtäny. Se ymmärs vasta kun meidän isä kuoli, niin nyt mä pystyn puhumaan äitiin kanssa, kun äitikin on menettänyt puolison. Nyt mä pystyn – äiti pystyy nyt samaistumaan muhun. Mun sisko ei ymmärrä. Se yrittää tukea ja tukeekin, mutta se ei niinku, se ei käsitä sitä, sillä samalla tyyliillä. Ja sit se oli kans läheinen

mun miehen kanssa, että se sano mun miestä broidiks. Mut must tuntu, että mut on ymmärretty vasta tänä vuonna. Et muut lesket ymmärtää, toisen lesken, mut ei muut.

Ne ei ymmärrä kuinka voimakasta se suru on, tai sitä, että kuinka kauan se kestää, vai mitä he eivät ymmärrä?

Paras mitä mä oon kuullu mun siskon suusta, hän oli kuullu tän niinku mun enolta. Mä olin siel piilosiel yläkerrassa, mun eno oli sanonu mun siskolle, että eiks se oo päässy vielä yli siitä? Ja vajaa puol vuotta oli menny. Et siin vaiheessa mun sisko sano, että nyt mennää sinne ja sanotaan muutama valittu sana. Mut mä sit aattelin sillee, et ihminen näyttää oman tyhmyytensä. Et mä itse tiedän, että mä olen leski jos mun kavereista joku leskeytyy, tai nyt kun mun äiti leskeyty, ni mä yritän auttaa mahdollisimman paljon ja yritän niinku ymmärtää heitä. Yllättävän hyvin – mulla on siis yks kaveri, itseasiassa mun miehen yks työkalveri, yks naispuolinen työkalveri, ja mä tänään sanoin mun äitille, että mä kiitän luojaa, että mulla on hänet. Et hän on sellanen, kun mä hakkaan tän uuden miehen kanssa päästä seinään, niin hän niinku pitää. Kun hän kuitenkin teki 8 tuntia päivässä töitä mun miehen kanssa, ni se tuns hänet. Kun mä sanon tälle kaverille muutaman sanan tai minkälainen mun mies oli tai että se teki niin, niin tää on et joo-o, tiiän. Et se on niinku sillai, että on joku ihminen joka taas ymmärtää. Se on comsi-comsa, mut en usko, että tää kaverekaan ymmärtää tätä niin kuin toinen leski ymmärtäis. Et se on niin radikaalia – mä oon sanonu monille – et ku yks tyyppi jota mä deittasin, sano tälle et hänellä loppu 11 vuoden parisuhde, että se on verrattavissa kuolemaan. Mä olin, et te ootte edelleen kummivanhempia sun siskon lapselle, ja te näätte kerran vuodessa. Et ymmärrät sä, että mä nään vaikka mä haluaisin. Mä en voi soittaa vaikka mä haluaisin. Et kun mä laitoin tavaroit pois, niin mä löysin tavaroit, joista mulla ei ollu hajuakaan mitä ne on. Mä näytin niitä tälle mun uudelle miehelle tai jollekin hänen kaverilleen joka oli mies, että hei, mitä nään on? Et mulla ei oo mitään hajua mitä nään on, et mitä mä teen näillä? Et mä en voi ottaa puhelinyhteyttä, että hei kulta autatko mua tässä. Tai kulta voitko heittää mut seuraavaan junaan? Se vaan ei voi, se ei voi tuolt ajatuksen voimalla auttaa mua mihinkään suuntaa. Et tää on niitä asioita, mitä ihmiset ei vaan niinku ymmärrä. Ja mä en osaa selittää tätä tän paremmin.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Jos kyllä, saitko sitä riittävästi?

Mä erakoiduin ja mulla oli isä, äiti ja sisko.

Miten sit sun miehen vanhemmat tai sen suku? Että olitko niihin tekemisessä ennen tai jälkeen? Sä sanoit, että ne ei käyny sairaalassa..

Ne kävi siel kerran. Mut ne ei – mies oli ilman ruokaa, ravintoa 10 päivää, eli se riutu – sen vanhemmat ei tullu. Ne pisti mut maksaa hänen kuoleman. Niistä tuli ahneita, rahan ahneita. Me asuttiin pääkaupunkiseudulla, niin ne pisti mut maksamaan kaiken. Ja sen molemmat vanhemmat on alkoholisoituneita. Mun mies ei ikinä puhunu niiden vanhemmista äiti ja isä, vaan nimillä. Hän ei ollu isänsä kanssa väleissä, ne ei juurikaan puhunut, et tähän käteen, yhteen käteen mahtuu ne kerrat, tai ne sanat jotka hän on vaihtanut isänsä kanssa. Miehen äiti kään mulle selän, ja ne valehteli mulle paljon. Mies oli määränny ennen leikkausta, että mä olen lähiomainen. Nii ne soitti sairaalaan, et me ollaan lähiomaisii lain puitteissa, me ollaan vanhempia. Ne kumos sen mun miehen sanoman sillä. Ne on sairaita. En oo missään tekemisissä. Sen takia mä käyn haudalla jonkun kanssa, koska ne piilottaa tai yrittää tuhota asioita mitä mä vien haudalle. Mul on mun miehen serkku ja hänen kummityttö, serkuntyttö. Ja se hänen serkuntyttö, joka on 20, se näki viime kesänä mitä haudalla oli tehty mun tavaroille. Me mentii sit Jyväskylään ja hän sano äitilleen, et jumalauta mitä ne tekee mulle. Sitte kun mä kävin haudalla ja ajoin Jyväskylästä takasin päin kotiin, niin ne kävin, et kaikki oli, et ainakaan vuorokauden aikana ei ollu tapahtunu mitään. Hän sano, et jos jotain tapahtuu niin ne ottaa sitten puhelimesta yhteyttä, et te hävitätte mun [kummityttö] ja plus, että se oli multa ja häneltä [haastateltava]. Et me tiedetään tasan tarkkaan mitä te teette siellä. Tällai.

Sä sait kuitenkin tukea sun siskolta?

Mun sisko haki mulle apuu, koska se näki, että mä flippaan. Et se niinku, se rupes näkeen sen, että mä rupesin tekee muuria ympärille, nii sit se, et hän soittaa kriisityöntekijät, ja kriisityöntekijät tulikin meille kotiin. Ja sitte mä kiel-

täydyin jossain vaiheessa siitä ja mä lähdin sinne Suomen Mielenterveysseuran ryhmäterapiaan.

Mites sitten ihan tollasten vieraitten ihmisten tuki näissä ryhmissä, oliko se tarpeellista?

Oli. Kyl joo sillee, että oppi paljon ittestään ja oppi sen, että – mä tapasin yhden mieslesken, itse asiassa hollolalainen. Ja siel sen kanssa juteltiin paljon ja se sano, et ymmärrät sä, että sä ole 32, mä sanoin, että joo mutta en mä niinku, mun elämä oli tässä, et nyt venataan että mä pääsen mun miehen luokke, et en mä ikinä tuu saamaan niit lapsia tai muuta. Ja sit se vaan, et herää nainen, et sä elät ehkä 85:seks, sulla on niiku yli 50 vuotta elinaikaa jäljellä. Et yritä edes. Sit mä rupesin havaituu, et hemmetti, mulla on 50 vuotta ehkä mahdollisesti aikaa, et pakkohan tässä on ruveta yrittämään. Koska ei mun mies olis halunnu, että mä jään. Mut, sitä ei siinä tajuu kun sä meet siinä sumussa, mulla varmaan vuos puoltoista meni aivan sumussa. Ja sit kun tää uus mies tuli kuvioihin niin sit se rupes niinku, se tavallaan pakotti mut tekemään asioita toisella tavalla ja niinku. Se on itseasiassa ensimmäinen ihminen, jonka mä oon ees päästänyt lähelle. Et se on ihminen joka on saanu silittää mua, se on ihminen joka on saanu ottaa mut syliin. Et mä oon kaikille muille, et älä koske minuun. Et se on ollu ainut ihminen, joka on niinku sen saanu tehdä.

2.4 Halusitko puhua surustasi?

Kenellekään? Vaikee kysymys.

Onko helpompi sanoo, et kelle sä et halunnu puhuu?

Mä halusin puhuu mun siskolle ja äitille ja isälle, muille leskille. Sit mun on ekaluokasta lähtien ollu yks kaveri, joka itseasiassa yritti just soittaa, niin sille mä puhuin. Mut en mä niinku.... sen takia mä en halunnu mihinkään sukujuhlisiin, enkä mihinkään tällasiin, koska mä en halunnu sitä, mä en halunnu puhua. Et ku jossain vaiheessa se oli niin, poitless, puhua kenellekään kun tuntu, että kukaan ei ymmärrä. Mä rupesin kirjoittaa, et mulla on läppärillä itseasiassa minä ja hän-dokkari, mitä mä kirjoitin.

Helpottiks se?

Helpotti. Et kun mua rupes ahistaa, niin mä rupesin kirjoittaa. Mä saatoin kirjoittaa tunnin kaks. Mä itkin välissä, mut mä vaan kirjoitin, ja se vaan helpotti. Mut se on jännä, että mä olen kirjoittanu, mutta mä en ole ikinä luku sitä.

Pystytkö sä lukemaan sen?

En mä ole kokeillu. Ei mulla ole mitään mielenkiintoa lukea sitä. En mä halua lukea sitä. Se on jännä, se ei ole edes halusta kiinni, mulla vaan ei ole mitään mielenkiintoa. Et se on vaan ollu foorumi johon mä olen saanu purkaa.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

En mä tiiä. En mä tiiä. En mä tiiä, ehkä ku oli se kourallinen ihmisiä; isä, äiti, sisko ja sitten oli tietysti nää kaks kaveri. Kun niille sai puhua, se helpotti hetkeks, mä tiesin, että kaikilla on 24/7 puhelin auki, et jos käy jotain, niin mä saan oksentaa sen pihalle mitä mulla on. Tai sit jos mä en yöllä halunnu soittaa niille, niin mä soitin kriisipuhelimeen, ihan ekoilla kerroilla. Et se lohdutti.

Sä puhuit aikasemmin siitä sun kummityöstä?

Se vei, joo, se vei mun ajatukset. Mä en päässy sen 1-vuotis synttäreille kun mä olin sairaalassa. Se on semmonen elohiiri ja se saa mun ajatukset muualle. Ja se oli jännä kun mä alussa kävin tosi paljon Lahdessa [kummityön luona], joka viikko niin täällä. Ni tota, kun mä lähdin kotiin niin mulla oli ihan tyhjä olo. Mul oli iso kämppä ja mä olin ihan yksin. Mä oon viimeks eilen sanonu mun siskolle, että voi kun mä haluaisin tollasen pienen, et mä saisin sisältöä mun elämään. Ja se sit, että sulla on rankkaa olla lapsen kanssa yksin. Ja mä sanoin, et joo, mut sä et myöskään tiedä kuinka rankkaa on olla yksin vasten omaa tahtoa. Et mä arvostaisin sitä. Mut joo korusta tuli mieleen: mun kummityttö eilen – hän on kolme nyttien – mul oli ennen kaulassa tää miehen sormus. Se tuli eilen mu syliin ja tälle et,"kummi, missä sinun kolu on?". Sit mä sanoin, eiku se on täällä [sormessa]. Kun se aina ties, kun kysy, että mikä tää on, niin hän sano että kummin sormus. Se eilen kyseli sen perään, että missä se on, eiku se on täällä, missä on nämä kivet.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi?

Ei oikeastaan. Et se kihlasormus, kun me ei oltu materialisteja. Mut olihan se hirveetä heittää niit vaatteita, antaa hopille, ja sit siin oli sekin, et me laitettiin tän uuden miehen kans pois niit, ne kasattiin meidän alakerran käytävään. Kasattiin, että siinä oli varmaan niinku 8-9 jätessäkki, ja tää uus mies sano, että hän vie nää nyt autoon nää jätessäkit, kun huomenna lähetään sinne Hope:n. Mä sanoin, et älä vie. Sit se sano mulle, et lupaako, että et mee näihin jätessäkkeihin, että et ota sieltä mitään pois? Ja mä sanoin, et joo mä lupaan. Mut mä en pitäny sitä lupasta. Mä kävin ottaa sieltä, se heitti, tai me heitettiin – hänän ei heittäny mitään ilman mun lupaa – niin me heitettiin sellai sairaalaminigrip-pussi, jossa oli mun miehen sotu ja niit. Niin sen mä kaivoin sielt pois. Eihän niissä ole enää mun miehen tuoksua. Sit mä oon säilyttäny sen dödöt ja sit mä oon säilyttäny sen partavedet ja tällaset. Et ne on sellases pienes boxissa. Silmälasit, eiku silmälasit mä vein Nissenille, koska ne lähti köyhiin maihin – siinäkin ajattelin muita, että ne auttaa. Ja piilarit ja muut. Mut joo.

Mut jotain on kuitenkin säilyny. Ja aikaan pitkään nähtävästi niitä säilyti?

Siis viime kesänä, eli 2015 kesällä. Kaikki miehen vaatteet oli kaapissa, viikattuna sellasena kun ne oli. Mähän en käyny hänen kaapeilla. Joo sairaalakassi oli, et uus mies heitti sen sitten sellasena roskeen, sen sairaalakassin. Et tota, miehen CD:t mul on kaikki, niit on 500 tai jotain sellasta. Sekin oli aika kova paikka, kun hänen kummityttö kävi nytte joulun alulla meillä, niin mä sanoin, et kato noi läpi noi kummit CD:t, ja ota sieltä niit CD:t mistä sä tykkäät, et mä keksin sitten niille lopuille jotain. Se tuli sitten alakertaan ja sano, et vähäkö niitä oli! Mä sanoin, että niimpä, et paljos sä otit sieltä? Eihän hän ottanu ku parikymmentä. Niin mä sanoin, että onhan sekin jo jotain. Mut mul on CD:t, tietokone ja jotain pientä sälää. Tietokone on siinä mielessä tärkeä, että se oli miehelle tärkeä – hän avas sen kun se heräs, se avas tietokoneen, ennen kun se meni nukku-maan se avas tietokoneen yövuoron jälkeen. Et tietokone on kaiken A ja O. Ja videokamerat mulla on kaikki säilössä.

Käytät sä niitä? Vai onko ne nimeomaan vaan säilössä?

Tietokone on tietokone pöydällä mut, mä oon tasan ker-
ran avannu sen. Se on itseasiassa avattu, kun tän uuden
miehen kaveri tuli kattoo sen päivitykset, en mä muuten.

3.3 Missä koit saavasi surra?

Koti. Paitsi, että mä pelkäsin, että mun appivanhemmat
tulee kotiin. Koska, mun appiukko kävi siellä, miehen siskon
kanssa. Ja miehen sisko kerto myöhemmin, että kun se oli
lähteny se appiukko – se kävi kaks kertaa se appiukko, toi-
sella kertaa se haki miehen tavarat. Kaikki arvokas mikä
vaan oli, että se vei esim pankkipossun. Minkä mä sitten
sain tyhjänä takasin, koska se oli tärkeä. Ja itse asiassa
Putte on meille tärkeä, Putte on semmonen, se on omalla
paikallan, mut mä unohdan välillä Puten. Putte oli sellan-
nen, jota me pajattiin, siis se oli tällai puinen virtahepo.
Niin se on varmaan tän sormuksen jälkeen tärkein. En tie-
dä miten se on mahdollista, mutta se on meidän Putte.
Mutta Puten mä sain takasin. Mutta sielläkin mä pelkäsin,
että ne tulee hakee kaiken pois. Et mä en uskaltanu ker-
too kenellekään, jos mä lähdin Lahteen. Mä en uskaltanu
kertoo kenellekään, että se talo on tyhjä. Että musta tuli
tosi vainoharhanen. Pelkäsin kaikkee.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi? Eli on sitä, että antaa sen surun tulla esim jokin biisi tai sitten se, jos itku tulee kassa onossa, niin millä saa itsensä kasattua?

Mä oon tosi musikaalinen, mä olen soittanu ittekin. Mä sain
nyt – tää uus mies itseasiassa anto mulle pianon kesällä. Se
on ollu mun terapiakalu. Et aina kun mulla on rankkaa,
niin mä soitan. Oli se sitten töissä tai jossain muualla, ni et
mä eka purin hammasta, vaihdoin biisiä, ja ensimmäiseen
puoleen vuoteen mä en edes kuunneellu musiikki esimer-
kiks. Yhden kerran – mulla on elävä esimerkki siitä – kerran
mä olin Jumbossa, perjantai iltana ruokakaupassa, koska
mä en voinu mennä Jumboon vähän aikaan, koska me
käytiin aina siellä viikonloppukaupassa. Ja sitte mä olin
käymässä kaupassa ja sit siihen tuli nuoripari, ja sil miehel
oli täällä [korva takana] vekki. Eli oli just käyny kans leik-
kauksessa. Niin mä muistan, että mulla oli ne kärryt ja mä
katoitin sitä, ja sit mä rupesin pidättämään sitä itkua, ja mä
vihdoin pääsin sinne autoon niin mä annoin kaiken tulla
ulos. Mä huusi, että miks toi sai elää, mut mun mies ei. Ja

siin mä soitin tolle kaverille – jonka mä olen tuntenu eka-
luokasta asti – et miksi. Ja hän sano, että kultapieni, kun
siihen ei ole vastausta. Mä sanoin, että mä en haluu näh-
dä tollasia. Et miks muut onnistuu, ja miks meille piti käydä
näin. Ja kun me oltiin miehen kanssa sellasia ihmisiä, että
me autetaan kaikenlaisia ihmisiä, et minkä takia hyvät
ihmiset lähtee ekana? Mut mä löysin sellasen lohdullisen
lauseen, että lapsi kysyy äidiltään, että minkä takia hyvät
ihmiset lähtee ensimmäisenä, äiti vastaa lapselleen, että
ajattele puutarhaa, miksi kauneimmat kukat poimitaan
aina ensin?

4. SURUKORU

Mitä tällanen surukoru tuo sulle mieleen?

En mä tiää. Mä kirjoitin sillon kun mä hain, mä kirjoitin sillon
– mä en ottanut kuvaa tästä sormuksesta – mä kirjoitin
facebookiin, että toteutin pitkäaikaisen unelman, että mä
tein meidän kihlasormuksista muistokoron. Et sit mä kirjoitin
jotenkin sillee, et joka kerta mulle nousee hymy, kun kat-
son oikeeseen nimettömään. Et kiitos kulta, sinne jonnekin,
että olet aina rakkain. Et se ehkä, sillon mulle oli onnen
tunne siitä, että se sormus on vihdoon siinä, mut nyt se on
lähinnä sillee, et mul on paniikki jos mulla ei ole sitä. Ja
sitten mä oon miettiny – yks mikä on jännä juttu, et sillon
kun me raijattiin ne tavarat pois, mä istuttiin sohvalle näin,
vastakkain tän uuden miehen kanssa, ja mä tein jotenkin
tälle näin [hieroi sormusta] ja se katto mua ja se ties mikä
tää on. Siin vaihees mulla tuli sellanen vihan tunne, et ju-
malauta jätäk, et mä oon ottanut kaikki meiän valokuvat
pois, et tätä sä et saa. Mut mä en sanonu mitään ääneen.
Et sen oon päättäny, et jos joku ihminen tulee mun elä-
mään, niin sitä ei saa häiritä tää.

Koska sillon sitä häiritsis sun menneisyys.

Niin, ja mä en voi mun menneisyyttä piilottaa millään
tavalla.

**Oliko ton teettämisellä jotain merkitystä siihen surutyö-
hön? Et kun se oli sulla eka siinä kaulassa lähellä sydäntä,
että miksi ja missä vaiheessa ajattelit, että se voiskin olla
siinä sormessa?**

En, mä en itseasiassa tiää. Mä en muista. Kai se oli sillee, et
mä olin haaveillu siitä jo pidemmän aikaa, mut kun mä en
halunnu luopuu siitä kaulasta, ja sitte musta tuntu siltä, että
jos mä vien nää shopille, ni mä oon niinku menny eteen-
päin. Et sit kun mulla ei ole kumpaakaan, et mulla ei ole
omaa kihlasormusta, eikä mulla ole hänen kihlasormusta,
niin mulla on hirveen alaston olo. Ja sitte mä olisin vapaa
elämää ja se ajatus eto mua ehkä. Niin se on hirvee kyn-
nys mennä sinne liikkeeseen, mistä me ostettiin nää korut.
Ja mä muistan, että mä selitin, niin mä itkin, että mä ha-
luun näin ja noin. Mä kävin kysymässä sitä ja sit mul meni
varmaan puol vuotta - vuosi, ennen kun mä sit toteututin
sen. Koska me oltiin ennen sitä leikkausta, me oltiin Jum-
bossa ja mies sano – oltiin menossa liukuportaisiin alas –
mies sano, että käydään ostamassa sulle se vihkisormus.
Sit mä vaan, et eiku ostetaan se vaan sen leikkauksen
jälkeen. Sit se oli, et eiku nyt mennään ostamaan sulle se
vihkisormus, ku mä olin päättäny jo minkä mä otan. Mua
kaduttaa se, että mä en ottanut sitä. Ja mä pidin sillon kun
mies sairaalassa kävi, niin meidän molempien sormusta
vasemmassa nimettömässä – meidän äitin ei voinu sietää
sitä. Et ku kaks sormus on avioliiton merkki. Siin vaiheessa
mä ajattelin, että ihan sama mitä sä mietit, et mä teen
juuri niinku mä teen. Siin vaiheessa vissiin mä tajusin sen,
et se on siel sairaalast, et mä jossain vaihees. Mut se on
niinku vaan, mä laitoin sen tähän näin [kaulaan], mut siin
kesti tosiaan prosessina pitkän aikaan, koska se oli niin tur-
vas tössä näin. Kunnes sitten, että hei nyt on ehkä aika.
Mulhan meni sillee, että mä oon vaihtunu, ottanut oman
kihlasormuksen vasemmasta nimettömästä, mä olen otta-
nut 1.1.2015, elikkä mä pidin reilun vuoden kihlasormusta.

**Surukorullahan voi olla useita eri merkityksiä; se voi olla
viestivä, eli puhtaasti kertoo siitä sun asemasta, että on
menettäny läheisen. Tai sitten se voi olla sellanen johon si-
dotaan muistoja, eli muistokoru, ja yleensä ne on sellasia
lämpimiä ja hyviä muistoja. Niin mulla on ollu nyt ajatuk-
sena tän opinnäytetyön aikana, että se surukoru voisi olla
viestivä, mutta ennen kaikkea sellanen voimauttava tuo-
te. Eli se voisi olla vaikka kaulakoru, jota sä voit hiplata ja
aina kun alkaa itkettää, se muistuttaa sulle, että mä saan
itkeä ja mulla saa olla vaikeeta. Eli se olis myös sellanen
terapoiva ja voimauttava tuote.**

**4.1 Mikä koru surukoru voisi olla? Olisko se kaulassa, sor-
messa vai taskussa, että sitä ei edes näy?**

Mä en tiedä, kun se on niin henkilökohtanen. Esimerkiksi tää mun surukoru, tää on mun näkönen. Tos on kolme timanttii niin ne on syystä, et ne on kolmesta täydestä vuodesta. Syy miksi mä halusin timantit oli, että mun mies kutsu mua timantiks. Et missä ikinä me mentiin niin sä oot mun timantti. Ja Cheekin Timantit on ikuisia, niin se lähetti niit linkkejä mulle, koska se ties, että mä tykkään räpästä. Kun täs sormuksessa on niin paljon ja sit kun mul on tosi tosi tosi vaikeeta tai mä meen nukkumaan niin mä saatan antaa kolme kertaa pusun tälle sormukselle, et hyvää yötä rakas, mikä me tehtiin aina. Tai sit mul on se, et mihin mä havahduin tällä viikolla – tapahtu jotain, mul oli tosi paska fiilis – niin mä rupesin tekee tälle sormukselle näin, et mä rupesin pyörittää sitä. Et joku biisi tuli, mä muistan, että mä olin kaupassa, mä muistan, että mä tein tällee ja mä puristin tätä. Ja ajattelin mun miestä. Et ne on sellasii alitajuntaisia juttuja, mitä sä teet. Ja sitte joillekin mä oon kertonu, et mikä tää on. Mut toisaalta kun tää on niin henkilökohtanen, et tästä tasan tarkkaa tietää mun perhe. Et mä en oo halunnu laittaa tästä kuvaa mihinkään, enkä mitään. Enkä selittää sen tarkemmin tästä yhtään mitään. Mä pelkäsin esimerkiksi sitä, et jos, kun tää on mulla mukana, et sä otat tästä valokuvan. Niin mua rupes pelottaa ihan hirveesti, että en mä halua. Se on jotain niin henkilökohtasta, niin mä ainakin ymmärrän sen. Ja jos tää hukkuu, niin mustuntuu, että mä kuolen.

4.3 Mitä surukoru merkitsi sinulle?

No voit kuvitella, kun me oltiin tän uuden miehen kanssa ajamassa niit autoja, ja se sano, et sä et pysty keskittymään näist mihinkään, että käydäänkö me hakemassa se koru sulle? Ja mä muistan, että mä olisin ollu olohuoneessa, ottanut tän pois. Et mä olen rasvannu käsiä tai jotain ja mä olen ottanut sen pois. Niin mä kävin koko meidän olohuoneen ja mä en löytäny sitä. Ja sit rupes tulee paniikki, että luoja missä se on? Ja sit mä lähdin yläkertaan juoksee, niin mä löysin sen loppujen lopuks työpöydältä. Et se on ihan järjettömän tärkeä ja mä oon ihan hukassa, mut sit mä saatan ottaa sen pois, esim yöks jos se puristaa tai jotain muuta. Ni se on niinku jos tälle käy joitain niin mä en tiedä mitä mä teen. Ja sit mua pelottaa, et jos mä laidun tästä vielä, nii tää koht tippuu, niin mä en pysty enää piittää tätä nimettömässä. Et se pelottaa. Voinhan mä viedä

tän pienennytettäväksi. Ja sit kun meillä oli miehen kanssa saman kokoset sormet. Mut tää on elämääkin tärkeempi.

Mulla on ollu sellanen ajatus, että jos kuolema on tässä yhteiskunnassa melko lailla tabu, niin miten sitten nämä kuoleman kokeneet ja jäljelle jääneet eli surevat, miten he saavat tässä hektisessä ajassa tukea ja aikaa sille omalla surulleen?

Et silloin kun jäi leskeks niin sä jäit ihan sairaan yksin, että vaikka sulla oli vanhemmat elossa, ne ei niinku ymmärrä sitä, kun ne ei oo kokenu sitä, etkä sä pysty kertoman niille, että millasta se on. Tai sit jos sä sanoit jollekin – et joku kysyy, e missäs sun mies on? No eiku se kuoli puoli vuotta tai vuosi sitte, ni se keskustelu typpäs siihen. Sit oot sillee, et mitä mä tein, mitä mä sanoin? Ennen ittellään oli kuoleman pelko, nyt mul on vaan se, et mä haluan nähdä, kokea ja tuntea. Siis nää on mun 2015 – mä kirjoitin facebookiin, että vuosi 2015 piti olla, et meillä on nyytti kädessä ja meistä kahdesta olisi tullu kolme. Sen sijaan mul oli viranomaisilla juoksua, yrittää selittää asioita, tehdä Valviraan tutkintapyyntöä siitä lääkäristä, olla Vantaan rikospoliisin yhteydessä, siis kaikkee muuta, kuin sitä rauhallista perhe-elämää. Et nyt kun mä oon saanu kaiken ton tehtyy niin nyt mä haluan elää niin, et mä koen, näen ja tunnen. Ja mä haluan, että kun mä olen 85 vuotiaana kiikkustuolissa, niin mä voin sanoo, että voi jumankeka mikä elämä mulla oli. Ja sitte jos se tuonpuoleinen elämä on ja mies tulee siellä vastaan ja sanoo, et eya baby, you did it! Et sä elit meidän molempien puolesta. Joo, et nuori jää aika yksin tänne ja se on ihan ok kun 80:nen jää leskeks, et se on niinku ok. Mut jos sä oot 32 tai nuorempi niin ei kukaan osaa käsittää sitä. Tää yhteiskunta tarvii vielä.

Mähän en voi yhteiskuntaa muuttaa, mutta jos mä voisin korostaa surevien asemaa heille itselleen, niin sitten kun se on riittävän näkyvää niin muutkin alkaa ymmärtää.

Sillon ite kun mä olin siinä akuutimmassa vaiheessa niin mä en tarvinnu neuvoja, jumaliste kun niitä neuvoja tuli, mut en mä tarvinnu niitä. Et eniten mä olisin tarvinnu sitä, että mulla ois ollu kaks korvaa jotka kuuntelee mua ja ois ollu ihan hiljaa. Yks mikä mua ärsytti oli se kun sanottiin, että sä oot vielä niin nuori, kyllä sä vielä pärjää, kaikki on vielä edessä. Et näit latteuksia tuli ihan joka suunnasta, että se

oli varmaan syy miks lähti omille teilleen. Ja sit mä rupesin kuuntelee rankempaa musiikkia, ihan sen takia, että mä pääsin niinku omaan maailmaan, että mä sain siel sitä asennetta itelleni. Jännä sillee, et on se sillee muuttanu, et kyllä tässä yhteiskunnassa on paljon vielä kehitettävää.

HAASTATTELU NRO8

NAINEN, 40 VUOTTA, ESPOO

8.2.2016

MENETETTY LÄHEINEN: TOISEKSI NUORIN TYTÄR

SURUAIKA: ALLE 2 KUUKAUTTA

KOULUTUSASTE JA AMMATTI: AMMATTIKORKEAKOULU

INFORMAATIO HAASTATELUSTA: SURUNAUHAN JÄSENKIRJE

SURUKORUNA HOPEINEN KAULAKORU, JOSSA KAIKKI LAPSET MUKANA JA KUOLLUT

TYTÄR MERKITTY ENKELILLÄ

Miksi halusit osallistua tähän haastatteluun?

Se oli tavallaan, no mä taisin aluks sanookin, että itekin on opinnäytetyötä vääntänyt ja muistaa, että se oli aina vaikeeta, et saa niitä haastateltavia, et halus niinku auttaa siinä. Ja sitten tää aihe oli tosi kiinnostava ja kun itekin ton korun hankin aika pian, et koruista pitänyt, et jotenkin tarttu siihen. Ja sitten ihan sekin, että aikaisessa vaiheessa puhuminen auttaa myös itseensä. Eli aika monta juttua.

Eli myös itsekkäistä lähtökohdista. Se on hyvä.

Nii tavallaan. Se ei ole se ensimmäinen asia. Koska kuitenkin on ne paikat jossa käy puhumassa, et mä käyn terapiassa.

Ja sulla on näitä valokuvia tässä. Haluaisitko sä kertoa, että mitä tässä nyt sitten tapahtu joulukuussa?

Hän oli siis just täyttänyt 16. Hänellä oli ollu sellasta – ton hän on itseasiassa riparilla tehnyt ja toi on rippikuva, eli kää siitä ei oo kauheen kauaa, se kaks vuotta. Sillon ikään kuin tuntui, että asiat oli hyvin, mutta sitten rupes oleen ihan muutaman kerran, oli liiallista juomista ja hän joutu niistä ihan sairaalaan ja hän ei koskaan niistä – kun siitä tulee aina ne keskustelut – niin mäkin mietin, että mikä hänellä on, että onko jäänyt jostain jostakin erojutuista tai jostain. Se ei koskaan, se aina vaan vakuutti, että kaikki on hyvin, se ei saanu jatkojuttuja. Eikä jäänyt mistään masennusseuloista kiinni, vaikka mietin, et nyt kaikki ei oo hyvin. Ja sit varmaan oli aika sellanen tunnollinen, että koulu niinku – hän oli lukiossa, joka on kauheen semmonen hikkepaikka – ja mäkin yritin sanoa, että jos meet johonkin toiseen, et

kun hän pääsi siihen varasijalta, että mietin, että mieti nyt vielä. Et ei tuu liikaa paineita. No sit hänellä oli sellanen poikakuvio, hän seurusteli jonku aikaa ja se päättyi marraskuun lopussa. Ja se on ollu hänen kirjeistä päätellen se viimeinen pisara. Hän oli sitten, itse päätti elämänsä, mikä tuli silleen puskasta, se oli aika rajuu kaikille. Et ei ollu – kun mä kysyin siltä, että mikä sulla on ja sit loppuajana tuntu, että hän on kauheen kiree ja pikkasen sellanen vetäytyvä. Et mikä sulla on, että pitäiskö meidän mennä uudestaan keskusteleen sinne. Se sano, et ei mul oo mikään. Ja osaltaan kun se ikään on sellanen, että ei voi aina tietää mikä on mitäänkin, et se oli tosi vaikee. Hän kuitenkin huolehti itsestään, meni kouluun, kävi salilla ja oli kavereita. Et ei sellasta että hän olisi ollu tuolla [huoneessaan]. Et se oli tavallaan niinku, traumahan se oli kaikille. Mut sit meillä on ollu siihen tukee, mikä on tosi hyvä. Mut sillee elämä meni kyllä ihan uusiks. Et se oli, mä olen monesti miettinyt, et jos olis joku sairaus, niin se olis helpompi hyväksyä. Et tammönen tuntuu, ikään kuin niin turhalta. Et jotenkin ihan järjetön. Vaikka, ei niinku tajuu sitä, että on sen ikänen. Mutta joku siellä on varmaan ollu sitten siellä pohjalla, kauheen herkkä, tai masentunu. Sit tulee näitä juttuja, joista hän ei saanu puhutta ei edes ystävilleen eikä kellekään, et se on menny jotenkin niin mustaks.

1.2 Millaisilla sanoilla kuvailisit suruasi?

Musertava. Jotenkin se on sellanen, et tuntu tavallaan että, miten sen nyt sanois, että se on sellanen kauhee möykky tullu tähän elämään. Yrittää sitä pienin paloin sulatella. Just niinku miettii, että mitenkö tästä ikinä – kyllä sen kanssa varmaan oppii elää, mut jääkö sellane, että pala puuttuu tai yrittää – sen verran karmee juttu. Tai sitten

just, että joku pikkasen muistuttaa – no nythän tää on vielä tuore – mut sillee se on hyvin herkässä se reagointi. Välillä on parempii päiviä ja hetkiä ja välillä menee johonkin monttuun. Et jos joku kysyy tai joku juttu muistuttaa hänestä, se tulee sitten tosi herkästi. Sen takia toi töissä oleminenkin on vähän sellasta, uuh, et olis sellanen päivä, että mikään asia ei tulis kauheesti kohti. Et toki suoriutuu kaikesta arjesta ja tammönen hoituu nää kotityöt ja lasten asiat ja mut sit on välillä aikamoista, nimenomaan semmosen elämän mielekkyyden, elämänilon kannalta, sen kaa joutuu. Ja niinku nyt tää miesystävä puuhaa kauheesti, että muutetaan – jo ennen tätä – et isompi, et hän haluis omakotitalon ja näin. Sitte se ei niinku tunnu – siis kiva asia – mutta mun isoin haaste on löytää se elämän ilo, olkoon vaikka viis taloo, niin se on semmonen vähän sivuseikka. Yrittää niinku päästä tän asian kaa. Suru ja se ikävä on niin iso, että siinä ei paljon talot lohduta. Hän ei sitä ehkä sillä tavalla tajuu, kun se ei ollu hänen biologinen. Et kyllähän se haastaa monella tapaa.

1.3 Kerro miten surutyösi on edennyt? Sä sanoit, että sä käyt ihan jossain terapiassa?

Joo siis, sieltä kriisijutusta tuli heti kotiin sinä samana päivänä. Kävikö ne kolme kertaa. Ja sit meillä on sillee, et me käydään nyt siellä, että jokasella on oma aika. Ne just sano, että täähän menee ihan niinku normaalisti, että kun näin lyhyt aika, niin on ihan selvä, et välillä tulee niitä. Mut sillee varmaan se on edennyt niinku kuuluukin, hekin sanoivat. Mut onhan se sillee, et ei elämässä oo ollu mitään näin, niinku tältä mittaluokaltaan, jotenkin karmee.

Onko sulla kuollu muita läheisiä aikasemmin?

Ei sillee, et isovanhemmat, mut ei sillee. Ja se on jännä, että vaikka ammatillisesti näitähän kohtaa, ja on ikään kun sitä. Mut sit kun se tulee omalle kohdalle, ni se on niinku ihan eri asia. Toki siitä on hyötyä ikään kuin niistä työkaluista. Mutta ei se niinku sitä helpommaksi tee, se ei vähennä sitä tuskan määrää.

Et se ei ole valmistanu sua tähän.

Ei, toki jollain lailla, kun miettii, kun niitä haastatteluja teki, niin jollain lailla pysty ammentaman sitä selviytymistä, et

sillee niinku on työkaluja, mutta kyllä se kipu on ihan yhtä iso.

Onko sulla ollu sitten kuinka paljon itsesyytöstä?

Kyllähän sitä joo joutu käymään. Mutta sit jotenkin, ei siin niinku, se ei niinku hyödytä, et sitä miettii, mut sit sitten ar- mahtaa ittensä, et ei se niinku, se ei muuta tilannetta, eikä sitä täydellinen ole, että joku tekee virheitä. Mutta sitä ei viitti jäädä siihen. Pakko niinku päästää ittensä.

Jotenkin tässä yhteiskunnassa, valitettavasti, jos olet tun- nollinen kaikki näyttää ulospäin olevan hyvin, koulu sujuu ja näin – vaikka olisi ihan rappiolla - niin sillon ei ole mi- tään vikaa. On harmillista, että usein nämä huomataan liian myöhään.

Nii, et tavallaan se, että ei auteta, jos kaikki näyttää hy- vältä, vaikka just olis – niinku sanoit rappiolla. Niin ku se, että näkee, että kaikki ei ole hyvin, mutta kun toinen eri kerro, niin ei saa tietää, että kuinka syvällä, ei ollu niinku hajuukaan, että se menee noin syvällä. Vaikka yritti aina kysyy. Mä muistan kun joskus hän istu tässä [keittiön pöy- dän ääressä] jotenkin kauheen valkosena, ja mä sitten ky- syin, että mikä sulla on, että muistathan puhua jos on joku nyt huonosti. Et monin tavoin yritti, mut sit se aina, et luukut kiinni. Niin sillee, se siitä tekee tuskasen jotenkin, että mä en niinku tajunnu, tai miks hän ei niinku puhunu, tai missä vaiheessa mä olisin voinu napata kiinni ja estää luisumas- ta. Ja siis monii tällasii kysymysii. Ja sit ajattelee, et miks ei voi sanoo, et on paha olo. Kaikki olisi niinku tehty. Että tavallaan kun näkee, et jotain, mut kun kysyys, niin toinen ei avaa, edes ne ammatti-ihmiset – just luin niitä papereita kesältä, että ei jatkoja, mieliala 8/10, ei masentuneisuutta. Mäkin sillon mietin, että se näytti – kun ulospäin oli jotenkin hyvin huoliteltu, aina niinku viimesen päälle – mutta sitte ei oo sellasta iloo. Ikään kuin vetää sellasen kuoren. Mut- tei sitten itekään tajunnu miettii, mut sitten kun yritti joten- kin kaivaa tai kysyy, niin hän kuitenkin ei avaa. Se on tosi vaikeee yhtälö. Että jos olis kertonu niitä syvimpiä, että nyt on oikeesti paha olo, et siitä oltaisiin sitten voitu alkaa puhua.

Masennus tekee sen, että jos sitä jatkuu pidempään se alkaa omassa päässä muuttua jo pysyväksi olotilaksi ja

luulee, että tää on jotenkin normaalia.

Joo, ja sitten ei enää niinku nää. Hän jätti tällasen viestin, että hän ei nää tulevaisuutta. Varmaan jos on paha olo, kuvittelee että tällasta se sitten on, tätä tuskasta vääntöä. Et silleen niinku saa. Mä muistan, että oli mullakin sillon nuorena aika vaikeeta, että sillee mä ymmärrän, mutta sit kohtaa, että miks ei, se sellanen sulkeutuminen, et kun sit oltais voitu auttaa.

2. SURU JA SOSIAALISUUS

2.1 Halusitko näyttää surusi?

Must tuntuu, että tavallaan, jos ajatellaan vaikka työpaik- kaa – tavallaan niinku suojaat ittensä aika paljon, mä lai- toin esim tiimille, että mä en halua puhua tästä. Mä ker- roin yleisesti, että hän on kuollu ja et en sen enempää. Tietenkin sit lähimmille kerroin, ja kyl ne muut sen varmaan tajuskin. Mut sillee, mä en haluu – et läheisille ihmisillä tai semmosille, jotka ymmärtää – mutta aika paljon sitte suo- jaa ittensä. Kun ihmisiä on monenlaisia, ei haluu yhtään enempää, et kun sit on niin herkillä, et vaikka naapurit saattaa. Et tässä on hyvii naapureita – et niistä mä oon kertonu kahelle, jotka on niinku läheisiin – mut sit on sellasii jotka ei välttämättä tajuu. Et kun joku on kysyny, et mikä teil oli, kun kävi ambulanssi ja oli sitä ja tätä. Niin sit mä oon sanonu, et mä en haluu puhua. Tai sillee niinku, joku niinku velloo, et sillee suojelee. Tai ne ihmisten reaktiot on huvittavia. Joskus toi yksin naapuri, se kysy, et mikä oli, ja sille mä sit sanoin. Ja se oli, et ihan kauheeta, et eihän tosta niinku.. et tuntuu, että itte joutuu lohduttamaan, että kyllä tää tästä jotenkin. Tai sitte viime viikolla - ootas, mä lähin kauppa, oli sellanen parempi päivä, että mä nyt käväsen tässä – ja sit tulee yks tällanen naapuri tossa ovella, että mun on ihan pakko kysyy, mikä teillä oli – ja sit hän ei uskaltanu käyttää oikeeta sanaa – et teillä kävi niinku se, ja sitten lopuks tuli vielä se? – ruumisauto, et kun ne nimetkin on et se tuli teille – sit mä sanoin, et mä en haluu puhua tästä. Että vähän niinku valikoi. Tai jos on joku niin läheinen ystävä, mitä sulle kuuluu, niin monille saattaa sanoo, et ihan hyvää. Että sillee valikoiden puhuu. Et just ikään tänkin [oma muistokoru] se on niinku, mut ehkä vois ajatella, että töissä sellanen koku voisi olla myöskin viesti, et ne ymmärtää miks toi on vähän tommonen. Mut sit ne

myös kunnioittaa sitä yksityisyyttä, et ei niinku. Ihmisiä on niin erilaisia.

2.2 Ymmärrettiinkö surusi? Tai jos sä et siitä halunnu puhua niin kunnioittiko ne sitä?

Kyl mä luulen. Joo siis, mut tavallaan ne sellaset, osa meil- tä töissä joutu rajaamaan aika tiukasti. Ikään kuin sitä aut- tamishaluu tai uteliaisuutta tai sille se itestä tuntuu, et sa- noin miesystävällekin monesti, että mä en tuu sinne ovelle, et mä haluan olla rauhassa. Et niinku heti oltais tulossa, se tuntuu pahalta, et sit hän sano, et hän menee parkkipai- kalta hakee ne kukat. Et hän niinku rupes suojaat sitä, että eiks ne nyt tajuu olla. Sit taas osa oli tosi hienovarasii, et saatto laittaa osanottoja ja et jos tarvit jotain, soita. Mut ne ei niinku koko aika ikään kuin pommittanu. Vähän erilaisii.

Oliko tää ennen vai jälkeen hautajaisten?

Oikeestaan ennen. Tavallaan siinä aika pian. Et sit tosiaan niinku sitä valikoi, ketä päästää lähelle, koska sitä ei voi – kun siinä kävi niin, että jonku päästi, ja se oli sit oikeestaan pahempi, että sitä sit tipahti johonkin kuiluun. Joku tulee viisastelee jotakin, niin siitä tuli ihan hirvee olo ja siitä selviä- minen siinä alkujärkytyksessä oli kauhee työ. Siks tuntu, ei ketään, et vaan ne turvalliset ihmiset. Ei ihmiset, vaikka ne tarkoittais hyvää, ei se sit välttämättä, se voikin sit aiheut- taa toiselle siinä tilanteessa isomman montun.

2.3 Halusitko tukea muilta ihmisiltä? Jos kyllä, saiko sitä riittävästi?

Varmaan siinä se sama, että jotenkin niiltä ihmisiltä, jot- ka koki, et ne ymmärtää. Mut se on hyvin, aika pieni se joukko, et ne lähimmät ystävät. Ja joillekin en siis oo tänä päivänä kertonu, että vaikka on niinku, miten mä sen sa- noisin, esim vaikka hänen kumminsä, mä en edes kutsunu häntä hautajaisiin. Et siin kohtaa tuli, et jos ette kerran – kun he yleensä lähetti vaan jonkun lahjan, että he ei ollu yhteydessä – et miks nyt sitte, kun ette sillonkaan. Et jo- tenkin rajas niihin, ketä oli läheisiä. Sit jollekin vaikka van- hemman tytön kummitädille – hän on siis mun hyvä ystävä ja hän kyllä ymmärtäis – mut mä en niinku haluu kertoa, et tää on niinku liian iso juttu. Et jotenkin pienin paloin, sit ku ite on jotenkin vahvempi. Tai jotain hyvii työtovereita

vanhasta työpaikasta saattaa törmätä jossain ja sit hyvää kuuluu, niin siin on ihan kauhee, sit itellään on se paine, että minkähän verran toi näkee, et kaikki ei oo hyvin. Et toi on joku kalpee hiihtäjä. Mut sit väistää niit tilanteita, et kiitos ihan hyvää ja moi. Tai just sekin, että se muutto juttu, että mä haluaisin oikeesti päästä muualle, missä kukaan ei tunne mua tai mun ei tarvi aina selittää. Mut kattoo nyt miten asiat menee.

Miten sä sitten haluisit, että sut kohdataan?

Jotenkin sillee, ehkä jotenkin hienovaraisesti. Että jotenkin kunnioittaa sitä, et ei ainakaan ala kyselee. Must se oli toisaalta, vaik se naapuri kysy, sit hän kunnioitti sitä, et en haluu puhuu ja sit sano, et sä oot mun mielessä, stemppeä. Niin sellanen ikään kuin tuntuu hyvältä. Ikään kuin välittäis sen myötätunnon, mut ei sit kauheesti kyselis, jos ei haluu puhuu. Et joku sellanen yhdistelmä. Että kunnioittaa ikään kuin sitä surua, mutta välittää osanoton. Ei niinku kysymyksiä. Mut sit se jos tarvit jotain tai olen käytettävissä, jos haluat puhuu. Et ehkä niin päin.

Mut se tuntuu kuitenkin hyvältä, että joku tarjoutuu auttamaan?

Joo kyllä se. Huomaa, että ei ole yksin. Mut se taas tuntuu tosi pahalta, että ne joille mä en ollu kertonu, ne ties ja sielt tuli osanotto. Niin se tuntu, et eiks nää vois olla tällasta asiaa kertomatta eteenpäin. Myös se sellanen luottamuksellisuus. Toki nuorten piirissä jututhan etenee. Mutta työpaikallakin, niin tuli, että haloo, et me tehdään sellasta työtäkin, missä pitäis olla vaitiolovelvollisuutta, miks tää on levinny nyt yli tämän. Et se tuntu pahalta. Et siin tulee, että ei sellasta osanottoa haluis ottaa ees vastaan, kun mä en ole sitä itte kertonu. Että jotenkin semmonen rajojen kunnioitus on tosi tärkeä.

2.4 Halusitko puhua surustasi?

Joo, siis se puhuminen on tosi tärkeä, mutta sit sen pitää olla semmonen ihminen joka tajuu. Et jollain jolla on jotain kosketuspintaa, vaikka just kun sä kerrot, niin se tavallaan tuo sellasen, että toinen tajuu. Mut sit tuntuu, et kaikki ei niinku tajuu, ja viel tämmönen, niin siihen liittyy viel niin vaikeita asioita. Ja sit tavallaan on ite niin herkillä, kun taval-

laan semmonen syllisyys tai joku häpeä, niin se on niin vaikee. Olisi ehkä helpompi puhua jos olisi joku onnettomuus tai joku, kun tää on semmonen. On tosi tärkeä puhua, mutta vähän valikoiden. Että ehkä mä puhun sit niille ammattiauttajille. Se on jaksamisen kannalta tosi tärkeä. Ja sit toki läheiset, mut ei haluis, esim. sitä miesystävää, totta kai sitä riittäis – sitä riittäis ihan pohjattomasti – mut mä en halua kuormittaa häntä liikaa, et siksikin etsii niitä kanavia, että on ne tietyt paikat jossa puhuu. Ja sit jos on tosi huono olo, niin lähtee johonkin metsäkävelylle, että ei kippaa sitä liikaa toiselle. Niinku yks päivä kun tuln sieltä keskussairaalaista, niin mä kävelin puoltoista tuntia, et sit tää oli, et sä siis kävelit koko matkan. Joo, mä niinku järjestän niitä ajatuksia, jotta mä jaksan täällä olla jotenkin teille ystävällinen. Koska se on välillä aika tuskainen olo. Et siks just yrittää, että on ne purkupaikat, jottei niinku kuormita liikaa ketään.

Mutta se on ihan todella hyvä. Ja siis kun puhuit siitä, että tollasta nuoren ihmisen kuolemaa tai varsinkaan itsemurhaa ei ymmärretä, niin tässä yhteiskunnassa kuolema on tabu, josta ei saa puhua ja itsemurha on vielä pahempi tabu. Että monet on näitä tosi vanhoja peruja, jotain keskiaikaisia uskomuksia, että oman käden kautta kuolleita ei saa kirkonmaalle haudata ja näin.

Ja sitten kun itekin on kirkon työntekijä, mun miesystäväkin on seurakunnalla töissä, niin se on onneks sellasta inhimillistä, et ei enää niin vahvasti mitään tollasii. Et on sellanen ymmärrys. Ja sit tavallaan huomaa sen, se kuoleman tabuaron. Mut sit itellä oli alusta lähtien, vaikka kun mentiin sinne hautajaistoimistoon, kun se tuntu, että se oli kauheeta bisnestä, et kun kaikki oli niinku: että haluuteko arkun auki, no se on 40 e lisämaksu. Kaikki oli todella... Siitä arkusta kun se oli maalattu ja koristeltu, se oli sellanen 700 e muutama kalliimpi kun se perusarkku oli 500 e. Sit mä kysyin, että jos mä otan ton valkosen, saanko mä sen kannen niin mä maalan sen ite. Et ei tällasta ole koskaan tehty. No mikä se on, ketä se haittaa jos mä haen sen sieltä ja tuon. No sit ne suostu siihen. Ja mä sit hain – se oli tietysti joulun pyhät – mä hain sen sit vanhimman tytön kaa Lehtisaaresta arkkuvarastolta ja sit siin oli se, että me ollaan tän arkun kanssa täällä autossa, mikä kuulostaa ihan hullulta, että mikä tilanne niinku yhtäkkiä. Sit vanhempi tyttö sano illalla, et tuo se sieltä, et se on niinku vaan

kaapinovi tai joku, et hän pitää. Onneksi kukaan ei tullu. Ja se oli tyttären huoneessa joulunpyhät. Mut sit muistan, se ihmisten suhtautuminen, vaikka kun meille tuli joulupäivänä miesystävän lapset, et laita nyt se ovi kiinni, että se arkku on siellä. No mitä sitte, että sehän on niinku tosiasia, että miks tätä pitää niinku peitellä, et hysys, et tää on nyt fakta vaan, että näin on käyny. Mutta se oli itelleen jotenkin terapeutista. Näytänks mä sulle sen kuvan? Tavallaan niinku ku ite, et se oli sitä surutyötä. Ja sit taas noi muut oli vähän.. että se oli se mun tapa.

On oikeastaan harmillista kuinka ulkoistettua tää hautauskulttuuri on, josta tulee vaan lasku perään. Että en sit tiedä onko se kauheen terve tapa suhtautua.

Niin se on vähän sellanen, että pois silmistä pois mielestä. Jotenkin se sellanen kohtaaminen, mua se ainakin autto. Toki teki tosi pahaa sellanen – tässä, tää on nyt vähän epäselvä, että siinä oli ikään kuin kukkia ja taivas, oota mä näytän sen tarkemmin. Niin jotenkin itelleen kuitenkin, ja se hautaustoimiston mies sano, että onpa se kaunis ja pappi sano, että hän ei oo koskaan nähny tämmöstä. Mut kuitenkin oli sit merkittävä juttu itelle, ja siinä mietti kun maalasi. Että miksi ei olis tollasta mahdollisuutta tehdä? Ja sit me vietiin se sinne kun se lähti hakee sitä sieltä oikeuslääketieteellisestä – tossa on. Se on siis hänen huoneessa, ja sit siel on kissakin, ja sit se kansi oli siel kato joulun pyhät, se on vähän epäselvä. Mut tossa on sitte – tää on nyt huonokohta, ikään kuin kultakaupunki, jotenkin sitä sit työstä sitte.

**Mun mielestä tollaset on niinku tosi tärkeitä. Mun mielestä surussa pitää noudattaa sellasia – no mä sanon niitä itsekäiksi syiksi – että se mikä tuntuu hyvältä niin se pitää tehdä. Joillekin se on, että sulkeutuu pois, jotkut kaataa sen hyvin avoimesti, tai mitä keinoja sitten kylläkin on. Että ei pitäisi miettiä mitä muut nyt tästä ajattelee, kun sitä saat-
taa saada aika kummallisiakin vastaanottoja, jos vaikka haluaa avoimesti kertoa omasta surusta.**

Pitäis olla täysi oikeus. Niin ja on jotenkin jännä, että ihmiset ei tajuu. Ihmiset suhtautuu vähän kummallisesti.

Niimpä, varsinkin jos ihmisellä ei ole mitään kosketuspintaa aiheeseen. Että älä muistuta mua mun kuolevaisuudesta – siitä paljon tässä on kysymys, tässä suremisessa ja

siinä, että ei ehkä haluta asiasta puhua, koska se muistuttaa meitä jokaista meidän omasta kuolevaisuudesta.

Niin ja kun tavallaan pitäis olla, niinku ei uskalleta kohtata sitä, se siinä on vähäsen semmonen – saattaa olla ihan ammattilaisia, joista ei niinku esim. sururyhmää kykene vetää, koska ne ahdistuu siitä aiheesta. Et se on niinku merkilistä tässä meidän kulttuurissa. Mut sit taas huomaa itte tän kautta, et ei se enää oo sellanen pelottava, päinvastoin – toki nyt saattaa sillon kun rypee, on siellä hautausmaallakin – et tavallaan siit on tullu semmonen läheinen, ei sitä nyt helli sitä ajatusta, mutta mä tiedän, et se on nyt sukuhauta, et mäkin olen tuolla joskus, et siitä tulee erilainen ulottuvuus. Et mä en tiedä kauanko mulla on aikaa, mutta mitähän mä sit tekisin. Et mä oon tuolla jonain päivänä. Ja se kuolema olis pelottava, kun hänkin on mennyt, et siihen tulee ihan uus ulottuvuus. Et vaikka ennenkin on, esim. kun vaikka isovanhemmat, et jotenki sitä uskoo kyllä, että on jotain kuoleman jälkeen. Mut nyt se tulee niin eritavalla lähelle, et joutuu uudelleen kelaa ne kysymykset.

Onko teillä kuinka paljon uskonnollista vakausta, kun olette seurakunnalla töissä?

On se semmonen vakaamus, mutta kyllähän se kerta kaikkiaan myös hyvin raskaasti menee niinku – niinku hänkin [miesystävä]sanoo sitä, että minkä verran hän voi puhua ollakseen uskottava, et tavallaan tää on rankka juttu, että se kyseenalaistaa sen huolenpidon, kaikki tällanen, että siks joutuu miettiä. Menee varmaan uusiks monella tavalla.

Mä olen siis joskus lukenut, että vahva uskonnollinen vakaamus saattaa vaikeuttaa sitä surutyötä, kun pitkään kieltää sen oman jumalan ja syyttää häntä, tai sitten siihen pystyy tukeutumaan. Että miten teidän perheessä, onko sillä ollu positiivisia vai negatiivisia vaikutuksia tähän surutyöhön?

No enemmän ehkä – kun siinä tulee sellanen... ainoo mikä siinä lohduttaa on ehkä se, että hän on siellä jossain, et se on niinku ainoo joka lohduttaa – mut kyl sitten hyvin rankasti, sitten muuten ei halua kuulla oikein sanaakaan. Et se on tuonu hyvin sellasen negatiivisen suhtautumisen kirkkoon, ainakin mulla hyvin voimakkaasti. Yhen kerran mä menin sille, mut en mä pystyny siellä olemaan, mä lähin 15

minuutin päästä, et se tulee niin raskaaks se menetys. Mä lähin hautausmaalle, siel on niinku, rehellisempi ja aidompi olla ilman sitä. Kun usein uskonnollinen maailma tuntuu olevan vähän kliseinen ja on se viha ikään kuin sellasta maailmaa kohtaan. Et mä en nyt kaipaa tähän mitään fraaseja.

Sitä se kirkko vähän tahtoo olla, täynnä turhia fraaseja. Itse ainakin koen, että kirkko on kylmä.

Ja ulkokultainen. Siihen mä olen törmänny jo ihan työpaikalla, et mä haluisin pois täältä, pois tietyistä syistä. Että se semmonen niinku, että ollaan mukamas niin hurskaita ja sit ollaankin tosi pirullisia. Niin mä inhoon sitä. Et sitä ettii mikä on aitoo, et just siks nää fraasit, et ei tarvii, pidä kuule itelläs. Tai ettii sellasta, että kyllä sitä uskoo, mutta toi kirkon oppi ei nyt ihan uppoo. Millaseks se nyt sitten muotoutuu, mä en tiedä. Mutta kyllä siellä pohjalla on se, että luottaa – jos nyt elämässä taaksekin päin kattoo – mut et kyl tässä nyt aikaa menee ennen kun sen jotenkin siihen sulattaa. Et millanen siitä tulee siit omasta uskosta.

3. SUREMINEN JA SURUTYÖ

3.1 Mikä lohdutti sinua surusi keskellä?

Tuntuu, että aika vähän on vielä kokenu sellasta lohdutusta. Enemmän on se järkytys. Niinku nekin [ammattiauttajat] niin siinä on se trauma ja sit siinä on sen suru, et se trauma pitäis purkaa ensin, että pääsis suremaan. Et tuntuu, että tosi vähän, mutta ehkä pieninä murusina jotain, mikä edes pikkasen lohduttaa. No ehkä se vertaisjuttu sieltä Surunauhan verkkokeskustelusta, että joskus lukee niitä, niin sieltä jotenkin. Ja ehkä sit sellanen tai ne, että kun huomaan, et toikin suree, että mun tytär oli tärkeä. Esimerkiksi hänen ystävänsä – se oli jotenkin lohdullista – että hänen paras ystävä, ja hänen isänsä on käyny pari kertaa ja ne aina kysyy, että millon me voidaa – että ne saattaa olla tuntejakin täällä, niil on jotenkin yhteinen se suru – ja se on jotenkin liikuttavaa, et kun tuntuu enemmän ehkä kun perheenjäsenet. Et on joku joka jakaa tän. Ehkä se siinä on se sama ulottuvuus kun siinä vertaisjutussa, että joku on samassa. Ja siis jos joku oivaltaa jotain lohdullista, että hänen on nyt hyvä olla, tai jotain sellasia pieniä paloja. Et tuntuu, että se on vielä niin iso, että siihen ei oikein pure

mikään lohdutus, tässä kohdin, ehkä myöhemmin sitte enemmän. Mikähän oli paras.. mun yks työtoveri, hän on sellanen eläkeiässä oleva pitkän linjan diakonissatyöntekijä. Hän sano jotenkin kauniisti, ikään kuin silleen, että me ihmiset ei, että tässä on ehkä se hengellinen viittaus, et eihän tavallaan Jumala meitä pakota ja me ollaan usein niiden kuorien takana, että ei ehkä kyetä enää vastaanottamaan sitä hyvää. Mut sit siinä kuolemassa Hän ikään kuin, jos ihminen ei päästä, niin sitten hän saa meidät syliin. Et se oli jotenkin kauheen lohdullinen. Silti ei voi niinku ymmärtää, mut kuitenkin jotain hyvin pieniä. Tai sitte just onneks tää ei kellään kestä loputtomia, että mäkin sitten – että se lohduttaa – että mä joskus näen hänet. Mut et hyvin synkkää.

Kuinka paljon sä oot joutunu äitinä lohduttamaan sun muita lapsia? Tai oletko joutunut piilottamaan sitä sun omaa surua?

Kyllä mä jossain määrin, et mieluummin just muualla. Et kun eilen oli sellanen tilanne, että käytiin miesystävän kanssa hänen kotonaan – mitähän ois, jotku lenkkarit jääny – ja mä, että mä ootan täällä autossa. Kun tuli että, saa olla hetken yksin ja itkee jossakin. Ja sit hän tulikin aikasemmin ja sit se kattokin, että mitä. Et ettii ikään kuin niitä, että saa olla yksin. Tai noille yrittää sanoo, että kyllä tää tästä, ja sitte on välillä, että ihanko todella? Tai että mä huolehdin siitä – että yritän kattoo, että he jaksaa, ja että se keskustelu tuki ja koulu sujuu ja sillee, yrittää huolehtii tästä, että tää pyörii. Välillä se oma suru jää, tai sit se kyl kasvaa se paine ja sit on pakko taas johonkin metsälenkille, et ettii niitä paikkoja ja keinoja.

3.3 Missä koit saavasi surra?

No ehkä sellanen yksinäinen, tai se hautausmaa. Se hautausmaa on – tänäänkin mä tiedän, että mä meen sinne – että en mä siellä, saatan käydä ehkä kerta viikkoon, että en mä siellä jatkuvasti juokse. Mut nyt kun mä, mulla on muitakin asioita siellä suunnalla, niin mä meen sinne. Niin se on ehkä semmonen, että siellä on tilaa sille tai sitten joku muu yksinäinen paikka. Jos mä oon yksin kotona tai jos mä meen pyykituvalle, niin mä oon siellä pidempään. Niin se aidosti se minä tuntuu. Tai sitten jossakin autossa.

3.4 Millä tavoin säätelit ja hallitsit suruasi?

No varmaan noi mihin jo vähän viitattiin. Et pyrkii niinku tekee niit arkisii asioita, ja sit kun huomaa, että se paha olo, nyt alkaa taas mittari täyttyy, niin siinä sen tavan purkaa, joka on sitten se kävely tai autossa istuminen tai joku, että saa sitä vähän pois. Sit sitä taas jaksaa. Et niinku kuuntelee sitä omaa oloa – ei se kyl hirveesti vaadi kuuntelua, se ikään kuin vatii päästä taas niinku höyryjä pois. Et ne on ehkä sellasia keinoja. Ja sit aina se helpottaa sen jälkeen, ja sit taas jaksaa pienen pätkän ja sit taas tulee huutaen. Mutta liikkuminen on tosi tärkeä kans, että kun mä olin viimeviikolla – et se oli niinku kauheeta – ku oli kipee, kun mulle on ollu se, että mä meen kävelyllä et se on ollu se keino. Ja kun mä tajuun, että mä en pääse kun mä makaan täällä sängyssä ja mulla on kuumetta ja mulla on lisäksi tää kauheen paha olo. Et se yhdistelmä, et se oli tosi paha, koska se liikunta on ollu se tärkeä purkukeino. Et tajuu, et nyt mulla ei oo sitäkään, et täst ei tuu yhtään mitään. Et se oli jotenkin ahdistava. Mut sit kattoo just jotain elokuvia, että saa ajatukset hetkeks pois, tai lukee jotain kirjaa tai. Et joskus se auttaa, että se on siitä aiheesta, mutta välillä ihan muuta. Et sit sitä lainas jonku ihan hömppää hömppää, että saa kevennetty. Et pienin paloin käsittelee ja suree.

Onko sitten jotain asiaa tai paikkaa jota sä välttelisit, että jotain joka muistuttaa hänestä?

Et mä ehkä välttelin niitä tuttuja ihmisiä, jotka ei tiedä. Tai joitain, ehkä kavereita on vaikeee nähä. Mut ehkä just se, että ei halua mihinkään isoon ostoskeskukseen, että ei halua törmätä kehenkään. Et ehkä sillee. Aluks oli vaikeeta toi hänen huone, kun sieltähän hänet sitten löydettiin, et se oli sellanen ahdistava, että kukaan ei halunnut mennä sinne. Et tuli, että täältä täytyy muuttaa. Mut sit sitä pienin paloin meni sinne ja pitkään istu siinä paikassa missä hän ne. Et nythän mä nukun siellä, koska ennen mä nukuin olkkarissa, kun tää on vähän pieni. Niin sen asian kohtaaminen myös auttoi, et se oli meille molemmille. Et toiseks vanhin tyttö hänet löysi ja mä tulin sitte. Et se oli ikään kuin aika trauma. Mut se on auttanut myös ikään kuin sen trauman kohtaamiseen, se ei ole sellanen, että kieltää tai pakenee. Silleen hän he [ammattiauttajat] neuvoiki.

Onko hänen tavaransa vielä täällä?

Ne on sillee osittain, se on tosi vaikeee. Et osasta on luovuttu – aika nopeesti sitten noiden siskojen kaa laitettiin niinku pois ne hänen arki vaatteet ja jätettiin jotain muistoks. Mä ostin sen muistolaatikon mihin sellasii hänen tärkeitä juttuja. Mut siel on osa, et on tosi vaikeee, et tuntuu, että se hidastuu aina loppua kohdin, aina menee monta kertaa, että nyt mä katon nää, mut sitä aina juuttuu taas niihin. Että tulee ne kaikki muistot, et sille tuntuu, että se on hädasta. Mut sit pitäis niinku – nytkin mä olen myynyt jotakin niistä huonekaluja ja sit oli joku pöytä, et en mä tosta haluu lupua. Ne on niin kahdenlaisia, että haluis, että ne jää muistoks, mutta ei halua, että ne muistuttaa. Et puolensa ja puolensa. Totta kai haluu, että on muistoja, mutta jos niitä on kauheen paljon, niin se tarkoittais sitä, että se muistuttais mua vähän sieltä ja täältä. Et se vaikeuttaa. Sitä varmaan jättää sellaset tietyt rakkaat jutut ja sit taas se luopuminen helpottaa sitä, että ei jää kiinni.

3.2 Muuttuiko jokin läheisesi esine tärkeäksi?

Niitä on ehkä useempi. No vaikka siin tuol siis [olohuoneessa] on hevonen [pehmolelu] – et hän voitti sen Linnanmäeltä – et joitain joihin liittyy jotakin – tai mikä tuolla sohvalla on tuo norsu, että hän teki sen. Että mitähän ois erityisesti. No ehkä just toi pöytä tuolla [tytön entisessä huoneessa], et sit sitä mietti, et myynkö mä tän. Kun hän aina istu siinä ja teki niitä. Et se on hirveen rakas, mutta sit siin on se puoli, että se muistuttaa myös niistä viimesistä, et hän siinä niinku kirjottanu niitä viimesii viestejä, että se on jotenkin kahtalainen. Mut nyt mä oon sitä myymässä, myös senkin takia, että se ei välttämättä mahu. Ja ehkä helpompi, koska se ei aina muistuta siitä ikävästä jutusta, vaikkei se mihinkään häviä. Vähän tämmöstä. Puolensa ja puolensa. Monesta luopuu mutta myöskin jättä niit, et muistaa niitä rakkaita asioita.

Että ne olisi enemmän sellasiin hyviin hetkiin kiinnittyviä, kuten, että voitti Linnanmäeltä?

Niin, sellasii eikä se, että pöytä jossa se kirjottaa jäähyväiskirjeitä tai, että muistaa viimeset hetket, et se ei oo ehkä se hyvä muisto. Sä sanoit sen hyvin.

4. SURUKORU

4.1 Mikä koru surukoru voisi olla?

Se vois olla joko kaulakoru tai rannekoru tai rintakoru. Mut ei mikään korvakoru tai nilkkakoru, et joku sellanen, joka on lähellä, kaulalla, rinnalla tai ranteessa, sellanen ajatus siihen liittyy.

4.2 Millä surukoru voisi näyttää? Tai tuntua?

Se just, mä mietin sitä, että kun se on sellanen aaltoileva, että pitäiskö siinä olla niinku jotenkin eri sävy. Kun toisinaan se on hyvin musta toisinaan siin voi olla niinku toivoo tai lohdutusta. Että ikään kuin yhdistäis. Et pitäiskö siin olla eri sävyjä tai joku mitä voi vaihtaa, tai tällasii asioita sitä mietti. Tai voisko siinä olla, että sais sen ihmisen kuvan johonkin. Mut että joku semmonen, materiaalikysymystä mä en miettiny. Mutta jotain tällasta, että kun se vaihtelevuus, et jos se on musta ja toisena päivänä onkin valosampi hetki, et vois olla sellanen, että en halua tätä. Se että se kertois monesta asiasta, kun surusta tai siitä kaipauksesta tai siitä lohdutuksesta, jotenkin miten ne sais samaan pakettiin.

Mulla on ollu sellasta ajatusta, että kun historiassa usein surukoru on ollu puhtaasti viestivä, että se kertoo, että sä sä suret ja se on otettu pois sen suruajan jälkeen. Musta se vois olla myös viestivä, mutta ennen kaikkea sellanen voimauttava ja terapeutinen. Et se olis jollain tavalla sellanen hypläiltävä, että kun rupee pahat asiat kun tulee mieleen, niin sitä vois hinkata vähän rukousnauhan tyyppisesti. Ja sit se olis kantajalleen vähän sellanen muistutus, että mä saan alkaa itkemään tässä autossa ja kassajonossa, että mulla saa olla tunteiden vuoristorataa, koska sitä hän se on. Että se sureva antaa itelleen luvan siihen suremiseen, että se koru on se surun konkretisoituma, eikä se ihminen itse. Ja tavallaan se, että jos on se valosampi päivä tai haluaa taukoa siitä surusta, niin sen saa aina pois. Ja olisi kiva saada siihen ajatus siitä, että suru muuttuu muotoaan. Se että on menettänyt läheisen niin se ei ikinä poistu, mutta se suru muuttuu sieltä kipeästä kaipuusta sinne lämpimiin muistoihin, sitte kun se aktiivinen surutyö on tehty. Et tavallaan se koru vois muuttua tai sitä vois muuttaa jotenkin, sitte kun kokee, että tää aktiivinen työ on tehty, et nyt tää on vaan lämmin muisto siitä läheisestä.

Niin mökin vähän sitä samaa, että voisko siihen ikään kuin vaihtaa jotain juttuja, kun kulkee sen kanssa.

Niimpä ja sillon sitä ei tarvisi jättää pois. Että jos se koru muuttuu niin sillon ei enää – sen aktiivisen surutyön päätyttyä – olekaan se surun konkretisoituma vaan muisto siitä läheisestä ja muisto siitä, että on käynyt jotain tällasta läpi ja nyt mä olen vahvempi ihminen.

Tosi hyvä idea. Sulta voi sitten tilata sellasen.

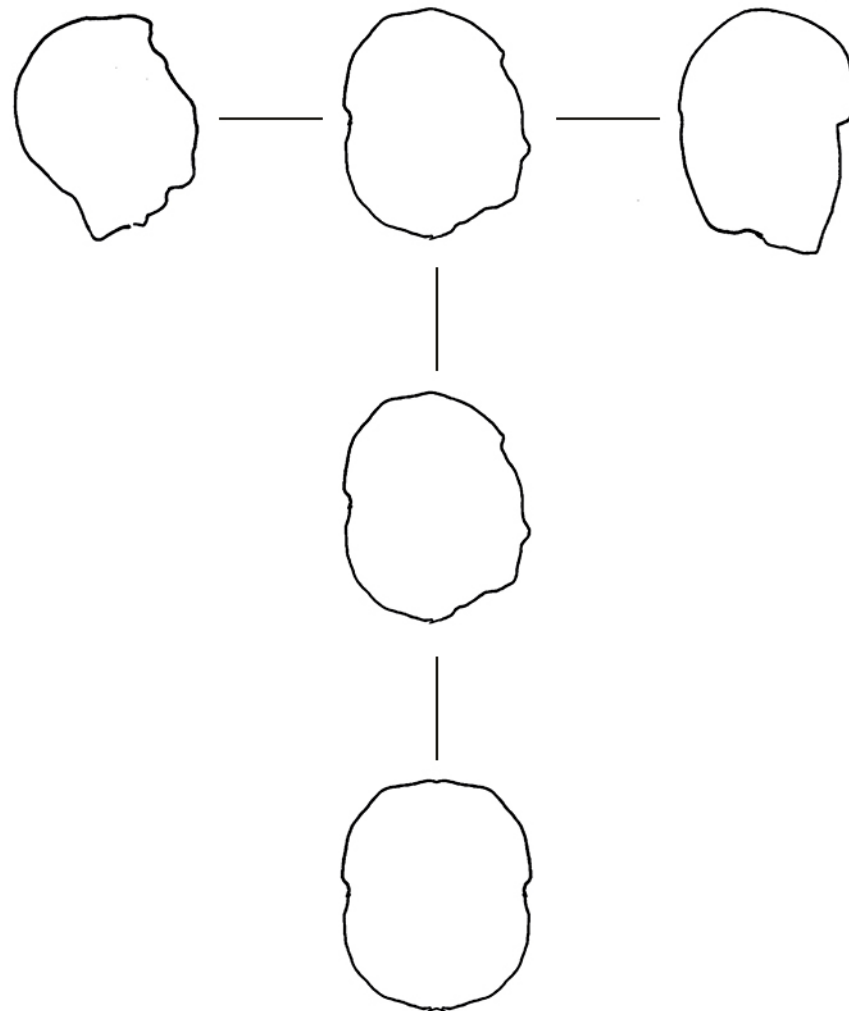
Se, että siinä olisin muukin ulottovuus kun se että se viestii – ja se muisto yleensä tulee vasta kun se surutyö on jo jotenkin käyty läpi – että olis se terapeutin vaikutus siinä.

Toi kuulostaa tosi hyvältä, että toivottavasti se saisi yleistyä sellaseksi, et se olis tosi makee. Et kun kaikki tietää, että se on surukoru.

4.3 Mitä surukoru merkitsisi sinulle? Tai mitä tää merkitsi sulle jonka ostit?

Vaikka just tota kaikkee mitä sanoit. Että sillä voi viestiä sitä, että suree, mut sit myös se muisto. Ja kaikki noi sävyt ja vaiheet mitä sä kuvasit. Ni se on myös sellanen suoja tai viesti, et antaa semmosen – jotenkin se tuntuu, et tää on viesti muille ja mä tarviin nyt, että mulla on suruaika. Että sillä on aika isokin merkitys. Ja sit mä mietin sillon kun oli hautajaiset, must se mikä ennen on ollu – en tiedä onko muissa maissa – se suruhuntu, että kaipais sellasta, että miksi meillä ei ole sellasta tapaa. Kauheeta mennä kun on ihan kalpee ja itkeny, että miksi mä en sais. Kaipaa sellasen suojan. Niin se olis omalla tavallaan. Koska välillä on, että mitähän toikin musta ajattelee, kun mä oon valkonen ja ihan pihalla. Että ikään kuin tois sellasen, että okei, ole rauhassa. Että on lupa olla. Jos mun pitäis ikäänkuin olla, että mitään ei olis tapahtunu, niin se vie ihan hirveesti voimia, että teeskennellä reipasta ja jaksavaa, vaikka oikeesti ei ole. Niin se antaa sellasen luvan. Et nimenoman missä nyt sit, vaikka töihin menee, on sellanen olo, että jos mun pistäis nyt näytellä sellasta, niin se on todella kuluttavaa. Siks oli miettiny – mä muistan – kun mietin eri vastauksia eri ihmisille. Kun on niitä joille ei haluu sanoo yhtään mitään. Mut se on semmonen, et mä oon aatellu, kun huomenna

pitäis taas mennä. Että jotenkin mä nyt vaan oon semmonen kun mä oon, että mä en nyt vaadi iteltäni, se niinku auttaa mua jaksaa. Mut sit toisaalta mä en jaksaisi kohdata niitä tiettyjä, että tekisi mieli vetää ovet kiinni ja olla siellä omassa toimistossa. Mut siks tää on tosi hyvä idea.

MARKKINOINTIESITE, ETUKANSI

MARKKINOINTIESITE, AUKEAMA 1.

Itke vaan. Se kuuluu suruun. Onhan nyt sielusi rikki, joku poistui luotasi. Astut nyt toisenlaiseen elämään. Ihmisten kohtaaminen ehkä pelottaa sinua. Muista, sinä et ole suru, se on vain jotain, jonka jouduit ottamaan vastaan. Koru kertoo sen. Se kertoo, että et ehkä toivonut tätä, et halunnut kokea näitä tunteita, järjestää elämäsi uudestaan. Mutta älä pelkää, sinä selviät.

Koru kulkee nyt rinnallasi, aivan niin kuin kannat häntä sydämessäsi. Anna sen lohduttaa sinua silloin kun muistot kirvelevät liian syvältä. Sulje koru nyrkkiin, anna sen olla kaiken syy tai kerro sille salaisuutesi. Se ottaa kaikki tunteesi vastaan, se ottaa sinut vastaan.

MARKKINOINTIESITE, AUKEAMA 3.

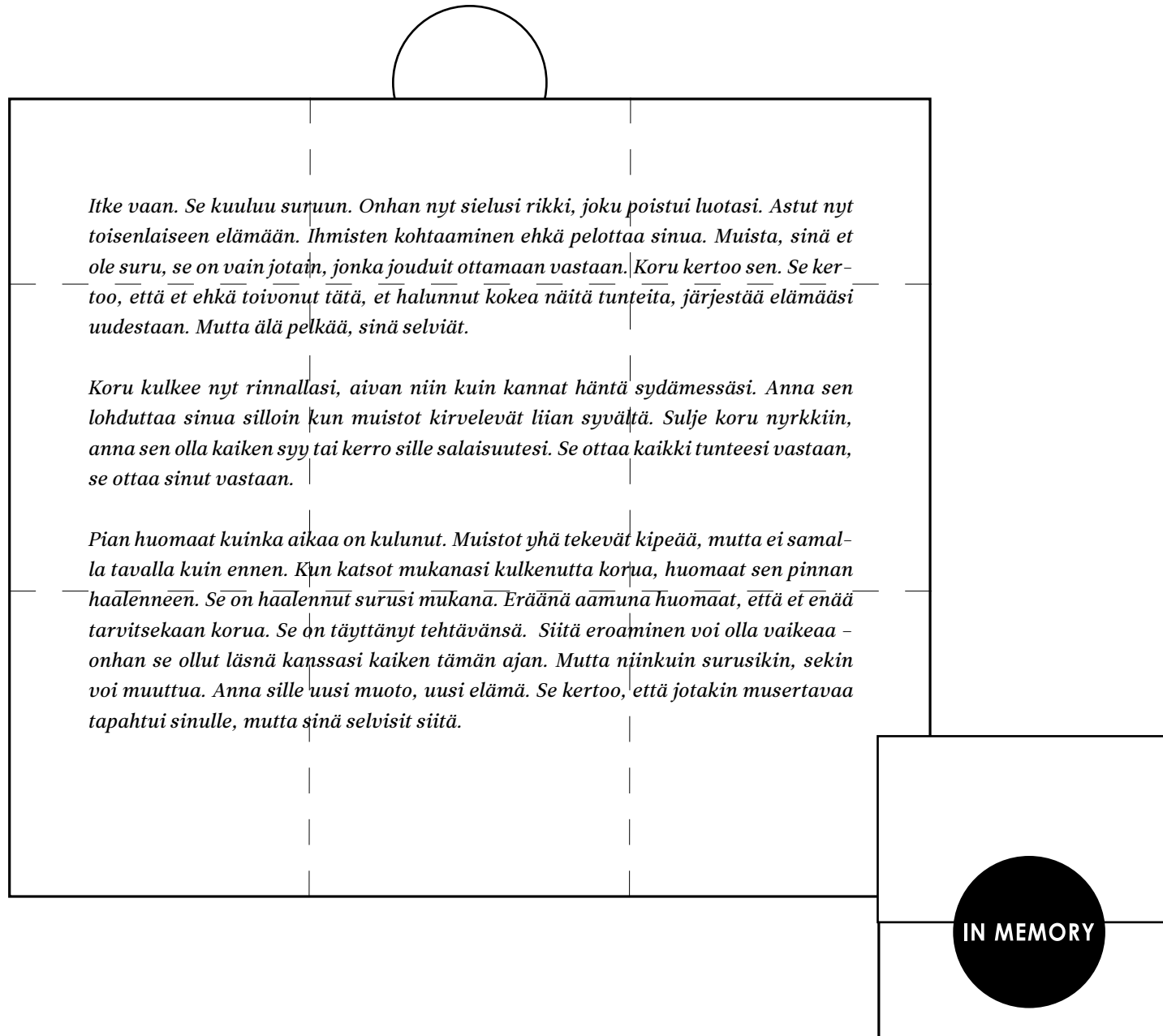

*Tutustu surukoruvalikoimaamme osoitteessa
www.inmemoryjewelry.com*

MARKKINOINTIESITE, TAKAKANSI

AVATTU TARINAESITE

AVATTU TUOTE-ESITE

